

HRVATSKA I MEĐUNARODNE FINANCIJSKE INSTITUCIJE 30 GODINA SURADNJE

Urednici:

Hrvoje Mršić i Jakša Puljiz

Zagreb, 2023.

Hrvatska i međunarodne financijske institucije: 30 godina suradnje

Izdavači

Institut za razvoj i međunarodne odnose
Zagreb, Ljudevita Farkaša Vukotinovića 2

Ministarstvo financija Republike Hrvatske
Zagreb, Katančićeva 5

Za izdavača

Sanja Tišma

Urednici

Hrvoje Mršić
Jakša Puljiz

Autori

Silvija Belajec
Ana-Maria Boromisa
Ana Budimir
Domagoj Čipčić
Nevenka Čučković
Sanja Flegar
Jadranka Hajdinjak
Hrvoje Mršić
Irina Obućina
Jakša Puljiz

Lektorica

Lidija Toman

Grafička urednica

Dragana Markanović

Tehnička podrška

Mario Mihalić

Tiskara: STEGA TISAK d.o.o., Zagreb

Naklada: 150 komada

© 2023, Institut za razvoj i međunarodne odnose
ISBN 978-953-6096-96-1

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001200690.

SADRŽAJ

Popis tablica	6
Popis grafikona.....	7
Popis slika.....	8
Popis kratica	9
Popis autora.....	10
Riječ ministra.....	11
1. UVOD	15
2. OKVIR ZA SURADNJU HRVATSKE S MEĐUNARODNIM FINANCIJSKIM INSTITUCIJAMA	19
2.1 Međunarodni okvir politike razvojne suradnje.....	20
2.2 Institucionalni i normativni okvir suradnje Hrvatske i MFI-eva.....	22
2.3 Aktivnosti, doprinos i uloga Ministarstva financija	25
2.4 Pokazatelji važnosti međunarodnih financijskih institucija za Republiku Hrvatsku.....	28
3. GRUPACIJA SVJETSKE BANKE	41
3.1 Struktura i misija Svjetske banke te okvir za suradnju sa zemljama članicama.....	42
3.2 Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD)	44
3.3 Međunarodna financijska korporacija (IFC)	59
3.4 Međunarodno udruženje za razvoj (IDA).....	62
3.5 Multilateralna agencija za osiguranje investicija (MIGA).....	66
3.6 Međunarodni centar za rješavanje sporova (ICSID).....	68
4. MEĐUNARODNI MONETARNI FOND (MMF).....	71
4.1 Osnivanje, struktura upravljanja i izvori financiranja	72
4.2 Ključne aktivnosti.....	77
4.3 Kritike rada MMF-a i aktualni izazovi.....	82
4.4 Članstvo Republike Hrvatske u MMF-u.....	83
4.5 Suradnja Republike Hrvatske i MMF-a	84

5. GRUPACIJA EUROPSKE INVESTICIJSKE BANKE (EIBG).....	87
5.1 Europska investicijska banka	88
5.2 Europski investicijski fond (EIF).....	104
6. EUROPSKA BANKA ZA OBNOVU I RAZVOJ (EBRD)	109
6.1 Osnivanje, ciljevi i dioničarska struktura.....	110
6.2 Koncept tranzicije i djelovanje EBRD-a	112
6.3 Članstvo Republike Hrvatske u EBRD-u.....	114
6.4 Suradnja Republike Hrvatske i EBRD-a.....	115
7. RAZVOJNA BANKA VIJEĆA EUROPE (CEB)	131
7.1 Osnivanje, aktivnosti i struktura	132
7.2 Članstvo Republike Hrvatske u CEB-u	143
7.3 Suradnja Republike Hrvatske i CEB-a.....	145
8. GRUPACIJA INTER-AMERIČKE BANKE ZA RAZVOJ (IDB).....	153
8.1 Osnivanje, aktivnosti i struktura	154
8.2 Članstvo Republike Hrvatske u IDB-u i IIC-u.....	157
9. AZIJSKA INFRASTRUKTURNA INVESTICIJSKA BANKA (AIIB)	161
9.1 Osnivanje, struktura i aktivnosti	162
9.2 Članstvo Republike Hrvatske u AIIB-u	167
10. EUROPSKI STABILIZACIJSKI MEHANIZAM (ESM)	171
10.1 Osnivanje, aktivnosti i struktura.....	172
10.2 Upravljačka struktura ESM-a	178
10.3 Članstvo Republike Hrvatske u ESM-u.....	179
11. REFORMA GLOBALNE FINACIJSKE ARHITEKTURE	183
11.1 Reforma globalne financijske arhitekture	184
11.2 Novi globalni financijski pakt i europska financijska arhitektura za razvoj.....	187
11.3 Stavovi RH o reformi globalne i europske financijske arhitekture za razvoj.....	191

12. BUDUĆNOST SURADNJE HRVATSKE I MEĐUNARODNIH FINANCIJSKIH INSTITUCIJA	193
12.1 Poboljšanje učinkovitosti projekata financiranih od strane MFI-eva.....	194
12.2 Jačanje položaja RH kao zemlje donatorice u odnosima s MFI-evima	197
ZAKLJUČNA RAZMATRANJA	201
POPIS LITERATURE I IZVORA.....	205
Prilog: Pregled zajmova i darovnica MFI-eva (1994. – 2022.).....	215

Popis tablica

Tablica 1: Članski kapital Republike Hrvatske u MFI, stanje na 31.12.2022.....	27
Tablica 2. Stanje duga prema MFI-evima po osnovi zajmova uz državno jamstvo, stanje 31.12.2022.	36
Tablica 3. Ključni ciljevi i aktivnosti Strategije EBRD-a za Hrvatsku u razdoblju 2023.-2028.	125
Tablica 4: Usporedba položaja AIIB i drugih razvojnih banaka	164
Tablica 5. Ključ za doprinos ESM-u	181
Tablica 6. Upis odobrenog temeljnog kapitala ESM-a	182

Popis grafikona

Grafikon 2.1. Kretanja ukupne vrijednosti zajmova odobrenih od strane MFI-eva, 2005. – 2022.....	29
Grafikon 2.2. Kretanje ukupne vrijednosti zajmova po institucijama, 2005. – 2022.....	31
Grafikon 2.3. Kretanje vrijednosti izravnih zajmova i zajmova uz državno jamstvo po institucijama u razdoblju 2005. – 2022.	32
Grafikon 2.4. Stanje duga po institucijama na 31.12. u razdoblju 2005. – 2022.....	34
Grafikon 2.5. Udio MFI-eva u ukupnom i vanjskom dugu, stanje 31.12.....	35
Grafikon 2.6. Otplata duga po izravnim MFI zajmovima Republici Hrvatskoj do 2047. (stanje 31.12.2022.)	35
Grafikon 2.7. Distribucija zajmova prema sektorima.....	37
Grafikon 2.8. Pregled povučenih / nepovučenih sredstava zajmova te duga po institucijama u razdoblju 2005. – 2022. godine	38
Grafikon 2.9. Udio nepovučenog dijela zajma u ukupno ugovorenim zajmovima, stanje 31.12.2022.....	38
Grafikon 2.10. Udio nepovučenog dijela zajma u ukupno ugovorenim zajmovima na 31.12., prosjek za razdoblje 2005.-2022.....	39
Grafikon 3.1. Odobreni plasmani GSB-a tijekom FG 2022 po regijama	43
Grafikon 4.1. Povećanje kvota u milijardama SDR-a kroz vrijeme	76
Grafikon 4.2: Vrijednost financijskih aranžmana MMF-a 2014.-2023. na dan 30.4.....	79
Grafikon 6.1. Dioničarska struktura EBRD-a.....	111

Popis slika

Slika 1: Primjer projekta financiranog uz pomoć IBRD-a: Luka Ploče, Glavni terminal.....	59
Slika 2: Struktura upravljanja u MMF-u.....	74
Slika 3: Primjer projekta financiranog uz pomoć EIB-a: Putnička luka Gaženica.....	103
Slika 4: Dio koridora Vc – EBRD je sufinancirao izgradnju autoceste kroz Hrvatsku na Koridoru Vc.....	120
Slika 5: Primjer projekta financiranog uz pomoć EBRD-a: vanjski dio lukobrana luke Split	129
Slika 6: Izgrađena obaloutvrda u Slavonskom Brodu sufinancirana zajmom CEB-a.....	150
Slika 7: Gradilište nove bolnice KBC-a Rijeka na lokalitetu Sušak sufinancirane zajmovima CEB-a i EIB-a	151
Slika 8: Predstavnici država osnivačica AllB-a na ceremoniji potpisivanja Statuta banke	170
Slika 9: Projekt metro linije Alexandria-Abou Qir.....	170

Popis kratica

AIB	Azijska infrastrukturna investicijska banka
CEB	Banka Vijeća Europe
CEF	Instrument za povezivanje Europe
CPF	Country Partnership Framework
CROGIP	Croatian Growth Investment Programme
EBRD	Europska banka za obnovu i razvoj
EFSF	European Financial Stability Facility
EGF	Europski jamstveni fond
EIB	Europska investicijska banka
EIBG	Grupacija europske investicijske banke
EIF	Europski investicijski fond
EMU	Economic and Monetary Union
ESB	Europska središnja banka
ESM	Europski stabilizacijski mehanizam
EU	Europska unija
GSB	Grupacija svjetske banke
HANFA	Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga
HBOR	Hrvatska banka za obnovu i razvoj
HNB	Hrvatska narodna banka
IBRD	Međunarodna banka za obnovu i razvoj
ICSID	International Center for Settlement of International Disputes
IDA	International Development Association
IDB	Inter-američka razvojna banka
IFC	International Financial Corporation
IFC	Međunarodna financijska korporacija
IIC	Interamerička investicijska korporacija
MFI	Međunarodne financijske institucije
MIGA	Multilateral International Guarantee Agency
MMF	Međunarodni monetarni fond
MVEP	Ministarstvo vanjskih i europskih poslova
NPOO	Nacionalni program oporavka i otpornosti
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development
RH	Republika Hrvatska
RRF	Mehanizam za oporavak i otpornost
SDR	Posebna prava vučenja
VFO	Višegodišnji financijski okvir

Popis autora

Silvija Belajec, načelnica Sektora za Europsku uniju i međunarodne financijske odnose; Ministarstvo financija

Ana-Maria Boromisa, voditeljica Odjela za međunarodne gospodarske i političke odnose u Institutu za razvoj i međunarodne odnose

Ana Budimir, konzultantica za financije, konkurentnost i inovacije u Svjetskoj banci u Zagrebu

Domagoj Čipčić, viši savjetnik-specijalist; Sektor za Europsku uniju i međunarodne financijske odnose; Ministarstvo financija

Nevenka Čučković, znanstvena savjetnica u trajnom izboru u Institutu za razvoj i međunarodne odnose u Zagrebu

Sanja Flegar, viši savjetnik-specijalist; Sektor za Europsku uniju i međunarodne financijske odnose; Ministarstvo financija

Jadranka Hajdinjak, voditeljica Službe za projekte, Sektor za Europsku uniju i međunarodne financijske odnose; Ministarstvo financija

Hrvoje Mršić, ravnatelj Uprave za makroekonomske analize, EU i međunarodne financijske odnose; Ministarstvo financija

Irina Obučina, voditeljica Službe za suradnju s međunarodnim financijskim institucijama; Ministarstvo financija

Jakša Puljiz, voditelj Odjela za europske politike u Institutu za razvoj i međunarodne odnose u Zagrebu

Riječ ministra

Kao ministar financija i guverner u međunarodnim financijskim institucijama, kojima je Republika Hrvatska članica, zadovoljstvo mi je obilježiti 30. godina punopravnog članstva Republike Hrvatske u najznačajnijim međunarodnim financijskim institucijama izdanjem ove publikacije.

Republika Hrvatska uspostavila je suradnju i strateški dijalog sa Svjetskom bankom i Međunarodnim monetarnim fondom te Europskom bankom za obnovu i razvitak i Interameričkom bankom za razvoj gotovo u prvim mjesecima svoje samostalnosti i neovisnosti. Taj dijalog pretočili smo ubrzo u partnerstvo punopravnim članstvima od 1993. godine, čime smo otvorili i utvrdili temelje dugogodišnje suradnje.

Realizacijom tada započelih investicijskih projekata – prvenstveno obnove slijedom nastalih ratnih šteta – ali i iniciranjem novog investicijskog ciklusa, kao i pokretanjem programa strukturnih prilagodbi, počelo je novo poglavlje suradnje Republike Hrvatske s međunarodnom zajednicom: postigli smo kredibilitet, odnosno ostvarili kreditni rejting – vodeće svjetske rejting agencije dodijelile su Republici Hrvatskoj početkom 1997. godine prvu kreditnu ocjenu (i to investicijskog razreda), a što se posljedično reflektiralo i na privlačenje ostalih inozemnih partnera u javnom i privatnom sektoru.

Tih godina svjedočili smo tisućama izgubljenih života, stotinama tisuća raseljenih ljudi, razrušenih ili uništenih tisuća kilometara cesta, željeznica, telekomunikacija i dalekovoda. To su bile godine u kojima smo se suočavali s posljedicama velikosrpske agresije na Hrvatsku i ratnim razaranja tijekom Domovinskog rata koja će dugoročno utjecati na demografsku i gospodarsku sliku Hrvatske. Svi ključni makroekonomski podaci su bili

nepovoljni. Proizvodnja se drastično smanjila, prihodi od turizma su iščezli, a stopa nezaposlenosti snažno je porasla. Praktički su izgubljene devizne rezerve i otežan je pristup inozemnom financiranju, a godišnje stope inflacije bile su na povijesno visokim razinama.

U tom razdoblju, međunarodne financijske institucije započinju svoju značajnu ulogu u uspostavi demokratske i otvorene ekonomije kakvu Hrvatska ima danas; od poslijeratne obnove i prijelaza na tržišnu ekonomiju 1990-ih; kroz konsolidaciju demokratskih i tržišnih institucija i pripremu za pristupanje Europskoj uniji u 2000-ima; pa sve do danas kada smo članica najužih euroatlantskih integracija.

Prvi zajam samostalnoj i neovisnoj Republici Hrvatskoj bio je onaj Svjetske banke, za Projekt hitne obnove, a iznosio je 128 milijuna USD. Uslijedili su brojni drugi financijski instrumenti i modeli, a sredstva su podržala velik broj projekata u nizu područja, poput pravosuđa, znanosti i inovacija, zdravstva, sustava socijalne skrbi i prometa. Današnji obujam suradnje doseže iznos od gotovo 11,5 milijardi eura zajmova međunarodnih financijskih institucija za financiranje javnih projekata u Republici Hrvatskoj. Ovaj podatak zasigurno je iskaz međusobnog povjerenja te svestrane i kontinuirane spremnosti međunarodnih financijskih institucija za pružanje podrške u izazovima gospodarsko-društvenog razvitka Republike Hrvatske kao i jačanju tržišne ekonomije i konkurentnosti.

Hrvatska je u proteklih 30 godina te u samo 10 godina punopravnog članstva u Europskoj uniji postigla značajne uspjehe i ostvarila svoje ključne ciljeve. Sada smo kao članica europodručja i Schengenskog područja dio najuže jezgre europskih integracija. Prepoznata je naša snažna predanost i požrtvovnost u ispunjenju ovih strateških ciljeva, što je na kraju rezultiralo povijesnim postignućem na koje smo u ponosni. Ove godine smo pristupili i Europskom stabilizacijskom mehanizmu (ESM) kao punopravna 20. članica. ESM se nerijetko kolokvijalno naziva MMF-om europodručja. ESM je jedna od ključnih institucija u europskoj financijskoj arhitekturi koja nije bila predviđena na početku Ekonomske i monetarne unije, a ujedno je i posljednja MFI kojoj smo postali članicom.

Hrvatska je u ovih 30 godina naše suradnje s MFI, napredovala od države niskog dohotka i značajne korisnice sredstava razvojne pomoći, do države koja ciljano koristi financijske instrumente te postaje donator razvojne pomoći. Ponosni smo što je danas Hrvatska klasificirana kao država visokog

dohotka. Naime, Hrvatska se prošle godine pridružila klubu zemalja koje doniraju sredstva za zemlje niskog dohotka u okviru Međunarodnog udruženja za razvoj (IDA). Na ovaj način i Republika Hrvatska aktivno pridonosi globalnim razvojnim ciljevima. Ove godine ostvarili smo i prvu značajniju suradnju sa Interameričkom bankom za razvoj (IADB) kroz osnivanje mehanizma temeljem kojeg će se pružiti savjetodavna pomoć institucija Republike Hrvatske zainteresiranim partnerima u regiji Latinske Amerike i Kariba u oblikovanju rješenja za produljeni boravak u školama. Modele suradnje s MFI, uključujući i one u kojima će se Republika Hrvatska sve češće pojavljivati kao donator, nastaviti ćemo razvijati i u budućnosti.

Svi naši dosadašnji uspjesi rezultat su i napora koje smo postizali u sinergiji s našim međunarodnim partnerima. Ipak, izazova pred nama ima još mnogo. Na tom putu, Hrvatska računa na daljnju podršku razvojnih i investicijskih institucija, s kojima smo gradili temelje, rasli i unapređivali standarde. Rezultat je to procesa započetog i uspješno vođenog svih ovih godina, a koji su dali i nastaviti će davati dugoročne transformativne učinke za našu državu, gospodarstvo i društvo.

Povodom ove značajne i respektabilne godišnjice zahvaljujem svim pojedincima koji su nesebično i predano sudjelovali u radu stručnih timova Republike Hrvatske i međunarodnih financijskih institucija na brojnim projektima te pridonijeli stvaranju temelja za dugoročno otporno i prosperitetno gospodarstvo.

izv. prof. dr. sc. Marko Primorac

UVOD

Hrvoje Mršić i Jakša Puljiz

Tri desetljeća suradnje Republike Hrvatske s međunarodnim financijskim institucijama (MFI) prilika su za sagledavanje dosadašnjih odnosa i ostvarenih rezultata. Suradnja s MFI-evima započela je ranih devedesetih kada Republika Hrvatska još nije imala puni teritorijalni integritet te je pomoć MFI-eva bila od strateške važnosti za prevladavanje različitih razvojnih izazova. Danas je Hrvatska zemlja članica Europske unije, članica europodručja, šengenskog prostora te niza drugih integracija koji pokazuju i potvrđuju snagu njenog međunarodnog položaja. U takvim okolnostima jasno je da se odnos s MFI-evima mijenjao te je on danas znatno bogatiji i složeniji nego što je to bio u prva dva desetljeća članstva i suradnje.

Karakter suradnje s MFI-evima je dvostran; s jedne strane uključuje različite oblike potpore MFI-eva razvoju Republike Hrvatske, a s druge strane suradnja podrazumijeva i doprinos Republike Hrvatske rješavanju globalnih razvojnih izazova. Dakle, Republika Hrvatska, putem međunarodnih financijskih institucija, djeluje i kao zemlja korisnik programa i instrumenata međunarodnih financijskih institucija, ali i kao zemlja donator koja pruža potporu radu MFI-eva u skladu sa vlastitim ekonomskim i drugim kapacitetima te razvojnim interesima. U kontekstu zemlje korisnice razvojne pomoći suradnja s međunarodnim financijskim institucijama temelji se na zajedničkim strategijama i politikama Vlade Republike Hrvatske i navedenih institucija u svrhu rješavanja različitih razvojnih izazova. U kontekstu zemlje donatora pak suradnja se temelji na strategijama i politikama Vlade Republike Hrvatske usuglašenim sa strateškim okvirom razvojne suradnje Europske unije te s međunarodnim financijskim institucijama i drugim međunarodnim organizacijama. S vremenom kontekst zemlje donatora postaje sve važniji kada je u pitanju suradnja Republike Hrvatske i međunarodnih financijskih institucija.

Postupna promjena karaktera suradnje povezana je, prije svega, s dvije važne promjene. S jedne strane, rast razine ekonomske razvijenosti Republike Hrvatske doveo je do promjene njezine kategorizacije. Od 2011. godine prema kategorizaciji OECD-a Republika Hrvatska uvrštena je u kategoriju razvijenih zemalja, čime se stječu uvjeti za izuzeće s popisa primatelja razvojne pomoći Odbora za razvojnu suradnju Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD DAC). Pored toga, stupanjem u punopravno članstvo Europske unije 2013. godine, Republika Hrvatska preuzela je strateški i zakonodavni okvir politika razvojne suradnje Europske unije, a koji uključuje između ostalog, različite oblike suradnje s MFI-evima. U tom je dijelu najvažniji Novi europski konsenzus o razvoju iz 2017. godine kojim su

zemlje članice i EU institucije utvrdile novi smjer djelovanja kada je riječ o doprinosu EU razvoju zemalja niskog dohotka te suradnji s međunarodnim financijskim institucijama. Posljedično, Republika Hrvatska sve se više usmjerava na pružanje različitih oblika razvojne pomoći nisko-razvijenim zemljama, bilo kroz financijsku podršku ili kroz prenošenje znanja i stečenog iskustva hrvatskih institucija u različitim područjima. U tom se dijelu otvara sve više mogućnosti za prijenos znanja i iskustava hrvatskih institucija i stručnjaka uz pomoć i u okviru djelovanja MFI-eva.

Istovremeno, važnost financijske podrške MFI-eva (osim onih europskih) u rješavanju nacionalnih razvojnih potreba Republike Hrvatske postupno se smanjuje, što je očekivani slijed s obzirom na izdašna sredstva potpore koja RH ostvaruje iz proračuna Europske unije. Međutim, potreba za razmjenom znanja i iskustava s MFI-evima tu ne staje te ove institucije i dalje ostaju važni subjekti prijenosa globalnog znanja prema domaćim institucijama u područjima gdje za to postoji potreba.

Hrvatska se nalazi pred izradom novog zakonodavnog okvira kojim će se utvrditi nacionalna politika međunarodne razvojne suradnje i humanitarne pomoći kao jedna od ključnih sastavnica i jedan od važnih instrumenata vanjske politike. U budućem razdoblju rad i suradnja s nadležnim tijelima Europske unije i međunarodnim financijskim institucijama imat će sve jače usmjerenje k ostvarivanju nacionalnih gospodarskih, vanjskopolitičkih i geostrateških ciljeva. U tom pogledu vrijedi istaknuti nova članstva RH u međunarodnim financijskim institucijama – Inter-američka investicijska korporacija od 2018. godine i Azijska infrastrukturna investicijska banka od 2021., što predstavlja novu priliku za promoviranje suradnje s azijskim zemljama te zemljama Srednje i Južne Amerike. Ulaskom u europodručje, od ožujka 2023. godine, Hrvatska postaje članicom i Europskog stabilizacijskog mehanizma, svojevrsnog dodatnog osiguranja financijskoj i gospodarskoj stabilnosti država članica europodručja.

Cilj je ove publikacije, između ostalog, približiti djelovanje MFI-eva i značenje članstva Republike Hrvatske u MFI-evima. U tu svrhu ova publikacija pruža sustavan pregled dosadašnje suradnje Republike Hrvatske s MFI-evima. Publikacija je pripremljena u suradnji Ministarstva financija i Instituta za razvoj i međunarodne odnose iz Zagreba. Ove dvije institucije surađivale su na prvoj publikaciji koja se bavila suradnjom Hrvatske i MFI-eva, a koja je objavljena 1996. godine kada je Republika Hrvatska tek započinjala svoj put suradnje s MFI-evima.

U nastavku slijedi poglavlje koje sadrži opis strateškog, institucionalnog i normativnog okvira suradnje RH s MFI-evima. Također, poglavlje sadrži ključne pokazatelje suradnje u razdoblju 2005. – 2022., a koji se prije svega odnose na različite financijske pokazatelje. U nastavku slijede opisi suradnje s pojedinim MFI-evima, a koji uključuju ukupno osam institucija: Grupaciju Svjetske banke, Međunarodni monetarni fond, Grupaciju Europske investicijske banke, Europsku banku za obnovu i razvoj, Razvojnu banku Vijeća Europe, Grupaciju Inter-američke banke za razvoj, Azijsku infrastrukturnu investicijsku banku i Europski stabilizacijski mehanizam. Posljednja dva poglavlja donose osvrt na budućnost suradnje Hrvatske i MFI-eva te zaključna razmatranja.

2.

OKVIR ZA SURADNJU HRVATSKE S MEĐUNARODNIM FINANCIJSKIM INSTITUCIJAMA

Hrvoje Mršić

2.1 Međunarodni okvir politike razvojne suradnje

Globalne strategije i politike razvojne suradnje, suočene s brojnim globalnim izazovima, doživjele su u novom stoljeću značajne promjene. Razvojna suradnja je mehanizam kojim razvijene zemlje i one u razvoju zajednički pronalaze odgovore na glavna pitanja kao što su suzbijanje globalnog siromaštva i poticanje razvoja čovječanstva. Glavni alati tog mehanizma su pomoći u novcu i investicijama, ali i novi dinamičniji oblici suradnje u kojima se uz financijsku pruža i savjetodavna te ostala nefinancijska pomoć.

Novu paradigmu u razvojnoj suradnji predstavlja i promjena u kojoj se sve više poštuje vlasništvo zemalja u razvoju nad samim procesom čime se potiče i obostrana odgovornost u provedbi zadanih ciljeva. U takve odnose uključuju se i novi, netradicionalni, institucionalni i izvaninstitucionalni dionici. Osim utjecajnog civilnog društva, sve značajniju ulogu preuzima privatni sektor i privatni donatori. Sva navedena temeljna načela navedena su u dokumentima usvojenim tijekom posljednjih dvadesetak godina od strane međunarodne razvojne zajednice.¹

Konačno, za ostvarenje razvojnih strategija bilo je potrebno donijeti novi globalni okvir za održivi razvoj nakon 2015. godine, a obzirom na krajnji rok ispunjavanja Milenijskih globalnih ciljeva. Rezultat konferencije Ujedinjenih naroda o održivom razvoju Rio+20 iz 2012. godine jesu novi ciljevi održivog razvoja (engl. Sustainable Development Goals – SDG) usvojeni u New Yorku u rujnu 2015. godine (UN Department of Economic and Social Affairs, 2015).

Posebnu ulogu u razvojnoj zajednici imaju najrazvijenije zemlje svijeta okupljene oko platforme G-20. Ona predstavlja međuvladin neformalni forum, koji se sastoji od 19 zemalja članica² i Europske unije (EU). G-20 radi na rješavanju glavnih pitanja povezanih s globalnom ekonomijom, kao što su međunarodna financijska stabilnost, ublažavanje klimatskih promjena i održivi razvoj. Ona je posebno važna za multilateralne razvojne banke kao predvodnice međunarodnih financijskih institucija u provedbi zadanih razvojnih ciljeva. Njihove preporuke i smjernice međunarodnim

1 Busanska deklaracija o partnerstvu za djelotvornu razvojnu suradnju, Busan, 2011.; Pariška deklaracija o djelotvornosti pomoći, Pariz, 2005.; Plan za djelovanje iz Accre, Accra, 2008.

2 Argentina, Australija, Brazil, Kanada, Kina, Francuska, Njemačka, Indija, Indonezija, Italija, Japan, Meksiko, Rusija, Saudijska Arabija, Južnoafrička Republika, Južna Koreja, Turska, Ujedinjeno Kraljevstvo, Sjedinjene Američke Države.

financijskim institucijama dovode do važnih promjena u načinu njihovog rada koje se brzo realiziraju. Primjer takvih provedbenih aktivnosti su jačanja kapitalnih pozicija međunarodnih financijskih institucija i maksimiziranje korištenja njihovih bilanci u svrhu ostvarivanja njihovih razvojnih mandata. Neovisna revizija okvira adekvatnosti kapitala multilateralnih razvojnih banaka, nazvana Jačanje investicijskog kapaciteta multilateralnih razvojnih banaka, poznata kao CAF Izvešće (*Capital Adequacy Framework Report*) koje je dao izraditi G20 2022. godine, iznijela je brojne mjere koje bi omogućile globalnim razvojnim bankama da značajno prošire svoje aktivnosti bez potrebe za dodatnim kapitalom. Jasna pouka iz izvješća bila je da navedene institucije mogu preuzeti veći rizik bez ugrožavanja svojeg kreditnog rejtinga AAA. Ako se provedu, mnoge od predloženih mjera, kao što je prilagodba njihovog pristupa definiranju rizika i davanje više značaja kapitalu na poziv, dugoročno će se povećati protok privatnog kapitala.

Globalni politički i ekonomski kontekst značajno se promijenio od vremena uspostave prvih MFI-eva. Države poput Kine, Indije i Brazila znatno su ojačale svoj politički i gospodarski utjecaj, dovodeći u pitanje dominaciju tradicionalnih zemalja donatora. Ove promjene u političkoj i ekonomskoj moći dovode u pitanje tradicionalne odnose snage unutar MFI-eva, koji su još uvijek pod najvećim utjecajem zapadnih zemalja. Stoga nove globalne sile sve više traže „vlastita“ rješenja za politiku razvojne suradnje sa zemljama niskog dohotka. Nadalje, unatoč ekonomskom napretku i smanjenju globalnog siromaštva posljednjih desetljeća, nejednakosti u razini razvijenosti i dalje su ogroman izazov i prepreka koja ostaje kritičan problem za mnoge zemlje, a posebno kada su u pitanju novi globalni ciljevi održivog razvoja. Izvešće OECD-a pokazuje kako je preko 80% zemalja niskog i srednjeg dohotka integriralo nove ciljeve održivog razvoja (SDG) u vlastite nacionalne strateške planove (OECD, 2023). Međutim, za borbu protiv klimatskih promjena najsiriša zemlje nemaju ni približno dovoljno vlastitih resursa i stoga MFI-evi moraju prilagoditi svoje strategije financiranja i osigurati veću razinu pomoći. MFI-evi se suočavaju i s poteškoćama u pružanju pomoći krhkim državama i državama pogođenim sukobima zbog povećanih rizika i neizvjesnosti. Ove zemlje zahtijevaju posebnu podršku i strategije za smanjenje rizika. Na kraju, u obzir se mora uzeti pitanje održivosti duga. Mnoge zemlje u razvoju opterećene su neodrživim razinama duga, što često proizlazi iz zajmova koje osiguravaju MFI-evi. Uspostaviti ravnotežu između potrebe za financijskom pomoći i održivosti duga delikatan je izazov za koje još uvijek nema učinkovitih rješenja.

Posljednjih godina svijet se suočava s nizom kriza bez presedana, čime se pred multilateralne organizacije i MFI-eve stavljaју novi zadaci u rješavanju gorućih pitanja kao što su klimatske i društvene promjene, zdravstveni i energetske izazovi, prehrambene krize te mnogi drugi. Pored sve dinamičnijeg globalnog konteksta, Bretton-Woodski MFI-evi se istovremeno suočavaju s nužnošću reforme vlastitog sustava upravljanja, a posebno jačanja transparentnosti u radu. U takvom ozračju, na mnogim međunarodnim forumima dogovaraju se nužne reforme globalne, a posljedično i europske financijske arhitekture za razvoj. O reformi globalne i europske financijske arhitekture za razvoj, kao i mogućnostima djelovanja međunarodnih financijskih institucija u okviru novih izazova u budućnosti, govori se u zaključnim poglavljima knjige.

Europska unija sa svojim državama članicama najveći je svjetski pružatelj razvojne pomoći, s 43% iznosa na svjetskoj razini (Vlada RH, 2022). U tom pogledu europski strateški okvir za pružanje razvojne pomoći ima posebnu međunarodnu težinu, a za Hrvatsku kao zemlju članicu on predstavlja važnu odrednicu za izgradnju vlastitog pristupa suradnji s MFI-evima. Mehanizmi i instrumenti u Europskoj uniji kroz koje se takav strateški okvir ostvaruje su Instrument EU-a za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Europa (NDICI Global Europe), usvojen u okviru Višegodišnjeg financijskog okvira 2021. – 2027., Europski fond za održivi razvoj plus (EFSD+) te Jamstvo za vanjsko djelovanje (EAG). Od međunarodnih financijskih institucija odnosno multilateralnih razvojnih banaka važnu ulogu imaju Europska investicijska banka (EIB), Europska banka za obnovu i razvoj (EBRD) i Banka Vijeća Europe (CEB). Kroz navedeno, posebno Uredbu NDICI i navedene multilateralne razvojne banke, obuhvaća se djelovanje Europske unije, uz potporu i koordinaciju putem Tima Europa kao zajedničke platforme Europske unije i država članica.

2.2 Institucionalni i normativni okvir suradnje Hrvatske i MFI-eva

Republika Hrvatska punopravna je članica grupe Svjetske banke, Međunarodnog monetarnog fonda (MMF), Europske banke za obnovu i razvoj (EBRD), Razvojne banke Vijeća Europe (CEB), Inter-američke razvojne banke (IDB), Europske investicijske banke (EIB), Azijske infrastrukturne

investicijske banke (AIIB) i Europskog stabilizacijskog mehanizma.^{3 4} U skladu s navedenim propisima Ministarstvo financija je tijelo nadležno za suradnju s međunarodnim financijskim institucijama (MFI), a za Međunarodni monetarni fond to je Hrvatska narodna banka.

U Strateškom planu Ministarstva financija (2020. – 2022.) navodi se kako će:

Ministarstvo financija nastaviti s razvijanjem financijskih odnosa s vodećim međunarodnim financijskim institucijama (grupacija Svjetske banke, Međunarodni monetarni fond, Europska investicijska banka, Europska banka za obnovu i razvoj, Razvojna banka Vijeća Europe, Inter-američka banka razvojna banka, itd.), organizacijama, razvojnim bankama i ostalim financijskim organizacijama, što uključuje praćenje i sudjelovanje u odlučivanju u svezi poslovnih politika, programa, odluka upravnih tijela, standarda, pravila i postupaka rada tih institucija, posebno onih koje su od interesa za Republiku Hrvatsku. Također, nastavit će se s izradom strategija suradnje s međunarodnim financijskim institucijama te će se ojačati koordinacija pripreme i nadzor nad provedbom javnih projekata sufinanciranih zajmovima međunarodnih financijskih institucija. (Ministarstvo financija, 2020)

Na kraju citiranog odlomka navedene su strategije suradnje koje utvrđuju zajedničke prioritete zemlje korisnice i pojedine međunarodne financijske institucije za rješavanja strukturnih i razvojnih izazova te ostvarivanja

- 3 Dana 28. prosinca 1992. godine tadašnji Zastupnički dom Hrvatskog Sabora izglasao je Zakon o prihvatanju članstva Republike Hrvatske u Međunarodnom monetarnom fondu i drugim međunarodnim financijskim organizacijama na temelju sukcesije (NN 89/1992). Ovaj Zakon postao je temelj za buduća pravna uređivanja odnosa s međunarodnim financijskim institucijama, te je temeljem njega Republika Hrvatska prihvatila članstvo u Međunarodnom monetarnom fondu, Međunarodnoj banci za obnovu i razvoj, Međunarodnoj financijskoj korporaciji, Međunarodnom udruženju za razvoj i u Agenciji za multilateralne garancije investicija. Članak 1 toga Zakona navodi kako je Hrvatska pristupila navedenim institucijama temeljem sukcesije članstva bivše SFRJ u navedenim institucijama, a u skladu s uvjetima iz Odluke Izvršnog odbora Fonda od 14. prosinca 1992. godine, te odgovarajućih odluka Banke, Korporacije, Udruženja i Agencije.
- 4 U skladu sa zakonima o prihvatanju članstva Republike Hrvatske u grupi Svjetske banke, EBRD-a, CEB-a, IDB-a i AIIB-a (NN br. 89/1992, NN br. 25/1993, NN-MU br. 8/1997, NN br. 94/1993), Zakonom o potvrđivanju Ugovora o osnivanju Europskog stabilizacijskog mehanizma (NN 2/2023) i Zakonom o potvrđivanju okvirnog sporazuma između Republike Hrvatske i Europske investicijske banke koji uređuje aktivnosti EIB-a u Republici Hrvatskoj (NN-MU, br. 6/2001).

održivoga rasta. Najčešće se strategije suradnje odnose na srednjoročno četverogodišnje razdoblje te ih u konačnici prihvaća najviše upravno tijelo međunarodne financijske institucije, ali i Vlada Republike Hrvatske, koja ih najčešće prihvaća Zaključkom. U tim dokumentima definirani su i sektorski prioriteti usuglašeni između zemlje i MFI-eva. Za realizaciju strategija koriste se razni financijski instrumenti kao što su zajmovi, garancije i tehničke pomoći. Upravo putem ovih dokumenata vidljiv je doprinos MFI-eva globalnim razvojnim ciljevima, dok je uloga Republike Hrvatske kao zemlje primateljice razvojne pomoći. U tom je segmentu suradnje institucionalni okvir jasno definiran propisima koji se navode u sljedećem odlomku.

Na temelju Zakona o sustavu provedbe programa Europske unije i sustavu provedbe projekata financiranih iz sredstava zajmova i darovnica iz ostalih inozemnih izvora (NN br. 58/2006), Uredbe o poslovima upravljanja sustavom i nadzoru provedbe projekata financiranih iz sredstava zajmova i darovnica Republici Hrvatskoj iz ostalih inozemnih izvora (NN br. 33/2007) te već spomenutim zakonima o članstvima u MFI, odgovornost za sveukupnu suradnju s MFI-evima ima nacionalni koordinator koji je po funkciji ministar financija te je nadležan za koordiniranje i nadzor provedbe poslova upravljanja sustavom i nadzor provedbe projekata. Navedeni poslovi u nadležnosti su Uprave za makroekonomske analize, EU i međunarodne financijske odnose, odnosno Sektora za Europsku uniju i međunarodne financijske odnose Ministarstva financija.

S druge strane, nedostaci u institucionalnom okviru za suradnju s međunarodnim financijskim institucijama vidljivi su u manjku propisa i provedbenih akata koji se odnose na ulogu Republike Hrvatske u dijelu stvaranja, održavanja i jačanja vlastitog međunarodnog ugleda te ostvarivanja vlastitih gospodarskih, vanjskopolitičkih i geostrateških ciljeva. U tom dijelu propisi za suradnju svode se na temeljne pravne dokumente MFI-eva kao što su njihovi Statuti i akti koji iz njih proizlaze, a koji su ugrađeni u već navedene zakone o članstvu.

Ipak, naznake strateških usmjerenja Republike Hrvatske očituju se kroz tri dokumenta: Zakon o međunarodnoj razvojnoj suradnji i humanitarnoj pomoći Republike Hrvatske inozemstvu, (NN 146/08), Nacionalnoj strategiji razvojne suradnje Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2021. godine (NN 107/2017) i Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine (NN 13/21). Oni su rezultat usklađivanja s usuglašenim stavovima globalnih razvojnih platformi te Europske unije. U njihovoj implementaciji

još se ne vidi promjena djelovanja s razvojne i humanitarne pomoći na sveobuhvatniju razvojnu i partnersku suradnju, iako promiču koordinaciju, međuinstitucionalnu suradnju i suradnju s izvaninstitucionalnim partnerima. Konačno, ovi dokumenti u manjoj mjeri prepoznaju važnost međunarodnih financijskih institucija.

2.3 Aktivnosti, doprinos i uloga Ministarstva financija

Kako je već navedeno, Ministarstvo financija, u okviru svog djelokruga, razvija i provodi suradnju s međunarodnim financijskim institucijama, organizacijama i njihovim upravnim i stručnim tijelima. Kroz već spomenuti institucionalni i normativni okvir Ministarstvo financija usredotočeno je uglavnom na poslove koordinacije primanja razvojne pomoći od strane MFI-eva. Uloga Ministarstva financija najtočnije je opisana u Uredbi kojom se opisuje opseg i sadržaj poslova unutarnje sektorske ustrojstvene jedinice za suradnju s MFI-evima:

„...razvija i provodi suradnju s međunarodnim financijskim institucijama, organizacijama, razvojnim bankama i njihovim upravnim i stručnim tijelima u okviru djelokruga Ministarstva temeljem strategije i politika Vlade Republike Hrvatske za rješavanje strukturnih i razvojnih problema, ostvarivanja održivoga rasta te stvaranja, održavanja i jačanja međunarodnog ugleda Republike Hrvatske; obavlja upravne, stručne i koordinativne poslove vezane uz prava i obveze koje proizlaze iz članstva u međunarodnim financijskim institucijama; izvršava financijske obveze koje proizlaze iz članstva Republike Hrvatske u međunarodnim financijskim institucijama i temeljem sklopljenih ugovora o zajmovima i/ili darovnicama i temeljem tehničke pomoći primljene od strane tih institucija; priprema nacрте prijedloga zakonskih i drugih propisa kojima se uređuju financijski odnosi s međunarodnim financijskim institucijama; daje mišljenja na nacрте prijedloga zakona i drugih propisa iz područja financijskih odnosa s trećim zemljama..., obavlja poslove iz područja bilateralnih i multilateralnih financijskih odnosa Republike Hrvatske s trećim zemljama u okviru djelokruga Ministarstva...“ (Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva financija NN, br. 97/2020)

Ministarstvo vanjskih poslova je pak, sukladno Zakonu o razvojnoj suradnji i humanitarnoj pomoći Republike Hrvatske inozemstvu (NN 146/08), koordinacijsko tijelo državne uprave nadležno za međunarodnu razvojnu suradnju i humanitarnu pomoć inozemstvu koju pruža Republika Hrvatska. Time je opseg poslova MVEP-a više usredotočen na pružanje pomoći i na Republiku Hrvatsku kao zemlju donatoricu.

Nacionalna strategija razvojne suradnje za razdoblje od 2017. do 2021. godine (Narodne novine, broj 107/17) (u daljnjem tekstu: Nacionalna strategija) određuje sektorske i zemljopisne prioritete provedbe međunarodne razvojne suradnje. U njoj se navodi kako nacionalna strategija služi i kao alat provedbe službene razvojne pomoći (dalje u tekstu: SRP). Unutar sektorskih prioriteta strategija je usmjerena u područja jačanja dostojanstva svake ljudske osobe, kroz aktivnosti u sektorima obrazovanja, zdravlja, promocije ljudskih prava, zaštite i osnaživanja žena, djece i mladih. Drugi sektorski prioritet je u području mira, sigurnosti i razvoja te izgradnje demokratskih institucija, s naglaskom na dijeljenju hrvatskih specifičnih iskustava u ratnoj i poslijeratnoj stabilizaciji, dok treći govori o aktivnostima potpore odgovornom gospodarskom razvoju.

Dodatno, tu su prisutna i očekivanja Europske komisije i Vijeća Europske unije o doseganju zajedničke razine izdvajanja za razvojnu pomoć u iznosu od 0,7% bruto nacionalnog dohotka (BND) te SRP namijenjene najmanje razvijenim zemljama od 0,2% BND-a do 2030. godine. Tako su, prema posljednjem izvješću, ukupna izdvajanja Republike Hrvatske za SRP u 2020. godini iznosila 516,89 milijuna kuna.

Ministarstvo financija, osim uloge koordinacijskog tijela za primanje pomoći, ima i važnu ulogu u podupiranju ciljeva Republike Hrvatske kao zemlje davateljice pomoći. Naime, državni proračun, direktno ili indirektno, isplaćuje službenu razvojnu pomoć raznim zemljama i organizacijama primateljicama. U navedenim Izvješćima o provedbi službene razvojne pomoći RH inozemstvu vidljiva je i uloga Ministarstva financija u raznim uplatama, uglavnom članarina, organizacijama kojima se bilježi službena razvojna pomoć.

Doprinos Republike Hrvatske globalnim razvojnim ciljevima se ostvaruje i putem uplata članskog kapitala u međunarodnim financijskim institucijama. Uplate se također, u značajnoj mjeri i ovisno o metodologiji, bilježe u službenu razvojnu pomoć. Na taj način kroz članski kapital u MFI-evima i

sudjelovanjem u njihovom radu, Republika Hrvatska aktivno sudjeluje u razvojnoj pomoći slabije razvijenim regijama i zemljama. Kao što se vidi iz Tablice 1, novčani doprinos MFI-evima je značajan te je do kraja 2022. godine dosegnuo razinu od preko 180 milijuna eura direktnih novčanih doprinosa. Uzevši u obzir i potencijalne obveze u slučaju kapitala na poziv, ukupni doprinos doseže gotovo 2 milijarde eura.

Tablica 1: Članski kapital Republike Hrvatske u MFI, stanje na 31.12.2022.

Naziv institucije	Ukupni kapital (uplaćeni + na poziv)	Uplaćeni kapital (mjenice + gotovina)	Kapital na poziv
IBRD	395.803.435 USD	28.224.970 USD	367.578.464 USD
IDA	5.904.927 USD	5.904.927 USD	-
IFC	24.794.000 USD	24.794.000 USD	-
MIGA	3.570.600 USD	677.759 USD	2.892.841 USD
MMF	717.400.000 SDR	717.400.000 SDR	-
EIB	1.062.312.542 EUR	94.750.368 EUR	967.562.174 EUR
EBRD	109.420.000 EUR	22.820.000 EUR	86.600.000 EUR
CEB	21.375.899 EUR	2.372.578 EUR	19.003.321 EUR
IDB	86.679.183 USD	6.433.232 USD	80.245.951 USD
IIC	248.159 USD	248.159 USD	-
AIIB	4.200.000 USD	200.000 USD	4.000.000 USD
UKUPNO USD	521.200.304	66.483.048	445.717.256
UKUPNO EUR	1.193.108.441	119.942.946	1.073.165.495
UKUPNO SDR	717.400.000	717.400.000	-

Izvor: Ministarstvo financija RH

Međunarodne financijske institucije, pored lepeze financijskih instrumenata kojima pomažu razvoj pojedinih zemlje, kreiraju i promoviraju primjere dobre prakse u raznim područjima javnih politika. Ona između ostaloga uključuju izradu različitih publikacija, istraživanja, rang lista i sličnih komparativnih analitičkih alata koji omogućuju sagledavanje razvojne pozicije pojedine zemlje. Bez obzira što same publikacije ponekad sadrže različite metodološke i druge nedostatke, oni svakako imaju određeni utjecaj na kreiranje mišljenja o javnim politikama pojedinih zemalja. Sve se to u konačnici može prenijeti u uvjete financiranja javnog duga te razvojnih projekata, zbog čega je važno voditi aktivan i analitički utemeljen dijalog

s MFI-evima. S tim u vezi Ministarstvo financija kontinuirano komunicira s MFI-evima u svrhu doprinosa što kvalitetnijem i objektivnijem prikazivanju stanja u Republici Hrvatskoj.

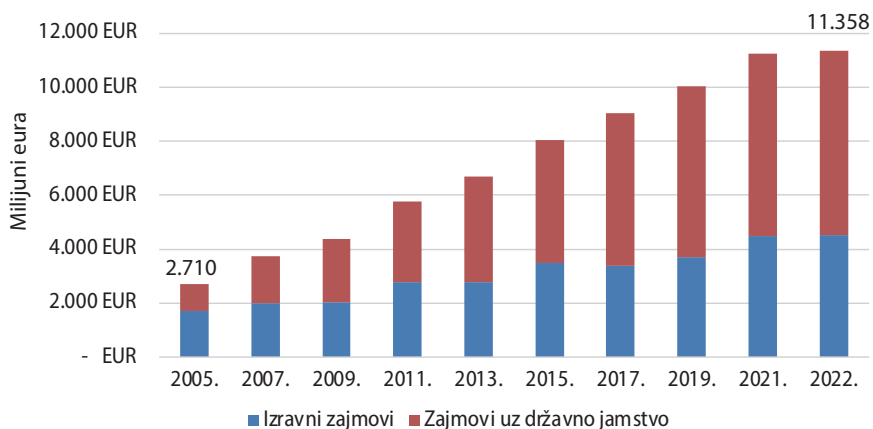
2.4 Pokazatelji važnosti međunarodnih financijskih institucija za Republiku Hrvatsku

2.4.1 Kretanja ukupnih zajmova i izazovi upravljanja

Međunarodne financijske institucije značajan su partner pri financiranju i sufinanciranju javnih i privatnih projekata i programa u Republici Hrvatskoj. U tu svrhu MFI koriste instrumente s povoljnijim financijskim uvjetima od tržišnih, a koji se očituju kroz niže kamatne stope, dužu ročnost i duže periode počeka na otplatu glavnice. Najčešće se primjenjuju financijski instrumenti u obliku povoljnih dugoročnih zajmova, okvirnih kreditnih linija, garancija, bespovratnih sredstava za pripremu, provedbu i upravljanje provedbom tih projekata i programa, kao i za sufinanciranje projekata EU fondova i drugih nacionalnih i međunarodnih financijskih institucija. U tom kontekstu, Republika Hrvatska surađuje s: Međunarodnom bankom za obnovu i razvoj (engl. International Bank for Reconstruction and Development – IBRD), Europskom investicijskom bankom (engl. European Investment Bank – EIB), Europskom bankom za obnovu i razvoj (engl. European Bank for Reconstruction and Development – EBRD) te Razvojnomo bankom Vijeća Europe (engl. Council of Europe Development Bank – CEB). Sukladno regulatornom okviru, suradnja i korištenje instrumenata i aranžmana moguće je i sa sljedećim institucijama: Međunarodni monetarni fond, Europski stabilizacijski mehanizam i Azijska infrastrukturna investicijska banka. Međutim, u ovom trenutku ta suradnja se na razmatra ili su aranžmani, kao oni s MMF-om istekli. O tim mogućnostima govori se u pojedinim poglavljima.

Dobar pokazatelj intenziteta suradnje s MFI-evima jesu podaci o kretanju ukupne vrijednosti ugovorenih zajmova s MFI-evima. Sljedeći graf prikazuje kretanje stanja po zajmovima spomenutih MFI-eva u razdoblju 2005. – 2022 pri čemu se dodatno prati odnos između izravnih zajmova državnom proračunu i zajmova izvanproračunskim korisnicima i drugim subjektima u javnom vlasništvu koji su ugovoreni uz državno jamstvo.

Grafikon 2.1. Kretanja ukupne vrijednosti zajmova odobrenih od strane MFI-eva, 2005. – 2022.

Izvor: Ministarstvo financija RH

Do 31. prosinca 2022. godine MFI-evi su za financiranje projekata odobrile sveukupno 11,4 milijarde eura zajmova, od čega 4,5 milijardi eura putem izravnih zajmova Republici Hrvatskoj, a 6,8 milijardi eura zajmova ostalim subjektima uz državno jamstvo. U odnosu na 2005. godinu ukupna vrijednost ugovorenih zajmova je povećana čak 3,2 puta. U prosjeku je godišnje povećanje razine ugovorenosti zajmova u razdoblju 2005.-2022. iznosilo oko 508 milijuna eura. Tek u 2022. godini dolazi do smanjenja ukupne razine kreditiranja, što je prije svega posljedica sve veće razine priljeva sredstava iz proračuna Europske unije. Vrlo snažno financiranje razvojnih potreba RH iz EU proračuna će se dodatno pojačati u narednim godinama, a što će posljedično utjecati i na sklapanje novih kreditnih aranžmana s MFI-evima. U financijskoj perspektivi 2021.-2027. za RH je iz različitih programa Europske unije osigurano više od 25 milijardi eura bespovratnih sredstava te povoljnih zajmova, od čega se oko 20-ak milijardi eura odnosi na bespovratna sredstva. Za usporedbu, u prethodnom razdoblju financijske perspektive 2014.-2020., na raspolaganju je bilo bespovratnih sredstava u iznosu od 10,7 milijardi eura.

Međutim, valja naglasiti da ulazak u EU i znatno veća dostupnost bespovratnog financiranja iz EU proračuna nije dovela do zaustavljanja ili značajnog usporavanja kreditnog zaduženja kod MFI-eva. Naime, potrebe za dodatnim financiranjem uključujući kreditna zaduženja putem MFI-eva i dalje su prisutne obzirom na snažno povećanje ukupnih ulaganja u javnom sektoru, a koja su tek dijelom financirana putem bespovratnih sredstava iz EU

proračuna. Osim toga, s vremenom sve više rastu potrebe za sufinanciranje vlastitog učešća pojedinih EU projekata, za što se također koriste zajmovi odobreni od strane MFI-eva, poglavito EIB-a. Stoga se bez obzira na vrlo izdašna sredstva iz EU proračuna koja su RH stavljena na raspolaganje može očekivati nastavak zaduživanja kod MFI-eva, ali s jednom slabijom dinamikom nego što je to ranije bio slučaj.

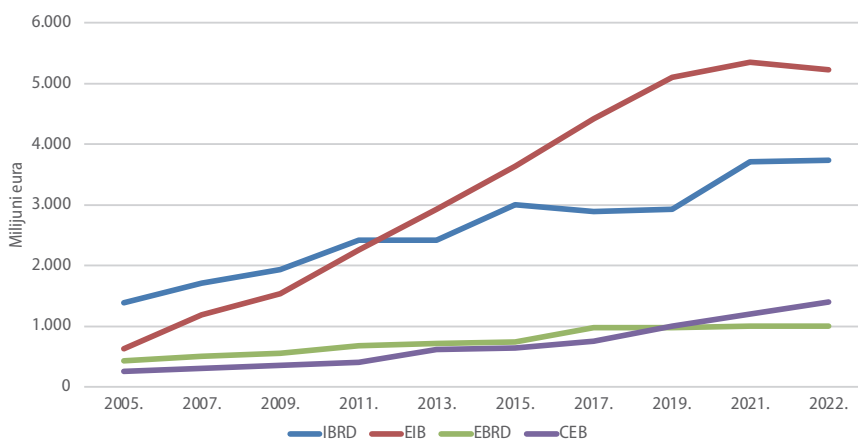
Ono što se pokazuje nužnim je jačanje sustava upravljanja svim dostupnim sredstvima iz različitih financijskih instrumenata te u tom dijelu ključnu ulogu ima uspješna koordinacija na međuresornoj razini. Potrebno je kontinuirano osiguravati usklađeno djelovanje svih aktera zaduženih za upravljanje pojedinim instrumentima kako bi se osigurala što bolja usmjerenost prema ostvarivanju razvojnih ciljeva RH te postigao koherentan pristup prema krajnjim korisnicima sredstava, a to su nositelji razvojnih projekata. Koherentan pristup podrazumijeva jasna pravila korištenja sredstava koja djeluju stimulirajuće na procese pripreme i prijave projekata te izbjegavanje mogućih preklapanja različitih instrumenata koja dovode do njihovog međusobnog natjecanja za iste skupine korisnika. Institucionalno gledano, učinkovita suradnja Ministarstva financija kao nacionalnog koordinatora za suradnju s MFI-evima te Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova EU kao koordinatora za korištenje ESI fondova te koordinatora sustava strateškog planiranja, kao i cjelokupne Vlade Republike Hrvatske i Ureda premijera, od posebne je važnosti za što usklađenije strateško i operativno djelovanje kada je u pitanju suradnja s MFI-evima.

Posebno izazovne su godine 2022. i 2023. kada istječu rokovi korištenja financijske omotnice iz VFO 2014.-2020., a započinje korištenje i predfinanciranje sredstvima iz nove financijske perspektive 2021.-2027. U isto vrijeme započelo se sa značajnim korištenjem sredstava iz Nacionalnog plana oporavka i otpornosti (NPOO) te se do kraja 2023. očekuje iskorištenje 50% alokacije bespovratnih sredstava, odnosno Hrvatskoj će biti isplaćeno gotovo 3 milijarde eura. Uz navedeno, iskorištena su sredstva povoljnog zajma SURE i Fonda solidarnosti. Time se ukupno dolazi do izuzetno značajnog priljeva sredstava iz EU od gotovo 5,5 milijardi eura u relativno kratkom vremenskom periodu. To su glavni razlozi vidljivog usporavanja odobravanja novih zajmova MFI te se taj trend može očekivati i u narednih nekoliko godina, a do isteka mogućnosti korištenja sredstava iz NPOO-a, sredinom 2026. godine.

2.4.2 Kretanja zajmova po institucijama

Prema udjelu u ukupno odobrenim zajmovima MFI-eva, najizdašniji izvori financiranja su: EIB s 5,2 milijarde eura (46,0%), zatim IBRD s 3,7 milijarde eura (32,9%), CEB s 1,4 milijarde eura (12,3%) te EBRD s 1 milijardom eura (8,8%).

Grafikon 2.2. Kretanje ukupne vrijednosti zajmova po institucijama, 2005. – 2022.

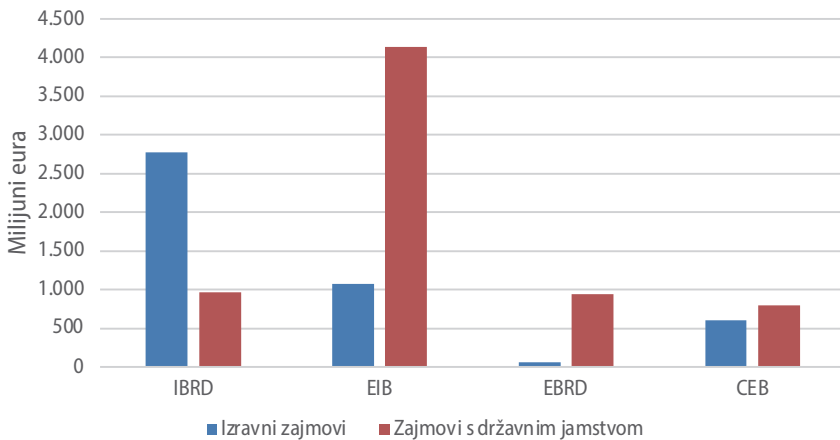

Izvor: Ministarstvo financija RH

Od 2012. godine EIB je postao najveći zajmodavac među MFI-evima, pretekavši IBRD kao najvećeg zajmodavca. Do 2022. EIB je ostao najveći zajmodavac, što je očekivano obzirom na poziciju RH kao zemlje članice Europske unije. Također, financiranje putem ostale dvije europske razvojne banke, EBRD-a i CEB-a ja također povećano, premda su iznosi financiranja znatno manji u odnosu na EIB. Članstvo u EU nije utjecalo na smanjenje kreditnih aktivnosti IBRD-a na području RH. Dapače, od 2013. do 2022. IBRD je nastavio snažno podržavati ulaganja u RH, pri čemu je čak blago i povećao prosječni intenzitet novog kreditiranja na godišnjoj razini u odnosu na razdoblje prije članstva.

Kao izravnom korisniku zajmova, od ukupno 4,5 milijardi eura do kraja 2022. godine, Republici Hrvatskoj najviše sredstava odobrio je IBRD (61,6%), a slijede EIB (24,4%), CEB (13,4%) i EBRD (1,3%).

Grafikon 2.3. Kretanje vrijednosti izravnih zajmova i zajmova uz državno jamstvo po institucijama u razdoblju 2005. – 2022.

Izvor: Ministarstvo financija RH

Pristup MFI-eva kreditiranju kada je u pitanju korisnik kredita se razlikuje. Dok IBRD većinu zajmova plasira izravno RH (korisnik je proračun RH), EIB i EBRD većinu zajmova plasiraju javnim korisnicima uz državno jamstvo. U potonjem slučaju najčešći korisnici su javna poduzeća (HBOR, HAC, Plinacro, itd.). U slučaju CEB-a zajmovi s državnim jamstvom blago pretežu u odnosu na izravne zajmove državnim proračunu.

2.4.3 Kretanje i stanje duga MFI u Hrvatskoj

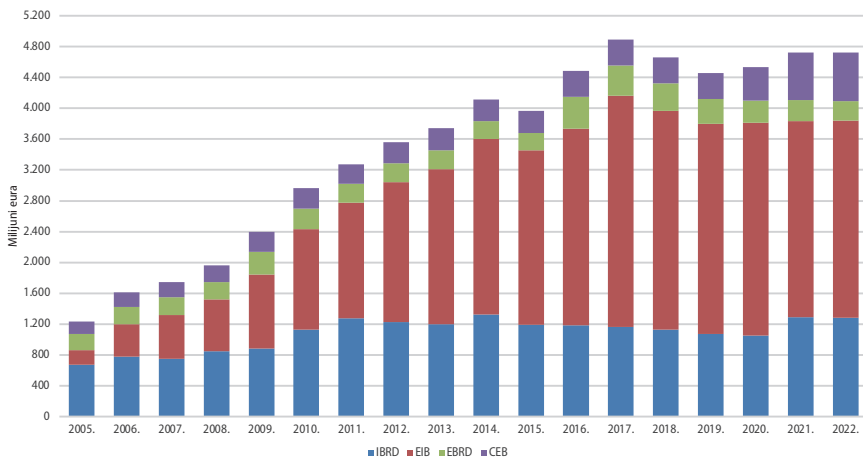
Zakonom o državnom proračunu propisan je osnovni cilj zaduživanja i upravljanja dugom, usmjeren na osiguranje financijskih potreba državnog proračuna postizanjem najnižega srednjoročnog i dugoročnog troška financiranja uz preuzimanje razboritog stupnja rizika. Članstva u međunarodnim financijskim institucijama sastoje se od prava i obveza većinom definiranih međunarodnim sporazumima, a koji su najčešće iznad domaćeg zakonodavstva i kao takvi mogu imati značajne financijske posljedice u slučajevima njihovog nepoštivanja. Kao dio prava iz članstva, Republika Hrvatska koristi financijske i nefinancijske instrumente MFI-a koji stvaraju obveze te imaju učinke na državni proračun, javni dug i deficit Republike Hrvatske. S druge strane određene obveze koje proizlaze iz članstva, kao što su upisivanje članskih kapitala, nemaju utjecaj na javni

dug. Ukratko, na javni dug utječu povlačenja zajmova i otplata glavnica MFI-ima. S druge strane na deficit utječu kamate kao trošak financiranja iz namjenskih primitaka iz zaduživanja. Konačno na državni proračun utječe planiranje sredstava na računima pojedinih resora koje je potrebno uskladiti sa utvrđenim ukupnim limitima rashoda.

Što se tiče obveza uplata u kapital MFI-a i utjecaja na dug opće države, sama uplata u kapital nema utjecaja na promjenu duga. Također, bitno je znati, u kontekstu utjecaja na deficit i način uplate tj. da li se radi o redovnoj uplati povećanja kapitala, zatim da li se radi o ulaganju po pozivu (engl. *callable capital*) ili se radi o privremenom ulaganju gdje se unaprijed zna moment izlaska iz vlasništva. Što se pak tiče utjecaja na deficit središnje, a time i opće države, on ovisi o tome da li MFI daje beskamratne zajmove i/ili zajmove sa značajnije nižim kamatnim stopama od tržišnih te s dužim periodom počeka otplate (engl. *concessional loans*) ili uglavnom daje zajmove po tržišnim uvjetima (engl. *non-concessional loans*). Važnost razumijevanja ovih standarda i njihov utjecaj na ukupnu strategiju razvojne suradnje ali i ostvarivanju vanjskopolitičkih ciljeva očituje se, osim kod procjene fiskalnog učinka zaduživanja, prilikom odlučivanja kako o dugoročnim odlukama povećanja kapitala MFI-a tako i o novim članstvima u važnim međunarodnim financijskim institucijama.

U nastavku su prikazani podaci o stanju duga prema MFI-evima krajem godine iz kojih se može pratiti kretanje razine zaduženosti RH. Za razliku od prethodnih podataka koji su se odnosili na ukupnu vrijednost ugovorenih zajmova, stanje zaduženosti uzima u obzir otplatu prethodno ugovorenih zajmova. Ukupni dug prema MFI-evima na 31. prosinca 2022. godine iznosio je 4,7 milijardi eura. Od navedenog iznosa, 2,0 milijarde eura (42,7%) duga proizlazi iz izravnih zajmova Republici Hrvatskoj, a koji se otplaćuju na teret Ministarstva financija, dok se na zajmove MFI-eva uz državno jamstvo, koje otplaćuju korisnici istih, odnose 2,7 milijardi eura (56,8%) duga.

Grafikon 2.4. Stanje duga po institucijama na 31.12. u razdoblju 2005. – 2022.

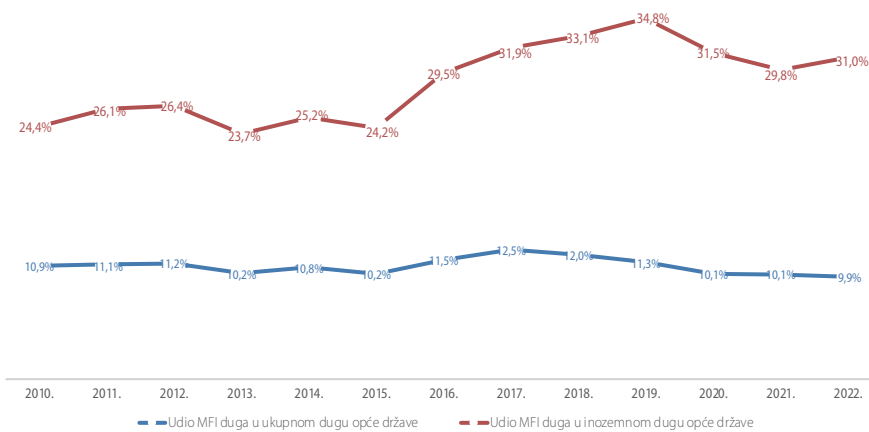

Izvor: Ministarstvo financija RH

U razdoblju 2005.-2022. stanje duga se povećalo s 1,2 milijarde na 4,7 milijardi eura, odnosno za gotovo četiri puta. Razina duga se kontinuirano i značajno povećavala u razdoblju 2005.-2014., da bi nakon kratkog pada u 2015. nastavila rasti do svojeg vrhunca u 2017. godini (4,9 milijardi eura). Do 2019. se bilježi umjereno smanjenje duga, a posljednje dvije godine dug se zadržava na sličnoj razini. Dug prema EIB-u se snažno povećavao do 2017. nakon čega je započeto smanjivanje duga. Dug prema IBRD-u se uz manje oscilacije zadržava na sličnoj razini još od 2011. godine. Razina duga prema EBRD-u također bilježi vrlo sličnu razinu uz određena odstupanja u pojedinim godinama. U slučaju CEB-a bilježi se znatno povećanje razine zaduženosti, uglavnom kao rezultat novougovorenih zajmova u 2021. i 2022. godini.

Dug RH prema MFI-evima predstavlja važnu komponentu ukupne i posebno vanjske zaduženosti RH. Udio duga prema MFI-evima u ukupnoj zaduženosti RH iznosi malo manje od 10%, a u razdoblju 2010.-2022. se kretao od rasponu od maksimalnih 12,5% (2017.) pa do najmanjih 9,9% (2022.). Dakle, može se govoriti o postupnom padu važnosti duga prema MFI-evima u ukupnoj zaduženosti. U slučaju vanjske zaduženosti udio duga prema MFI-evima u ukupnoj vanjskoj zaduženosti je u 2022. iznosio 31%, a u razdoblju 2010.-2022. se kretao u rasponu od 23,7% u 2013. pa do 34,8% u 2019. godini. Generalni trend je povećanje važnosti MFI-eva u ukupnoj vanjskoj zaduženosti uz povremene oscilacije.

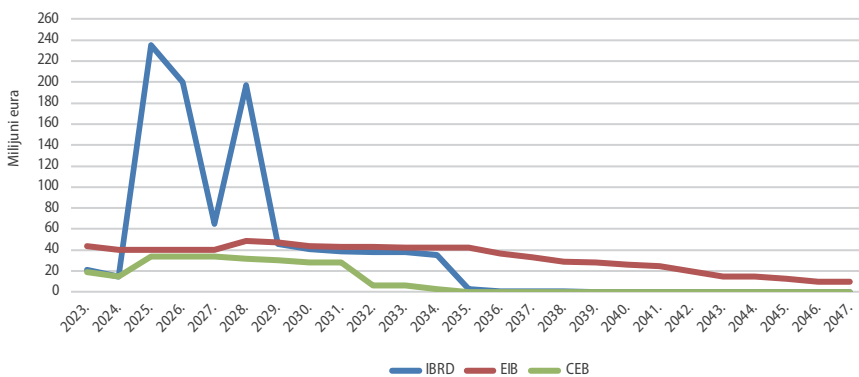
Grafikon 2.5. Udio MFI-eva u ukupnom i vanjskom dugu, stanje 31.12.

Izvor: Ministarstvo financija RH

Sljedeći grafikon prikazuje dinamiku otplate dugova po izravnim zajmovima MFI-eva, a čija otplata prema ugovorenim rokovima završava u najkasnije u 2047. godini. Najveće opterećenje očekuje se 2025. godine (309 milijuna eura), a zatim 2026. (274 milijuna eura) i 2028. godine (278 milijuna eura), kad dospijeva otplata tri zajma IBRD-a, zaključenih 2010., 2011. te 2014. godine.

Grafikon 2.6. Otplata duga po izravnim MFI zajmovima Republici Hrvatskoj do 2047. (stanje 31.12.2022.)

Izvor: Ministarstvo financija RH

U slučaju zajmova uz državno jamstvo najveći udio duga prema MFI-evima odnosi se na dug Hrvatske banke za obnovu i razvitak (HBOR), koji je na 31. prosinca 2022. iznosio 1,81 milijardu eura (53% ukupnog duga po osnovi zajmova uz državno jamstvo). preostalog dijela duga po zajmovima uz državno jamstvo u nadležnosti je sljedećih zajmoprimaca:

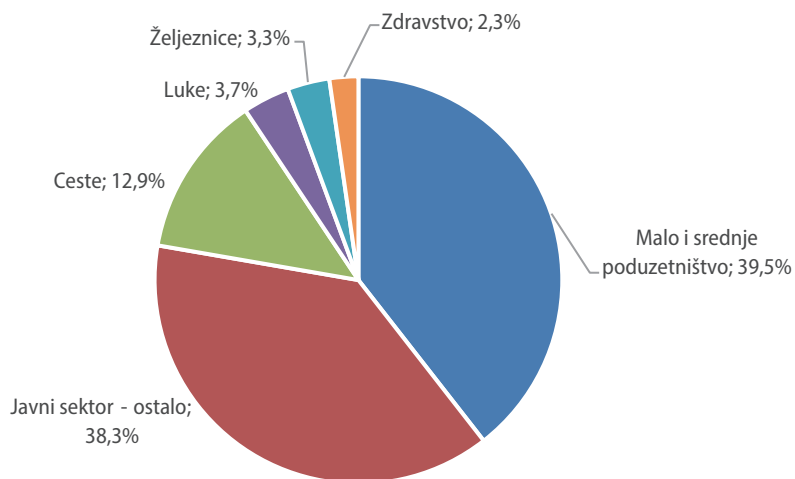
Tablica 2. Stanje duga prema MFI-evima po osnovi zajmova uz državno jamstvo, stanje 31.12.2022.

Korisnik zajma	Iznos u milijunima eura
HBOR	1.811,0
Hrvatske autoceste d.o.o.	360
Hrvatske ceste d.o.o.	126
Plinacro d.o.o.	99
Lučka uprava Rijeka	67
Lučka uprava Zadar	56
HŽ Infrastruktura d.o.o.	49
Lučka uprava Ploče	47
HŽ putnički prijevoz	31
Lučka uprava Split	11
Hrvatska kontrola zračne plovidbe d.o.o.	3
Lučka uprava Šibenik	2
Ukupno	2.662,0

Izvor: Ministarstvo financija RH

Sektorska distribucija zajmova prikazana je na sljedećoj slici. Najviše zajmova MFI-eva usmjereno je prema razvoju malog i srednjeg poduzetništva, gotovo 40% svih plasmana. Od ostalih sektora se mogu još izdvojiti ceste na koje se odnosi 12,9% svih plasmana. Oko 7% ukupnog financiranja na morske luke i željeznicu, dok se 2,3% odnosi na zdravstvo. Ostatak ulaganja se odnosi na brojna druga područja, od vodoopskrbe do energetske infrastrukture i drugih.

Grafikon 2.7. Distribucija zajmova prema sektorima

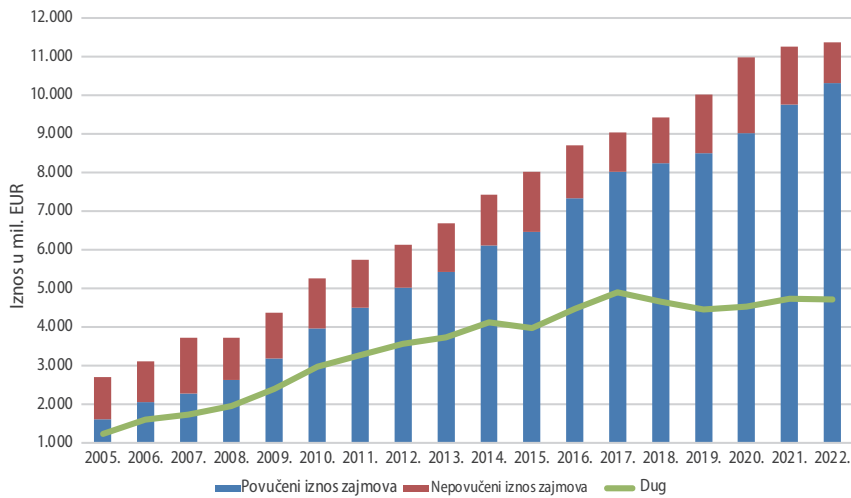

Izvor: Ministarstvo financija RH

Na ukupan razvojni učinak zajmova MFI-eva značajno utječe razina povučenosti odobrenih sredstava. Na kraju 2022. godine za povlačenje sredstava od MFI-eva bilo je raspoloživo još 1,05 milijardi eura odobrenih zajmova, od čega 274 milijuna eura (26,1%) iz zajmova izravno Republici Hrvatskoj, a 775 milijuna eura (73,9%) iz zajmova uz državno jamstvo. Najveći iznos nepovučenih sredstava se odnosi na HBOR (714 milijuna eura, odnosno 71%) i to najvećim dijelom u slučaju plasmana EIB-a (625 milijuna eura). Razlozi za nepovlačenje sredstava su razni te ovise o trenutku projektnog ciklusa, statusu u provedbi pojedinih projekata, likvidnosti kao i potražnji za sredstvima. Npr. u slučaju HBOR, povlačenje sredstava EIB-a ponajviše ovisi o potražnji za kreditima od strane malih i srednjih poduzetnika, kretanju kamatnih stopa, likvidnosti HBOR-a te iskoristivosti prethodnih kreditnih linija.

Slijedeći graf prikazuje kretanje i odnos ukupno povučenih/nepovučenih sredstava i duga nastalog korištenjem sredstava MFI-a. Od 2017. godine vidljivo je usporevanje rastućeg trenda kretanja rasta duga te njegova stagnacija u posljednjih pet godina. Stagnacija duga je ostvarena usprkos nastavku povećanju iznosa ukupno povučenih sredstava iz zajmova, a kao rezultat povećane dinamike otplate duga.

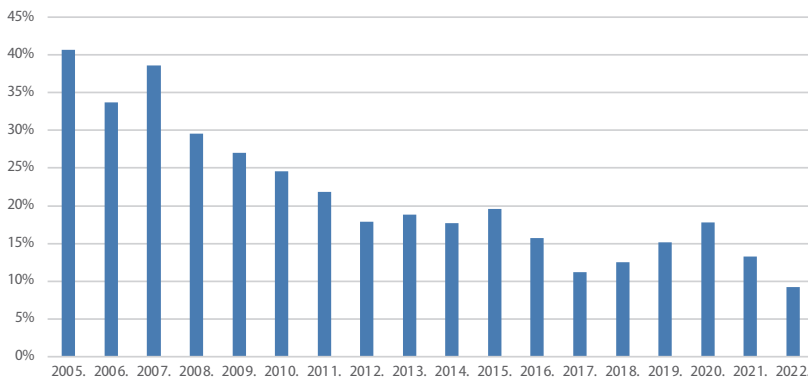
Grafikon 2.8. Pregled povučenih / nepovučenih sredstava zajmova te duga po institucijama u razdoblju 2005. – 2022. godine

Izvor: Ministarstvo financija RH

Važno je istaknuti da se razina povlačenja odobrenih zajmova s vremenom značajno poboljšala. Dok je u 2005. nepovučena vrijednost zajmova MFI-eva iznosila čak 40,6% vrijednosti ukupno ugovorenih zajmova, u 2022. je taj udio iznosio svega 9,2%, što je dobar pokazatelj rastuće učinkovitosti u planiranju potreba za zajmovima i njihovom strukturiranju te aktivnom upravljanju projektima i cjelim portfeljem.

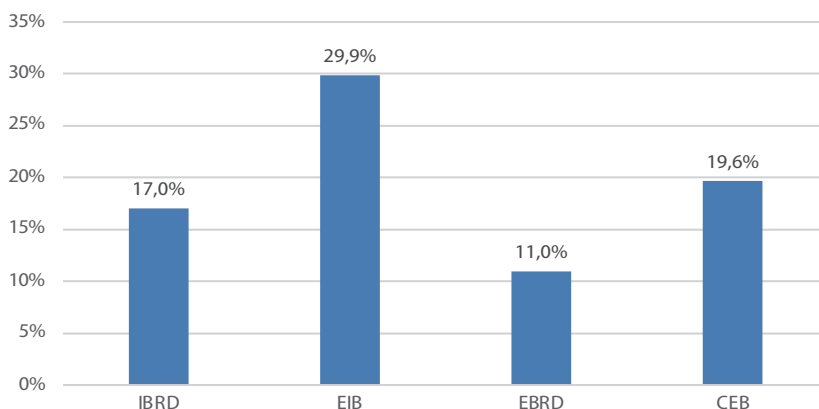
Grafikon 2.9. Udio nepovučenog dijela zajma u ukupno ugovorenim zajmovima, stanje 31.12.2022.

Izvor: Ministarstvo financija RH

Gledano prema pojedinim institucijama najmanju razinu povlačenja zajma bilježi EIB, kod kojeg je u razdoblju 2005.-2022. udio nepovučenog dijela zajma u ukupnog ugovorenim zajmovima iznosio čak 29,9%. S druge strane, najveću razinu iskorištenosti zajma bilježi EBRD, kod kojeg je prosječni udio nepovučenog dijela zajma u promatranom razdoblju iznosio svega 11% ukupne vrijednosti zajma.

Grafikon 2.10. Udio nepovučenog dijela zajma u ukupno ugovorenim zajmovima na 31.12., prosjek za razdoblje 2005.-2022.

Izvor: Ministarstvo financija RH

Detaljan pregled stanja zajmova, povučenosti sredstava i stanja duga prema pojedinoj međunarodnoj financijskoj instituciji, kao i pregled darovnica nalazi se u Prilogu knjige.

3.

GRUPACIJA SVJETSKE BANKE

Jadranka Hajdinjak i Sanja Flegar

3.1 Struktura i misija Svjetske banke te okvir za suradnju sa zemljama članicama

Grupaciju Svjetske banke (GSB) čini pet samostalnih, ali istovremeno međusobno povezanih institucija:

1. Međunarodna banka za obnovu i razvoj (engl. International Bank for Reconstruction and Development – IBRD)
2. Međunarodno udruženje za razvoj (engl. International Development Association – IDA)
3. Međunarodna financijska korporacija (engl. International Financial Corporation – IFC)
4. Multilateralna agencija za garantiranje investicija (engl. Multilateral International Guarantee Agency – MIGA) i
5. Međunarodni centar za rješavanje investicijskih sporova (engl. International Center for Settlement of International Disputes – ICSID).

Kao rezultat konferencije u Bretton Woodsu 1944. godine utemeljen je IBRD, a kasnije i ostale institucije Grupacije Svjetske banke o kojima će više riječi biti u nastavku. Naziv „Svjetska banka“ koristi se kad se misli na Grupaciju Svjetske banke kao međunarodne financijske institucije koja daje bespovratna sredstva i zajmove za oko 100 zemalja u razvoju. Općenito, kada se koristi izraz „Svjetska banka“ misli se na aktivnosti financiranja za razliku od ostalih usluga i proizvoda Grupacije SB. IBRD i IDA-u u uobičajenom govoru najčešće nazivamo „Svjetska banka“. Sjedište Grupacije Svjetske banke je u Washingtonu.

GSB je kao svoju misiju odredio da će do 2030. godine ostvariti dva ključna cilja (tzv. *Twin Goals*): iskorijeniti ekstremno siromaštvo (populacija koja živi s manje od 1,90 USD na dan) na manje od 3% ukupne populacije i povećati prosperitet putem povećanja dohotka 40% najsiromašnijeg dijela stanovništva u svakoj zemlji. Da bi ostvario navedene ciljeve, GSB pruža različite oblike suradnje svojim članicama koje će se ukratko opisati u nastavku.

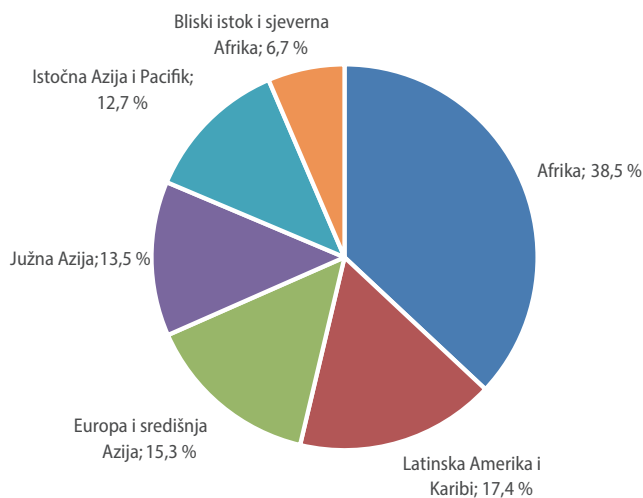
Pored svoje uloge kao primarno financijske institucije, GSB odlikuje snažan naglasak na analitičko-istraživačkim aktivnostima koje predstavljaju važan

input za odluke o načinima i visini financiranja pojedinih zemalja. Tako se vrlo često GSB ističe kao „Banka znanja“ (engl. Knowledge Bank) čime ističe važnost svojih istraživanja za ukupno djelovanje GSB-a.⁵

Suradnja zemlje članice i GSB-a temelji se na tzv. Okviru za partnerstvo (engl. Country Partnership Framework – CPF). CPF ima za cilj sustavno utvrditi područja i oblike suradnje zemlje članice i GSB-a oslanjajući se pritom na rezultate izrađenih analiza. Analize se formalno nazivaju sustavna dijagnostika zemlje (engl. Systematic Country Diagnostic – SCD) te se njome utvrđuju najvažniji izazovi i prilike s kojima se zemlja suočava u ostvarenju nacionalnih razvojnih ciljeva te doprinosa dvostrukim ciljevima GSB-a.

Geografska distribucija plasmana GSB-a za financijsku godinu 2022. pokazuje kako je od 104,1 milijarde dolara odobrenih plasmana najviše sredstava bilo usmjereno za države u Africi (38,5%), zatim slijedi regija Latinska Amerika i Karibi (16,7%), regija Europa i središnja Azija (14,7%), Južna Azija (13%), Istočna Azija i Pacifik (12,2%) te Bliski istok i sjeverna Afrika (6,4%).

Grafikon 3.1. Odobreni plasmani GSB-a tijekom fiskalne godine 2022. po regijama

Izvor: Svjetska banka

5 Empirijska analiza koji su proveli Cormier i Manger (2022) potvrdila je povezanost između zaključaka ekonomskih istraživanja koje je proveo GSB i specifičnih uvjeta koji su uključeni u različite kreditne programe pomoći zemljama članicama.

Ključna područja djelovanja GSB-a mogu se najlakše prepoznati kroz rezultate objavljene u okviru godišnjih izvješća o radu grupacije. Premda podacima iz izvješća za 2023. godinu u razdoblju 2019. – 2022. ostvareni su sljedeći ključni rezultati:

- 96 milijuna ljudi s boljim pristupom uslugama prijevoza
- 58 milijuna ljudi kojima je osiguran ili poboljšan pristup električnoj energiji
- 58 milijuna ljudi kojima je osiguran pristup internetu
- 135 milijuna žena obuhvaćeno programima mreže socijalne sigurnosti
- 147 milijuna tona očekivanog smanjenja emisija stakleničkih plinova godišnje
- 10 milijuna poljoprivrednika s pristupom boljoj tehnologiji
- 23 milijuna ljudi koji imaju koristi od financijskih usluga
- 371 milijun učenika kojima je pružena neka vrsta potpore
- 49 milijuna ljudi ima pristup kvalitetnijim izvorima vode
- 68 milijuna pojedinaca, kućanstava, tvrtki i drugih koji imaju koristi od pristupa novim ili boljim poslovima
- 506 milijuna ljudi koji su ostvarili osnovne zdravstvene usluge
- 191 milijun ljudi ima pristup boljim sanitarnim uslugama.

Premda se radi o vrlo važnim i značajnim rezultatima, globalna borba protiv siromaštva i klimatskih promjena zahtjeva još veće napore svih uključenih MFI-eva pa tako i GSB. U nastavku će se opisati djelovanja pojedinih sastavnica GSB-a uz poseban naglasak na suradnju RH i pojedine sastavnice.

3.2 Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD)

3.2.1 Osnivanje, djelovanje i upravljačka tijela banke

Cilj osnivanja IBRD-a bio je pomoći ratom razorenim europskim zemljama i Japanu da obnove svoju infrastrukturu i svoja gospodarstva. Kada je 1946. godine počeo s radom, imao je 38 članica. Danas je većina zemalja svijeta

članica IBRD-a. Da bi postala članica IBRD-a, prema njegovom Statutu, zemlja prvo mora biti članica MMF-a kao i drugih institucija GSB-a. Nakon završetka aktivnosti na poslijeratnoj obnovi, IBRD je proširio svoj mandat na osnaživanje globalnog gospodarskog rasta i smanjenje siromaštva s ciljem kreditiranja zemalja s niskim dohotkom.

Zajedno, IBRD i IDA čine Svjetsku banku koja pruža financijske proizvode, savjete o politikama i tehničku pomoć vladama zemalja u razvoju kako bi pomogla zemljama da smanje siromaštvo i prošire dobrobiti održivog rasta na sve svoje građane. IDA se fokusira na najsiromašnije zemlje svijeta koje nisu kreditno sposobne, a IBRD pomaže zemljama srednjeg dohotka i kreditno sposobnim zemljama. Prihvatljivost za potporu IDA-e ovisi prije svega o relativnom siromaštvu zemlje, definiranom kao BDP po stanovniku ispod utvrđenog praga i ažuriranom godišnje (1.255 USD u fiskalnoj godini 2023.). IDA također podupire neke zemlje koje su iznad tog utvrđenog praga, ali nemaju kreditnu sposobnost potrebnu za posuđivanje od IBRD-a. Neke zemlje ispunjavaju uvjete za IDA-u na temelju razine dohotka po glavi stanovnika, a također su kreditno sposobne za određena zaduženja od IBRD-a.

IBRD zajmove odobrava iz kapitala uplaćenog od strane zemalja članica, ali i zaduživanjem na tržištu kapitala. S obzirom na to da održava najviši kreditni rejting (AAA) na tržištu, može dobiti sredstva po najpovoljnijim uvjetima, pa tako i sam može odobravati vrlo povoljne zajmove. Pozitivna ocjena Svjetske banke za odobrenje financiranja nekoj od zemalja članica pruža određeno jamstvo privatnom kapitalu za ulaganje u tu zemlju te privlači i potiče međunarodne investicije. Prema godišnjem izvješću IBRD-a za fiskalnu godinu (FG) 2022⁶, ukupni kapital IBRD-a iznosi 307,1 mlrd. USD (udio RH je 0,12%), od čega uplaćeni kapital iznosi 20,5 mlrd. USD. Ukupna imovina Banke iznosi 317,54 mlrd. USD.

IBRD je globalna razvojna institucija u vlasništvu 189 zemalja članica. Kao najveća razvojna banka na svijetu, podržava misiju Grupacije Svjetske banke davanjem zajmova, jamstava, proizvoda za upravljanje rizicima i savjetodavnih usluga zemljama sa srednjim dohotkom i kreditno sposobnim zemljama s niskim dohotkom, te koordinaciju odgovora na regionalne i globalne izazove. Blisko surađuje sa svim institucijama Grupacije Svjetske banke, MMF-om, drugim međunarodnim financijskim institucijama

6 Fiskalna godina 2022. pokriva razdoblje od 1. srpnja 2021. do 30. lipnja 2022. (Izvješće za 2022. usvojeno je na Godišnjoj skupštini GSB u listopadu 2022.)

te javnim i privatnim sektorima u zemljama u razvoju kako bi smanjila siromaštvo i izgradila zajednički prosperitet. U upravljanju bankom ključne uloge imaju odbor guvernera, odbor izvršnih direktora, predsjednik banke i tajništvo banke.

Odbor guvernera – čine ga predstavnici zemalja članica, koji su glavni kreatori politike u Svjetskoj banci. Odlučuje o povećanju kapitala, izboru izvršnih direktora, izmjenama Statuta i dr. Općenito, guverneri su ministri financija ili ministri nadležni za sektor razvoja. Sastaju se na zajedničkim godišnjim (uglavnom u listopadu) i proljetnim sastancima (uglavnom u travnju) Grupacije Svjetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda. Godišnji sastanci se dvije godine za redom održavaju u Washingtonu, a treću godinu u jednoj od država članica. Guverner za Republiku Hrvatsku u Svjetskoj banci je po funkciji ministar financija, a zamjenik guvernera je državni tajnik u Ministarstvu financija.

Odbor izvršnih direktora izvršno je tijelo koje provodi politiku Grupacije. Sastoji se od 25 direktora od kojih 5 biraju članice s najvećim brojem dionica, a ostalih 20 biraju guverneri ostalih zemalja članica. Svih 189 zemalja članica podijeljeno je u 25 konstitueneci, odnosno grupacija zemalja na čelu kojih se nalaze izvršni direktori. Republika Hrvatska se nalazi u nizozemskoj konstitueneci, kojoj je od 1. studenoga 2023. na čelu g. Eugene Rhuggenaath, izvršni direktor i predstavnik Nizozemske. Nizozemska konstituenca uključuje 13 zemalja: Armeniju, BiH, Bugarsku, Cipar, Crnu Goru, Gruziju, Hrvatsku, Izrael, Moldaviju, Nizozemsku, Rumunjsku, Sjevernu Makedoniju i Ukrajinu. Redoviti sastanci konstitueneci održavaju se za vrijeme godišnjeg i proljetnog zasjedanja GSB-a i MMF-a te dodatno svake godine u jednoj od zemalja članica konstitueneci.

Odbori izvršnih direktora Grupacije Svjetske banke odnose se na četiri odvojena odbora: Odbor Međunarodne banke za obnovu i razvoj (IBRD), Međunarodne razvojne agencije (IDA), Međunarodne financijske korporacije (IFC) i Multilateralnog jamstva ulaganja Agencija (MIGA). Svaki odbor odgovoran je za opće poslovanje svoje organizacije. Odbor čine izvršni direktori, predstavnici zemalja članica GSB-a, koje ih imenuju ili biraju. Oni vrše ovlasti koje su im delegirali Odbori guvernera. Zemlje članice Grupacije Svjetske banke imenuju ili biraju izvršne direktore u odbore Međunarodne banke za obnovu i razvoj (IBRD), Međunarodne razvojne agencije (IDA), Međunarodne financijske korporacije (IFC) i 4. Multilateralne agencije za garantiranje investicija (MIGA). Iako postoje četiri odbora, izvršni direktori

koji služe u tim odborima obično su isti.

Izvršni direktori ispunjavaju dvostruku funkciju, kao dužnosnici GSB i kao predstavnici zemlje članice ili zemalja koje su ih imenovale ili izabrale. Prema Statutu IBRD-a, izvršni direktori odgovorni su za vođenje općeg poslovanja IBRD-a. Izvršni direktori razmatraju i odlučuju o prijedlozima zajmova i jamstava IBRD-a, kao i prijedlozima zajmova, bespovratnih sredstava i jamstava IDA-e.. Oni odlučuju o politikama koje vode opće poslovanje GSB. Ured izvršnog direktora također je odgovoran za predstavljanje Odboru guvernera, na godišnjim skupštinama, revizije računa, administrativnog proračuna i godišnjeg izvješća o financijama, poslovanju i politici Svjetske banke. Odbor se obično sastaje dva puta tjedno utorkom i četvrtkom. Kvorum za bilo koji sastanak Odbora čini većina izvršnih direktora, koja ima najmanje polovicu ukupne glasačke moći Odbora. Glasačka moć svake zemlje članice temelji se na broju dionica koje ima.

Predsjednik Grupacije Svjetske banke je predsjednik Odbora, a biraju ga izvršni direktori. Predsjednik je predsjedavajući i obično nema pravo glasa osim odlučujućeg u slučaju jednako podijeljenog odbora. Za predsjednika GSB-a izabran je g. Ajay Banga (SAD), na petogodišnji mandat počevši od 2. lipnja 2023. godine.

Tajništvo je podrška odborima direktora i guvernera te je odgovorno za koordinaciju procesa članstva kao i za pomoć članovima da završe upis svojih dodijeljenih dionica u okviru periodičkih povećanja kapitala u IBRD-u, IDA-i, IFC-u i MIGA-i. Pruža savjete o postupcima za upis dodatnih dionica prema odlukama odobrenim od strane upravnih odbora, uključujući potrebnu dokumentaciju i uplate kapitala.

3.2.2 Ključne aktivnosti IBRD-a

Ključne aktivnosti IBRD-a su sljedeće:

- financiranje razvojnih projekata i pružanje tehničke podrške u svakoj fazi razvoja projekta. Na taj se način osim potrebnog financiranja osigurava globalni prijenos znanja u različitim sektorima.
- potpora državama članicama u upravljanju javnim financijama, poboljšanju investicijske klime, jačanju institucija i različitih javnih politika.

- osiguravanje financijskih proizvoda i tehničkih savjeta i analiza za rješavanje razvojnih izazova, kojima se pomaže zemljama u pronalaženju rješenja za postizanje održivog i uključivog razvoja.
- potpora proračunskom financiranju država članica radi postizanja utvrđenih razvojnih ciljeva te za potrebe političkih i institucionalnih reformi.

Tri su vrste financijskih instrumenata koje IBRD nudi zemljama članicama. Financiranje investicijskih projekata (engl. Investment Project Financing) osigurava financiranje za aktivnosti koje podržavaju fizičku/društvenu infrastrukturu potrebnu za smanjenje siromaštva i postizanje održivog razvoja. Financiranje razvojne politike (engl. Development Policy Financing) pruža proračunsku potporu vladama ili lokalnim jedinicama za programe politika i institucionalnih radnji koje pomažu u postizanju održivog zajedničkog rasta i smanjenja siromaštva. Program za rezultate (engl. Program-for-Results) povezuje isplatu sredstava Svjetske banke izravno s isporukom definiranih rezultata, pomažući zemljama da poboljšaju dizajn i provedbu vlastitih razvojnih programa i postignu trajne rezultate jačanjem institucija, poboljšanjem sustava i izgradnjom kapaciteta. Provedba aktivnosti oslanja se na domaće institucije, čime se izravno jačaju vlastiti institucionalni kapaciteti zemalja članica.

Također treba spomenuti da IBRD pruža usluge savjetovanja i analize (engl. Advisory Services and Analytics – ASAs/AAA) za podršku kreiranju ili provedbi boljih politika, jačanju institucija, izgradnji kapaciteta, izradi razvojnih strategija te kao doprinos globalnim razvojnim ciljevima. Rezultati usluga uključuju analitička izvješća, bilješke o politici, praktične savjete i radionice ili programe obuke za razmjenu znanja. Također, IBRD pruža savjetodavne usluge uz naknadu (engl. Reimbursable Advisory Services – RAS). Radi se o uslugama savjetovanja koje se pružaju kao odgovor na zahtjev zemlje članice, a plaćaju se prema dogovorenom ugovoru.

Od početka pandemije COVID-19, Banka (IBRD+IDA) je odobrila ukupno 270 mlrd. USD, od čega čak 50 mlrd. u razdoblju travanj-lipanj 2022. Potonji iznos predstavlja prvi dio ulaganja iz 170 mlrd. USD vrijedne omotnice koja obuhvaća potporu za ublažavanje aktualnih svjetskih kriza uključujući potporu Ukrajini i susjednim zemljama koje trpe najveće posljedice, ublažavanje poremećaja u svjetskoj trgovini, lancima opskrbe i izravnim stranim ulaganjima te rastući utjecaj klimatskih promjena na svjetsko

gospodarstvo i životni standard. Adekvatnost kapitala IBRD-a s 30. lipnjem 2022. iznosila je 22%, dok je u 2021. iznosila 22,6%, što ukazuje na vrlo visoku razinu adekvatnosti kapitala.

Prilikom dodjele zajmova IBRD promiče zajednički skup normi ponašanja u vezi s održivosti javnog duga. Za sprječavanje krize državnog duga institucija je razvila skup procedura i politika pomoću kojih se određuje visina rizika održivosti duga u zemljama zajmoprimcima, kamatna stopa i drugi troškovi korištenja zajma za zajmoprimce kao i odgovarajuća kombinacija bespovratnih sredstava i zajmova (IDA i MMF, 2018.).

3.2.3 Aktualni izazovi i kritike rada GSB-a

Svjetska banka je najveći multilateralni zajmodavac na svijetu. Međutim, vrlo su česte ocjene kako banka, kao i druge međunarodne financijske institucije, ne koristi dovoljno svoj kreditni potencijal.⁷ Kao i u slučaju MMF-a, njezino je djelovanje pod sve većim utjecajem kineskog kreditiranja zemalja u razvoju, odnosno rastuće ovisnosti tih zemalja o kineskim kreditorima. Prema analizi koju su proveli Morris et al. (2020), uvjeti kreditiranja kineskih kreditora manje su povoljni od onih koje pruža Svjetska banka kada je u pitanju visina kamatne stope, ročnost kredita te razdoblje počeka otplate. Međutim, to nije bila posebna zapreka za niz zemalja da ugovore vrlo značajne iznose kreditiranja, što znači da u takvoj situaciji potencijalni rizik prezaduženosti pojedinih zemalja nije zanemariv, posebno u svjetlu rastućih kamata na svjetskom tržištu tijekom 2022. i 2023. godine. S druge strane, spremnost kineskih kreditora da i dalje financiraju razvojne projekte u zemljama niskog dohotka može se vrlo lako promijeniti ukoliko dođe do značajnijih poremećaja na domaćem financijskom tržištu same Kine. Stoga je važno očuvati visoku razinu uključenosti multilateralnih financijskih institucija kao što je GSB u financiranje razvoja zemalja niskog dohotka. Nedavni izvještaj pripremljen za potrebe G20 posebno naglašava važnost snažnije uključenosti MFI-eva, uključujući GSB, u financiranje klimatskih izazova (IEG, 2023).

Djelovanje Svjetske banke bilo je predmet brojnih kritika, posebno u razdoblju nakon 1990. kada je pristup banke brojnim zemljama uključivao

⁷ Prema IEG (2023) u odnosu na BDP zemalja zajmoprimaca, bruto isplate MFI-eva su u 2022. bile upola manje nego što su bile 1990. godine.

vrlo slične prijedloge za reformama kao što su fiskalna disciplina, liberalizacija financijskog tržišta, tržišni tečajni mehanizam, smanjenje prepreka za vanjsku trgovinu i strana ulaganja, privatizacija i deregulacija.⁸ Međutim, izostanak vidljivog uspjeha u ostvarenju razvojnih ciljeva koji je uslijedio u nizu zemalja je doveo do promjene stajališta i shvaćanja da ne postoji jedinstven univerzalan skup pravila za razvojni uspjeh (World Bank, 2005; Chang H. J, 2008). Dio kritika banke odnosi se na demokratski deficit u vođenju same institucije, uključujući zastarjeli model glasačkih prava temeljenih na ekonomskoj snazi iz prošlosti te preveliku ulogu ministara financija u odlučivanju (Stiglitz, 2008).⁹ Predsjednik GSB-a tradicionalno se odabire temeljem prijedloga SAD-a (dok se predsjednika MMF-a bira iz redova europskih država), što dodatno pojačava dojam o manjku demokratičnosti u upravljanju GSB-om.

3.2.4 Članstvo Republike Hrvatske u Međunarodnoj banci za obnovu i razvoj (IBRD)

RH je postala punopravna članica GSB-a 25. veljače 1993. te posjeduje 3.093 dionice. Upisani kapital RH u IBRD-u iznosi 384,46 milijuna USD (od čega je uplaćeni kapital 26,60 milijuna USD, a kapital na poziv 357,86 milijuna USD). Udio RH u upisanom kapitalu IBRD-a aktualno iznosi 0,12% (mijenja se ovisno u uplatama kapitala između ostaloga i od strane ostalih članica), čime se ostvaruje 0,15% glasačke snage.

RH temeljem Odluke Vlade RH od 1. kolovoza 2019. godine (NN 74/2019) sudjeluje u općem i selektivnom povećanju kapitala IBRD-a iz 2018. godine, koje je usvojeno u ukupnom iznosu od 7,5 mlrd. USD (podatak se odnosi na kapital koji se uplaćuje). Od toga, 5,6 mlrd USD proizlazi iz općeg povećanja kapitala, dok selektivno povećanje iznosi 1,9 mlrd USD. Povećanje kapitala predstavljeno je kao nužnost s obzirom na rastući volumen aktivnosti i visoke ambicije koje su postavljene u tzv. *Forward Look* dokumentu (Grupacija Svjetske banke, 2016) strateških prioriteta GSB-a do 2030. godine. RH je sudjelovala i u prethodnom općem povećanju kapitala IBRD-a iz 2010. godine, uplatom iznosa od 4,4 milijuna USD (te smo sve obveze uredno izvršili), no nije sudjelovala i u tadašnjem selektivnom povećanju kapitala IBRD-a.

8 Pristup se u literaturi često naziva Washingtonski konsenzus.

9 Kritika Stiglitz se ne odnosi samo na GSB već i na MMF.

U sklopu općeg povećanja kapitala IBRD-a iz 2018. godine, RH je upisala 281 dionicu temeljem čega su za RH nastale ukupne obveze u iznosu 33.898.435,00 USD (od čega uplaćeni kapital čini 6.779.687,00 USD, a udio kapitala na poziv iznosi 27.118.748,00 USD). Dodatno, a slijedom sudjelovanja u selektivnom povećanju kapitala IBRD-a iz 2018. godine, za RH je nastala i ukupna obveza u iznosu 22.800.015,00 USD (od čega uplaćeni kapital čini 1.368.000,90 USD, a udio kapitala na poziv iznosi 21.432.014,10 USD). Obveza efektivne uplate sveukupno dakle 8.147.687,90 USD izvršavat će se u razdoblju od 5 godina (započela je u prosincu 2019.), u obliku jednakih godišnjih obroka (završno s 1. 10. 2023.). Upisivanjem navedenog broja dionica, RH održava svoj vlasnički udio u IBRD-u, koji bi se zbog primjene dinamičke formule¹⁰ za izračun udjela smanjio za 0,01% te bi iznosio 0,12%, dok bi se udio u glasačkoj snazi smanjio s 0,15% na 0,14%. Sudjelovanjem u općem i selektivnom povećanju kapitala RH pruža doprinos ostvarenju ciljeva IBRD-a.

Zakonom o prihvaćanju članstva Republike Hrvatske u MMF-u i drugim međunarodnim financijskim organizacijama na temelju sukcesije (NN br. 89/92), Ministarstvo financija određeno je kao tijelo nadležno za suradnju s IBRD-om te je ovlašteno u ime RH obavljati sve poslove i transakcije koje su dopuštene prema Statutu IBRD-a.

3.2.5 Suradnja Republike Hrvatske i Međunarodne banke za obnovu i razvoj

IBRD je za RH važna međunarodna financijska institucija koja kontinuirano i svestrano podupire ekonomsko-socijalni razvitak i razvoj tržišne ekonomije. Od početka devedesetih, kada su Hrvatskoj drugi izvori financiranja bili zatvoreni, pa do danas, IBRD je značajan izvor financiranja potreba za ulaganjima u nizu područja. Međutim, suradnja RH s IBRD-om ima ne samo financijsko, nego i puno šire značenje za održavanje makroekonomske stabilnosti i postizanje održivog gospodarskog rasta, što podrazumijeva potporu IBRD-a različitim reformskim aktivnostima.

GSB od 1998. godine u Zagrebu ima Ured za Hrvatsku. Ured je u 2001. godini postao Regionalni ured Svjetske banke za Hrvatsku, Rumunjsku i Bugarsku.

¹⁰ Usvajanjem IBRD-ove formule za izračun udjela 2016. godine nastavljena je reforma glasačke strukture i udjela kojom se želi pružiti veća zastupljenost zemljama u razvoju i tranziciji.

Krajem 2006. Svjetska banka je u okviru svoje reorganizacije Regionalni ured premjestila u Washington, te je u Zagrebu ostao Ured za Hrvatsku. Na čelu Ureda trenutačno je g. Jehan Arulpragasam (od 1. srpnja 2021.).

Od 1993. godine do kraja 2022. godine s IBRD-om je za potrebe javnog sektora ugovoreno 67 zajmova u ukupnom iznosu oko 3,74 milijardi EUR od kojih je 46 zajmova izravno Republici Hrvatskoj u iznosu oko 2,78 milijardi EUR, a 21 zajam uz državno jamstvo u iznosu oko 964,52 milijuna EUR. Također su s IBRD-om potpisana i 53 ugovora o darovnicama u vrijednosti oko 65,81 milijuna EUR. IBRD je bila provedbena agencija za korištenje sredstava tih darovnica, a sredstva su odobrena iz međunarodnih fondova tehničke pomoći (Fond za institucionalni razvoj, engl. Institutional Development Fund – IDF; Fond za razvoj politike i ljudskih resursa, engl. Policy and Human Resources Fund – PHRD; Globalni fond za zaštitu okoliša, engl. Global and Environmental Facility – GEF) i sredstava donacija vlada Japana, Velike Britanije, Norveške, Nizozemske, Švedske te Programa CARDS Europske unije.

Prvi zajam samostalnoj i neovisnoj Republici Hrvatskoj 1994. godine za Projekt hitne obnove iznosio je 128 milijuna USD. Slijedili su zatim projekti za sektor zdravstva i cesta. Od kasnih devedesetih fokus je bio na potpori prijelaza Hrvatske na tržišno gospodarstvo. IBRD je pružala podršku za reformu financijskog sektora i osigurala proračunsku potporu kroz Program prilagodbe financijskog sektora i poduzeća. Bitna je i podrška izgradnji tržišta kapitala i njegovih institucija, kao i mirovinskog sustava s više stupova. Dugi niz godina IBRD je pružala podršku lukama Rijeka i Ploče, te pomogla njihovu modernizaciju, s ciljem povećanja kapaciteta i trgovine te povezivanja Hrvatske na globalnoj razini. IBRD je posebno snažno podupirala Republiku Hrvatsku na njezinom putu ka članstvu u Europskoj uniji. Uz podršku IBRD-a inicirane su brojne reforme s ciljem prilagodbe i usklađivanja s pravnom stečevinom Europske unije te dostizanja njezinih standarda, kao i reforme usmjerene na jačanje institucija i održavanje kapaciteta za apsorpciju fondova EU. Nakon pridruživanja EU, RH i dalje surađuje s IBRD-om u nizu područja od iznimne važnosti za gospodarski razvoj Republike Hrvatske, a posebno u području prometa (autoceste, ceste, željeznice, morske luke), znanosti i tehnologije, poslovnog okruženja, jačanja poduzetništva i smanjenja administrativnih barijera, zdravstva, obrazovanja, te pravosuđa. RH koristi investicijske i strukturne zajmove po vrlo povoljnijim financijskim uvjetima koje IBRD postiže na međunarodnom financijskom tržištu. Također,

posljednjih godina RH je i korisnica IBRD-ovih savjetodavnih usluga uz naknadu (engl. Reimbursable Advisory Services – RAS), koje se financiraju iz fondova EU i državnog proračuna RH. Radi se o instrumentu za pristup najboljim svjetskim praksama uz podršku stručnih timova Svjetske banke. Do danas je s IBRD-om sklopljeno 13 ugovora za savjetodavne usluge uz naknadu u ukupnom iznosu od 32,41 milijun eura, a korištene su za:

- podršku reformi financiranja visokog obrazovanja,
- mapiranje siromaštva,
- procjenu klastera i globalnog lanca vrijednosti,
- podršku uspostavi sustava strateškog planiranja i izradi Nacionalne strategije razvoja Hrvatske 2030.,
- podršku rastu i radnim mjestima u istočnoj Slavoniji,
- stratešku transformaciju u poljoprivredi i ruralnom prostoru,
- pregled javnih rashoda u znanosti, tehnologiji i inovacijama,
- koncept kružnog gospodarstva u gospodarenju krutim otpadom,
- strateško partnerstvo za istraživanje, inovacije i rast,
- reformu mehanizma za određivanje plaća u javnom sektoru,
- analizu i prijedloge za poboljšanje dugoročne primjerenosti i održivosti hrvatskog mirovinskog sustava,
- potporu razvoju modela simulacije mirovine i kalkulatora individualne mirovine i
- potporu prijelazu s institucionalne skrbi na skrb u zajednici za ranjivu djecu i osobe s invaliditetom.

Uzimajući u obzir kategorizaciju RH kao zemlje visokog dohotka od strane IBRD-a, za očekivati da je da će se buduća suradnja sve više oslanjati na RAS-eve. Pored toga, IBRD pruža i usluge savjetovanja i analize (Advisory Services and Analytics – ASAs/AAA) za brojna područja, a koje se financiraju iz proračuna IBRD-a.

Strateški okvir suradnje RH i IBRD-a

Prvu strategiju pomoći GSB-a Republici Hrvatskoj (*Country Assistance Strategy of the World Bank Group to the Republic of Croatia* – dalje u tekstu: Strategija) GSB je usvojio 4. travnja 1995. za razdoblje do 1998. godine. Tri glavna područja suradnje bila su: reforma javnih financija, razvoj privatnog sektora i financiranje infrastrukture. Strategijom usvojenom 1999. godine planirana je podrška s ciljem smanjenja veličine i jačanja učinkovitosti javnog sektora, poboljšanja upravljanja, stvaranja uvjeta za konkurentno poslovno okruženje i smanjenje siromaštva.

Glavni ciljevi suradnje u Strategiji za razdoblje od 2005. do 2008. bili su podržati strategiju rasta i reformi za uspješno pristupanje Europskoj uniji (EU) s naglaskom na makroekonomsku stabilizaciju, smanjenje veličine javnog sektora, promicanje rasta vođenog privatnim sektorom i izgradnju kapaciteta za provedbu ključnih aspekata pravne stečevine Europske unije. Strategija suradnje za razdoblje 2009. – 2012. obuhvaćala je zajmove za financiranje projekata iz sektora prometa, energetike, obrazovanja, zaštite okoliša, prilagodbe klimatskim promjenama, zdravstva i pravosuđa. Također, suradnja je uključivala analitičku potporu te zajmove za razvojnu politiku (*Development Policy Loan* – DPL) kao potporu provedbi strukturnih reformi.¹¹ Strategija suradnje za razdoblje 2014. – 2017. obuhvaćala je tri zasebna strateška područja (stupa). Prvi stup zasnivao se na javnim financijama te je oblikovan na temelju potrebe da se putem kontinuirane fiskalne konsolidacije stavi naglasak na obnovljiv i održiv rast, zajedno s naglaskom na racionalizaciji rashoda kako bi se osigurala fiskalna održivost u srednjem roku. Kroz drugi stup nastojalo se ostvariti poboljšanja na području konkurentnosti, koja je bila potrebna za poticanje rasta. Treći stup bio je usredotočen na povećanje koristi od članstva u Europskoj uniji s ciljem provedbe usklađenih politika, povećanja kapaciteta Republike Hrvatske u povlačenju sredstava iz fondova Europske unije i pružanja pomoći kako bi se ta sredstava učinkovito iskoristila.

Iako je Hrvatska od strane IBRD-a klasificirana kao zemlja s visokim dohotkom, još uvijek postoje područja u kojima bi nastavak podrške IBRD-a bio od velike važnosti. Dugogodišnje poznavanje potreba i provedbenih

¹¹ Zajmovi za razvojnu politiku (DPL) su zajmovi koji se vežu za provedbu reformskih aktivnosti, uglavnom u obliku brzo isplaćene izravne potpore državnom proračunu kao rezultat provedbenih reformi, za razliku od uobičajenog financiranja namijenjenog za provedbu infrastrukturnih projekata.

kapaciteta RH od strane Banke, nedostupnost bespovratnih sredstava EU-a za određena područja te i dalje izražene potrebe za vanjskom podrškom u planiranju i provedbi reformskih aktivnosti ključni su argumenti za nastavak suradnje. Slijedom navedenog, Vlada RH je na sjednici 25. travnja 2019. godine donijela Zaključak o prihvaćanju nove strategije odnosno Okvira suradnje Međunarodne banke za obnovu i razvoj i Međunarodne financijske korporacije i Multilateralne agencije za osiguranje investicija s Republikom Hrvatskom za razdoblje fiskalnih godina 2019. – 2024. (engl. International Bank for Reconstruction and Development and International Finance Corporation and Multilateral Investment Guarantee Agency Country Partnership Framework for Croatia for the Period FY19–24; CPF). Isti je usvojen na Odboru izvršnih direktora GSB-a 2. svibnja 2019. godine.

CPF predstavlja program koji je usmjeren na potrebe zemlje s višim dohotkom, kako GSB klasificira RH. Temeljni cilj CPF-a je podrška institucionalnom razvoju kako bi se ostvarilo daljnje jačanje položaja RH u IBRD-u, a što uključuje prestanak pozajmljivanja od IBRD-a u budućnosti. Suradnja planirana CPF-om odnosi se na tri glavna područja:

1. Jačanje uspješnosti javnog sektora i institucija (poboljšanjem učinkovitosti javne uprave u provedbi strategije i isporuci usluga; podrškom politikama kojima se smanjuje fiskalna ranjivost, uz naglasak na poduzeća u državnom vlasništvu; stvaranjem prilike za stanovništvo, posebice u manje razvijenim regijama)
2. Očuvanje i iskorištavanje prirodnog kapitala radi postizanja niskouglijnog rasta (smanjenjem energetskeg intenziteta gospodarstva i energetskeg tranzicijom; poboljšanjem gospodarenja vodom, otpadnim vodama i krutim otpadom)
3. Jačanje tržišnih institucija radi poticanja dinamičnog poduzetničkog sektora (unaprjeđenjem poslovne klime i povećanjem uloge privatnog sektora u gospodarstvu; promicanjem poduzetništva, natjecanja i inovacija)

U okviru novog CPF-a do kraja 2022. godine odobreno je i ugovoreno 5 zajmova ukupne vrijednosti 784,8 milijuna EUR: Projekt učinkovitog pravosuđa za bolje poslovno okruženje (100 milijuna EUR), Projekt obnove nakon potresa i jačanja pripravnosti javnog zdravstva (183,9 milijuna EUR) i Zajam za razvojnu politiku za odgovor na krizu i podršku oporavku (275,9 milijuna EUR) ugovoreni su u 2020. godini, a Projekt pomoći poduzećima u

osiguravanju likvidnosti u Hrvatskoj (200 milijuna EUR) i Projekt „Hrvatska: Ususret održivom, pravednom i učinkovitom obrazovanju“ (25 milijuna EUR) ugovoreni su u 2021. godini.

CPF je usredotočen na sve veće korištenje RAS-eva, putem kojih će kroz multisektorski i višegodišnji pristup pružiti podršku u poboljšanju korištenja sredstava iz fondova EU. Također, CPF-om je predviđeno jačanje uloge IFC-a u Hrvatskoj, kao i istraživanje mogućnosti za operacije MIGA-e, koja trenutačno nema aktivni portfelj u RH.

Za provedbu projekata i korištenje aktivnih zajmova zadužena su resorna ministarstva, odnosno druga javna tijela. Ministarstvo financija koordinira planiranje, predlaganje i ugovaranje novih zajmova i darovnica te nadzire provedbu projekata financiranih iz tih izvora. Također, financijski prati i evidentira njihovo korištenje, izvršava otplatu obveza nastalih temeljem zajmova koje je s IBRD-om ugovorila izravno RH te predstavlja jamca za zajmove IBRD-a pod državnim jamstvom (koje otplaćuju izravno zajmoprimci istih). Vlada Republike Hrvatske imenuje ministra financija nacionalnim koordinatorom za provedbu projekata financiranih iz sredstava zajmova i darovnica Republici Hrvatskoj iz ostalih inozemnih izvora (NN 58/2006). Ministarstvo financija svake godine izvješćuje Vladu RH o stanju portfelja javnih projekata financiranih zajmovima i darovnicama IBRD-a, ali i drugih međunarodnih financijskih institucija (NN 33/2007).

Projekt integracije u EU Natura 2000; javni zajam, IBRD br. 80210-HR

- Iznos zajma: 20.796.332,67 EUR (Za ovaj Projekt bio je ugovoren zajam u iznosu od 20,8 milijuna EUR)
- Datum potpisivanja: 22. veljače 2011.
- Datum zatvaranja zajma: 30. travnja 2017. (inicijalno: 30. travnja 2016.)

Projekt je imao za cilj pružiti podršku nacionalnim parkovima, parkovima prirode i županijskim javnim ustanovama za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima pri implementaciji ciljeva europske ekološke mreže Natura 2000 u njihove investicijske programe; ojačati kapacitete za praćenje stanja biološke raznolikosti i za izvještavanje temeljem zahtjeva Europske unije i uvesti programe koji uključuju širu grupu dionika u upravljanje Natura 2000 mrežom. Projekt se sastojao od sljedećih komponenti:

1. Ulaganje u ekološku mrežu – u okviru ove komponente izvršena je:
 - a) Nabava roba, radova i konzultantskih usluga za davanje podrške odabranim ulaganjima u zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže RH kako bi se pripomoglo promicanju i jačanju povezivanja s ciljevima Natura 2000.
 - b) Nabava potrebne protupožarne opreme za obalne nacionalne parkove i parkove prirode i nabava prioritetne tehničke opreme za Ministarstvo kulture i institucije u sustavu zaštite prirode.
2. Informacijski sustavi ekološke mreže – u okviru ove komponente izvršeno je:
 - a) Nabava roba i konzultantskih usluga za: jačanje kapaciteta Državnog zavoda za zaštitu prirode da bi se pomoglo u planiranju, utvrđivanju prioriteta i inventarizaciji biološke raznolikosti te dopunjavanju informacijskog sustava u cilju ispunjavanja EU zahtjeva za izvještavanjem.
 - b) Terenski rad inventarizacije biološke raznolikosti i kartiranje stanišnih tipova, te praćenje stanja.

- c) konzultantske usluge za usklađivanje sustava podataka sa središnjim geoportalom u skladu sa zahtjevima EU INSPIRE Direktive.
 - d) Nadograđivanje računalnog softvera i hardvera.
2. Jačanje kapaciteta za upravljanje ekološkom mrežom – u okviru ove komponente izvršeno je sljedeće:
- a) Pomoć pri razvoju poljoprivredno-okolišnih mjera za područja Natura 2000 za: (a) utvrđivanje minimalnih kriterija višestruke sukladnosti koje se odnosi na područja Natura 2000; (b) razvijanje učinkovitog sustava inspeksijskog nadzora za pridržavanje uvjeta višestruke sukladnosti; (c) razvijanje dodatnih mjera za očuvanje staništa i vrsta od europskog interesa; i (d) razvijanje metodologije za izračun razina poljoprivredno-okolišnih plaćanja.
 - b) Poboljšanje određivanja granica zaštićenih područja kroz organiziranje pilot programa na dva izabrana zaštićena područja.
 - c) Razvijanje i uvođenje Programa za volontere u parkovima.
 - d) Procjena različitih mehanizama financiranja za zaštićena područja i poboljšanje sustava praćenja i diversifikacije financiranja zaštićenih područja.
 - e) Pružanje podrške programu dugoročne i kontinuirane obuke djelatnika u zaštićenim područjima o pristupu programima EU fondova za zaštitu prirode te alata za unapređenje upravljanja parkovima; učenje putem studijskih obilazaka i seminara; kampanja informiranja javnosti; te redizajniranje i implementacija programa edukacije nadzornika.
 - f) Upravljanje Projektom, uključujući davanje potpore financijskom upravljanju i funkcijama nabave, praćenje i ocjena.

IBRD je u Završnom izvješću o rezultatima i provedbi Projekta ocijenio Projekt ocjenom „zadovoljava“, što je najviša ocjena. Ista ocjena potvrđena je i u Pregledu završnog izvješća izvršenog od strane Nezavisne grupe za procjenu (engl. Independent Evaluation Group).

Slika 1: Primjer projekta financiranog uz pomoć IBRD-a: Luka Ploče, Glavni terminal

Izvor: Luka Ploče d.d.

3.3 Međunarodna financijska korporacija (IFC)

3.3.1 Osnivanje, aktivnosti i struktura

Međunarodna financijska korporacija (engl. International Finance Corporation – IFC) osnovana je 1956. godine, a dio je Grupacije Svjetske banke. IFC je pravno i financijski neovisan od Grupacije Svjetske banke te ima vlastiti osnivački statut, kapital, upravu i osoblje. Članstvo u IFC-u otvoreno je samo za zemlje članice Svjetske banke. IFC trenutačno ima 186 zemalja članica. IFC pruža podršku za investicije u privatni sektor zemalja u razvoju. Osnovne djelatnosti IFC-a su financiranje projekata u privatnom sektoru, pružanje pomoći privatnim tvrtkama pri nalaženju financijskih sredstava na međunarodnim tržištima kapitala te davanje savjeta i tehničke pomoći

tvrtkama i vladama.

IFC je najveća globalna razvojna institucija usmjerena na privatni sektor u zemljama u razvoju. Njegove aktivnosti orijentirane su na poboljšanje života, i to kroz ulaganja u tvrtke, mobiliziranje novih investitora i razmjenu stručnih znanja. Financijski proizvodi IFC-a pomažu tvrtkama u upravljanju rizikom i izlasku na strana i domaća tržišta kapitala, a savjetodavnim uslugama pomažu ulaganjima privatnog sektora, što je ključno za širenje poslovanja, stvaranje radnih mjesta i rast gospodarstva.

IFC pruža podršku u različitim industrijama, s posebnim naglaskom na infrastrukturu, proizvodnju, poljoprivredno-prehrambeni sektor, usluge i financijska tržišta s ciljem poticanja proizvodnje, povećanja likvidnosti i šireg pristupa kreditima za male poduzetnike. Budući da u zemljama u razvoju 2,5 milijarde odraslih osoba nema bankovni račun, a 200 milijuna poduzeća nema pristup kreditima, IFC putem financijskih institucija omogućuje pristup financiranju pojedincima te mikro, malim i srednjim poduzećima. Ovo je važan dio strategije Grupacije Svjetske banke za iskorjenjivanje ekstremnog siromaštva i izgradnje zajedničkog prosperiteta.

IFC surađuje s oko 800 financijskih institucija kojima pruža financijsku i savjetodavnu podršku za mikro financiranje i osiguranje te pruža zajmove malim i srednjim poduzećima i poduzećima u vlasništvu žena. IFC svojim stručnim savjetima pomaže klijentima u rješavanju sistemskih pitanja kao što su upravljanje rizicima, korporativno upravljanje i uvođenje ekoloških i društvenih standarda. IFC je vrlo aktivan u mobilizaciji institucionalnih ulagača, osiguravajućih tvrtki te razvojnih banaka za zajednička ulaganja kapitala u tvrtke u zemljama u razvoju čime doprinosi poboljšanju dostupnosti financiranja u privatnom sektoru. Također, IFC blisko surađuje s fondovima rizičnog kapitala. Nedostatak rizičnog kapitala jedna je od važnih prepreka koja usporava gospodarski rast i razvoj poduzetništva zemalja u razvoju, posebno kada su u pitanju inovativne tvrtke. Stoga se kroz suradnju s fondovima rizičnog kapitala želi umanjiti taj problem te potaknuti brži razvoj privatnog sektora.

Nadalje, svojim savjetodavnim uslugama IFC pomaže vladama i lokalnim jedinicama vlasti u zemljama u razvoju da se putem javno-privatnog partnerstva udruže s privatnim sektorom kako bi poboljšale pristup obrazovanju, energiji, transportu i zdravstvenoj zaštiti. IFC pruža podršku državama članicama za razvoj tržišta kapitala izdavanjem obveznica u

lokalnoj valuti. Osim financiranja u lokalnoj valuti, surađuje s vladama i regulatorima na promicanju reformi i politika koje podržavaju lokalna tržišta kapitala i financiranje u lokalnoj valuti. IFC je aktivni izdavatelj socijalnih i zelenih obveznica, a osim što prikuplja kapital izdavanjem obveznica, ulaže u likvidnu imovinu na globalnoj razini te njome i upravlja. IFC također nudi dugoročno financiranje i savjetodavne usluge na infrastrukturnim projektima u području opskrbe električnom energijom, telekomunikacija, prijevoza, vodoopskrbe i odvodnje.

Predsjednik Grupacije Svjetske banke ujedno je i predsjednik IFC-a. Glavni direktor IFC-a je Makhtar Diop. Svaka država članica imenuje jednog guvernera i jednog zamjenika u Odboru. U odboru guvernera Republiku Hrvatsku predstavlja ministar financija. Izvršni direktori IFC-e razmatraju i odlučuju o ulaganjima te daju opće strateške smjernice menadžmentu IFC-a.

3.3.2 Članstvo Republike Hrvatske u IFC-u

Republika Hrvatska postala je punopravna članica Svjetske banke i IFC-a temeljem Zakona o prihvaćanju članstva Republike Hrvatske u Međunarodnom monetarnom fondu i drugim međunarodnim financijskim organizacijama na temelju sukcesije (NN br. 89/92) 25. veljače 1993. godine. Kapital Republike Hrvatske u IFC-u iznosi 24,794 milijuna USD ili 0,11%, čime RH ostvaruje pravo na 31.702 glasova ili 0,14% glasačke snage.

U travnju 2020. godine IFC je usvojio rezolucije o općem i selektivnom povećanju kapitala u ukupnom iznosu od 5,5 milijardi USD te je pozvao svoje dioničare da započnu postupke za upis kapitala. Predloženo opće povećanje kapitala IFC-a ukupno iznosi 4,6 milijardi USD. Vlada RH je 7. prosinca 2020. godine donijela Odluku o sudjelovanju Republike Hrvatske u općem povećanju kapitala Međunarodne financijske korporacije (IFC), u sklopu kojega Republika Hrvatska ima pravo upisati 7.047 dionica. Prihvaćanjem upisa tih dionica nastaje izravna financijska obveza u iznosu od 7.047.000,00 USD za upis kapitala, plativa u roku od pet godina od datuma usvajanja IFC-ove rezolucije br. 272 (16. travnja 2020. godine). Republika Hrvatska će uplatom navedenoga iznosa povećati svoj vlasnički udio u IFC-u s 0,11% na 0,12% te zadržati udio u glasačkoj snazi od 0,14%.

3.3.3 Suradnja Republike Hrvatske u IFC-u

Ministarstvo financija Republike Hrvatske određeno je kao tijelo nadležno za suradnju s IFC-om te je ovlašteno u ime Republike Hrvatske obavljati sve poslove i transakcije koje su dopuštene prema Sporazumu o IFC-u.

Od početka članstva do danas ukupne investicije IFC-a u Hrvatskoj iznose približno 1,4 milijarde USD (uključujući 400 milijuna USD mobiliziranih na tržištu). Trenutačni portfelj IFC-a u Republiku Hrvatsku iznosi 247 milijuna USD za 4 projekta u financijskom i infrastrukturnom sektoru.

U okviru aktualnog Okvira suradnje Međunarodne banke za obnovu i razvoj i Međunarodne financijske korporacije i Multilateralne agencije za osiguranje investicija s Republikom Hrvatskom za razdoblje 2019. – 2024. godine IFC se usmjerava na pružanje podrške za regionalno konkurentna i inovativna domaća poduzeća, posebno u slabije razvijenim regijama, u sektorima prerađivačke industrije, poljoprivredno-prehrambenom sektoru te sektoru usluga, uključujući održivi turizam. IFC planira investicije u inovativne instrumente na tržištu kapitala kao što su zelene obveznice i pokrivene obveznice te ulaganja u *equity* kroz fondove privatnog kapitala usmjerene na podršku za sofisticirane tehnologije i inovacije. IFC će surađivati sa Svjetskom bankom u promicanju povoljnog okruženja za investicije privatnog sektora. Otvorena je i mogućnost angažmana IFC-a u sektoru obnovljivih izvora energije kroz investicijske i eventualno savjetodavne projekte.

3.4 Međunarodno udruženje za razvoj (IDA)

3.4.1 Osnivanje, aktivnosti, struktura

Međunarodno udruženje za razvoj (engl. International Development Association – IDA) institucija je u Grupaciji Svjetske banke osnovana 1960. godine s ciljem smanjivanja siromaštva financiranjem programa koji podupiru ekonomski i socijalni razvitak, smanjenje nejednakosti i poboljšanje uvjeta života u najsiromašnijim zemljama svijeta. IDA podupire razvojne projekte u nizu područja, poput obrazovanja, primarne zdravstvene usluge, dostupnosti pitke vode i odvodnje, poljoprivrede, poboljšanja poslovne klime, infrastrukture i institucionalnih reformi. IDA trenutačno ima 174 zemlje članice te predstavlja jedan od najvećih izvora financiranja za

75 najsiromašnijih zemalja svijeta, od kojih je 39 iz Afrike. IDA je do danas osigurala financiranje u iznosu od 496 milijardi USD za 114 zemlje.

IDA putem Okvira privatnog sektora (engl. Private Sector Window – PSW) usko surađuje s institucijama privatnog sektora Grupe Svjetske banke – Međunarodnom financijskom korporacijom (IFC) i Multilateralnom agencijom za osiguranje investicija (MIGA) – kako bi se povećali resursi IDA-e i pomoglo u mobilizaciji održivih ulaganja privatnog sektora na najsiromašnijim i najosjetljivijim tržištima. Novi izvori financiranja, znanja, partnerstva i inovacije stvaraju prilike za najsiromašnije zemlje. IDA pomaže gospodarstvima s niskim dohotkom, radi s vladama na reformama politika za poboljšanje poslovne klime, omogućavajući ulaganja privatnog sektora i otvaranje radnih mjesta. Privatni sektor nalazi se u središtu održivog razvoja i čini veliku većinu radnih mjesta u zemljama IDA-e. IDA PSW pokrenut je 2017. u okviru 18. nadopune sredstava IDA-e, kako bi nadopunio IDA-ino kreditiranje javnog sektora i pomogao usmjeravanju ulaganja privatnog sektora u najsiromašnije zemlje IDA-e, s fokusom na nestabilne države i države pogođene sukobima. IDA PSW spaja koncesijska sredstva s privatnim ulaganjima s ciljem ublažavanja specifičnih rizika, od kreditnog rizika i devalvacije valute do političkih rizika, u okviru razvojnih projekata velikog učinka.

IDA je također ključni partner tijekom kriza i izvanrednih situacija kroz svoj Okvir za odgovor na krizne situacije (engl. Crisis Response Window – CRW). CRW je podržao zemlje koje su prolazile kroz teške krize, poput gladi u istočnoj Africi i Jemenu, te je pružio podršku nakon potresa u Haitiju 2010. i Nepal 2015., kao i zapadnoafričkim zemljama pogođenim epidemijom ebola. Od uvođenja u sklopu IDA 16, CRW je osigurao 3 milijarde USD za odgovor na krize i hitne slučajeve u 26 IDA-inih zemalja u pet regija.

Operativni rad IDA-e nadopunjuje se analitičkim studijama koje podupiru osmišljavanje politika za smanjenje siromaštva. IDA tako savjetuje vlade o tome kako povećati gospodarski rast i zaštititi siromašne od gospodarskih šokova. IDA također pomaže zemljama u upravljanju njihovim dugom, jačanju transparentnosti duga te fiskalnoj održivosti u okviru Politike financiranja održivog razvoja.

Da bi neka zemlja bila prihvatljiva za dobivanje IDA-inog beskamatnog kredita ili kredita s vrlo niskom kamatom (s rokom otplate od 30 do 40 godina) uvjet je da, prema podacima za fiskalnu 2023. godinu (od 1. srpnja 2022. do 30. lipnja 2023.), bruto-nacionalni dohodak po stanovniku te

zemlje ne prelazi 1.255 USD.

Financijska sredstva IDA-e čine u najvećoj mjeri doprinosi zemalja članica, a dodatni financijski izvori uključuju transfere IBRD-ove neto dobiti, darovnice IFC-a i sredstva po osnovi otplate ranijih odobrenih IDA-inih kredita. Svake tri godine vrši se nadopuna sredstava IDA-e, čime se održava njezina financijska stabilnost te omogućava kontinuirana pomoć u razvoju najsiromašnijih zemalja svijeta. Postupak nadopune obično se sastoji od četiri formalna sastanka koji se održavaju tijekom jedne godine. Na sastancima zemlje članice, predstavnici vlada donatora i zemlje zajmoprimci, dogovaraju politike i financijske okvire i usklađuju ih s potrebama zemalja primateljica.

Posljednja nadopuna sredstava IDA-e dogovorena je u prosincu 2021., koju je Odbor guvernera usvojio Rezolucijom br. 248 o 20. nadopuni sredstava IDA-e. IDA 20 izvršava se godinu dana ranije zbog povećanih troškova nastalih zbog posljedica pandemije COVID-19 i globalne ekonomske krize. Ukupni dogovoreni iznos 20. nadopune IDA-e je 93 milijarde USD, odnosno 65,1 milijarda SDR (engl. Special Drawing Rights – SDR), od čega je 23,5 milijardi USD (16,5 milijardi SDR) doprinos u obliku donacija. Ovaj ukupni iznos nadopune obuhvaća i 11 milijardi USD koje se prenose iz IDA 19, zbog pomicanja nadopune IDA 20 godinu dana unaprijed. IDA 20 odnosi se na financiranje aktivnosti IDA-e za razdoblje od 1. srpnja 2022. do 30. lipnja 2025. godine. U okviru nadopune sredstava IDA 20 Republika Hrvatska se po prvi put priključila donatorima IDA-e, iskazavši interes za davanje donacije u iznosu od 2,3 milijun USD.

Strateško usmjerenje IDA 20 je ostvarivanje ravnoteže između kontinuiteta i inovativnosti, zelena, otporna i uključiva budućnost te je stoga glavna tema „unaprijeđena obnova nakon krize“ (engl. Building Back Better). Znatan dio tih sredstava usmjerit će se na borbu protiv klimatskih promjena, s naglaskom na pomoć zemljama da se prilagode rastućim klimatskim utjecajima i očuvaju biološku raznolikost. IDA 20 će također produbiti podršku zemljama kako bi se bolje pripremile za buduće krize, uključujući pandemije, financijske šokove i prirodne opasnosti. Program IDA 20 podržat će zemlje u davanju prioriteta ulaganjima u ljudski kapital, obrazovanje, zdravstvo i prehranu, cjepiva i sigurnosne mreže te podršci osobama s invaliditetom. IDA 20 će također povećati svoju podršku u rješavanju drugih velikih razvojnih izazova kao što su rodna nejednakost, otvaranje radnih mjesta, rješavanje sukoba i nasilja. Naglasak će dati na upravljanje i institucije, održivost duga i intervencije u digitalnoj infrastrukturi s ciljem

poticanja ekonomske i društvene uključenosti.

Na temelju Sporazuma o Međunarodnom udruženju za razvoj (Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 5/93) zemlje članice IDA-e bile su podijeljene u dvije skupine zemalja. Prvu skupinu zemalja činile su zemlje donatori (engl. Contributing Members), čiji doprinosi čine najznačajniji financijski izvor IDA-e. Drugu skupinu činile su sve ostale zemlje članice (engl. Subscribing Members), a čije uplate po osnovi upisanih sredstava i doprinosa se ne bi koristile za odobravanje IDA-inih kredita bez da za to postoji posebno odobrenje zemlje članice.

S obzirom na to da okvir glasačkih prava u IDA-i nije bio ažuriran od 3. nadopune sredstava IDA-e (IDA 03), te je bio kompliciran, zastario i nije odražavao globalne promjene, a glasačka snaga zemalja primateljica sredstava sve je više slabila u odnosu na zemlje donatorice, provedena je revizija i izmijenjen je okvir glasačkih prava (engl. IDA Voting Rights Review). Nakon provedene izmjene glasačkih prava IDA-e dovršene u rujnu 2021. godine zemlje članice IDA-e podijeljene su na zemlje koje mogu primati sredstva IDA-e (zemlje primateljice, *lower tier*) i sve druge članice (one koje nisu primateljice sredstava, *upper tier*). Udjeli u glasovima i dalje se evidentiraju po osnovi upisa (engl. Subscribing Votes) i po osnovi uplata (engl. Membership Votes). Nakon deponiranja obvezujućeg dokumenta (engl. Instrument of Commitment) povećava se broj glasova temeljem upisa, a nakon uplate sredstava povećava se broj glasova temeljem uplata.

IDA-u nadzire Odbor guvernera 174 zemlje članice. Svakodnevним razvojnim radom IDA-e upravlja osoblje Banke, Odbor izvršnih direktora i provedbene agencije.

3.4.2 Članstvo Republike Hrvatske u IDA-i

Republika Hrvatska postala je članica IDA-e 25. veljače 1993. godine na temelju Zakona o prihvaćanju članstva Republike Hrvatske u Međunarodnom monetarnom fondu i drugim međunarodnim financijskim organizacijama na temelju sukcesije (Narodne novine, broj 89/92) i Odluke o članstvu Republike Hrvatske u Međunarodnoj banci za obnovu i razvoj i njezinim afilijacijama (Narodne novine, broj 14/93). Prema novom okviru glasačke strukture IDA-e Republika Hrvatska se nalazi u skupini zemalja članica koje nisu primateljice sredstava (*upper tier*).

Od 1993. godine do danas RH je sudjelovala u svim redovnim dopunama sredstava IDA-e i na taj način održala svoj udio u ukupnoj glasačkoj snazi IDA-e. Republika Hrvatska je do sada IDA-i izvršila uplate sredstava izdavanjem četrnaest beskamatnih, neprenosivih mjenica u korist IDA-e, u ukupnom iznosu od 2.999.304,65 HRK, koje su pohranjene kod Hrvatske narodne banke. Niti jedna od tih četrnaest mjenica do sada nije unovčena (odnosno IDA nije pozivala na njihovo unovčenje). Republika Hrvatska posjeduje 93.103 glasa u IDA-i. Vlada Republike Hrvatske je 10. prosinca 2021. godine donijela Zaključak na temelju kojeg je Republika Hrvatska iskazala interes za davanje donacije IDA-i u okviru 20. nadopune sredstava IDA-e u ukupnom iznosu od 2,3 milijuna USD. Vlada Republike Hrvatske je 18. kolovoza 2022. godine donijela Odluku o sudjelovanju Republike Hrvatske u 20. nadopuni sredstava IDA-e. Tom Odlukom prihvaća se sudjelovanje Republike Hrvatske u 20. nadopuni sredstava IDA-e i Vlada Republike Hrvatske obavezuje se deponirati pri IDA-i dokument (engl. *Instrument of Commitment*) kojim se obavezuje uplatiti 21 milijuna HRK donacije kroz tri godišnje rate. Instrument of Commitment dostavljen je IDA-i 4. listopada 2022. U procesu 20. nadopune sredstava IDA-e povećati će broj glasova za 3.935 te će Republika Hrvatska imati ukupno 97.038 glasova, čime ostvaruje udio od 0,26% ukupne glasačke snage.

3.5 Multilateralna agencija za osiguranje investicija (MIGA)

3.5.1 Osnivanje, aktivnosti, struktura

Multilateralna agencija za osiguranje investicija (engl. Multilateral Investment Guarantee Agency – MIGA) sa sjedištem u Washingtonu dio je Grupacije Svjetske banke (GSB). Iako je MIGA sastavni dio GSB-a, pravno i financijski neovisna je od Grupacije te ima vlastiti osnivački statut, kapital, upravu i osoblje. Osnovana je 1988. godine i trenutačno broji 182 zemlje članice, a otvorena je svim zemljama članicama GSB.

Misija MIGA-e je promicati izravna strana ulaganja u zemlje u razvoju kroz pružanje jamstava investitorima i kreditorima. MIGA potiče prekogranične investicije kroz pružanje jamstava od određenih nekomercijalnih odnosno političkih rizika, dajući pokrića za rizike koji uključuju: nekonvertibilnost

i ograničavanje transfera; izvlaštenje; rat, terorizam i građanske nemire; raskid ili kršenje ugovora. MIGA nudi i pokrće za neispunjavanje dospjelih financijskih obveza od strane države, lokalnih jedinica kao i poduzeća u državnom vlasništvu, a po osnovi preuzetih neuvjetovanih financijskih obveza ili danih jamstava. Pojedini projekt može biti osiguran od strane MIGA-e u iznosu do 220 milijuna USD, pokrićem i do 90% glavnice i kamata na rok od 15 ili čak 20 godina.

Najviša tijela MIGA-e ista su kao i tijela grupacije Svjetske banke te je u njima Republika Hrvatska zastupljena na isti način. Predsjednik GSB-a po službenoj je dužnosti predsjednik MIGA-e i predsjedava Odborom guvernera. Odbor guvernera čine guverneri svih država članica zajedno sa svojim zamjenicima, a sastaju se barem jednom godišnje. Guverner MIGA-e za Republiku Hrvatsku je po funkciji ministar financija. Izvršni direktori MIGA-e su izvršni direktori Međunarodne banke za obnovu i razvoj (IBRD). Izvršni potpredsjednik MIGA-e je g. Hiroshi Matano, a na toj je dužnosti od studenoga 2019. godine.

3.5.2 Članstvo Republike Hrvatske u MIGA-i

Republika Hrvatska postala je punopravna članica MIGA-e 19. ožujka 1993. godine, temeljem Zakona o prihvaćanju članstva Republike Hrvatske u Međunarodnom monetarnom fondu i drugim međunarodnim financijskim organizacijama na temelju sukcesije (Narodne novine, br. 89/92). Ministarstvo financija Republike Hrvatske određeno je kao tijelo nadležno za suradnju s MIGA-om prema članku 38. Konvencije o osnivanju Agencije za multilateralne garancije investicija s komentaram na Konvenciju (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 6/93).

Ukupni kapital Republike Hrvatske u MIGA-i iznosi 3,571 milijuna USD, od čega uplaćeni kapital iznosi 678 tisuća USD, a kapital na poziv 2,893 milijuna USD. Sukladno tome, Republika Hrvatska posjeduje 330 dionica MIGA-e te ima pravo na 572 glasa, što čini 0,26% od ukupne glasačke snage.

3.5.3 Suradnja Republike Hrvatske u MIGA-i

Vlada Republike Hrvatske i MIGA sklopile su Ugovor o pravnoj zaštiti stranih garantiranih investicija (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 6/97)

koji je potpisan 25. siječnja i 3. rujna 1996. godine. Prema točki I. Ugovora, Ministarstvo financija određeno je kao tijelo nadležno za komunikaciju s MIGA-om u svim pitanjima u okviru Konvencije o osnivanju MIGA-e. Prema točki II. Ugovora Republika Hrvatska obvezuje se osigurati MIGA-i ne manje povoljan tretman od tretmana bilo kojeg drugog ulagača ili osiguravatelja ulaganja u RH, u kontekstu ulaganja za koja MIGA jamči, a glede prava koja može naslijediti kao nasljednik oštećenog nositelja jamstva.

Za vrijeme trajanja Strategije partnerstva GSB-a s Republikom Hrvatskom za razdoblje godina 2014. – 2017. MIGA nije izdala ni jednu novu garanciju za osiguranje izravnih stranih ulaganja na području RH. Glavni razlog tome leži u percepciji stranih investitora koji nisu imali potrebe za ugovaranjem jamstava od političkih rizika ili jamstava od neispunjavanja dospjelih financijskih obveza od strane države, lokalnih i regionalnih jedinica i poduzeća u državnom vlasništvu. U sklopu CAF-a 2019. – 2024. MIGA će nastaviti pružati podršku izravnim stranim ulaganjima u RH kroz pružanje jamstava, s naglaskom na infrastrukturu i financiranje projekata namijenjenih ublažavanju posljedica klimatskih promjena, odnosno smanjenjem negativnog utjecaja na klimu.

3.6 Međunarodni centar za rješavanje sporova (ICSID)

3.6.1 Osnivanje, aktivnosti, struktura

Međunarodni centar za rješavanje sporova (engl. International Center for Settlement of Investment Disputes – ICSID) sa sjedištem u Washingtonu dio je Grupacije Svjetske banke (GSB). Iako je ICSID sastavni dio GSB-a, pravno i financijski neovisan je od Grupacije te ima vlastitu osnivačku konvenciju, kapital, upravu i osoblje. Osnovan je 1966. godine Konvencijom o rješavanju investicijskih sporova i trenutačno broji 158 zemalja ugovornica i 7 zemalja potpisnica, a otvoren je svim zemljama članicama GSB-a.

ICSID je institucija posvećena rješavanju međunarodnih investicijskih sporova. ICSID pomaže ulagačima i državama u promicanju međunarodnih ulaganja pružajući povjerenje u procesu rješavanja sporova. Također radi na rješavanju međudržavnih sporova za investicijske ugovore i sporazume o slobodnoj trgovini te kao administrativni registar. ICSID omogućava rješavanje sporova: mirenjem, posredovanjem, arbitražom ili utvrđivanjem

činjenica. Pri vođenju procesa uzima u obzir glavne karakteristike međunarodnih investicijskih sporova i uključenih strana, održavajući pažljivu ravnotežu između interesa ulagača i država iz kojih spor potječe. Svaki slučaj razmatra neovisno Povjerenstvo za mirenje ili Arbitražni sud nakon saslušanja dokaza i pravnih argumenata stranaka. Svakom slučaju dodjeljuje se pomno odabran ICSID-ov stručni tim za pružanje stručne pomoći tijekom cijelog procesa. ICSID je do danas vodio više od 900 takvih slučajeva.

ICSID-om upravlja Administrativno vijeće koje se sastoji od po jednog predstavnika svake države ugovornice. Guverner ili zamjenik guvernera GSB-a je predstavnik Administrativnog vijeća. Administrativno vijeće sastaje se najmanje jednom godišnje, a obično je to tijekom godišnjih sastanaka GSB-a. Po potrebi može se sastajati i češće, a može glasovati i pisanim putem bez sastajanja. Predsjednik GSB-a je i predsjednik Administrativnog vijeća. Guverner ICSID-a za Republiku Hrvatsku je po funkciji ministar financija. Glavna tajnica ICSID-a je gđa. Meg Kinnear koja je na toj dužnosti od lipnja 2009. godine.

Svaka država članica ima pravo imenovati do četiri osobe u Panel arbitara i do četiri osobe u Panel miritelja na mandat od šest godina koji se može obnoviti. Ista osoba može istovremeno biti imenovana u oba Panela.

3.6.2 Članstvo Republike Hrvatske u ICSID-u

Republika Hrvatska postala je punopravna članica ICSID-a 22. listopada 1998. godine, temeljem Odluke o objavi Konvencije o rješavanju ulagačkih sporova između država i državljana drugih država (Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 2/98.).

4.

MEĐUNARODNI MONETARNI FOND (MMF)

Jakša Puljiz i Ana Budimir

4.1 Osnivanje, struktura upravljanja i izvori financiranja

4.1.1 Osnivanje i struktura upravljanja

Međunarodni monetarni fond (MMF) službeno je osnovan 27. 12. 1945. temeljem odluka donesenih u srpnju 1944. godine na konferenciji održanoj u gradiću Bretton Woodsu u SAD-u. Na istoj konferenciji donesena je odluka o osnivanju Međunarodne banke za obnovu i razvoj (kasnije Svjetska banka), zbog čega se obje institucije često naziva i Bretton-Woodskim institucijama.¹² Kao ključni kreatori osnivanja ovih prvih međunarodnih financijskih institucija ističu se čuveni britanski ekonomist John Maynard Keynes i američki ekonomist zaposlen u Ministarstvu financija SAD-a Harry Dexter White.

Prilikom osnivanja MMF-a postavljeni su glavni pravci djelovanja same institucije:

- Unaprjeđivanje međunarodne monetarne suradnje
- Porast međunarodne trgovine
- Stabilizacija valute i sprječavanje korištenja devalvacije za korist državnih interesa
- Uklanjanje različitih deviznih ograničenja kako bi se uspostavio transparentni međunarodni sustav plaćanja
- Otklanjanje poremećaja nacionalnih bilanci plaćanja pomoću sredstava MMF-a.

Osnivanje MMF-a predstavlja odgovor na loša iskustva međunarodne financijske i valutne nestabilnosti koja su uvelike utjecala na izbijanje velike gospodarske krize 1929. godine. MMF je osnivačkim aktima stoga dobio ovlasti nadziranja međuvalutnih odnosa, odnosno makroekonomskih politika svojih članica s ciljem stvaranja povoljnih uvjeta za međunarodnu trgovinu i gospodarsku suradnju (Radošević, Staničić, 1996).

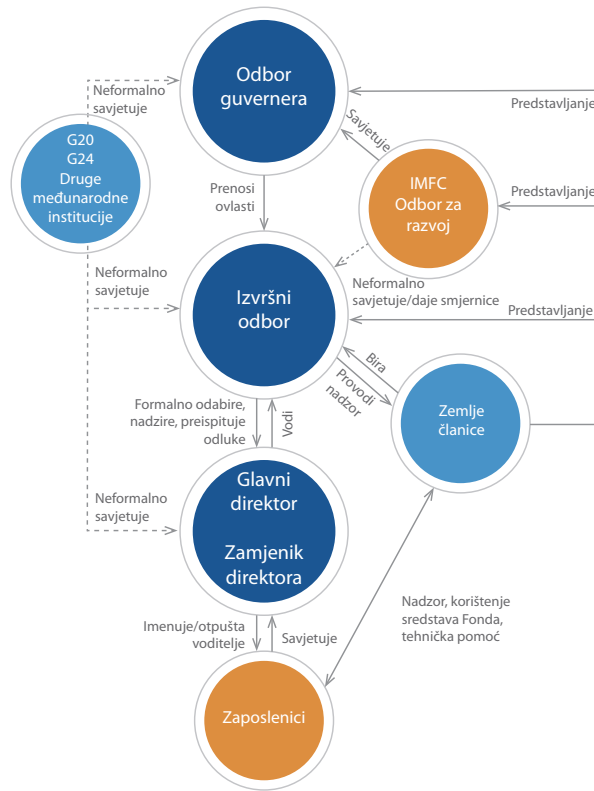
12 Na konferenciji su sudjelovale 44 zemlje. Zanimljivo je da su predstavnici SSSR-a potpisali odluku o osnivanju, ali koja nikad nije bila ratificirana od strane tadašnjeg državnog čelništva (Boughton, 2014). Više informacija o osnivanju MMF-a može se naći na web stranici <https://www.elibrary.imf.org/display/book/9781498306836/ch01.xml>.

Od početnih 29 zemalja osnivača, broj članova znatno je narastao tijekom vremena te MMF trenutačno broji 190 zemalja članica. Sjedište MMF-a je u Washingtonu D.C. u SAD-u. Upravljačka tijela MMF-a čine Odbor guvernera, Izvršni odbor te glavni direktor. Odbor guvernera glavni je upravni odbor, a sastoji se od guvernera i zamjenika guvernera, koje imenuju zemlje članice, dok oni između sebe biraju predsjednika. Sastaju se obvezno jednom godišnje. Odbor guvernera blisko surađuje s Odborom guvernera Svjetske banke. Odbor guvernera sadrži sve ovlasti, osim onih koje je odlučio prenijeti na Izvršni odbor, a njihove posebne ovlasti uključuju: određivanje visine kvota, primanje novih članica te dodjeljivanje posebnih prava vučenja.

S druge strane, Izvršni odbor čine izvršni direktori, zamjenici i glavni direktor MMF-a. Osam članova Izvršnog odbora imenuju SAD, Japan, Njemačka, Velika Britanija, Francuska te Rusija, Kina i Saudijska Arabija, dok 16 biraju ostale zemlje članice po grupama. Zadaće Izvršnog odbora su da bira glavnog direktora MMF-a, odlučuje o tekućim poslovima te podnosi godišnji izvještaj o aktivnostima organizacije. MMF ima 2000 stručnjaka, a glavni direktor zadužen je za vođenje organizacije i upravljanje ljudskim resursima. Glavna direktorica MMF-a (srpanj 2023.) je Kristalina Georgieva. Države članice svoje interese zastupaju upravo preko Odbora izvršnih direktora, unutar kojih su formirane skupine, koje se nazivaju konstitutivnim skupinama.

Osim navedenih tijela, u MMF-u postoje dva savjetodavna tijela, Međunarodno monetarno i financijsko vijeće te Vijeće za razvoj. Međunarodno monetarno i financijsko vijeće ima 24 člana koji se uzimaju iz Odbora guvernera. Oni se sastaju dva puta godišnje kako bi raspravili o međunarodnom monetarnom i financijskom sustavu te potencijalno predložili promjene sporazumu između zemalja članica. Vijeće za razvoj savjetuje Odbor guvernera MMF-a i Svjetske banke o ključnim ekonomskim pitanjima u zemljama u razvoju. Ima 25 članova, većinom ministara financija ili razvoja. Struktura upravljanja te međuodnos različitih tijela MMF-a prikazan je na Slici 2.

Slika 2: Struktura upravljanja u MMF-u

Izvor: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2022/How-the-IMF-makes-decisions>

4.1.2 Posebna prava vučenja

Posebna prava vučenja (engl. Special drawing rights – SDR) su međunarodna rezervna aktiva (pričuvna valuta) koju je kreirao MMF i koju dodjeljuje svojim članicama s ciljem poboljšanja likvidnosti zemalja članica za potrebe financiranja neravnoteža u bilancama plaćanja. Rastuće nepovjerenje u američki dolar, uzrokovano visokim deficitima tekućega računa platne bilance SAD-a tijekom 60-ih godina prošlog stoljeća ozbiljno su ugrozili ulogu dolara kao svjetske rezervne valute pa je MMF kreirao SDR koji bi mogao nesmetano podupirati stabilnost međunarodnog financijskog sustava.

Svakoj zemlji članici dodjeljuje se određena vrijednost SDR-ova u skladu s utvrđenim kvotama za pojedinu zemlju, a koje se, pak, računaju temeljem posebne formule. Formula uzima u obzir BDP, službene rezerve zemlje, otvorenost prema vanjskoj trgovini te varijabilnost primitaka na tekućem računu zemlje članice. Članice MMF-a koje se suočavaju s neravnotežama u bilanci plaćanja mogu iskoristiti vlastitu alokaciju SDR-ova kako bi je zamijenili za stranu valutu (ukoliko postoji druga zemlja članica voljna za takvu vrstu zamjene), čime im se olakšava podmirenje obveza u stranim valutama. Pritom zemlja članica čija se valuta traži naplaćuje kamatu na traženi iznos sredstava svoje valute.

Posebna prava vučenja sastoje se od košarice najvažnijih svjetskih valuta (američkog dolara, eura, kineskog juana, japanskog jena te britanske funte), što dovodi do diverzifikacije i smanjivanja rizika te čini posebna prava vučenja najstabilnijim sredstvom plaćanja u međunarodnoj ekonomiji. Posebna prava vučenja također služe MMF-u kao obračunska jedinica za interne potrebe.

4.1.3 *Financiranje rada MMF-a*

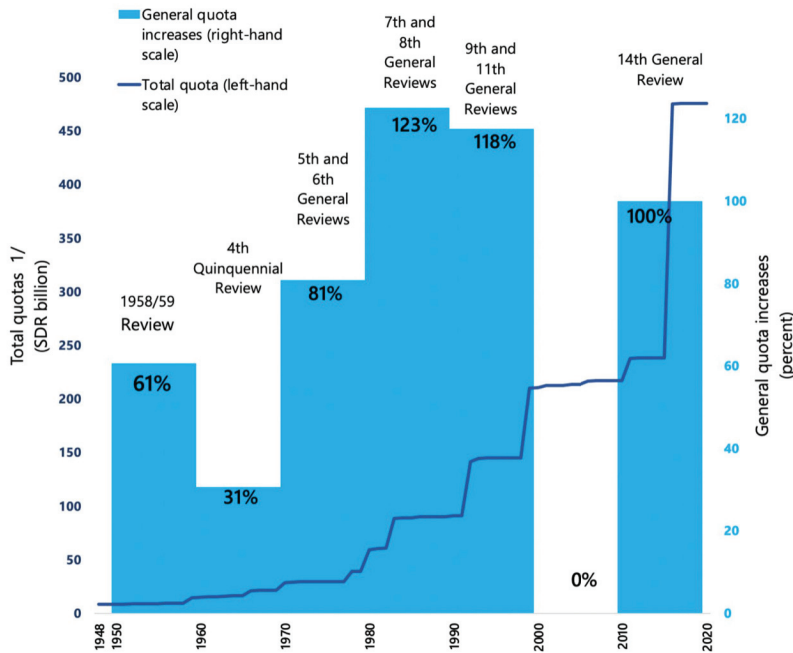
Preduvjet za davanje zajmova jest postojanje financijskih sredstava, a koja MMF prikuplja na sljedeće načine:

- uplatom kvota od strane zemalja članica,
- multilateralnim zaduživanjem kod grupe zemalja članica,
- bilateralnim zaduživanjem od pojedinih zemalja

Svaka zemlja članica dobiva točno određenu kvotu sredstava koje mora uplatiti. Visina kvota ovisi o gospodarskoj snazi zemlje članice. Najveću kvotu imaju Sjedinjene Američke Države (17 %). Veličina kvote također je važna jer istovremeno predstavlja i udio glasačkih prava pojedine zemlje članice u odlučivanju. Konačno, veličina kvote određuje maksimalnu veličinu zaduživanja pojedine zemlje članice kod MMF-a.

Sljedeći grafikon prikazuje povijesno povećanje kvota od osnutka do 2020. godine, na kojemu se vidi da je najveće povećanje kvota bilo devedesetih godina prošlog stoljeća tijekom 7. i 8. te 9. i 11. opće revizije kvota, a u nastavku se obrađuje najaktualnija, 16. opća revizija kvota, koja se treba završiti najkasnije do 15. prosinca 2023. godine.

Grafikon 4.1. Povećanje kvota u milijardama SDR-a kroz vrijeme

Izvor: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2022/IMF-Quotas>

Multilateralno i bilateralno zaduživanje ima za cilj osigurati dodatni financijski kapacitet za djelovanje MMF-a, s obzirom na to da su različite financijske i ekonomske krize pokazale kako sredstva temeljena na kvotama nisu dovoljna za učinkovitu pomoć pogođenim zemljama. Zemlje koje sudjeluju u kreditiranju MMF-a imaju tzv. FTP (engl. Financial Transactions Plan) status. FTP status se dodjeljuje temeljem nalaza MMF-a da su bilanca plaćanja i rezervna pozicija člana dovoljno snažni, pri čemu se ocjena temelji na vrijednosti niza varijabli kao što su bilanca tekućih transakcija, kretanje tečaja, kratkoročni dug i servisiranje duga, itd.

Prema podacima MMF-a iz lipnja 2022., od 977 milijardi SDR koje MMF ima na raspolaganju, 477 milijardi (48,8%) se odnosi na uplaćene kvote, 361 milijarda (36,9%) na multilateralno zaduživanje, a 139 milijardi (14,2%) na bilateralno financiranje. Ukupan iznos sredstava SDR kojima MMF raspolaže je osnovica za utvrđivanje kapaciteta MMF-a za posuđivanje sredstava zemljama članicama. Prema podacima iz lipnja 2022. kapacitet MMF-a za posuđivanje sredstava iznosio je 713 milijardi SDR.

U 2021. MMF je dodatno potaknuo globalnu likvidnost i otpornost do sada najvećom dodjelom SDR u vrijednosti 456 milijardi SDR (650 milijardi USD). MMF je novokreirane SDR dodijelio zemljama članicama sukladno njihovim udjelima u kvotama. Radi olakšanja položaja zemalja niskog dohotka, MMF je pokrenuo inicijativu za dobrovoljno preusmjeravanje SDR članica s jakim vanjskim pozicijama putem pozajmljivanja/donacija zemljama s niskim dohotkom i ranjivim zemljama sa srednjim dohotkom. Čelnici zemalja grupacije G20 su u listopadu 2021. pozvali na prikupljanje 100 milijardi USD za ovu svrhu.

U travnju 2022. Odbor izvršnih direktora MMF-a donio je odluku o pokretanju novog fonda za otpornost i održivost (*Resilience and Sustainability Fund – RSF*). Cilj novog fonda je osigurati pristupačno dugoročno financiranje za podršku zemljama koje poduzimaju makroekonomske reforme kako bi smanjile rizike za buduću stabilnost platne bilance, uključujući one povezane s klimatskim promjenama i pandemijama. Plan je prikupiti oko 30 milijardi SDR kroz uplate od strane zemalja sa snažnim platno-bilančnim pozicijama.

4.2 Ključne aktivnosti

4.2.1 Zajmovi

Cilj Međunarodnog monetarnog fonda danas je i dalje sličan onome iz godina osnutka: podupirati i promovirati ekonomsku i financijsku suradnju među zemljama članicama kako bi se postigao rast svjetske trgovine. Ključni mehanizam za postizanje ovog cilja je davanje financijske pomoći zemljama članicama koji se suočavaju s teškoćama u bilanci plaćanja. Tradicionalno, MMF ne daje zajmove za konkretne projekte, već osigurava financiranje za prevladavanje financijskih poteškoća. Međutim, posljednjih se godina i taj pristup mijenja te MMF počinje ulaziti u područja financiranja koja su ranije bile isključivo predmet bavljenja Svjetske banke (konkretni projekti u području okoliša, zdravstva i dr.)

Postoji različite vrste zajmova koje MMF osigurava pri čemu je osnovna podjela na zajmove koji se dodjeljuju po tržišnim uvjetima i na zajmove odobrene po povoljnim uvjetima. U prvom slučaju glavni korisnici su zemlje srednjeg i visokog dohotka, a u drugom slučaju se radi o zemljama s niskom razinom dohotka. Gledano prema vrijednosti dodijeljenih sredstava

najvažniji kreditni instrumenti koji se dodjeljuju po tržišnim uvjetima:

Fleksibilni kreditni instrument (*Flexible Credit Line* – FCL) – pokrenut je 2009. godine, a namijenjen je državama sa snažnim makroekonomskim temeljima i dokazanom sposobnošću uspješne provedbe ekonomskih politika kroz svoju povijest. Kreditni aranžman traje do 2 godine

4. Prošireni instrument pomoći (*Extended Fund Facility* – EFF) – ovaj tip aranžmana namijenjen je prvenstveno državama članicama koje se suočavaju s ozbiljnim srednjoročnim poteškoćama platne bilance posebice zbog strukturnih slabosti ili državama koje karakterizira slab ekonomski rast te trajni problemi s platnom bilancom. Povlačenje kreditnih sredstava traje 3-4 godine, a otplate dospijevaju u razdoblju od 5-10 godina od povlačenja sredstava.
5. *Stand-by* aranžmani: pružaju kratkoročnu pomoć prilikom uklanjanja deficita u bilanci plaćanja te najčešće traju od 12 do 18 mjeseci. Isplate su kvartalne te ovise o ispunjavanju kriterija koje je propisao MMF. Zemlja koja je zatražila pomoć treba donijeti program ekonomske politike kojima će ispuniti zatražene kriterije.

Najvažniji instrumenti s povoljnijim uvjetima zaduživanja od tržišnih su:

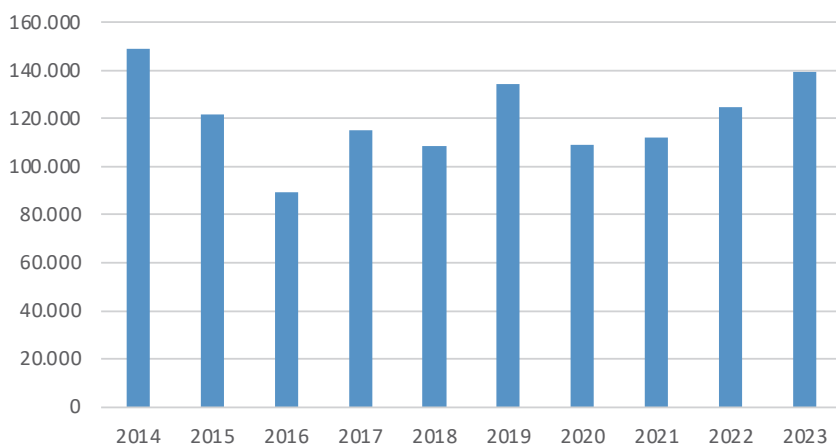
1. Prošireni instrument kreditiranja (*Extended Credit Facility* – ECF): pruža pomoć državama niske razine dohotka suočenima s teškoćama u bilanci plaćanja, a uključuje davanje zajmova na rok do 5 godina i po 0% kamati.
2. Instrument za žurno kreditiranje (*Rapid-Credit Facility* – RCF) – osigurava manje iznose financijske pomoći (0% kamata) državama koje imaju potrebu za vrlo brzim adresiranjem platnobilančnih problema (npr. zbog prirodnih katastrofa, ratova i sl.). Koristi se u situacijama gdje nije potrebno korištenje punopravnog financijskog aranžmana klasičnog tipa (npr. zbog prolazne ili ograničene prirode ekonomskog šoka) ili gdje ono nije izvedivo (potrebna izuzetno žurne reakcije ili ograničena sposobnost provedbe ekonomske politike).
3. *Stand-by* kreditni instrument (*Stand-by Credit Facility* – SCF) – namijenjen je financijskoj pomoći državama niske razine dohotka s kratkoročnim platnobilančnim ranjivostima. Stoga je i njegovo trajanje ograničeno na razdoblje od 1–2 godine. Ovaj tip financijskih aranžmana moguće je koristiti i u preventivnom

obliku. Kamata je trenutačno 0%.

Sva tri kreditna instrumenta za kreditiranje zemalja niskog dohotka dio su posebnog mehanizma pod nazivom Fond za smanjenje siromaštva i rast (Poverty Reduction and Growth Trust – PRGT), koji je MMF pokrenuo 2009. godina s ciljem jačanja podrška siromašnim zemljama.

Vrijednost ugovorenih financijskih aranžmana s državama članicama u razdoblju 2014.-2023. prikazana je na sljedećoj slici.

Grafikon 4.2: Vrijednost financijskih aranžmana MMF-a 2014.-2023. na dan 30.4.

Izvor: MMF (2023)

Kao što se može vidjeti vrijednost aranžmana u promatranom razdoblju stagnira. Najveći iznos zabilježen je 2014. (148,9 mlrd. SDR-a), a najmanji 2016. (89,4 mlrd SDR-a). Od 2020. se bilježi postupni rast plasmana.

Odgovor MMF-a na krizu zbog pandemije COVID 19

Kao odgovor na globalnu krizu uslijed pandemije COVID 19, MMF je dodijelio zemljama članicama oko 650 milijardi dolara u posebnim pravima vučenja, što je najveća vrijednost izdanja posebnih prava vučenja zabilježena u povijesti MMF-a. Za usporedbu, dodatna posebna prava vučenja su zadnji put prije ovoga bila izdana 2009. godine, u vrijednosti od 250 milijardi dolara, s ciljem ublažavanja posljedica globalne financijske krize. Dodatno, MMF je također dobio i prihvatio visok broj zahtjeva za hitnim financiranjem. Čak 85 zemalja članica dobile su sredstva po hitnoj proceduri kako bi se lakše nosile s posljedicama pandemije.

Izvor: <https://www.imf.org/en/About/FAQ/imf-response-to-covid-19#Q1>

Upraviluje dodjeljivanje zajmova povezano primjenom načela uvjetovanosti koje podrazumijeva obvezivanje zemlje članice za poduzimanje različitih *policy* mjera koje imaju za cilj njezinu fiskalnu i gospodarsku stabilizaciju, čime se ujedno osiguravaju i uvjeti za povrat posuđenih sredstava prema MMF-u. Uvjetovanost zajmova sastoji se od primarnih i sekundarnih ciljeva (Grgić i Bilas 2008). Dok primarni ciljevi uključuju faktore poput prilagodbe platne bilance i stabilnosti cijena, sekundarni mogu uključivati ciljeve poput smanjenja siromaštva ili bolje zaštite okoliša. Zemlje zajmoprimci koje krše obveze u okviru aranžmana suočavaju se s konkretnim financijskim i reputacijskim troškovima jer MMF zaustavlja isplate financijskih sredstava predviđenih aranžmanom, što također šalje negativan signal i međunarodnim investitorima te kreditorima (Andrijić, 2016).

MMF i klimatske promjene

Zbog rastućeg interesa i makroekonomskog značaja u mnogim članicama, MMF se od 2015. godine intenzivnije bavi pitanjem klimatskih promjena. MMF je ova pitanja bio već ranije uključio u nadzor i programe u zemljama članicama za koje su ona bila makroekonomski kritična ili su im vlasti

zemlje davale prioritet, no sada MMF radi na tome da ih sustavnije uključi u konzultacije i u FSAP programe. Ova tema bila je posljednjih godina uključena i u ključne publikacije MMF-a te u *Regional Economic Outlook*.

Dva ključna područja rada MMF-a po ovom pitanju su (i) ublažavanje posljedica klimatskih promjena te (ii) prilagodba na klimatske promjene. Pritom se MMF fokusira na politike u kojima ima stručna znanja: makroekonomske i fiskalne politike, a surađuje i s drugim međunarodnim institucijama i organizacijama. U srpnju 2021. godine Odbor izvršnih direktora (OID) MMF-a usvojio je strategiju za pomoć članicama u rješavanju izazova vezanih uz klimatske promjene. Strategija predviđa jačanje angažmana MMF-a na klimatskim pitanjima u velikom broju aktivnosti. Osim toga, MMF je u travnju 2022. osnovao novi fond pod svojim okriljem – *Resilience and Sustainability Trust* (RST) koji je usmjeren, među ostalim, na klimatske promjene, a prvi zajmovi iz tog fonda odobreni su krajem 2022. godine.

4.2.2 Nadzor makroekonomskih politika i savjetovanje

Jedna od temeljnih uloga MMF-a jest nadzor makroekonomskih politika njegovih zemalja članica. Nadzor uključuje nadzor valutnog tečaja te monetarnih i fiskalnih politika, stabilnost financijskog sektora te institucionalna i strukturna pitanja. Važan element sustava makroekonomskog nadzora predstavlja redovito statističko izvještavanje i razmjena podataka na temelju kojih MMF izrađuje svoje publikacije, kao što su *International Financial Statistics*, *World Economic Outlook*, *Global Financial Stability Report* i druge. Jednako vrijedi i u slučaju nadzora financijskih tržišta koje se provodi putem Programa za ocjenu financijskog sektora (*Financial Stability Assessment Program – FSAP*), koji je uspostavljen 1999. godine. Radi se o zajedničkom projektu MMF-a i Svjetske banke, pokrenutom sa svrhom dubinske procjene stanja financijskog sektora zemlje članice. MMF pokriva procjenu stabilnosti financijskog sektora (*Financial System Stability Assessment – FSSA*), a Svjetska banka procjenu razvoja financijskog sektora. Pored toga, MMF provodi i bilateralne oblike nadzora zemalja kroz godišnje konzultacije s pojedinačnim državama članicama. Ovakve konzultacije uključuju posjete (tzv. misije) stručnjaka MMF-a državama članicama tijekom kojih se sastaju s predstavnicima ključnih dionika kao što su ministarstava, središnja banka,

domaći ekonomski stručnjaci, ali i predstavnici poslodavaca, sindikata te civilnog društva.

Osim zajmova i nadzora, MMF nudi također i savjetodavnu pomoć zemljama članicama vezano za njihove fiskalne i monetarne izazove. Glavni korisnici tehničke pomoći Fonda su države niske i srednje razine dohotka (posebice iz područja Afrike i Azije) kojima MMF pomaže u jačanju institucija za upravljanje ekonomskom i fiskalnom politikom.

4.3 Kritike rada MMF-a i aktualni izazovi

Rad MMF-a povijesno je nailazio na različite kritike. Prva skupina kritika vezana je za uvjetovanost kredita strukturnim reformama, od kojih su mnoge imale veliki fokus na liberalizaciju i deregulaciju ekonomija. Druga skupina kritika vezana je za raspodjelu utjecaja unutar MMF-a. Naime, mnogi kritičari smatraju da je MMF prekomjerno pod utjecajem velikih ekonomija, posebice SAD-a, nauštrb manjih i manje razvijenih zemalja. Treća linija kritike odnosi se na manjak transparentnosti zbog način na koji upravljačka struktura u MMF-u funkcionira. Osim toga, utjecaj na globalnu financijsku stabilnost od strane MMF-a također je bio na udaru kritika, od toga da nisu dovoljno učinili za stabilizaciju do toga da su i sami doprinosili globalnoj financijskoj nestabilnosti. Vjerojatno najpoznatiji kritičar je ekonomist i nobelovac Joseph Stiglitz koji dulje vremena ukazuje na propuste MMF-a u ostvarenju svojih ciljeva (Stiglitz, 2002; 2010). MMF je kroz različite reforme koje su se u organizaciji provodile pokušavao te i dalje pokušava odgovoriti na navedene kritike. Jedan od odgovora je stavljanje većeg naglaska na suradnju sa skupinom G20 umjesto s G7 čime se želi povećati utjecaj šireg kruga ekonomskih najrazvijenijih zemalja na rad same institucije. Također, uvođenjem GPRT instrumenta 2009. godine MMF je povećao pomoć siromašnim zemljama članicama, čime je dijelom odgovorio na kritike o nedovoljnoj podršci najsiromašnijim zemljama članicama.

Jedan od glavnih aktualnih izazova u radu MMF-a su poteškoće u plasiranju financijske pomoći u odnosu na financijski kapacitet fonda. Prema podacima *Economista*, vrijednost plasmana MMF-a je od izbijanja COVID-19 krize povećana za svega 51 milijardu dolara usprkos ogromnom povećanju kapaciteta za financiranje. Kroz nove financijske instrumente namijenjene za financiranje borbe protiv klimatskih promjena i rješavanje problema nestašice hrane odobreno je svega 8,5% sredstava koja se bila na raspolaganju, pri

čemu sva sredstva nisu ni povučena (*Economist*, 2023). Istovremeno, MMF je pod sve većim pritiskom financiranja zemalja niskog i srednjeg dohotka od strane NR Kine koja istim ciljanim zemljama nudi financijske aranžmane bez raznih uvjetovanosti u pogledu provedbe mjera fiskalnih i ekonomskih politika. Rastuća zaduženost zemalja srednjeg i niskog dohotka prema kineskim financijskim institucijama otežava sklapanje aranžmana zemalja s MMF-a, a koji standardno uključuju potrebu restrukturiranja postojećeg vanjskog duga zemlje korisnice zajma. U takvim situacijama, usklađivanje pozicija kineskih kreditora i MMF-a se teško postiže odnosno pregovori jako dugo traju, što posljedično usporava plasiranje kreditnih sredstava MMF-a. Uspon Kine u posljednjih 20 godina kao velikog zajmodavca doveo je do toga da najmanje 65 zemalja duguje Kini više od 10% vanjskog duga, što izravno utječe na operativno funkcioniranje MMF-a, ali istovremeno stavlja u pitanje i sam identitet MMF-a kao globalnog kreditora.

4.4 Članstvo Republike Hrvatske u MMF-u

Republika Hrvatska postala je članicom MMF-a 14. prosinca 1992. godine, na temelju sukcesije članstva bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ). Početna kvota od 261,6 milijuna SDR (349 milijuna USD) je usvajanjem 11. povećanja kvote 1999. godine povećana na 365,1 milijuna SDR. Odbor guvernera MMF-a je 2009. prihvatio rezoluciju o novoj općoj alokaciji SDR, u protuvrijednosti 250 milijardi USD, na način da je svakoj članici dodijeljeno 74,13% njezine tadašnje kvote u MMF-u. Republici Hrvatskoj dodijeljen je iznos od 270.652.208 SDR. Pored opće, u 2009. provedena je i posebna alokacija SDR, temeljem koje je RH dodijeljeno dodatnih 32.484.735 SDR. Odbor guvernera MMF-a je 2021. odobrio novu opću alokaciju SDR u protuvrijednosti od 650 milijardi USD (456 milijardi SDR). Članicama su alocirani iznosi proporcionalni udjelima njihovih kvota u MMF-u. RH je primila 687.595.635 SDR (832,3 milijuna EUR), tako da sada njezina ukupna alokacija posebnih prava vučenja iznosi 1.034.937.947 SDR, što predstavlja 0,15% glasačkih prava. Pristigla alokacija, kao i prethodne alokacije SDR, čini sastavni dio međunarodnih pričuva RH.

Republika Hrvatska se od početka svog članstva u MMF-u nalazi u konstitutivnoj skupini kojoj je na čelu originalno bila Nizozemska. Ukupan broj konstitutivnih skupina unutar MMF-a je 24. U okviru reforme konstitutivnih skupina zacrtane Rezolucijom iz 2010. godine, ovoj konstitutivnoj skupini u

2012. godini pridružile su se još Belgija i Luksemburg, čime je ona postala nizozemsko-belgijska konstitutivna skupina. Ova skupina sada broji ukupno 16 zemalja (Andora, Armenija, Belgija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Cipar, Crna Gora, Gruzija, Hrvatska, Izrael, Luksemburg, Makedonija, Moldavija, Nizozemska, Rumunjska i Ukrajina). S 5,47 % glasačke snage, to je četvrta najveća konstitutivna skupina unutar organizacije, iza SAD-a, Japana i Kine.

4.5 Suradnja Republike Hrvatske i MMF-a

RH ne pripada skupini kreditora MMF-a, tj. nije članica s FTP-a, niti je potpisnica bilateralnog sporazuma o kreditiranju MMF-a (*Bilateral Borrowing Arrangement*). RH do sada nije stekla FTP status jer njena vanjska pozicija od strane MMF-a nije ocijenjena dovoljno snažnom.

U sklopu nadzorne aktivnosti MMF-a njegove stručne službe redovito godišnje posjećuju Republiku Hrvatsku radi provođenja konzultacija o makroekonomskoj i fiskalnoj politici. Dokumenti vezani uz provođenje konzultacija objavljuju se na internetskoj stranici MMF-a te hrvatskih institucija.¹³ Što se tiče financijske aktivnosti MMF-a, posljednji financijski aranžman koji je RH imala s MMF-om završen je 2006. godine. Naime, tijekom devedesetih godina prošlog stoljeća RH je koristila tri financijska aranžmana MMF-a, i to Stand-by Arrangement (1994.), Systemic Transformation Facility (1994.) i Extended Fund Facility (1997.). Potom je u sljedećem desetljeću RH također koristila tri financijska aranžmana MMF-a, ali za razliku od prijašnjih nije bilo povlačenja sredstava, već su se aranžmani koristili isključivo kao mjere opreza. Riječ je bila o *stand-by* aranžmanima sklopljenima 2001., 2003. odnosno 2004. godine. U sljedećim se odlomcima pobliže prikazuju svaki od gore navedenih financijskih aranžmana, koji su preuzeti sa službenih stranica Ministarstva financija RH.

Stand-by aranžman odobren je Republici Hrvatskoj 14. listopada 1994. godine u iznosu 65,40 milijuna SDR (25% tadašnje kvote), na rok od 18 mjeseci. Povučena je samo jedna tranša u iznosu od 13,08 milijuna SDR, i to 19. listopada 1994. godine. Aranžman je otplaćen 18. listopada 1999. godine. Aranžman nije ispunjen u cijelosti, te je istekao 13. travnja 1996.

13 Na ovoj poveznici se nalazi zaključna izjava Misije MMF-a iz 2023. godine: <https://mfh.gov.hr/vijesti/republika-hrvatska-zakljucna-izjava-nakon-posjeta-misije-mmf-a-republici-hrvatskoj-2023-u-vezi-s-clankom-iv-statuta-mmf-a/3464>

godine. Zajedno sa *stand-by* aranžmanom, Republici Hrvatskoj je 14. listopada 1994. odobrena i Olakšica za pretvorbu gospodarskog sustava (Systemic Transformation Facility – STF) u iznosu od 130,80 milijuna SDR. Sredstva po ovoj Olakšici povučena su u cijelosti (u dvije rate: 19. listopada 1994. i 13. travnja 1995. godine). Aranžman je otplaćen 27. prosinca 2002. godine.

Prošireni aranžman (Extended Fund Facility – EFF) odobren je Hrvatskoj 12. ožujka 1997. godine u iznosu od 353,16 milijuna SDR (135% tadašnje kvote), na rok od 3 godine. Povučena je samo jedna tranša (17. ožujka 1997.) u iznosu od 28,78 milijuna SDR. Aranžman je otplaćen 27. prosinca 2002. godine, a istekao je 11. ožujka 2000. godine.

Stand-by aranžman u iznosu od 200 milijuna SDR (55% kvote) Odbor izvršnih direktora MMF-a odobrio je Republici Hrvatskoj 19. ožujka 2001. godine na rok od 14 mjeseci, do 18. svibnja 2002. godine. Ovaj aranžman zaključen je kao mjera opreza (*precautionary arrangement*) s namjerom da se odobrena sredstva ne povlače. Ovaj aranžman Republika Hrvatska je okončala uspješno i u predviđenim rokovima te nije bilo povlačenja sredstava. *Stand-by* aranžman kojeg je Odbor izvršnih direktora MMF-a odobrio Republici Hrvatskoj 3. veljače 2003. godine na rok od 14 mjeseci, u visini 105,88 milijuna SDR (29% kvote), također je dogovoren kao mjera opreza, tj. s namjerom da se odobrena sredstva ne povlače. Ovaj aranžman nije uspješno okončan te je istekao 2. travnja 2004. godine. *Stand-by* aranžman koji je Odbor izvršnih direktora MMF-a odobrio Republici Hrvatskoj 4. kolovoza 2004. godine u iznosu 97 milijuna SDR (26,6% kvote), na rok od 20 mjeseci, također je dogovoren kao mjera opreza, tj. s namjerom da se odobrena sredstva ne povlače. Prilikom druge provjere aranžmana u ožujku 2006. godine, odobreno je njegovo produženje do 15. studenog iste godine, i povećanje iznosa korištenja na 99 milijuna SDR. Aranžman je uspješno okončan te je istekao 15. studenoga 2006. godine.

5.

GRUPACIJA EUROPSKE INVESTICIJSKE BANKE (EIBG)

Silvija Belajec i Ana-Maria Boromisa

Grupacija Europske investicijske banke uključuje Europsku investicijsku banku (EIB) i Europski investicijski fond (EIF). Obje institucije rade u sinergiji, imaju zajedničku misiju te su predane postizanju zajedničkih ciljeva i provedbi politika Unije. Njihova je uloga dati poticaj zapošljavanju i gospodarskom rastu u Europi, podržati mjere za ublažavanje klimatskih promjena i promicati politike EU-a izvan granica EU-a. Od 2022. u okviru EIB-a utemeljena je posebna organizacijska jedinica pod nazivom EIB Global koja je dobila mandat za financiranje razvojnih projekata izvan područja EU.

5.1 Europska investicijska banka

5.1.1 Osnivanje i ciljevi

Europska investicijska banka (The European Investment Bank – EIB) osnovana je 1958. godine u Bruxellesu, člankom 308. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (TFEU – *Treaty on Functioning of the EU*; dalje u tekstu Ugovor), a stupanjem na snagu Ugovora, sjedište EIB-a postaje Luksemburg. Sukladno Ugovoru, EIB je financijska institucija sa statusom pravne osobe, a članice su isključivo države članice Europske unije. Banka svoje aktivnosti obavlja u skladu s odredbama Ugovora i Statuta koji je sastavni dio posebnog Protokola Ugovora.

Odluka o osnivanju EIB-a donesena je kako bi se omogućio ravnomjeran razvoj unutar Unije, odobravanjem zajmova manje razvijenim regijama te za potporu unutarnjem tržištu Unije. Banka djeluje na neprofitnoj osnovi, odobravanjem zajmova i pružanjem jamstava koja olakšavaju financiranje projekata za razvoj manje razvijenih regija, projekata za modernizaciju ili preustroj poduzeća ili za razvoj novih djelatnosti koje nije moguće u potpunosti financirati sredstvima kojima raspolažu pojedinačne države članice i projekata od zajedničkog interesa za više država članica u svim gospodarskim sektorima.

U obavljanju svoje misije, Banka olakšava financiranje investicijskih programa i projekata koji se financiraju iz strukturnih fondova i drugih financijskih instrumenata Unije. EIB je jedna od najvećih multilateralnih financijskih institucija u svijetu, a često je nazivaju i financijskom rukom Europske unije. Aktivna je u 140 zemalja svijeta. Od svog osnutka, Banka je uložila preko trilijun eura u razna područja, i jedan je od najvećih financijera aktivnosti

vezanih uz klimatske promjene.

Aktivnosti EIB-a usmjerene su na sljedeća prioritetna područja:

- klimu i okoliš,
- inovacije i vještine,
- mala i srednja poduzeća,
- infrastrukturu i koheziju.

EIB u svojem radu blisko surađuje s drugim institucijama EU-a u jačanju europskih integracija, promicanju ukupnog razvoja i podršci politikama EU-a.

5.1.2 Upravljanje

EIB ima pravnu osobnost u skladu s člankom 308. Ugovora o funkcioniranju Europske unije. Države članice EU-a dioničari su EIB-a. Članak 6. Statuta Banke definira da Odbor guvernera, Odbor direktora i Upravljački odbor, upravlja EIB-om, a Sukladno članku 12. Statuta, reviziju aktivnosti Banke provodi Revizorski odbor. Odbor guvernera čine ministri (uglavnom ministri financija) iz svih država članica EU-a. Odbor guvernera ima sljedeće ključne zadaće:

- odlučuje o povećanju upisanog kapitala
- utvrđuje načela koja se primjenjuju na operacije financiranja koje se provode u okviru zadaća Banke
- izvršava ovlasti koje su mu dodijeljene za imenovanje i razrješenje dužnosti članova Odbora direktora i Upravljačkog odbora
- donosi odluke o odobravanju sredstava za ulaganja koja se u cijelosti ili djelomično trebaju provoditi izvan EU-a
- odobrava godišnje izvješće Odbora direktora, godišnju bilancu, račun dobiti i gubitka te poslovnik Banke
- imenuje članove Revizorskog odbora te članove Odbora direktora i Upravljačkog odbora.

Odbor direktora sastoji se od 28 direktora i 31 zamjenika direktora. Direktore imenuje Odbor guvernera na razdoblje od pet godina. Svaka država članica predlaže jednog direktora, a jednog predlaže Komisija. Odbor direktora

donosi odluke o:

- odobravanju zajmova i jamstava
- zaduživanju
- određivanju kamatne stope na odobrene zajmove.

Odbor direktora osigurava upravljanje Bankom u skladu s odredbama Ugovora i Statuta te općih smjernica koje donosi Odbor guvernera. Upravljački odbor čine predsjednik Banke i osam potpredsjednika koje imenuje Odbor guvernera kvalificiranom većinom, na prijedlog Odbora direktora na razdoblje od šest godina uz mogućnost ponovnog imenovanja. Upravljački odbor odgovoran je za tekuće poslovanje Banke, pod vodstvom predsjednika i nadzorom Odbora direktora. Upravljački odbor priprema odluke za Odbor direktora i osigurava provedbu odluka. Revizorski odbor sastoji se od šest članova koje imenuje Odbor guvernera. Provjerava izvode li se aktivnosti EIB-a na pravilan način, odnosno u skladu s procedurama utvrđenim Statutom i Poslovníkom. Ujedno potvrđuje da financijski izvještaji i svi ostali podaci sadržani u godišnjem izvješću sadrže istinit i pošten pregled financijskog stanja Banke.

5.1.3 Sredstva i instrumenti

EIB za ostvarivanje svojih ciljeva uglavnom koristi vlastita sredstva te sredstva prikupljena na međunarodnim tržištima kapitala. Uz tradicionalne instrumente (kredite i jamstva), upotrebljava i instrumente s većom razinom rizika (npr. ulaganja u kapital), a u suradnji s ostalim institucijama EU-a razvija i nove instrumente (npr. Inovacijski fond, Connectig Europe Facility - CEF i dr.) te pruža savjetodavne usluge.

Vlastita sredstva dolaze od dioničara EIB-a, odnosno država članica. Doprinos kapitalu koji daje svaka pojedinačna država članica utvrđen je u članku 4. Statuta EIB-a te je izračunan u skladu s gospodarskom snagom države članice. Nakon povlačenja Ujedinjene Kraljevine iz EU-a, Odbor guvernera EIB-a odlučio je da će preostale države članice razmjerno povećati svoj upis kapitala kako bi se zadržala ista razina ukupnog upisanog kapitala (243,3 milijarde EUR). Od ožujka 2020. upisani kapital EIB-a povećao se za dodatnih 5,5 milijardi EUR nakon što su dvije države članice odlučile povećati svoj udio u kapitalu (Poljska i Rumunjska). Ukupni upisani kapital EIB-a sada iznosi 248,8 milijardi EUR.

EIB prikuplja većinu svojih kreditnih sredstava na međunarodnim tržištima kapitala, uglavnom izdavanjem obveznica, i jedan je od najvećih zajmodavaca na svijetu. Glavne agencije za procjenu kreditnog rejtinga trenutno EIB-u daju najveći rejting, što odražava kvalitetu njegova kreditnog portfelja i omogućava isplativo financiranje.

Krediti

Kreditiranje se ostvaruje u obliku izravnih kredita ili kredita koji se realiziraju preko posrednika. Projekti za izravno financiranje kreditima moraju zadovoljavati određene uvjete, npr. ukupni troškovi ulaganja moraju biti veći od 25 milijuna EUR, a kredit može pokriti najviše 50% troškova projekta. EIB omogućava kredite lokalnim bankama ili drugim posrednicima, koji potom podupiru krajnje primatelje.

Financiranje koje pruža EIB može se kombinirati s financiranjem iz drugih izvora sredstava, npr. iz proračuna EU, drugih javnih izvora, filantropskih organizacija.

EIB odobrava zajmove javnom i privatnom sektoru, izravno ili preko posrednika. Vrste zajmova uključuju:

1. *Zajmovi javnom sektoru* – zajmovi od minimalno 25 milijuna EUR subjektima javnog sektora radi financiranja pojedinačnog velikog investicijskog projekta ili investicijskog programa, a usklađeni su s EIB-ovim prioritetima. Glavne prednosti ovih zajmova su atraktivni uvjeti financiranja (*pricing*), duga ročnost (i do 30 godina), u skladu s potrebama klijenta, projektna podrška i slično. Zajmovi su namijenjeni državama, nacionalnim agencijama, institucijama i ministarstvima, regionalnim i lokalnim jedinicama te poduzećima u javnom sektoru. Financiraju se troškovi ulaganja, obično u razdoblju do tri godine, ali mogu biti i duži.
2. *Okvirni zajmovi javnom sektoru* – fleksibilni zajmovi za financiranje investicijskog programa koji obično počinje od iznosa od 100 milijuna EUR, a sastoji se od manjih projekata. Banka obično pokriva do 50% ukupnih troškova projekta. Zajam ima unaprijed određene ciljeve koji su usklađeni s jednim ili više prioriteta EIB-a. Zajmovi su također namijenjeni državama, nacionalnim agencijama, institucijama i ministarstvima, regionalnim i lokalnim jedinicama te poduzećima u javnom sektoru. Financiraju se troškovi ulaganja obično u razdoblju

do tri do pet godina različitih potprojekata unutar investicijskog programa. Ako program koristi i EU fondove, EIB i EU financiranje ne smiju prelaziti 70% ukupnih troškova projekta, ali postoje određene iznimke.

3. *Zajmovi privatnom sektoru* – zajmovi za financiranje projekata ili investicijskih programa u skladu s jednim ili više prioriteta EIB-a. Obično uključuju dug ili hibridni dug. Zajmovi su obično usklađeni s ekonomskim vijekom projekta, obično do 10 godina za zajmove s *bullet* ili amortizirajućom otplatom. Za projektno financiranje moguća je ročnost i do 30 godina. Ovi zajmovi namijenjeni su velikim poduzećima, srednje kapitaliziranim poduzećima, SPV (*special purpose vehicle*) za projektno financiranje (uključujući javno privatna partnerstva i koncesije). Zajam koji je namijenjen za investicijske troškove, obično se daje na razdoblje do tri godine, ali može biti i duže, a može pokrivati i troškove vezane za istraživanje i razvoj i slično. Minimalni iznos zajma je 25 milijuna EUR, a u pojedinim slučajevima EIB može odobriti i niže iznose. Mogućnosti financiranja su: korporativni zajmovi, zajmovi za rast za srednje kapitalizirana poduzeća, zajmovi za projektno financiranje, hibridni dug za poduzeća.
4. *Posrednički zajmovi za mala i srednja poduzeća (MSP), srednje kapitalizirana poduzeća (mid-caps) i druge prioritete* – zajmovi za financijske institucije (poslovne banke, leasing poduzeća i razvojne banke i institucije) koje dalje odobravaju sredstva (on-lend) krajnjim korisnicima. Posrednički zajmovi su zajmovi za financiranje manjih investicija kao sto su:
 - a. Zajmovi MSP i srednje kapitaliziranim poduzećima za materijalnu i nematerijalnu imovinu, uključujući kupnju ili obnovu imovine, obrtni kapital.
 - b. Lokalne jedinice i subjekti javnog sektora ili privatni promotori bilo koje veličine u projektima koji promiču barem jedan od prioriteta EIB-a.
3. *Mikrofinanciranje* – mogućnost financiranja putem posrednika (investicijskih fondova i mikrofinancijskih institucija) za one koji nemaju pristup bankarskom sektoru.

Kreditne linije EIB-a podupiru razvoj malih poduzetnika i nude mogućnosti dugoročnog financiranja. EIB daje povlaštene uvjete potpore financijskim institucijama i bankama čime se povećava dostupnost kredita MSP-ovima.

Jamstva

Jamstva EIB mogu pokrivati rizike jednog ili više projekata. Omogućavaju pristup dodatnom financiranju za MSP-ove ili srednje kapitalizirana društva pokrivajući dio mogućih gubitaka iz portfelja zajmova. Razvijena su dva osnovna instrumenta:

- jamstva za projektno financiranje i
- jamstva za podršku MSP-ovima, srednje kapitaliziranim društvima i drugim ciljevima

Jamstva za projektno financiranje su oblik podređenog financiranja, a uključuje financirana ili nefinancirana jamstva i kreditne linije za poboljšanje kreditnog rejtinga.

Jamstva za podršku malim i srednjim poduzećima, srednje kapitaliziranim poduzećima i drugim ciljevima omogućava dodatno financiranje malim i srednjim poduzećima i srednje kapitaliziranim društvima, pokrivajući dio mogućih gubitaka iz portfelja zajmova.

EIB osigurava dva osnovna oblika ulaganja u kapital: kroz investicijske fondove i kao *venture debt*. Kroz investicijske fondove EIB usmjerava ulaganja u infrastrukturu, djelovanje u području klime, te u razvoj privatnog sektora i promicanje ciljeva socijalnog utjecaja širom svijeta. Fondovi prate prioritete EU-a, kao što je kružna bioekonomija ili energetska učinkovitost i obnovljivi izvori energije. Npr. za Europski fond za kružnu bioekonomiju (European Circular Bioeconomy Fund – ECBF) EIB je osigurala 100 milijuna eura, a aktivan je od 2020. godine. U području energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije djeluje više fondova, a to su:

- Foresight Energy Infrastructure Partner, koji je aktivan je od 2019. godine. EIB osigurava 75 milijuna EUR za projekte u Europi, Australiji i Sjevernoj Americi
- Pearl Environmental Infrastructure Fund, aktivan od 2019.; EIB osigurava 40 milijuna EUR za projekte u Europi
- Amundi European Green Credit Continuum Fund, aktivan od 2019.;

EIB osigurava 50 milijuna EUR za projekte u Europi

- Breakthrough Energy Ventures Europe, aktivan od 2019., EIB osigurava 50 milijuna EUR za projekte u Europi.

Instrumenti razvijeni u partnerstvu s drugim institucijama

EIB razvija specifične financijske instrumente za pojedine regije ili vrste ulaganja, u suradnji s institucijama EU i donatorima kao što su Europski jamstveni fond, InvestEU, Europski jamstveni fond za održivi razvoj i drugi, a koji su opisani u nastavku.

Europski jamstveni fond (EGF), vrijedan 24,4 milijarde eura, uspostavila je Grupacija EIB kako bi pomogla oporavak poduzeća od učinaka pandemije COVID-19. Fond podržava inovacije i transformaciju poduzeća. EGF omogućava podjelu rizika (uključujući jamstva nacionalnih razvojnih institucija: najmanje 75% financiranja iz EGF-a) i nudi vlasničke instrumenti i instrumenti vlasničkog kapitala (uključujući poduzetnički dug): do 25% financiranja iz EGF-a

Program InvestEU sastoji se od InvestEU fonda, InvestEU savjetodavne točke (InvestEU Advisory Hub) i InvestEU portala. Program provode Europska komisija i Grupa EIB u partnerstvu. Grupa EIB daje jamstva, sudjeluje u pripremi smjernica o ulaganjima, određuje metodologiju identifikacije i mapiranja rizika, pruža tehničke savjete i sl.

Europski jamstveni fond za održivi razvoj dio je investicijskog okvira EU-a za vanjsko djelovanje. Osigurava dostupnost mješovitog financiranja, jamstava i drugih financijskih operacija diljem svijeta. Uključen je u dugoročni proračunski program EU-a za vanjsko djelovanje: Global Europe. Uključuje jamstva i bespovratna sredstva koja se dodjeljuju u okviru „mješovitog financiranja“ (kombinacija bespovratnih sredstava EU-a s bankovnim kreditima), tehničku pomoć za poboljšanje kvalitete projekata i provedbu reformi te druge alate za potporu razvoju partnerskih zemalja.

EU blending facility je financijski instrument koji se koristi za kombiniranje sredstava iz različitih izvora kako bi se pružila podrška projektima razvoja i infrastrukture u zemljama partnerima izvan EU-a. Osnovna ideja *blendinga* je kombiniranje donatorskih sredstava EU-a s drugim javnim ili privatnim izvorima financiranja kako bi se postigao veći učinak i doprinijelo postizanju razvojnih ciljeva. To omogućuje bolje iskorištavanje raspoloživih sredstava i

jača financijsku održivost projekata.

InnovFin je inicijativa koju je pokrenula grupacija EIB-a u suradnji s Europskom komisijom u okviru programa Obzor 2020. InnovFin nastoji olakšati i ubrzati pristup financiranju inovativnim poduzetnicima, a podržava projekte koji imaju veći rizik i teže ih je procijeniti od tradicionalnih investicija. Nudi garancije, zajmove i vlasnički kapital, ovisno o potrebama inovatora, izravno ili preko posrednika. Program se provodi u EU-u i pridruženim državama. Od 2021. provode se InnovFin tematsko financiranje, za ključne sektore u kojima je identificiran financijski jaz: demonstracijske projekte u energetici, za projekte vezane uz zarazne bolesti.

Europski inovacijski fond (European Innovation Fund – EIF) je jedan od najvećih svjetskih programa financiranja za demonstracijske projekte niskouglednih tehnologija. EIF pruža financiranje inovativnim poduzećima putem različitih financijskih instrumenata. To uključuje ulaganja u rizični kapital, fondove poduzetničkog kapitala, zajmove i druge oblike financiranja. Cilj je potaknuti istraživanje, razvoj i inovacije te olakšati pristup kapitalu za inovativne projekte.

Instrument za povezivanje Europe (Connecting Europe Facility – CEF) financijski je instrument Europske unije (EU) čiji je cilj podržati razvoj i modernizaciju infrastrukture na području prometa, energetike i digitalne komunikacije u Europi. Ovaj instrument uspostavljen je kako bi se promicala integracija europskih tržišta, poboljšala povezanost između država članica te potaknula održivost, sigurnost i konkurentnost. CEF pruža financijsku podršku za projekte infrastrukture s prekograničnim karakterom ili projekte koji pridonose zajedničkim europskim ciljevima. Sredstva CEF-a koriste se za sufinanciranje investicija u promet, energetiku i digitalnu komunikaciju.

Modernizacijski fond je program financiranja namijenjen podršci prema klimatskoj neutralnosti u 10 manje razvijenih država članica EU (Bugarska, Hrvatska, Češka, Estonija, Mađarska, Latvija, Litva, Poljska, Rumunjska i Slovačka). Fond podržava investicije u: (i) proizvodnju i uporabu energije iz obnovljivih izvora, (ii) energetska učinkovitost, (iii) skladištenje energije, (iv) modernizaciju energetske mreže, uključujući centralizirano grijanje, cjevovode i mreže, (v) pravednu tranziciju u regijama ovisnima o ugljiku: preraspodjela, prekvalifikacija i usavršavanje radnika, obrazovanje, inicijative za traženje posla i novoosnovana poduzeća

Natural Capital Financing Facility (NCFF) je financijski instrument Europske investicijske banke (EIB) čiji je cilj podržati projekte koji promiču održivo upravljanje prirodnim resursima i biološkom raznolikošću. NCFF je uspostavljen kako bi se potaknulo ulaganje u projekte koji doprinose očuvanju okoliša i povećanju prirodne kapitalne baze. NCFF pruža financijsku podršku poduzećima, organizacijama i projektima koji imaju pozitivan utjecaj na očuvanje i obnovu prirodnih ekosustava. Ovaj instrument podržava projekte u različitim sektorima koji su povezani s prirodnim kapitalom, kao što su zaštita prirodnih staništa, obnova ekosustava, očuvanje vodnih resursa, energetska učinkovitost, održiva poljoprivreda i druge inicijative usmjerene na održivu upotrebu prirodnih resursa. NCFF pruža različite oblike financiranja, uključujući zajmove, jamstva i druge financijske instrumente. Osim toga, NCFF pruža i tehničku pomoć i stručno znanje kako bi se olakšalo financiranje i implementacija projekata koji promiču održivo gospodarenje prirodnim kapitalom.

Mehanizam za oporavak i otpornost (Recovery and Resilience Facility – RRF) financijski je instrument Europske unije (EU) osmišljen kao dio programa NextGenerationEU. RRF je uspostavljen kako bi pružio financijsku podršku državama članicama EU-a u oporavku nakon ekonomskih i socijalnih posljedica izazvanih pandemijom COVID-19. Financiranje kroz RRF namijenjeno je podržavanju projekata koji doprinose ključnim područjima, uključujući digitalnu transformaciju, zelenu tranziciju, povećanje produktivnosti i otpornosti gospodarstva te socijalnu koheziju.

Investicijski okvir za Zapadni Balkan (Western Balkan Investment Fund – WBIF) je inicijativa pokrenuta 2009. s ciljem promicanja gospodarskog razvoja i regionalne suradnje u zemljama Zapadnog Balkana. WBIF je pokrenula Europska komisija u suradnji s Europskom investicijskom bankom (EIB), Europskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD), Svjetskom bankom i njemačkom razvojnom bankom (KfW). Glavna uloga Europske investicijske banke (EIB) u okviru WBIF-a je pružanje financijske podrške projektima u zemljama Zapadnog Balkana. EIB pruža dugoročno financiranje i tehničku pomoć za razne vrste projekata, uključujući infrastrukturne projekte te ulaganja u energetska učinkovitost i obnovljive izvore energije.

Savjetodavne usluge

Osim financiranja projekata, EIB pruža i savjetodavne usluge. Svojim klijentima EIB stavlja na raspolaganje tehničku i financijsku ekspertizu za provedbu

investicijskih projekata i programa, te za poboljšanje institucionalnih i regulatornih okvira (strateški razvoj, razvoj tržišta i razvoj projekta).

Razina i struktura plasmana EIB grupe

Ukupna vrijednost odobrenih plasmana EIB grupe iznosila je u 2022. 72,4 milijarde eura. Od toga se 77,3% odnosilo na plasmane EIB-a unutar EU, 12,6% na plasmane EIB-a izvan EU, a 12,7% na plasmane putem EIF-a (EIB, 2023). Vrlo slična struktura kao i razina financiranja se bilježi u razdoblju 2020.-2022.

5.1.4 EIB Global

EIB Global osnovan je početkom 2022. kao poseban dio EIB-a zadužen za aktivnosti i operacije izvan Europske unije. Podržava aktivnosti u području borbe protiv klimatskih promjena te podržava ekonomski rast i razvoj, posebno zemalja niskog dohotka. EIB global je ključni financijski mehanizam u okviru inicijative Tim Europa.

Ključni ciljevi EIB Globala su :

- stvaranje financijskih alata i pomoći zajednicama u kojima je život najteži
- podupiranje žena u ravnopravnom sudjelovanju u društvu i poslovanju
- podupiranje mira, sigurnosti i održivog života
- klimatska politika i gospodarska otpornost
- inovativno financiranje razvoja.

Iako je EIB i prije uspostave EIB Globala financirala projekte izvan EU-a (s oko 70 milijardi eura tijekom 10 godina), uspostava posebnog instrumenta omogućava sistematičnije i bolje usmjereno financiranje. Tijekom 2022., EIB Global investirao je oko 10,8 milijardi eura, uključujući zajam od 1,7 milijarde , za pomoć Ukrajini. Planirana dinamika ulaganja je oko 10 milijardi eura

godišnje izvan EU-a, za pomoć gradovima, regijama, malim i srednjim poduzećima, osobito onima na čijem su čelu žene. Skoro polovica aktivnosti u 2022 bila je usmjerena na klimatsko djelovanje i okolišnu održivost; 47% ulaganja bilo je usmjereno u najnerazvijenije i fragilne države, a oko 25% je doprinijelo ravnopravnosti muškaraca i žena.

Regije u kojima EIB Global djeluje su: južno susjedstvo (Maroko, Tunis, Alžir, Egipat, Jordan, Libanon, Izrael, Sirija, Palestina) istočno susjedstvo (Armenija, Azerbajdžan, Bjelorusija, Gruzija, Moldavija, Ukrajina), zemlje proširenja (Albanija, Moldavija, Crna Gora, Srbija, Sjeverna Makedonija, Turska, Ukrajina, Kosovo i Bosna i Hercegovina), Afrika (Kenija, Madagaskar, Malavi, Mali, Senegal, Tanzanija, Zambija, Kamerun), pacifičke zemlje, južna Amerika i Karibi (Meksiko, Honduras, Salvador, Nikaragva, Kostarika, Panama, Haiti, Bahami, Jamajka, Dominikanska Republika, Argentina, Brazil, Ekvador, Peru, Čile, Bolivija, Paragvaj) te Azija (Indija, Kina, Mongolija, Indonezija, Laos, Tajland, Uzbekistan, Kazahstan).

EIB Global nudi zajmove (uključujući mikrofinanciranje), darovnice i tehničku pomoć, te razvija fondove rizičnog kapitala.

5.1.5 Članstvo Republike Hrvatske u EIB-u

Europska investicijska banka djeluje u Hrvatskoj od 1977., a omogućava dugoročno financiranje i pruža savjetodavne usluge. Pristupanjem Europskoj uniji 1. srpnja 2013. godine Republika Hrvatska postala je punopravna članica EIB-a. Ukupni upisani kapital RH u EIB-u iznosi 1,06 mlrd. EUR (od čega je uplaćeni kapital 94,75 milijuna EUR, a kapital na poziv 967,56 milijuna EUR). Udio RH u upisanom kapitalu EIB-a iznosi 0,43%.

Također, RH je uplatila i doprinos rezervama EIB-a u iznosu od 128,4 milijuna eura. Prema financijskom izvješću EIB-a za 2021. godinu, ukupni kapital EIB-a iznosi 248,8 mlrd. EUR od čega uplaćeni kapital iznosi 22,2 mlrd. EUR, a kapital na poziv 226,6 mlrd. EUR. Ukupni iznos rezervi EIB-a iznosi 51,3 mlrd. EUR.

U Odboru guvernera EIB-a, najvišem statutarnom tijelu, Republiku Hrvatsku predstavlja ministar financija. RH se od 2019. godine nalazi u konstituciji s Poljskom i Mađarskom temeljem međusobnog sporazuma navedenih država potpisanog radi osiguravanja zastupanja zajedničkih interesa na razini upravljačkih struktura Banke.

5.1.6 Suradnja Republike Hrvatske i Europske investicijske banke

Europska investicijska banka (EIB) djeluje u Hrvatskoj još od 1977. godine. Suradnja RH i EIB-a u pogledu financiranja novih projekata, obnovljena je nakon što je Vijeće ministara EU 2000. godine odobrilo mandat EIB-u da financijski podupre infrastrukturne projekte i projekte razvoja privatnog sektora u RH. Tako su 13. prosinca 2000. RH i EIB sklopili Okvirni sporazum koji uređuje aktivnosti EIB-a u RH i temeljem kojeg je Odbor guvernera EIB-a 6. veljače 2001. odobrio davanje zajmova za investicijske projekte u RH. Od tada EIB surađuje s Hrvatskom bankom za obnovu i razvitak (HBOR-om) radi potpore projektima u javnom i privatnom sektoru.

U sklopu Europskog fonda za strateška ulaganja (EFSU), mjere tzv. Junkerovog plana, završenog 2020. godine, za RH je odobreno 443 milijuna EUR za 22 projekta čime je pokrenuto 1,575 mlrd. EUR ulaganja (što svrstava RH na 15. mjesto među državama članicama EU).

Od listopada 2015. godine u Zagrebu djeluje Predstavništvo EIB-a, koje djeluje na jačanju vidljivosti EIB-a kod potencijalnih klijenata s naglaskom na privlačenje privatnih ulagača.

Kreditne linije za poduzetništvo čine 56% ukupnog portfelja EIB-a, 16% se odnosi na sektor prometa, 12% na sektor infrastrukture te 6% na energetiku. Preostalih 10% odnosi se na industriju, usluge, urbani razvoj, komunalnu infrastrukturu (vodovod, kanalizacija) i sl.

EIB je, od 2001. do 31. prosinca 2022. godine, za financiranje projekata u RH (javni i privatni sektor) ugovorio oko **6,68 milijardi EUR** putem 90 zajmova od čega treba istaknuti:

- 46 zajmova, u iznosu od oko 5,22 milijardi EUR, za financiranje projekata u javnom sektoru i uz državno jamstvo
- 6 zajmova u iznosu od 158 milijuna EUR za projekte u javnom sektoru bez državnog jamstva
- 38 zajmova u iznosu od 1,29 milijardi EUR za projekte u privatnom sektoru.

Javna infrastruktura ključan je dio kreditne aktivnosti Europske investicijske banke u Hrvatskoj. To uključuje obnovu vodne, zdravstvene (obnova KBC

Rijeka), prometne (više dionica državne željezničke mreže u Hrvatskoj, dionice autoputa na Paneuropskom koridoru Vc, koji Hrvatsku povezuje s Mađarskom i Bosnom i Hercegovinom, proširenje i dogradnju Zračne luke Dubrovnik) i energetske infrastrukture (modernizacija gradskog sustava opskrbe toplinskom i električnom energijom u Zagrebu).

Europska investicijska banka 2017. odobrila je HBOR-u višegodišnji okvirni kredit u iznosu od 800 milijuna eura. Tranša u iznosu od 250 milijuna eura namijenjena je potpori mikro, malim i srednjim poduzećima (MSP-ovima) u sektoru industrije, usluga, turizma i drugih djelatnosti koje ispunjavaju uvjete. Tranša u iznosu od 392,5 milijuna eura, odobrena kroz dva kredita, namijenjena je potpori srednje kapitaliziranim poduzećima i drugim prioritetima. Tranšom u iznosu od 15 milijuna eura pomaže se MSP-ovima, srednje kapitaliziranim poduzećima i drugim prioritetnim projektima u okviru Instrumenta za financiranje prirodnog kapitala (NCFE-a). Taj instrument kombinira sredstva Europske investicijske banke i sredstva Europske komisije iz njezinog Programa LIFE (za okoliš i klimatske aktivnosti) radi potpore zelenoj infrastrukturi, održavanju ekosustava, kompenziranju štetnih učinaka na biološku raznolikost i promicanju biološke raznolikosti i zaštite okoliša.

Djelovanje EIB-a prema privatnom sektoru u Hrvatskoj velikim je dijelom okrenuto malim i srednjim poduzećima, putem posredničkih i izravnih kredita. EIB je 2018. u sklopu Europskog fonda za strateška ulaganja prvi put ugovorio kredit s jednim privatnim subjektom, društvom Valamar Riviera d.d. Radi se o kreditu od 16 milijuna eura kojim je nadopunjen kredit u visini od 44 milijuna eura, a Valamaru je plasiran posredstvom HBOR-a. Krediti EIB-a za mala i srednje kapitalizirana poduzeća iz čitavog niza sektora u Hrvatskoj su dostupni putem HBOR-a i poslovnih banaka (ERSTE & STEIERMAERKISCHE BANK d.d., Hrvatska poštanska banka d.d., Privredna banka Zagreb d.d., Raiffeisen Leasing d.o.o., Zagrebačka banka d.d.).

Kao klimatska banka EU-a, EIB usmjerava financiranje u projekte energetske učinkovitosti i zaštitu bioraznolikosti u Hrvatskoj. EIB je sa Zagrebačkom bankom ugovorio kredit od 40 milijuna eura u okviru Instrumenta za privatno financiranje energetske učinkovitosti (PF4EE), zajedničkog programa Europske investicijske banke i Europske komisije. Kreditom se podupiru energetska učinkovitost i mala ulaganja u obnovljive izvore energije, prvenstveno u privatnom sektoru. Tim projektima ostvarit će se energetske uštede i pospješiti energetska učinkovitost zgrada i proizvodnih

postrojenja, što će doprinijeti ostvarenju hrvatskih i ciljeva Europske unije u pogledu ublažavanja klimatskih promjena i sigurnosti opskrbe energijom. EIB je, u sklopu klimatskog financiranja, podržala i razvoj Rimac automobila za razvoj inovacija u elektromobilnosti (30 milijuna eura).

Uz kreditne aktivnosti, Europska investicijska banka pomaže hrvatskim partnerima tijekom čitavog životnog ciklusa projekta savjetodavnim uslugama. Europska investicijska banka potpisala je sporazum o savjetodavnim uslugama s Ministarstvom regionalnoga razvoja i fondova EU-a, što omogućava Grupaciji EIB-a pružanje savjetodavnih usluga javnim i privatnim subjektima. Savjetodavne usluge pripomažu utvrđivanju, pripremi i razvoju ulagačkih projekata u okviru Europskog savjetodavnog centra za ulaganja. Taj centar pomogao je da se ostvari financiranje obnove Kliničkog bolničkog centra Rijeka, a tehnička pomoć uključivala je izradu strateškog plana razvoja i osiguranje da projekt i financiranje udovoljavaju standardima održivosti.

Savjetodavni timovi Banke rade i na hrvatskim pametnim gradovima. S partnerima iz javnog i privatnog sektora, savjetodavne službe Banke razmatraju nove načine na koje bi pametna rješenja za financiranje i platforme za ulaganja mogle pomoći gradovima i otocima da budu uspješniji i održiviji. Tehnička pomoć za potrebe pametnih gradova razmatra širu primjenu novih financijskih alata (umjesto bespovratnih potpora), objedinjuje projekte koji bi inače bili premali za dobivanje financijskih sredstava i koordinira širu savjetodavnu podršku u području urbanih pitanja.

EIB i financiranje nacionalnog učešće na EU projektima

EIB je za nacionalno sufinanciranje EU fondova u razdoblju 2014. – 2020. odnosno 2021. – 2017. s Republikom Hrvatskom ugovorila dva zajma (EIB br. FINo. 84.395 i FINo. 89.118) u ukupnom iznosu od 600 milijuna eura. Prvi, u iznosu od 300 milijuna eura, potpisan je u ožujku 2015, a drugi u prosincu 2018. Rok povlačenja oba zajma je do kraja 2027. godine.

Ovi zajmovi podupiru provedbu Sporazuma o partnerstvu između Republike Hrvatske i Europske komisije za korištenje EU strukturnih i investicijskih fondova za rast i radna mjesta u razdoblju 2014. – 2020. i odabranim investicijama za Operativni program „Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020.“ Amandmanom zaključenim 2021. omogućeno je korištenje zajmova i u programskom razdoblju 2021. – 2027., tj. trebaju se iskoristiti najkasnije do kraja 2027. godine. Zajmovi omogućavaju predfinanciranje i nacionalno javno sufinanciranje projekata, većinom u sektorima prometa, energetike, okoliša, zdravlja, istraživačke i razvojne infrastrukture, zaštite prirode, socijalne infrastrukture, informacijske i komunikacijske tehnologije, urbane regeneracije, vode i otpada.

Veliki projekti financirani u okviru zajma potpisanog 2015. godine uključuju:

- Projekt prikupljanja, odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda na području otoka Krka
- Sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda aglomeracije Varaždin
- Poboljšanje vodno-komunalne infrastrukture na području aglomeracija Vinkovci, Otok, Ivankovo i Cerna za prijavu izgradnje vodno-komunalne infrastrukture
- Regionalni vodoopskrbni sustav Zagrebačke županije – Zagreb istok
- Izgradnja državne ceste DC403 od čvora Škurinje do luke Rijeka
- Cestovna povezanost s južnom Dalmacijom
- e-Škole.

Sredstva iz zajma ugovorenog 2018. namijenjena su za financiranje sljedećih velikih projekata:

- Poboljšanje vodno-komunalne infrastrukture na području aglomeracije Rijeka
- Sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda aglomeracije Velika Gorica
- Izgradnja sustava prikupljanja i odvodnje otpadnih voda sustava odvodnje Zabok i sustava odvodnje Zlatar

- Pобољшanje vodno-komunalne infrastrukture aglomeracije Nin-Privlaka-Vrsi
- Pобољшanje vodno-komunalne infrastrukture aglomeracije Split-Solin
- Pобољшanje vodno-komunalne infrastrukture aglomeracije Kaštela-Trogir
- Razvoj vodno-komunalne infrastrukture Dubrovnik.

Slika 3: Primjer projekta financiranog uz pomoć EIB-a: Putnička luka Gaženica

Izvor: Lučka uprava Zadar

5.2 Europski investicijski fond (EIF)

5.2.1 Osnivanje i ciljevi

Europski investicijski fond (EIF) je specijalizirana financijska institucija osnovana 1994. godine s ciljem pružanja podrške malim i srednjim poduzećima (MSP-ovima) te promicanja poduzetništva, inovacija i gospodarskog rasta u Europi. Njegova primarna svrha je poboljšati pristup financiranju za MSP-ove, potičući njihov razvoj i pridonoseći ekonomskoj stabilnosti i stvaranju radnih mjesta.

EIF koristi različite financijske instrumente kako bi postigao svoje ciljeve. Pruža garancije i kontra-garancije financijskim posrednicima poput banaka i fondova rizičnog kapitala, omogućavajući im povećanje kreditiranja i ulaganja u MSP-ove. Također ulaže u fondove rizičnog kapitala koji ciljaju inovativne *start-upove* i tvrtke temeljene na tehnologiji. Osim toga, EIF upravlja fondovima za zajmove i mikrofinanciranje kako bi olakšao pristup financiranju za mikro poduzeća i nedovoljno servisirane sektore.

Europski investicijski fond osnovan je 1994. kao javno-privatno partnerstvo (JPP) s tri glavne dioničarske skupine: EIB, EU (koju predstavlja Europska komisija) i financijske institucije iz EU-a, Ujedinjenog Kraljevstva i Turske. Djeluje u svim državama članicama EU-a, kandidatima za članstvo, Lihtenštajnu i Norveškoj.

Struktura vlasništva promijenila se 2000. godine, kad je EIB postao većinski dioničar što je dovelo do stvaranja EIB grupe. Opća skupština je 2021. odobrila povećanje kapitala s 4,5 na 7,37 milijarde eura. Svaka od 7,370 dionica ima nominalnu vrijednost od 1 milijun eura. Većinski dioničar je EIB (59,8%), slijedi EU (29,7%) i financijske institucije (10,5%).

Glavni ciljevi EIF-a:

- Poticanje ciljeva EU posebice u području poduzetništva, rasta, inovacija, istraživanja i razvoja, zapošljavanja, regionalnog razvoja
- Generiranje povrata za dioničare kroz politiku komercijalnih cijena i ravnotežu prihoda temeljenu na naknadama i riziku.

EIF financira mala i srednja poduzeća (MSP-ove) primjenom instrumenata

poduzetničkog kapitala i rizičnog financiranja.

5.2.2 Upravljanje

Upravljačku strukturu EIF-a čine izvršni direktor, upravni odbor, skupština i revizorski odbor.

- Izvršni direktor, odgovoran za dnevno upravljanje EIF-om i izvještavanje Odbora direktora
- Upravni odbor odgovoran je za strateške odluke i nadzor, čine ga predstavnici svake grupe dionika (EIB-a, Europske komisije i država članica). Sastaje se devet do deset puta godišnje i odobrava EIF-ove aktivnosti. Odbor direktora odgovoran je skupštini.
- Skupština, koju čine po jedan predstavnik EIB-a (obično predsjednik ili jedan od potpredsjednika), jedan povjerenik Europske komisije koja predstavlja EU, kao i po jedan predstavnik svake financijske institucije koja je dioničar EIF-a. Svi dioničari sastaju se jednom godišnje na godišnjoj skupštini te odobravaju EIF-ov godišnji izvještaj i financijske izvještaje koje revidira Revizorski odbor. Dioničari se sastaju na informativnim sastancima tijekom godine.
- Revizorski odbor je neovisno tijelo, izravno odgovorno svim dioničarima. Uloga Revizorskog odbora jest da potvrdi da su aktivnosti EIF-a provedene u skladu s procedurama definiranim Statutom i Poslovníkom EIF-a, a da financijski izvještaji istinito prikazuju imovinu i obveze.

5.2.3 Instrumenti

Misija EIF-a je omogućiti pristup kapitalu za MSP-ove, za što razvija tri osnovne grupe financijskih instrumenata: ulaganja u vlasnički kapital, zajmove i njihove kombinacije. Svoje aktivnosti EIF provodi koristeći vlastita sredstva ili sredstva osigurana putem EIB-a, Europske komisije, drugih država članica EU-a ili druge treće strane. Razvijanjem i ponudom ciljanih financijskih proizvoda financijskim posrednicima (npr. jamstva za financijske institucije za financiranje zajmova za MSP-ove), EIF poboljšava pristup financiranju malim i srednjim poduzećima.

Instrumenti ulaganja u vlasnički kapital (*equity products*) osnova su djelovanja EIF-a. EIF ulaže u fondove rizičnog kapitala, razvojne fondove i mezanin fondove za MSP, a aktivnosti ulaganja u vlasnički kapital odnose se i na transfer tehnologije i poslovne inkubatore. EIF nudi zajmove partnerskim institucijama (banke, leasing agencije, mikrofinancijske institucije, privatni fondovi rizičnog kapitala i dr.) koje djeluju kao posrednici.

Kombinirano financiranje uključuje vlasnička ulaganja i zaduživanje, jamstva i tehničku pomoć za širok spektar posredničkih institucija, nebankarskih i bankarskih, kako bi se potaknuo razvoj mikrofinanciranja. EIF pomaže državama članicama EU-a i kandidatima za članstvo u razvoju tržišta rizičnog kapitala.

5.2.4. Suradnja Republike Hrvatske i Europskog investicijskog fonda

HBOR je među financijskim institucijama dioničarima EIF-a. Od ukupno 7370 upisanih dionica, svaka nominalne vrijednosti 1 milijun EUR, Europska investicijska banka ima 4406 dionica, EU (koju predstavlja Europska komisija) 2190 dionica, a financijske institucije 774. Od 774 dionica, 13 ih je u vlasništvu HBOR-a.

Europski investicijski fond u Hrvatskoj je prisutan od 2010. godine. EIF aktivno podržava MSP-ove i poduzetništvo u Hrvatskoj putem svojih financijskih instrumenata. EIF je uspostavio suradnju s HBOR-om radi podrške kreditiranju inovativnih hrvatskih MSP-ova, čime povećava dostupnost financiranja za hrvatske MSP-ove. EIF kao europska institucija smanjuje rizik za ostale ulagače te tako stvara povoljnije uvjete financiranja za MSP-ove.

EIF i HBOR su u zajedničkoj suradnji i uz pomoć EU programa za jačanje malog i srednjeg poduzetništva COSME omogućili aktiviranje jamstvenog mehanizma u vrijednosti 100 milijuna eura, povećavajući na taj način pristup financiranju za hrvatske MSP-ove. Nadalje, EIF je pružio garancije hrvatskim financijskim posrednicima, uključujući Hrvatsku banku za obnovu i razvitak (HBOR), za provedbu programa InnovFin SME garancija podržavajući na taj način pristup kreditnim sredstvima inovativnim hrvatskim MSP-ovima. Ukupna vrijednost jamstva je iznosila 200 milijuna eura.

Primjer ulaganja EIF-a u hrvatske start-up kompanije

EIF je uložio 8 milijuna eura u fond South Central Ventures, koji se fokusira na tehnološke *start-upove* u jugoistočnoj Europi, uključujući Hrvatsku. Ovo ulaganje ima za cilj potaknuti rast inovativnih tvrtki u Hrvatskoj. Primjer uspješnog projekta financiranog iz ovog fonda je tvrtka Agrivi koja je razvila softver za upravljanje poljoprivrednim gospodarstvima. Agrivi je 2014. proglašen najboljom start-up tvrtkom na svijetu. *Fond South Central Ventures* uložio je sredstva u Agrivi i tako omogućio ubrzanje rasta tvrtke. Tvrtka bilježi više od 30.000 korisnika softvera u 150 zemalja.

Hrvatski program ulaganja u rast (Croatian Growth Investment Programme – CROGIP) je inicijativa pokrenuta u suradnji EIF-a i HBOR-a radi poticanja ulaganja u vlasnički kapital tvrtki u kasnijim fazama razvoja. Ukupna vrijednost programa iznosi 100 milijuna eura.

Program financiranja CROGIP

CROGIP je program financiranja koji je pokrenuo EIF u okviru EIF-NPI Equity platforme i Plana ulaganja za Europu u suradnji s nacionalnim razvojnim institucijama u EU. HBOR je jedan od osnivača ove platforme od rujna 2016. U siječnju 2019. EIF i HBOR potpisali su ugovor vrijedan 70 milijuna eura kojim se pokreće CROGIP (Croatian Growth Investment Programme), inicijativa koja će olakšati ulaganja u mala i srednja poduzeća i poduzeća srednje kapitalizacije. U kolovozu 2020. iznos ugovora povećan je na 80 milijuna eura. Kako bi se omogućilo pokretanje posebnog fonda za prijenos tehnologije sa sveučilišta i istraživačkih instituta i centara, ugovor s EIF-om povećan je na 100 milijuna eura u srpnju 2021.

Osim općeg cilja pružanja potpore hrvatskim poduzećima i otvaranja novih radnih mjesta kroz osiguranje dostupnosti rizičnog kapitala, svrha CROGIP-a je razviti tržišne i institucionalne kapacitete za financiranje putem rizičnog kapitala u RH kroz podršku društvima za upravljanje fondovima koja značajan

dio svojih ulaganja usmjeravaju u hrvatska poduzeća.

EIF provodi CROGIP ulaganjem u *private equity* fondove i suinvestiranjem zajedno s fondovima i privatnim investitorima po tržišnim uvjetima. Program nije ograničen ni na jedan određeni sektor, ali nisu dopuštena ulaganja u tvrtke koje posluju u sektorima financijskih usluga i nekretnina te u sektorima navedenima u Smjernicama o ograničenim sektorima EIF-a.

6.

EUROPSKA BANKA ZA OBNOVU I RAZVOJ (EBRD)

Domagoj Čipčić i Nevenka Čučković

6.1 Osnivanje, ciljevi i dioničarska struktura

Europska banka za obnovu i razvoj (European Bank for Reconstruction and Development, EBRD) osnovana je u svibnju 1990. godine kako bi pomogla u izgradnji nove, post-hladnoratovske ere u srednjoj i istočnoj Europi. EBRD je osnovan u žurbi radi suočavanja s izazovom izvanrednog trenutka u europskoj povijesti, kolapsom komunizma na njezinom istoku. Štoviše, prošlo je samo 18 mjeseci između prvog iznošenja ideje o europskoj razvojnoj banci, od strane francuskog predsjednika François Mitterranda, u listopadu 1989. godine i njezinog otvaranja za poslovanje sa sjedištem u Londonu u travnju 1991. godine. EBRD je osnovalo trideset i devet država i dvije institucije – Europska investicijska banka i Europska unija. Trenutačno EBRD broji 73 članice, od kojih su 36 država korisnice njezinih sredstava, odnosno države operacija.

Hitnost i sposobnost da se na važne događaje odgovori brzo i odlučno, bilo da se radi o raspadu Sovjetskog Saveza, financijskim krizama, 'arapskom ustanku', pandemiji COVID-19 ili ruskoj agresiji na Ukrajinu, od samog su početka bile među obilježjima EBRD-a.

Tijekom turbulentnih godina ranih 1990-ih, EBRD-ov naglasak na privatnom sektoru kao glavnom pokretaču promjena u srednjoj i istočnoj Europi višestruko se potvrdio. To je razdoblje u kojem je EBRD stekao ugled stručnjaka za pomoć pri prijelazu na otvoreno tržišno gospodarstvo. EBRD je bio snažno uključen u područja kao što su reforma bankarskog sustava, liberalizacija cijena, privatizacija i stvaranje odgovarajućeg pravnog okvira za vlasnička prava, što su sve vitalni sastojci za društvene i gospodarske promjene. Razdoblje devedesetih godina 20. stoljeća također je označilo početak rada EBRD-a na pomoći u zaštiti i preobrazbi mjesta černobilske katastrofe u Ukrajini i EBRD-ovom angažmanu na nuklearnoj sigurnosti.

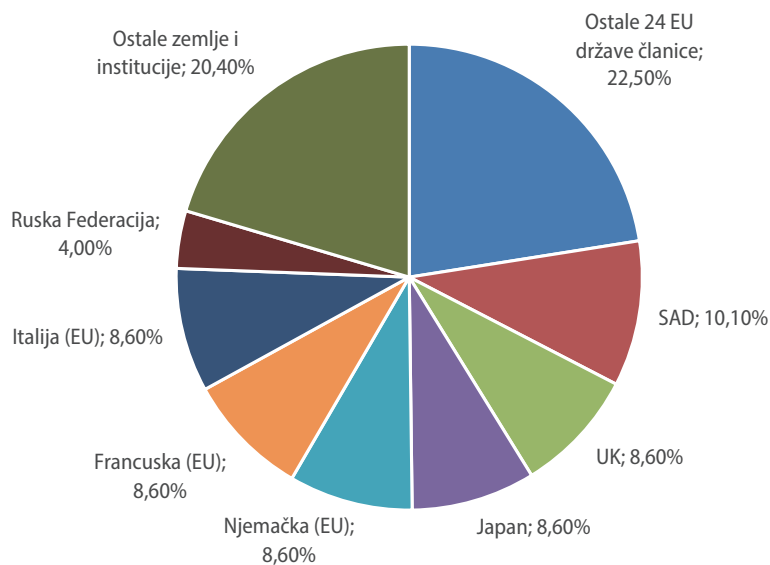
Najviše tijelo EBRD-a je Odbor guvernera koji se sastoji od predstavnika svih zemalja i institucija članica (uglavnom ministri financija) i koje je većinu svojih ovlasti delegiralo na Odbor direktora koji se sastoji od 23 člana koji predstavljaju sve zemlje članice. Odbor direktora nadzire rad Uprave EBRD-a, koja je zadužena za obavljanje svakodnevnih poslovnih aktivnosti.

EBRD je jedinstvena institucija među razvojnim bankama s obzirom na to da ima specifičan politički mandat utkan u svoj osnivački akt. Naime, EBRD

djeluje samo u onim državama koje su „posvećene i primjenjuju načela višestranačke demokracije i pluralizma“. Zaštita okoliša i predanost održivoj energiji također su oduvijek bili u središtu aktivnosti EBRD-a.

Još jedna zanimljiva specifičnost EBRD-a je dioničarska struktura. Kako je već navedeno, EBRD broji 73 članice iz cijeloga svijeta među kojima su Sjedinjene Američke Države najveći pojedinačni dioničar s 10,09%. Sukladno Sporazumu o osnivanju banke, većina dionica EBRD-a treba biti u vlasništvu država članica Europske unije, Europske investicijske banke te Europske unije kao institucije. Navedena većina Europske unije održana je i nakon izlaska Ujedinjenog kraljevstva iz Europske unije. Međutim, i G7 skupina država (SAD, Kanada, Japan, Ujedinjeno kraljevstvo, Njemačka, Francuska i Italija) također zajedno imaju više od 50% dionica u EBRD-u. S obzirom na to da EBRD ima rezidentni Odbor direktora, predstavnici dioničara, odnosno direktori, njihovi zamjenici i savjetnici, redovito se sastaju i u neformalnim grupama koje, između ostalih, ocrtavaju i globalne, odnosno regionalne, interesne sfere. Ovo dovodi do vidljivog prelijevanja globalnih politika na EBRD. Ali, bez obzira na utjecaj tzv. velikih članica, Sporazum o osnivanju banke propisuje dvostruku većinu u donošenju bitnih strateških i operativnih odluka. Time se sprječava preglasavanje tzv. malih članica i država operacija. Sve ovo čini EBRD manjom preslikom globalnog geopolitičkog foruma.

Grafikon 6.1. Dioničarska struktura EBRD-a

Izvor: EBRD

6.2 Koncept tranzicije i djelovanje EBRD-a

Koncept „tranzicije“ središnji je koncept koji određuje svrhu EBRD-a. Članak 1. Sporazuma o osnivanju Banke navodi sljedeće: „cilj Banke bit će poticanje prijelaza [tranzicije] prema gospodarstvima slobodnog tržišta i promicanju privatne i poduzetničke inicijative u [državama operacija] obavezujući se i primjenjujući principe višestranačke demokracije, pluralizma i tržišnog gospodarstva“, dok Članak 2., koji utvrđuje funkcije EBRD-a, između ostalog navodi da će Banka u cijelom nizu svojih aktivnosti promicati ekološki prihvatljiv i održivi razvoj (NN-MU 4/93, 4/04, 3/12).

Koncept tranzicije prvi je put definiran u EBRD-u 1997. godine u dokumentu koji je Glavni ekonomist EBRD-a predstavio članovima Odbora direktora EBRD-a. Svrha tog dokumenta bila je praktična: uspostaviti okvir za sustavnu procjenu projekata u svjetlu mandata EBRD-a. Fokus je bio na tome kako projekti pridonose promicanju „ekonomskih interakcija na tržišnoj osnovi i privatnih inicijativa“. Tada su identificirana tri glavna područja (i sedam potpodručja) kojima neki projekt doprinosi procesu tranzicije:

- Struktura i opseg tržišta, uključujući (i) veću konkurenciju u sektoru pojedinog projekta i (ii) širenje konkurentskih tržišnih interakcija u drugim sektorima;
- Institucije i politike koje podržavaju tržišta, uključujući (i) raširenije privatno vlasništvo, i (ii) institucije, zakone i politike koje promiču funkcioniranje i učinkovitost tržišta;
- Tržišni obrasci ponašanja, vještine i inovacije, uključujući (i) prijenos i disperzija vještina, (ii) demonstriranje novih aktivnosti koje se mogu ponoviti, financiranja, restrukturiranja i (iii) postavljanje standarda za korporativno upravljanje i poslovno ponašanje.

Tijekom proteklih četvrt stoljeća došlo je do globalne evolucije u definiranju uspješnog tržišnog gospodarstva. To uključuje važnost koja se danas pridaje održivoj energiji, ključnoj ulozi upravljanja i institucijama koje su se pokazale krhkima u krizi 2008., kao i sve većem razumijevanju potrebe da tržišta pružaju prilike ženama i ostalim skupinama koje su u nepovoljnom položaju. Također, proširenje operacija EBRD-a na države južnog i istočnog Sredozemlja 2013. godine, rezultiralo je raznolikim skupom država operacija od kojih neke nikada nisu imale plansku ekonomiju, ali imaju potrebu za različitim skupovima reformi.

Sve navedeno dovelo je do izrade novog koncepta tranzicije 2016. godine koji pročišćava pojam tranzicije kakav je formuliran 1997. godine, a stavlja naglasak na poželjne kvalitete tržišnih gospodarstava, razumljiviji je i uspostavlja ravnotežu između reforme tržišta i države. Koncept tranzicije iz 2016. godine prepoznaje i promovira šest kvaliteta održive tržišne ekonomije (EBRD, 2016):

1. Konkurentnost – predstavlja ključnu karakteristiku koja podupire prelazak s planske ekonomije kojom upravlja država, odozgo prema dolje, na gospodarstvo koje je fleksibilnije i osjetljivije na tržišne signale. Konkurentno tržišno gospodarstvo ima: (i) tržišne strukture koje osiguravaju natjecanje među tvrtkama, pri čemu svako tržište ima dovoljno igrača i pravila koja olakšavaju ulazak i izlazak; (ii) poduzeća koja imaju kapacitet za stvaranje dodane vrijednosti bilo povećanjem proizvodnje bilo inovacijama; (iii) poduzeća koja imaju poticaje za natjecanje i donošenje komercijalno dobrih odluka.
2. Uključivost – uključivo tržišno gospodarstvo osigurava da svatko, bez obzira na spol, mjesto rođenja, socio-ekonomsko okruženje, dob ili druge okolnosti, može pristupiti tržištima rada, poduzetništvu i, općenito, ekonomskim mogućnostima. Promicanje uključivog tržišnog utemeljenog sustava odnosi se stoga na učinkovitu raspodjelu ljudskih resursa unutar gospodarstva, a ne na socijalnu politiku.
3. Dobro upravljanje – ključni preduvjeti za funkcioniranje tržišta koje se temelji na privatnom vlasništvu i poduzetništvu uključuju učinkovite institucije privatnog i javnog sektora koje međusobno dobro surađuju te poslovnu kulturu i kodeks ponašanja koji su oblikovani zakonom o tržišnom natjecanju, mehanizmima provedbe zakona i etikom poslovne zajednice. Tržišno gospodarstvo kojim se dobro upravlja uključuje nacionalne ili lokalne institucije koje osiguravaju transparentnost, odgovornost, kontrolu i ravnotežu te osiguravaju poštenu tržišnu igru.
4. Zeleno – kao tranzicijska kvaliteta, Zeleno se odnosi na međupovezanost između tržišnog gospodarstva, dobrobiti ljudi i održivosti okoliša. Ističe se nužnost razmatranja „tranzicije ka zelenoj ekonomiji“ iz više razloga: važnost prirodnih dobara (tlo, voda, minerali, biosfera, atmosfera) za dobrobit čovjeka; način na koji prirodni resursi osiguravaju dobrobit ljudima; etički zahtjev da

se uzme u obzir ne samo dobrobit sadašnjeg stanovništva nego i budućih generacija koje će također trebati koristiti zalihe prirodnih dobara za vlastiti prosperitet; uzimanje u obzir šteta za gospodarstvo i dobrobit ljudi uzrokovanih propadanjem prirodnog okoliša (nepovoljni utjecaji klimatskih promjena i gubitak bioraznolikosti).

5. Otpornost – otpornost je sposobnost danog sustava da obuzda potencijalne ranjivosti, smanji vjerojatnost kriza i poveća sposobnost šireg gospodarstva da se brzo oporavi od pretrpljenih šokova. Otporno tržišno gospodarstvo, za operativne svrhe EBRD-a, jest ono koje razvija učinkovit financijski sektor i sustav infrastrukture koji podržavaju rast uz izbjegavanje pretjerane volatilnosti, poremećaja u opskrbi i trajnih gospodarskih preokreta. Radi se o sposobnosti tržišta i institucija koje ga podupiru da se odupru šokovima, o predvidljivosti politika te o ravnoteži i održivosti u financijskim, infrastrukturnim i proizvodnim sektorima.
6. Integriranost – integrirano tržišno gospodarstvo ima politike, institucije i povezanost (energetsku, infrastrukturnu i IT) kojima omogućuje smanjenje transakcijskih troškova trgovine, podržavanje konkurencije na tržištima proizvoda i usluga i korištenje širokog raspona izvora financiranja. Razina otvorenosti za trgovinu i ulaganja, kao i kvaliteta prekogranične i domaće infrastrukture, dobri su pokazatelji stupnja integracije u zemlji.

Novi koncept tranzicije, razvijen 2016. godine, omogućuje EBRD-u ciljane aktivnosti i pružanje kvalitetnijih usluga svojim trenutačnim državama operacija te je pripremio EBRD za izazove s kojima bi se mogao susresti u slučaju proširenja na neke nove regije poslovanja.

6.3 Članstvo Republike Hrvatske u EBRD-u

Republika Hrvatska postala je punopravnom članicom EBRD-a 15. travnja 1993. godine na temelju sukcesije članstva bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Trenutačni upisani kapital Republike Hrvatske u EBRD-u iznosi 109,42 milijuna eura od čega je uplaćeni kapital 22,82 milijuna eura, a kapital na poziv 86,6 milijuna eura. Sukladno tome Republika Hrvatska posjeduje 10.942 dionice EBRD-a, 10.942 glasa odnosno 0,37% glasačke snage (EBRD Odbor guvernera).

Temeljem Zakona o prihvaćanju članstva Republike Hrvatske u Europskoj banci za obnovu i razvoj (NN br. 25/93), Ministarstvo financija Republike Hrvatske određeno je kao nadležno tijelo za suradnju sa EBRD-om, te je ovlašteno u ime Republike Hrvatske obavljati sve poslove i transakcije koje su dopuštene prema Sporazumu o osnivanju Europske banke za obnovu i razvoj (NN-MU br. 4/93, 4/04 i 3/12). Guverner EBRD-a za Republiku Hrvatsku je po funkciji ministar financija, a zamjenik guvernera je državni tajnik u Ministarstvu financija.

Kako je već ranije navedeno, Odbor guvernera je većinu svojih ovlasti delegirao Odboru direktora. Odbor direktora sastoji se od 23 direktora koji pojedinačno predstavljaju države članice konstitucije koje delegiraju svoje glasove jednom direktoru. Svaki direktor ima pravo imenovati jednog zamjenika. Republika Hrvatska je 1. prosinca 1993. godine pristupila konstituciji Mađarske, Češke i Slovačke u koju je Gruzija, 10. listopada 2011. godine, imenovana kao peta članica. S obzirom na glasačku snagu pojedinih članica konstitucije, na mjestu direktora i zamjenika direktora izmjenjuju se osobe koje nominiraju češki i mađarski guverner. Kako bi se povećala vidljivost i zastupljenost manjih država članica, direktor konstitucije može, sukladno dogovoru među članicama konstitucije, angažirati jednog ili više savjetnika na prijedlog guvernera iz konstitucije.

6.4 Suradnja Republike Hrvatske i EBRD-a

EBRD je međunarodna financijska institucija koja, u skladu sa svojim mandatom, većinu svojih ulaganja usmjerava u privatni sektor. Ukupna vrijednost ulaganja EBRD-a u RH od 1994. godine do kraja 2022. godine iznosi 4,46 milijardi eura kojima su financirana 242 projekta. Od navedenoga iznosa ulaganja, 72% se odnosilo na privatni sektor. Aktivni portfelj EBRD-a na kraju 2022. godine vrijedan je 989 milijuna eura i čini ga 89 aktivnih projekata u različitim sektorima. Od navedene vrijednosti aktivnog portfelja, 59% se odnosi na privatni sektor.

Vežano uz javni sektor, od 1994. godine do kraja 2022. godine s EBRD-om su potpisana 3 javna zajma (sveukupnog iznosa od oko 57,9 milijuna eura) i 22 zajma uz državno jamstvo (sveukupno oko 943,43 milijuna eura). Financirana su sljedeća područja: prometna infrastruktura – 18 projekata; energetika – 2 projekta; brodogradnja – 1 projekt; turizam – 1 projekt; lokalna infrastruktura i zaštita okoliša – 1 projekt; mala i srednja poduzeća – 1 projekt; nacionalne

veletržnice – 1 projekt.

Iako je EBRD primarno usredotočen na razvoj privatnog sektora, značajan je i njegov doprinos razvoju javnog sektora. U Okviru 1. prikazan je primjer uspješnog projekta u javnom sektoru koji je EBRD financirao zajmom uz državno jamstvo.

Naziv: Projekt nadogradnje hrvatskog sustava upravljanja zračnim prometom

Korisnik: Hrvatska kontrola zračne plovidbe d.o.o. (HKZP)

Financiranje: zajam EBRD-a uz državno jamstvo

- Iznos zajma: 47.000.000,00 EUR
- Datum potpisivanja: 29. rujna 2011.
- Godina dovršetka Projekta: 2018.

Svrha Projekta je modernizacija sustava za kontrolu zračnog prometa u Hrvatskoj u cilju poboljšanja sigurnosti i povećanja kapaciteta zračnog prometa. Komponente Projekta uključuju nabavku opreme i sustava koji su predviđeni u okviru COOPANS programa (međunarodna suradnja između pružatelja usluga u zračnoj plovidbi), nadogradnju i zamjenu opreme i sustava za pružanje usluga u zračnoj plovidbi, konzultantske usluge, uključujući pomoć u provedbi Projekta, te program institucionalne podrške Hrvatskoj kontroli zračne plovidbe (HKZP) i regulatoru usluga pružatelja zrakoplovne navigacije u okviru programa tehničke suradnje koju je pokrenuo EBRD.

Zajmom EBRD-a financira se dio šireg programa modernizacije HKZP-a koji je obuhvaćao 34 zasebna potprojekta od čega je njih 17 financirano zajmom EBRD-a.

Od značajnih stavki Projekta može se istaknuti izgradnja i opremanje nove glavnetehničke dvorane, izgradnja i opremanje simulatorskog centra za obuku kontrolora zračnog prometa, postrojenja za razvoj i testiranje operativnog okružja, implementacija i integracija mreže radio telefonskih centrala za kontrolu zračnog prometa, izgradnja i opremanje novih radijskih centara

vrlo visokih i ultra visokih frekvencija) Biokovo, Srđ i Psunj za kontrolu zračnog prometa, modernizacija radijskih centara u zračnim lukama, opremanje oblasne kontrole zračnog prometa i zračnih luka sustavima za operativno snimanje, izgradnja nove integrirane transportne telekomunikacijske mreže, modernizacija optičke telekomunikacijske infrastrukture u zračnim lukama, opremanje novim sustavom za prikupljanje, obradu i distribuciju meteoroloških sadržaja i proizvoda te nabava radionavigacijske opreme. Također je završen i potprojekt podatkovne veze između kontrolora i pilota (AGDL – „Air – Ground Data Link“). Posebno se ističe puštanje u pogon novog sustava Centra oblasne kontrole zračnog prometa.

Svih 17 potprojekata financiranih zajmom EBRD-a je dovršeno.

O potrebi za ovakvim Projektom, s obzirom na rast zračnog prometa i zahtjeve zračnih prijevoznika za modernim i sigurnim uslugama, te o utjecaju provedbe ovog Projekta najbolje govore godišnja izvješća HKZP-a iz kojeg su u nastavku izdvojeni neki operativni i financijski pokazatelji za 2011. godinu (početak provedbe Projekta) te za 2018. i 2019. godinu (dovršetak Projekta):

- Tijekom 2011. godine HKZP je ostvario 497.276 kontroliranih operacija (letova). U 2018. godini taj broj iznosio je 646.656, dok je u 2019. iznosio 714.216.
- Broj naplativih obračunskih jedinica u rutnom zračnom prometu iznosio je 1.634.250 u 2011. godini te je isti rastao na 1.993.898 u 2018. godini i 2.193.426 u 2019. godini.
- Sve ovo je pozitivno utjecalo i na financijsko poslovanje HKZP-a. Tako su prihodi HKZP-a u 2011. godini iznosili 599,13 milijuna kuna (79,52 milijuna eura), u 2018. godini 849,14 milijuna kuna (112,7 milijuna eura) a u 2019. godini 845,46 milijuna kuna (112,21 milijuna eura).
- Dobit HKZP-a u 2011. godini iznosila je 11,31 milijuna kuna (1,5 milijuna eura), dok je u 2018. godini iznosila 62,74 milijuna kuna (8,33 milijuna eura), a u 2019. godini 32,65 milijuna kuna (4,33 milijuna eura).

NAPOMENA: Za preračun kunskih iznosa u eure korišten je službeni tečaj konverzije 1 EUR = 7,53450 HRK.

Tablice u Prilogu 1 donose pregled javnih zajmova EBRD-a Republici Hrvatskoj i zajmova EBRD-a uz državno jamstvo Republike Hrvatske na dan 31. prosinca 2022. godine.

Suradnja Republike Hrvatske s EBRD-om zasniva se na periodičnim srednjoročnim strategijama koje EBRD priprema pojedinačno za sve svoje države operacija. Strategiju EBRD-a za Republiku Hrvatsku za razdoblje 2017. – 2022. Vlada RH je prihvatila 1. lipnja 2017. godine, a Odbor direktora EBRD-a 7. lipnja 2017. godine. Strategija EBRD-a predstavlja odraz potreba Republike Hrvatske te zajedničke aktivnosti Vlade Republike Hrvatske i EBRD-a na utvrđivanju prioriteta i mogućnosti financiranja projekata od strane EBRD-a u zadanom razdoblju. Strategija sadržava osnovne smjernice suradnje u razdoblju do 2022. godine.

Strategija EBRD-a za Republiku Hrvatsku 2017. – 2022. identificira sljedeće prioritete:

1. Potpora konkurentnosti privatnog sektora kroz poticanje inovacija, operativne učinkovitosti i efikasnog upravljanja resursima, kao i poboljšanjem poslovnog okružja i ekonomske uključenosti;
2. Poboljšanje pristupa izvorima financiranja produblivanjem financijskih tržišta, s naglaskom na tržišta kapitala;
3. Podrška komercijalizaciji javnih poduzeća kroz poboljšanja korporativnog upravljanja, i podrška u privatizaciji nekih državnih poduzeća. Iznos ulaganja EBRD-a u Republiku Hrvatsku u razdoblju Strategije 2017. – 2022. nije bio unaprijed određen s obzirom na to da je ovisio o potražnji. Međutim, u promatranom razdoblju EBRD je odobrio malo više od 1 milijarde eura za financiranje projekata u Hrvatskoj. Od navedenoga iznosa 52% se odnosi na prvi prioritet, 31% na drugi prioritet i 18% na treći prioritet. Također, EBRD je u istom razdoblju pružio 4,3 milijuna eura vrijednu tehničku pomoć u obliku bespovratnih sredstava namijenjenih za pripremu ili provedbu projekata među kojima možemo istaknuti sljedeće: pomoć u pripremi projekata obnove javnih zgrada nakon potresa koji su zadesili Zagreb i Petrinju s okolicom 2020. godine; pomoć pri jačanju kapaciteta tijela državne uprave u vezi upravljanja državnom imovinom; pomoć za više hrvatskih gradova u pripremi projekata urbane regeneracije.

Tijekom 2022. godine EBRD je, u suradnji s tijelima državne uprave, javnim poduzećima, tijelima lokalne samouprave, privatnim sektorom i nevladinim organizacijama, krenuo u izradu strategije za razdoblje 2023. – 2028. godine. Strategija, koju je Vlada Republike Hrvatske prihvatila na sjednici održanoj 6. travnja 2023. godine¹⁴, a Odbor direktora EBRD-a usvojio na sastanku održanom 10. svibnja 2023. godine¹⁵, usredotočena je na sljedeće strateške prioritete:

1. Jačanje konkurentnosti kroz inovacije, digitalizaciju i dobro upravljanje: cilj ovog prioriteta jest pomoći Hrvatskoj ojačati konkurentnost privatnog sektora nakon krize uzrokovane COVID-om 19, povećati razine digitalizacije i inovacija te poboljšati gospodarsko upravljanje.
2. Ubrzavanje prelaska Hrvatske na zeleno gospodarstvo i usklađivanje s Pariškim sporazumom: cilj je ovog prioriteta pomoći povećati kapacitete za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora i diversificirati strukturu izvora energije. Također bi se trebala poboljšati energetska učinkovitost, učinkovitost korištenja resursa te pojačati otpornost na klimatske promjene, odnosno postići usklađenost s Pariškim sporazumom.
3. Povećanje otpornosti kroz uključivanje i pojačano sudjelovanje dionika: cilj ovog prioriteta jest postići učinkovitije upravljanje dionicima i institucijama na nacionalnoj razini uz veće sudjelovanje privatnog sektora. Uz navedeno, EBRD-u je cilj pomoći Hrvatskoj da ojača nacionalnu i komunalnu infrastrukturu te je učini otpornijom. Također bi se trebalo postići olakšavanje pristupa stjecanju radnih vještina, mogućnostima zapošljavanja i financiranju za zapostavljene segmente društva.

Sukladno planovima, EBRD nastavlja s pripremama projekata izgradnje javne infrastrukture, proizvodnje energije iz obnovljivih izvora te financiranja projekata gradova i jedinica lokalne samouprave. Također, nastavlja suradnju i s vladinim i nevladinim organizacijama na projektima obnove šteta nastalih u potresima 2020. godine te posebno na projektima pomoći integracije izbjeglica koji su pobjegli pred naletima neopravdane ruske agresije na Ukrajinu.

14 <https://vlada.gov.hr/sjednice/206-sjednica-vlade-republike-hrvatske-38090/38090>

15 <https://www.ebrd.com/news/2023/ebrd-adopts-new-fiveyear-strategy-for-croatia.html>

Slika 4: Dio koridora Vc – EBRD je sufinancirao izgradnju autoceste kroz Hrvatsku na Koridoru Vc

Izvor: vlada.gov.hr

6.4.1 Potpora EBRD-a jačanju konkurentnosti privatnog sektora u Hrvatskoj s naglaskom na sektor malih i srednjih poduzeća (MSP)

Od samog početka suradnje 1993., a posebice nakon osnivanja Ureda EBRD-a u Hrvatskoj 1995. godine, osobita pažnja Banke usmjerena je na pružanje potpore jačanju razvoja privatnog sektora kao ključnog stupa tranzicije ka konkurentom i efikasnom tržišnom gospodarstvu. U posljednjih skoro 30 godina realiziran je niz programa čija je implementacija bila usmjerena ostvarenju tog cilja te su prema podacima Banke više od 70% svih ulaganja činila ulaganja u privatni sektor. Ovaj je prioritet bio zajednički fokus i integrativna komponenta brojnih prethodno usvojenih strategija suradnje, a ostao je primaran i u Strategiji EBRD-a za Hrvatsku za 2023. – 2028. Iz teksta Strategije razvidno je da će EBRD i u navedenom razdoblju ostati posvećen

potpori jačanju konkurentnosti i otpornosti privatnog sektora u Hrvatskoj „kroz poticanje inovacija, operativne učinkovitosti i efikasnog upravljanja resursima, kao i poboljšanjem poslovnog okružja i ekonomske uključenosti“ i za to planira namijeniti više od polovice predviđenih financijskih sredstava (EBRD, 2023).

Od ulaska Hrvatske u EU u srpnju 2013. godine, važnost sektora malih i srednjih poduzeća (MSP) u Hrvatskoj neprestano jača, osobito u pogledu stvaranja novih radnih mjesta i ukupne zaposlenosti, te kao važnog generatora porasta izvoza te ukupne konkurentnosti i otpornosti gospodarstva. Mali su poduzetnici danas dominantni u ukupnom broju poduzeća (99,7%), zapošljavaju preko 70% radne snage te stvaraju oko 60% ukupne novostvorene vrijednosti. Ovaj je sektor prema svojoj ukupnoj gospodarskoj važnosti pretekao sektor velikih poduzeća, koja su tradicionalno imala dominantnu ulogu u gospodarstvu.

Uloga mikro, malih i srednjih poduzeća pokazala su se jako važnom i blagotvornom u razdoblju dugotrajne šestogodišnje recesije poslije globalne financijske krize u Hrvatskoj (2009. – 2015.) kao i tijekom oporavka od recesije izazvane COVID-19 pandemijom 2020. godine (Čučković, 2020). Treba svakako istaknuti da se taj dio sektora zbog svoje fleksibilnosti, prilagodljivosti, snalažljivosti i inovativnosti zapravo pokazao najotpornijim na učinke krize, kako kratkotrajne tako i dugotrajne. Podsjetimo na iznimno brzu prilagodbu pojedinih djelatnosti MSP-ova „novom normalnom“ tj. potpunom prelasku na online i poslovanje „s dostavom“ (restorani, trgovine prehrambenim i ostalim proizvodima, OPG-ovi), te „drive-in“ prodaju (npr. tržnice). To pokazuje veliku prilagodljivost MSP-ova novim okolnostima, te uspješnost u održavanju određene razine potražnje kod kupaca njihovih proizvoda čak za vrijeme potpunog zatvaranja gospodarstva i zabrane tzv. „normalnog“ rada. Nadalje, iskustva nakon postupnih mjera otvaranja gospodarstva pokazuju da su najviše pogođene djelatnosti ujedno one koje se mogu i najlakše pokrenuti, što ilustriraju brza pokretanja brojnih kavana, restorana, ne-prehrambenih trgovina i šoping-centara, frizerskih i kozmetičkih salona, teretana i slično, koja su se iznimno brzo prilagodila novim epidemiološkim pravilima održavanja distance i drugim postavljenim uvjetima poslovanja.

EBRD je u ovom turbulentnom razdoblju aktivno davao savjetodavnu i financijsku potporu malim privatnim poduzetnicima u Hrvatskoj, a posebice onima iz izrazito pogođenih sektora, poput ugostiteljstva i turizma, kako bi

se uspješno nosili sa svim potrebnim brzim prilagodbama na nove uvjete poslovanja koje je izazvala pandemija. Takvim je aktivnim djelovanjem Banka doprinijela ukupnom ublažavanju posljedica krize na privatne kompanije u Hrvatskoj i jačanju njihove otpornosti i sposobnosti za oporavak.

Svakako valja napomenuti da se sektor malih i srednjih poduzeća za vrijeme trajanja recesije izazvane pandemijom COVID-19, relativno brzo prilagodio popucalim globalnim lancima dobave pokretanjem vlastitih novih proizvoda i usluga kako bi supstituirali uvoznu potražnju na domaćem tržištu. To se, naravno, posebice odnosi na one MSP-ove koji su bili fleksibilniji u smislu tržišnih zaokreta, koji su imali veće kapacitete za brzu digitalizaciju dijelova poslovanja, brže stvaranje novih proizvoda i usluga, koji nisu imali problema s angažiranjem dodatne radne snage, te koji su bili skloniji inovacijama i nisu ovisili samo o jednom dominantnom proizvodu ili usluzi. Kada su u pitanju inovacije, pokazalo se da je ovaj sektor često bio najinovativniji osobito kada je riječ o razvoju potpuno novih ideja i brzih rješenja za potrebe tržišta i građana, poput inovativnih rješenja u ICT industriji kojima smo svjedočili čak i u vrijeme najžešće borbe s COVID-19 virusom (npr. aplikacija asistenta Andrije, e-propusnica itd.).

Naposljetku, treba svakako istaknuti kako je sektor MSP-a, prema podacima FINE (2022), iznimno zaslužan za brzi oporavak stope realnog gospodarskog rasta u 2021. koji je dosegnuo čak 13,1%, značajno povećavši ukupni prihod, dobit, kao i razinu zaposlenosti i izvoza. U isto vrijeme su značajno smanjili gubitke iz proteklog razdoblja. MSP-ovi su također pridonijeli rastu od 6,3% i u 2022. godini boreći se sa ublažavanjem negativnih učinaka energetske krize izazvane invazijom Rusije na Ukrajinu.

Od ukupno 1,44 milijardi eura EBRD-ovih neto investicija u industriju, trgovinu i poljoprivredu u Hrvatskoj, čak je 729 milijuna eura usmjereno k izravnom financiranju sektora malih i srednjih poduzeća (MSP). Od toga je samo u razdoblju od 2017. do 2022. godine u ovaj sektor usmjereno ukupno 91 milijun eura izravne financijske pomoći EBRD-a.¹⁶

Tijekom ovog razdoblja EBRD je primijenio cijeli spektar različitih programa, inicijativa i mjera potpore jačanju razvoja i konkurentnosti MSP sektora, od programa pomoći ženskom poduzetništvu (*EBRD Women in Business*

¹⁶ EBRD Croatia: Results Snapshots, <https://www.ebrd.com/what-we-do/country-results-snapshots#croatia>

Programme), potpore start-up poduzećima mladih poduzetnika (*Private Sector Youth Initiative*), potpore brzorastućim malim i srednjim poduzećima, osobito onima temeljenim na inovacijama i znanju (*EBRD Knowledge Economy Initiative*), integraciji lokalnih proizvođača u turističke vrijednosne lance (*Inclusive Tourism Framework*), savjetodavne usluge za MSP (*EBRD Advice for Small Businesses*) i brojnih drugih. EBRD-ovi projekti poslovnog savjetovanja usmjereni hrvatskim malim i srednjim poduzećima financirani su donatorskom potporom Europskog investicijskog savjetodavnog centra i EBRD-ovog Small Business Impact Funda.

Neki neposredni učinci tih EBRD-ovih potpornih programa i inicijativa na razvoj poslovanja i poboljšanje konkurentnosti sektora MSP u razdoblju od 2017. do 2022. mogu se sažeti u sljedećem:¹⁷

- Mala i srednja poduzeća (MSP) koja su bila korisnici programa poslovnog savjetovanja (*Advice for Small Businesses*) postigla su značajan rast važnih pokazatelja poslovanja: prema podacima EBRD-a 79% njih povećalo je ukupan prihod, postignuvši oko 54 milijuna eura dodatnih prihoda, dok je rast produktivnosti iskazalo 63% ukupnih poduzeća.
- 47% MSP-ova je korištenjem potpora u okviru programa poslovnog savjetovanja povećalo ukupan izvoz, kreiravši 26,9 milijuna eura dodatnih izvoznih prihoda.
- 61% MSP-ova obuhvaćenih EBRD-ovim potporama povećalo je ukupan broj zaposlenih u ovom periodu.
- Kada je u pitanju potpora razvoju ženskog poduzetništva, EBRD je kroz programe *Women in Business* i *Advice for Small Businesses* tijekom razdoblja 2017. – 2022. podupro 273 mala poduzeća koje vode žene i to ponajviše u području digitalizacije, trgovine i energetike. Između ostalih poduzeća to su bili BIOVITALIS, proizvođač čajeva SUBAN, modna kompanija Ksenia Design i nakladnik knjiga Fraktura, agencija Señor, Visoka poslovna škola PAR i druge.
- Za vrijeme pandemije COVID-19, EBRD je uključio 340 MSP-ova iz sektora ugostiteljstva u opsežnu obuku stjecanja važnih vještina potrebnih za procjenu održivosti poslovanja, investicija, kretanja

17 EBRD Croatia: Competitive Private Sector, SMEs, and Corporate Governance, <https://www.ebrd.com/what-we-do/country-results-snapshots#croatia>

prodaje, ukupnih prihoda, troškova te cjelovitog upravljanja učincima krize.

- Pružena je izravna financijska potpora u iznosu 10 milijuna eura namijenjenih jačanju i olakšavanju pristupa dugoročnom financiranju kroz posredovano kreditiranje dionica MSP-a (privatni investicijski fond Invera).
- Više od 650 MSP-ova sudjelovalo je na projektima, seminarima, edukacijama i mentorskim radionicama poslovnog savjetovanja u razdoblju 2018. – 2022.
- Pokrenuto je niz važnih inicijativa za podršku privatnim brzorastućim start-up poduzećima u tehnološkom sektoru, osobito tijekom 2022. godine.

Pored malih i srednjih poduzeća, Banka je osobito podupirala jačanje međunarodne konkurentnosti i internacionalizacije većih privatnih kompanija, posebice kroz jačanje njihove pozicije na međunarodnim i regionalnim tržištima. U posljednjih tri desetljeća EBRD je podržala prekogranična širenja naših tvrtki poput Podravke, Atlantic Grupe, Orbica, kao i povećanja proizvodnih kapaciteta JGL-a, Aluflexpacka i AD Plastik. Također, Banka je podupirala ulaganja nekoliko regionalnih investicijskih fondova u privatni sektor, poput South Central Ventures koji je početno investirao u hrvatske tvrtke Agrivi, Bulb Technologies i Sentinel. Financijski je potpomogla restrukturiranje i poslovno širenje maloprodajnog lanca Studenac na domaćem tržištu.

EBRD je u 2022. godini u Hrvatsku uložio rekordnih 297 milijuna eura (EBRD, 2022) od čega je većina bila namijenjena daljnjem razvoju privatnog sektora (82% godišnjeg obujma poslovanja Banke u zemlji) (SEEbiz, 2023). Većinom sredstava (63%) Banka je u 2022. godini podupirala projekte tranzicije ka zelenoj ekonomiji kroz jačanje otpornosti klimatskim promjenama, što ostaje važan strateški prioritet prilagodbe gospodarstva najvažnijim globalnim izazovima i u razdoblju 2023. – 2028. (EBRD, 2023:13).

Dolje navedena tablica detaljnije prikazuje ključne ciljeve i aktivnosti prvog prioriteta Strategije EBRD-a za Hrvatsku za razdoblje 2023. – 2028. Time se zorno prikazuje kako će EBRD kroz bespovratna sredstva i zajmove nastaviti pomagati MSP-ovima u daljnjem usvajanju dobrih poslovnih praksi, poticati njihove inovacijske aktivnosti, osobito one koje im mogu

pomoći u internacionalizaciji poslovanja te jačem uključivanju u globalne lance vrijednosti. Kao i do sada, također će podupirati razvoj postojećih malih i srednjih poduzeća te pokretanje novih poduzeća (start-up) kroz poduzetničke inkubatore i akceleratora.

Tablica 3. Ključni ciljevi i aktivnosti Strategije EBRD-a za Hrvatsku u razdoblju 2023.-2028.

Ključni ciljevi	Aktivnosti ostvarenja ciljeva
Ojačana konkurentnost privatnog sektora nakon krize izazvane COVID-om 19	<ul style="list-style-type: none"> • Izravno kreditiranje, vlasničko i kvazi-vlasničko financiranje i savjetovanje poduzeća, financijskih institucija i MSP-ova uz postizanje uske koordinacije i komplementarnosti na temelju konkurentnih prednosti pojedinih financijskih institucija. • Potpora domaćim MSP-ovima u uvođenju inovativnih praksi i inoviranju proizvoda kroz posredno financiranje (npr. putem IPR-a) i savjetovanje, možebitno u suradnji s EIB-om (npr. SMP). • Potpora razvoju tržišta kapitala, uključujući sudjelovanje u transakcijama na tržištu kapitala u sektoru FI-a i korporativnom sektoru, među ostalim i inovativnim financijskim proizvodima (poput zelenih i pokrivenih obveznica). • Istraživanje mogućnosti za potporu IPO-ima i ulaganje u IPO-e, uključujući i državna poduzeća • Potpora prekograničnim ulaganjima (ITP i PFT), pomoć izvoznicima i istraživanje mogućnosti za korištenje instrumenata podjele portfeljnog rizika. • Financiranje izravnih stranih ulaganja u strateške sektore (npr. obnovljive izvore energije), prijenos tehnologija i inovacije
Povećane razine digitalizacije i inovacija	<ul style="list-style-type: none"> • Potpora digitalizaciji i inovacijama u privatnom sektoru, uključujući MMSP-ove. • Jačanje digitalne infrastrukture (npr. širokopoljarna mreža, 5G, svjetlovodna mreža) i vještina putem izravnog financiranja i savjetovanja. • Potpora start-up poduzećima pružanjem savjeta i nastavak potpore poduzetničkim inkubatorima i akceleratorima
Poboljšano gospodarsko upravljanje	<ul style="list-style-type: none"> • Stavljanje težišta na unaprjeđenje korporativnog upravljanja u državnim poduzećima • Potpora reformama radi poticanja boljeg iskorištavanja i povećanja učinkovitosti državne imovine (npr. optimizacija upravljanja nekretninama u državnom vlasništvu). • Nastavak potpore regulatornoj usklađenosti bankarskog sektora

Izvor: EBRD (2023)

6.4.2 Potpora EBRD-a jačanju poslovnog okružja kao važnog čimbenika razvoja konkurentnosti privatnog sektora u Hrvatskoj

Reforma poslovnog okružja u Hrvatskoj kao ključnog čimbenika za ubrzanje dugoročnog gospodarskog rasta u Hrvatskoj te stvaranje poticajnih preuvjeta za konkurentni razvoj poduzeća i ostvarenje viših razina produktivnosti, već je dugo važno područje potpore EBRD-a, a bila je naglašena i u realizaciji Strategije suradnje s Hrvatskom 2017. – 2022. (EBRD, 2018). Ova nastojanja sukladna su važnim reformskim ciljevima godišnjih nacionalnih programa reformi Vlade RH koja su usmjerena na smanjivanje administrativnih prepreka i regulativnih restrikcija u svakodnevnom poslovanju poduzeća, a također i s ciljevima Nacionalnog plana oporavka i otpornosti (NPOO 2021. – 2026.). Osobita pažnja usmjerena je na poticanje razvoja onih komponenti poslovnog okružja u kojima je Hrvatska, prema brojnim usporednim analizama, zaostajala u odnosu na nove članice EU.¹⁸ Najveće su razlike u usporedbi s novim EU članicama prisutne u području kvalitete regulatornog poslovnog okvira koji poslovni sektor smatra prerestriktivnim, osiguranja vladavine prava odnosno provedbi regulative u praksi, kao i u sprječavanju korupcije. Slabije funkcionirajući dijelovi poslovnog okružja na koje je potpora EBRD-a bila usmjerena bili su posebice vezani uz daljnje olakšavanje i ubrzanje registracije novih poduzeća, uknjižbu vlasništva, izdavanje građevinskih dozvola, ubrzanje stečajnih postupaka, kao i brže djelovanje pravosuđa u zaštiti vlasničkih prava. EBRD je podupirao razvoj ovih područja u strateškom partnerstvu i u sinergiji s ostalim međunarodnim i domaćim financijskim institucijama i organizacijama sukladno politikama EU (npr. EIB, Svjetska banka, HBOR).

Fokusom na ukidanje brojnih administrativnih barijera i parafiskalnih nameta te digitalizaciju javne uprave i sudstva, značajno je poboljšano ukupno poslovno okružje za poticanje razvoja privatnog sektora, a samo u razdoblju 2017. – 2022. postignuti su sljedeći pomaci uz pomoć EBRD-a i ostalih domaćih i stranih financijskih institucija:

- Potpora provođenju aktivnosti za smanjivanje parafiskalnih nameta koji opterećuju poslovni sektor.

18 Vidi npr. World Bank (2021), Ease of Doing Business, https://archive.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/pdf/db2020/Doing-Business-2020_rankings.pdf i European Commission (2022), Croatia: Convergence Report, https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2022-06/ip179_en.pdf.

- Potpora provođenju aktivnosti i mjera za procjenu učinaka administrativnog rasterećenja gospodarstva i uklanjanja administrativnih prepreka koji su najviše opterećujući za privatni sektor.
- Daljnje jačanje digitalnih kapaciteta administracije i javne uprave za online podnošenje zahtjeva za građane i poduzeća, posebice nakon izbijanja pandemije COVID-19.
- Potpora izradi Strategije za sprječavanje korupcije 2021. – 2026.
- Jačanje zakonodavnog okvira i kapaciteta Ureda za sprječavanje sukoba interesa.
- Unaprjeđenje elektroničke komunikacije na sudovima (e-sudovi) i jačanje kapaciteta za skraćivanje trajanja sudskih postupaka.

Poboljšanje funkcioniranja administrativnih institucija, jačanje njihovih kapaciteta (uključujući i digitalne) kao i transparentnosti funkcioniranja ukupne javne uprave također su bili unutar ciljanih područja potpore EBRD-a koja će se nastaviti i u budućem strateškom razdoblju. Banka je osobito podupirala, a u skladu s politikom EU, vladine mjere koje ciljaju na bolju apsorpciju i planiranje proračuna za EU fondove, kao i mjere za suzbijanje korupcije pri korištenju EU fondova i ukupno bolje upravljanje takvim financijskim izvorima. S obzirom na ogromna predviđena EU sredstva u financijskoj omotnici 2021. – 2027., prioritet ovih mjera je uspostaviti efikasan okvir upravljanja EU sredstvima koji bi omogućili povećavanje kapaciteta javne uprave za učinkovitu implementaciju EU projekata. Iako postoje sve potrebne zakonske podloge (Strategija za sprječavanje korupcije 2021. – 2030., te Zakon o prevenciji sukoba interesa), njihovo operativno provođenje u praksi još je uvijek ispod optimalnog da bi bilo poticajno za ulagače, osobito strane. Prema Transparency Internationalu, Hrvatska je po indeksu korupcije u 2022. godini na 57. mjestu od 180 zemalja, što iako predstavlja napredak u odnosu na 2021., još uvijek pozicionira Hrvatsku među 5 najniže rangiranih zemalja članica EU (Transparency International Hrvatska, 2023).

U Strategiji EBRD-a za Republiku Hrvatsku 2023. – 2028. navodi se kako će uspješno korištenje sredstava iz EU u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost (MOO) i provedba povezanih reformi iz NPOO 2021. – 2026. biti presudni za ostvarenje predviđenih tranzicijskih učinaka, kao i za jačanje otpornosti i konkurentnosti privatnog i javnog sektora u Hrvatskoj. Glavne poluge za ostvarivanje tih ciljeva su inovacije, digitalizacija i dobro upravljanje

kroz uključenost i jačanje dijaloga s dionicima, a poslovno okruženje mora poticajno i kvalitetno omogućiti ostvarenje tih poluga u privatnom i javnom poslovnom sektoru.

6.4.3 Korporativno upravljanje i komercijalizacija javnih poduzeća

U cijelom periodu djelovanja EBRD-a u Hrvatskoj razvoj korporativnog upravljanja u privatnim korporacijama i javnim poduzećima, uključujući njihovu komercijalizaciju odnosno prodaju, bio je važan prioritet potpore.

U razdoblju 2017. – 2022. EBRD je podupirao razvoj boljeg korporativnog upravljanja i komercijalizacije javnih poduzeća poglavito kroz sljedeće aktivnosti:

- Podrška naporima HANFA-e i Zagrebačke burze usmjerenim ka daljnjem jačanju regulative kroz usvajanje novog Kodeksa korporativnog upravljanja, kao i obuci članova Upravnih i Nadzornih odbora državnih poduzeća, u skladu s najboljom OECD i EU praksom.
- Potpore poboljšanju upravljanja državnih i lokalnih/gradskih poduzeća kroz sačinjavanje transparentnih ugovora između gradova i javnih pružatelja usluga i komunalnih poduzeća,
- Potpore uvođenju reformi korporativnog upravljanja na svim razinama koje osiguravaju nezavisnost članova uprava i upravnih tijela kompanija i usvajanje transparentne regulative korporativnog upravljanja na svim razinama upravljačkih tijela.
- Potpora promicanju javno-privatnih partnerstava (JPP) i restrukturiranju, te komercijalizaciji državnih poduzeća osobito na području pružanja javnih usluga i infrastrukture.

Također, EBRD je u razdoblju 2017. – 2022. pružila potporu uvođenju najbolje prakse korporativnog upravljanja kompanijama koje kotiraju na Zagrebačkoj burzi omogućivši obuku više od 70 Nadzornih odbora iz 36 državnih poduzeća. Unutar toga više od 50 žena članica uprave završilo je trening korporativnog upravljanja koji promiče jednakost spolova u radu Upravnih vijeća.

Kao što je razvidno iz 1. prioriteta u okviru Strategije za Hrvatsku 2023. – 2028., EBRD će nastaviti davati ciljanu potporu poboljšanju ukupne kvalitete gospodarskog upravljanja kroz:

- Stavljanje težišta na unaprjeđenje korporativnog upravljanja u državnim poduzećima.
- Potporu vladinim reformama radi poticanja boljeg iskorištavanja i povećanja učinkovitosti državne imovine (npr. optimizacija upravljanja nekretninama u državnom vlasništvu).
- Nastavak potpore regulatornoj usklađenosti bankarskog sektora sukladno EU praksi.

Kako bi realizirala ove ciljeve, Banka namjerava u suradnji s Vladom RH pružati osobitu potporu državnim i lokalnim vlastima u jačanju njihovih institucionalnih kapaciteta i vještina za unaprjeđenje praksi dobrog gospodarskog upravljanja na svim razinama, što uključuje i jačanje ukupne otpornosti gospodarstva na buduće vanjske šokove.

Slika 5: Primjer projekta financiranog uz pomoć EBRD-a: vanjski dio lukobrana luke Split

Izvor: Lučka uprava Split

7.

RAZVOJNA BANKA VIJEĆA EUROPE (CEB)

Irina Obućina

7.1 Osnivanje, aktivnosti i struktura

7.1.1 Osnivanje CEB-a

Ujedinjene u ideji jačanja političke suradnje, osiguravanja poštivanja ljudskih prava i osnovnih sloboda te promicanja gospodarskog i društvenog napretka, deset europskih država (države potpisnice Briselskog sporazuma iz 1948. godine: Belgija, Francuska, Luksemburg, Nizozemska i Ujedinjeno Kraljevstvo te još pet europskih država: Danska, Irska, Italija, Norveška i Švedska) osnovalo je u svibnju 1949. godine novu organizaciju – Vijeće Europe (engl. Council of Europe). Ubrzo su se Vijeću Europe pridružile Grčka i Turska, a godinu dana kasnije i Island te Njemačka.

Jedna od prvih tema za koju je Vijeće Europe pokazalo interes bila je sudbina takozvanih nacionalnih izbjeglica, odnosno prisilnog kretanja stanovništva izazvanog političkim razlozima ili prirodnim katastrofama unutar jedne države, kao i kretanja uzrokovanog ekonomskim razlozima uslijed prenapučenosti u pojedinim europskim državama. Međutim, cilj interesa Vijeća Europe nije bio samo humanitarni, nego i izbjeći političku i društvenu nestabilnost koju bi neizvjesna situacija ovih skupina stanovništva mogla izazvati, odnosno razvijanjem prilika za rad i zapošljavanje poboljšati također i perspektive država suočenih s takvom situacijom. Stoga je 1951. godine pri Vijeću Europe osnovan odbor stručnjaka (kojeg su činili predstavnici zemalja članica, predstavnici OEEC-a te Međunarodne organizacije za rad – ILO) s ciljem praćenja situacije u pogledu pitanja izbjeglica u svakoj zemlji članici i davanja preporuka. Nakon obavljenog rada, navedeni odbor iznio je preporuke da se izbjeglicama pruži dom i osigura zapošljavanje na nacionalnom teritoriju, ali i da se s ciljem postizanja racionalnijeg rasporeda stanovništva potiču migracije između europskih država, kao i olakša emigraciju u inozemstvo u slučaju potrebe. Izazov za provedbu ovih preporuka bilo je pak pitanje financiranja na što je odbor stručnjaka predložio osnivanje svojevrzne europske podružnice Svjetske banke, s ciljem odobravanja zajmova u spomenute svrhe. Međutim, navedeni odbor naglasio je da bi Vijeće Europe trebalo zadržati koordinaciju nad cijelim procesom, s obzirom na uspostavljene odnose s vladama svojih zemalja članica kao i pojedinim međunarodnim organizacijama.

Na tragu ovih preporuka, 1954. godine posebni predstavnik Vijeća Europe, g. Pierre Schneider, tada bivši francuski ministar zdravstva, iznio je program

u kojem je, između ostaloga, predložio osnivanje fonda za odobravanje zajmova s ciljem naseljavanja izbjeglica i apsorpcije viška stanovništva u prenapučenim zemljama članicama Vijeća Europe. Podijeljene u stavovima vezanim uz navedeni prijedlog, osam zemalja članica Vijeća Europe (Belgija, Francuska, Grčka, Island, Italija, Luksemburg, Njemačka i Turska), od njih 15, potpisalo je 16. travnja 1956. godine parcijalni sporazum kojim je kao zasebna pravna osoba, financijski neovisno od Vijeća Europe, osnovan Fond Vijeća Europe za preseljenje nacionalnih izbjeglica i prenapučenosti u Europi (engl. The Council of Europe Resettlement Fund for National Refugees and Over-Population in Europe; dalje u tekstu: Fond). Tako je stvorena najstarija europska međunarodna financijska institucija, preteča današnje Razvojne banke Vijeća Europe (engl. Council of Europe Development Bank – CEB), s glavnim sjedištem u Strasbourgu, a administrativnim u Parizu.

7.1.2 Povijest djelovanja

Inicijalni ukupni kapital Fonda iznosio je svega 6,7 milijuna američkih dolara (CEB, 2006: 24). Uložen je uglavnom u vrijednosne papire zemalja članica, što je poslužilo kao jamstvo za prikupljanje sredstava na tržištu kapitala, bilo izdavanjem obveznica Fonda ili putem investiranja na nacionalnim tržištima. Međutim, mogućnosti financiranja Fonda bile su u početku ograničene, obzirom da je njegov kapacitet bio proporcionalan volumenu vlastitih sredstava. Tijekom prvih 20 godina poslovanja, Fondu se pridružilo još šest novih zemalja članica (Cipar, Vatikan, Malta, Švicarska, Lihtenštajn i Portugal), no kapital mu je porastao za svega 600 tisuća američkih dolara (na 7,3 milijuna) (*ibid.*: 25). Ipak, zahvaljujući provođenju politike stvaranja rezervi akumulacijom dobiti od najranijih godina poslovanja, Fond je do 1976. godine uspio udvostručiti rezerve u odnosu na kapital. Pored projekata u skladu s temeljnim mandatom Fonda, a koji su se odnosili na zbrinjavanje izbjeglica i prenapučenog stanovništva, sve češće je aktivnost bila usmjerena i kroz projekte socijalne stanogradnje, strukovnog obrazovanja i teritorijalnog razvoja. Tijekom prvih 20 godina poslovanja isplaćeno je ukupno 259 milijuna eura sredstava zajmova (najviše Turskoj, Njemačkoj, Grčkoj, Italiji i Cipru) (*ibid.*: 27).

Krajem sedamdesetih te tijekom osamdesetih godina 20. stoljeća pad ekonomske aktivnosti i porast nezaposlenosti u Europi pojačao je migracijske tokove s juga Europe prema bogatijem sjeveru, čime je porasla potražnja za zajmovima Fonda. Tijekom navedenog razdoblja Fondu je

pristupilo još šest država ponajviše zahvaćenih navedenim kretanjima stanovništva (Španjolska, Nizozemska, Švedska, Danska i Norveška; 1986. godine pristupila je i bivša SFRJ). Da bi mogao odgovoriti na zahtjeve za podrškom, Fond je u promatranom razdoblju proveo čak tri povećanja kapitala te su njegova vlastita sredstva do kraja 1988. godine iznosila preko 800 milijuna američkih dolara (*ibid.*: 45). U razdoblju od 1977. do 1989. godine, područja djelovanja Fonda proširena su na poticanje zapošljavanja, jačanje socijalne infrastrukture te ruralni i urbani razvoj te je zajmoprincipima isplaćeno ukupno oko 5,4 milijarde eura sredstava (od čega najviše Italiji, Turskoj, Cipru, Grčkoj, Portugalu i Španjolskoj) (*ibid.*:43). Od 1989. godine Fond je upotrebljavao pojednostavljeni naziv – Fond Vijeća Europe za socijalni razvitak (engl. Council of Europe Social Development Fund), koji će stupanjem na snagu novog Statuta u ožujku 1997. godine postati i službeni naziv (Council of Europe Social Development Fund, 1998: 68).

U fokusu Fonda našle su se tada države srednje i istočne, a kasnije i jugoistočne Europe kojima je pri tranziciji bila potrebna podrška za prevladavanje socijalnih izazova. Fond je 1990. godine odlučio provesti još jedno povećanje kapitala, slijedom čega su do početka 1992. godine njegova vlastita sredstva iznosila oko 2 milijarde eura (CEB, 2006: 61). Val novih članica nagovijestio je Bečki summit Vijeća Europe održan 1993. godine (CEB, 2016: 4). Međutim, s obzirom na tadašnju visoku zaduženost tih država te unatoč njihovom sporom pridruživanju Vijeću Europe i Fondu, posuđivanje istima bez ugrožavanja financijske stabilnosti Fonda postavilo je novi izazov. Dodatni pritisak predstavljao je i raspad bivše SFRJ, čiji su dug države sljednice preuzele (tek) 1996. godine. Da bi se tranzicijskim državama olakšalo pozajmljivanje, 1995. godine osnovan je Selektivni zakladni račun (engl. Selective Trust Account; danas Račun socijalne dividende (engl. Social Dividend Account – SDA) koji se punio dijelom dobiti Fonda, a omogućavao je subvencije kamata za projekte visokog socijalnog učinka te odobravanje donacija u korist tranzicijskih država.

Vijeće Europe održalo je 1997. godine u Strasbourgu još jedan bitan summit, slijedom kojeg je mandat Fonda proširen na način da uključuje i socijalnu koheziju (*ibid.*: 4). Od 1989. pa zaključno s 1998. godinom Fondu je pristupilo 14 novih zemalja članica: najprije San Marino i Finska, a potom i države srednje, istočne te jugoistočne Europe (Slovenija, Bugarska, Litva, Rumunjska, Hrvatska, Sjeverna Makedonija, Mađarska, Estonija, Moldavija, Poljska, Latvija i Slovačka). U promatranom razdoblju Fond je isplatio ukupno 6,9 milijardi ECU (najviše u korist Turske, Njemačke, Italije, Španjolske, Grčke

i Cipra) (CoESDF, 1998: 22). Također, a s obzirom na proširenje područja djelovanja, kao i nove operativne metode, u studenome 1999. godine Fond je promijenio naziv u Razvojna banka Vijeća Europe – CEB (dalje u tekstu i: Banka). Iste godine Banka je provela peto po redu povećanje kapitala pa su do kraja 2001. godine vlastita sredstva CEB-a iznosila preko 4,5 milijarde eura (CEB, 2006: 61).

Počevši od 1999. godine (u kojoj su se CEB-u pridružile dvije članice – Češka i Albanija, a do 2004. godine još njih tri – Bosna i Hercegovina, Srbija i Irska), tranzicijske države počele su zauzimati sve značajnije mjesto u CEB-ovoj petogodišnjoj strategiji koja je uslijedila, a koja je uključivala tri područja djelovanja: jačanje socijalnih integracija, razvoj ljudskih potencijala i upravljanje okolišem. Naime, do kraja 2004. godine Banka je postigla važnu transformaciju, poslujući u 31 od 38 svojih članica (u usporedbi s 1999. godinom u kojoj je djelovala u 20 članica) te je u razdoblju 1999. – 2004. za tranzicijske države odobrila oko 21% sredstava od ukupno odobrenih 11,1 milijardi eura (u usporedbi s razdobljem 1989. – 1998. tijekom kojeg je odobrila oko 1,6% od ukupno odobrenih 12,9 milijardi ECU) (CEB, 1999: 26-27, 2004: 10, 20, 26). Od ostalih država najviše (ukupno oko 58%) je odobreno Italiji, Španjolskoj, Njemačkoj, Turskoj i Francuskoj. Potonje navedenim državama ujedno je tijekom promatranog razdoblja isplaćena i glavnina (oko 60%) od ukupno isplaćenih oko 10 milijardi eura, dok je tranzicijskim državama isplaćeno oko 15,2%.

Na tragu navedenih strateških usmjerenja iz prethodnog razdoblja, sredinom 2004. godine Banka je usvojila novi petogodišnji Razvojni plan za razdoblje 2005. – 2009., kojim se po prvi put uvodi koncept „ciljane skupine zemalja“ (engl. Target Group Countries) za 19 država istočne i srednje te jugoistočne Europe: Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Cipar, Češka Republika, Estonija, Mađarska, Latvija, Litva, Malta, Moldavija, Poljska, Rumunjska, tadašnja Srbija i Crna Gora, Slovačka Republika, Slovenija, tadašnja Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija i Turska. Cilj je bio da se za vrijeme trajanja navedenog Razvojnog plana 50% isplaćenih sredstava odnosi na ciljanu skupinu koja je činila svega jednu petinu kapitala CEB-a (CEB, 2005: 15). CEB je u konačnici ciljanoj skupini zemalja isplatio 58% (oko 4,7 milijardi eura) od ukupno isplaćenih sredstava zajmoprimcima (8,1 milijardu eura; pojedinačno najviše Mađarskoj, Njemačkoj, Španjolskoj, Poljskoj i Italiji) (CEB, 2009a: 32 i 34). Zajmoprimcima je odobreno oko 11,9 milijardi eura novih zajmova, od čega 60% (7,1 milijarda eura) ciljanoj skupini. Vlastita sredstva CEB-a iznosila su na kraju 2009. godine 4,9 milijardi eura, a

dug zajmoprimaca 12,2 milijarde eura (13% više nego na kraju 2004.), od čega se 5,9 milijardi eura (48%) odnosilo na ciljanu skupinu zemalja (*ibid.*: 4). Banka je tada brojila 40 zemalja članica (2007. godine Banci su se pridružile još dvije članice – Gruzija i Crna Gora, obje kao dio ciljane skupine).

Novim strateškim Planom razvoja 2010. – 2014. (CEB, 2009), koji je trebao odgovoriti na ekonomsko-socijalne izazove u postrecesijskom razdoblju nakon velike financijske krize u Europi, postavljeni su ambiciozniji planovi CEB-a u odnosu na prethodno razdoblje. Plan je predviđao povećanje volumena kreditiranja za 15% te postizanje udjela ciljane skupine zemalja u iznosu 60% u ukupnom dugu zajmoprimaca CEB-a na kraju 2014. godine. Kako bi podržala ove ciljeve, Banka je 2011. godine provela šesto povećanje kapitala, s 3,3 milijarde eura na 5,5 milijardi eura (povećanje za 67%, na teret rezervi Banke bez potrebe efektivnih uplata zemalja članica), temeljem kojeg se očekivalo povećanje vlastitih sredstava CEB-a na 6,8 milijardi eura do sredine 2012. godine (CEB, 2011). Međutim, unatoč odluci o povećanju kapitala, Fitch agencija za dodjelu kreditnog rejtinga snizila je u rujnu 2012. godine ocjenu za CEB s AAA na AA+, navodeći da je Banka ipak slabije kapitalizirana u odnosu na usporedive međunarodne financijske institucije (koje su zadržale vrhunski rejting) te ukazujući da je zbog višestrukog snižavanja rejtinga nekoliko zemalja EU 2012. godine došlo do slabljenja kvalitete imovine Banke (Fitch, 2012). Kreditnu ocjenu CEB-a snizili su i S&P, na AA+ u prosincu 2012. (CEB, 2012: 2, 6) te Moody's, na Aa1 u lipnju 2014. godine (CEB, 2014a: 15). Do kraja razdoblja ostvaren je planirani udio ciljane skupine u ukupnom dugu zajmoprimaca planirani udio ciljane skupine u ukupnom dugu zajmoprimaca (od ukupnog duga u iznosu 12,6 milijardi eura oko 7,4 milijarde eura odnosilo se na ciljanu skupinu), međutim promatrano razdoblje obilježila je svojevrsna stagnacija volumena opće aktivnosti u odnosu na prethodnih desetak godina (CEB, 2014: 7,16 i 17). Naime, odobreno je 10,5 milijardi eura novih ulaganja, odnosno oko 12% manje nego u prethodnom 5-godišnjem razdoblju, od čega se 56% (oko 5,9 milijardi eura) odnosilo na ciljanu skupinu. Istovremeno je zajmoprimcima isplaćeno oko 8,8 milijardi eura, od čega se 55% (4,8 milijardi eura) odnosilo na ciljanu skupinu. Najviše sredstava pojedinačno isplaćeno je Poljskoj, Španjolskoj, Turskoj, Belgiji i Francuskoj, a ove države prednjačile su i u volumenu novoodobrenih zajmova.

Pod utjecajem značajno promijenjenih vanjskih okolnosti, Banka je 2013. godine odlučila provesti srednjoročni pregled Plana razvoja te je krajem

te godine usvojila novi Plan za 2014. – 2016., skrativši razdoblje u odnosu na prethodne planove, zbog izrazite volatilnosti na globalnoj razini. Ipak, u razdoblju 2010. – 2014. (koje je trebao pokriti inicijalni Plan razvoja), sektorska struktura ulaganja CEB-a u promatranom razdoblju jest pratila tada aktualne post recesijske napore zemalja članica u svladavanju ekonomskih i socijalnih izazova u Europi. Naime, čak 35% novih ulaganja u razdoblju 2010. – 2014. Banka je usmjerila u novu sektorsku liniju – podršku mikro, malom i srednjem poduzetništvu (CEB, 2014: 16), kao generatorima ekonomske aktivnosti te radi očuvanja radnih mjesta i stvaranja novih, u okruženju tada uporno visokih stopa nezaposlenosti diljem Europe. Time je CEB prema odobrenim zajmovima u spomenutu svrhu postao druga međunarodna financijska institucija, nakon EIB-a, koja je pridonijela otvaranju radnih mjesta u većini istočnoeuropskih zemalja (CEB, 2013: 3). Oporavljajući se od krize, članice su povećale ulaganja i u socijalne integracije te socijalnu infrastrukturu, sektore koji su u to vrijeme predstavljali 27%, odnosno 22% ukupne aktivnosti Banke između 2010. i 2014. godine. 2013. godine Banci se pridružilo i Kosovo, kao 41. članica.

Sljedeće razdoblje u povijesti CEB-a obilježio je svojevrsni povratak ove institucije svojim korijenima u punom smislu (osobito promatrajući status na kraju 2016. godine), iako isto nije bilo predviđeno u Planu razvoja 2014. – 2016. Naime, i dalje suočen s okruženjem očekivanih niskih stopa rasta u državama članicama, koje su svoje napore fokusirale na konsolidiranje proračuna i strožu kontrolu duga, CEB nije mogao računati na značajniju potražnju za njegovim zajmovima. Stoga se Banka u spomenutom razdoblju fokusirala na povećanje kvalitete svojih operacija, podršku zemljama članicama u apsorpciji sredstava EU fondova za socijalne sektore kao i podršku za otvaranje novih radnih mjesta te očuvanje postojećih. Smatrajući da su pojedine članice izvan ciljane skupine zemalja čak i više pogođene nego zemlje ciljane skupine, Banka po prvi put zaključuje i da „jedinstveni karakter potreba ciljane skupine zemalja, definiran 2004., više ne vrijedi“ te stoga odustaje od dotadašnjeg definiranja u svom Razvojnom planu volumena aktivnosti u korist ciljane skupine (CEB, 2013:3).

Najznačajniji trenutak u povijesti Banke u razdoblju 2014. – 2016. odvit će se pak 2015. godine. Naime, započevši još 2014. godine, migrantsko-izbjeglički val, najveći nakon Drugog svjetskog rata, preplavio je 2015. godine europski kontinent s oko 1,3 milijuna osoba u potrazi za azilom (Pew Research Center, 2015) te otvorio brojna humanitarna, socijalna, sigurnosna i ekonomska

pitanja. U kolovozu iste godine tadašnja njemačka kancelarka Angela Merkel zaključila je da bi pitanje azila moglo biti sljedeći veliki europski projekt, onaj koji bi Europu zaokupljao puno više od pitanja Grčke i stabilnosti eura. Usred krize, u listopadu 2015. godine, na prijedlog guvernera Rolfa Wenzela Upravno vijeće CEB-a odobrilo je osnivanje Fonda za migrante i izbjeglice (engl. Migrant and Refugee Fund – MRF), financijskog instrumenta utemeljenog na bespovratnim sredstvima za pomoć zemljama članicama u suočavanju s hitnim potrebama uzrokovanim novonastalom krizom, kao i radi podrške integraciji migranata i izbjeglica u srednjem i dugom roku (CEB, 2015: 7). Nakon inicijalne alokacije 5 milijuna eura iz CEB-ovog SDA, do kraja 2015. godine doprinosi MRF-u iznosili su ukupno 15 milijuna eura. U istoj godini CEB je odobrio i oko 880 milijuna eura zajmova (oko 38% od ukupne kreditne aktivnosti u toj godini) za projekte integracije migranata i izbjeglica, uključujući i obnovu urbane te ruralne infrastrukture koja se našla pod pritiskom uslijed navedenog vala (*ibid.*: 7). Time je zaokruženo oživljavanje temeljnog mandata Banke.

Značajan porast aktivnosti Banka je zabilježila i u sektoru upravljanja okolišem (30% ukupne aktivnosti), na što je zasigurno utjecala i činjenica da je bila riječ o godini održavanja povijesne međunarodne konferencije Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama (COP21), u prosincu 2015. u Parizu, koja je rezultirala potpisivanjem Pariškog sporazuma. Naredna, 2016., također je postala jedna od povijesnih godina za Banku, u kojoj je došlo do 50%-tnog povećanja kreditne aktivnosti u odnosu na prethodno razdoblje (CEB, 2016a: 28-29). Naime, CEB je odobrio tada rekordnih 3,5 milijardi eura i to najviše za jačanje socijalnih integracija (38%), podršku mikro, malom i srednjem poduzetništvu (35%) i financiranje javne infrastrukture socijalnog konteksta (23%). U istoj godini Banka je (re)aktivirala suradnju i u nekoliko država izvan ciljane skupine, poput Nizozemske, Švedske, Italije, itd. U razdoblju 2014. – 2016. odobreno je 7,8 milijardi eura za nove projekte, a najviše u Poljskoj, Francuskoj, Španjolskoj, Slovačkoj i Njemačkoj, te je isplaćeno ukupno 5,6 milijardi eura, pri čemu su predvodili zajmoprimci iz Španjolske, Poljske, Turske, Francuske i Slovačke. Na kraju razdoblja, dug svih zajmoprimaca iznosio je 13,7 milijardi eura, a vlastita sredstva Banke oko 7,7 milijardi eura (CEB, 2016c: 7 i 21).

Dugotrajni učinci financijske krize iz 2009. godine, koji su se još uvijek snažno osjećali diljem Europe, udvostručeni šokom izazvanim glasanjem Ujedinjenog Kraljevstva za izlazak iz Europske unije, obilježili su kontekst na temelju kojeg je CEB krajem 2016. godine usvojio razvojni plan za

sljedeće trogodišnje razdoblje 2017. – 2019 (CEB, 2016b: 7). Plan je bio fokusiran na održivi i uključivi rast, s naglaskom na socijalne projekte za javnu infrastrukturu socijalne namjene, stvaranje i očuvanje radnih mjesta te pristup tržištu rada, stambenu izgradnju i integraciju ranjivih skupina kao i izbjeglica te migranata. Osim toga, novi Plan osigurao je i uključivanje CEB-a u globalne napore za zaštitu okoliša, kroz mjere ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe istima, koje je Banka horizontalno provukla kroz svoje projekte. Također je planirano osiguranje održivosti financiranja korištenjem inovativnih instrumenata, poput izdavanja obveznica za održiva ulaganja (engl. Sustainability Bond; tijekom promatranog razdoblja Banka je izdala prve tri obveznice za socijalnu uključenost (engl. Social Inclusion Bond). U razdoblju 2017. – 2019. CEB je odobrio 11,8 milijardi eura novih zajmova (prosječno 3,9 milijardi eura godišnje, od čega oko 1,5 milijardi eura ili 38% za ciljanu skupinu), što je 51% više nego u prethodnom trogodišnjem razdoblju. Pri tome je najviše odobreno za projekte u Španjolskoj, Poljskoj, Nizozemskoj, Italiji i Njemačkoj. Isplaćeno je 7,9 milijardi eura, od čega najviše zajmoprimcima iz Poljske, Španjolske, Nizozemske, Njemačke, Italije i Turske (CEB, 2016a: 28-29, 2019: 52-53).

Na kraju 2019. godine, dug zajmoprimaca iznosio je 15,4 milijarde eura (CEB, 2019: 4), a vlastita sredstva 7,9 milijardi eura (CEB, 2019a: 7). Temeljem CEB-ove povećane aktivnosti u cilju ispunjenja svog mandata, S&P je u veljači 2019. prvi put u odnosu na prethodnih šest godina povisio rejting CEB-a s AA+, pozitivan na AAA, stabilan (CEB, 2019b). U proljeće 2019. godine proveden je pregled adekvatnosti kapitala, koji je potvrdio robusnost bonitetnih pokazatelja CEB-a, odnosno da je nivo kapitala Banke dostatan da podnese rizike povezane sa zajmodavnom aktivnošću.

U siječnju 2020. godine Banka je objavila Razvojni plan za 2020. – 2022., koji je prema području djelovanja predstavljao nastavak strateških usmjerenja iz prethodnog Plana. Međutim, u njegovo središte postavljeni su UN-ovi ciljevi održivog razvoja (engl. Sustainable Development Goals – SDGs), što je bio jasan pokazatelj zaokreta ka održivom i društveno odgovornijem financiranju. Planiran je nastavak fokusa na ciljanu skupinu zemalja (koja je na kraju 2018. godine činila 66% rizikom ponderirane aktive u odnosu na kapital), uz poštivanje tradicionalno konzervativnog upravljanja rizicima i uravnoteženog geografskog pristupa. Također, odlučeno je diversificirati i lepezu klijenata-zajmoprimaca i to na način da se pojača suradnja s subnacionalnim tijelima (engl. *subnational entities*), poput regionalnih i lokalnih vlasti, specijaliziranih financijskih institucija za financiranje manjih

općina itd. U operativnom smislu, planirano je odobravanje po 4 milijarde eura godišnje i postupni rast isplata sredstava zajmova s 3 na 3,5 milijarde eura u godini na kraju razdoblja.

Međutim, okolnosti koje su uslijedile već u prvom kvartalu 2020. godine – obilježenim kao početak COVID-19 pandemije u Europi i svijetu, značajno su determinirale poslovanje CEB-u u toj i narednoj godini. Naime, 2020. godina bila je povijesno rekordna za CEB po više parametara (CEB, 2020a: 4). Odobreno je čak 6 milijardi eura novih zajmova (odnosno čak 51% više nego u 2019. godini), od čega polovica za podršku u kontekstu pandemije. Istovremeno je zajmoprimcima isplaćeno 4,5 milijardi eura, što predstavlja čak 57% više nego 2019., također kao odgovor na povećanje potražnje za likvidnošću u situaciji brojnih *lock-down* mjera koje su pogodile gospodarstva diljem Europe. Iste godine CEB-u se priključila 42. članica, Andora.

Oružani napad Rusije na Ukrajinu koji se odvio u veljači 2022. godine, početak je novog vala izbjeglica i prognanika u potrazi za sigurnošću u Ukrajini susjednim europskim državama. U roku od samo dva tjedna od početka napada, više od 2,3 milijuna ljudi prebjeglo je iz Ukrajine i uzrokovalo neviđen priljev stanovništva iz te države u druge zemlje članice CEB-a u istočnoj Europi. U tom kontekstu, CEB je bio prva međunarodna financijska institucija koja je bespovratnim sredstvima podržala napore i hitne mjere u zbrinjavanju unesrećenog stanovništva u bijegu iz Ukrajine (CEB, 2022: 10). Isto tako, Banka je te godine odobrila i 1,3 milijarde eura zajmova u iste svrhe, što je predstavljalo oko 31% njene godišnje zajmodavne aktivnosti (*ibid.*: 10). Među tada novoodobrenim zajmovima bio je i najveći u povijesti CEB-a: 450 milijuna eura vrijedna operacija u Poljskoj čiju je granicu s Ukrajinom do kraja 2022. godine prešlo oko 8,5 milijuna izbjeglica i raseljenog stanovništva (*ibid.*: 11).

U razdoblju 2020. – 2022. odobreno je sveukupno 14,4 milijardi eura novih zajmova, čime su nadmašeni orijentacijski operativni ciljevi Razvojnog plana, kao i u pogledu ukupno isplaćenih sredstava u iznosu 12 milijardi eura (CEB, 2020a: 58). Najviše sredstava odobreno je za projekte u Španjolskoj, Italiji, Poljskoj, Njemačkoj i Francuskoj, a isplaćeno zajmoprimcima iz Španjolske, Poljske, Italije, Francuske i Njemačke. Na kraju razdoblja, ukupni dug zajmoprimaca iznosio je 19,9 milijardi eura, a vlastita sredstva 8,3 milijarde eura (CEB, 2022a: 3,7). S obzirom na pojačanu aktivnost CEB-a, kao posljedicu dugotrajno preklapajućih kriza izazvanih pandemijom COVID-19 i ukrajinskom krizom, a što neminovno zahtijeva akceleraciju ispunjavanja Bančinog socijalnog mandata radi jačanja socijalne kohezije u još uvijek

globalno uporno nepredvidivom okruženju, krajem 2022. godine CEB je donio još dvije bitne odluke. Usvojen je novi Razvojni plan za petogodišnje razdoblje 2023. – 2027. kojim je utvrđen i put za prve investicije Banke u Ukrajini i nastavak podrške socijalnim potrebama diljem Europe (CEB, 2022b). CEB će biti selektivan, a sektori na koje će biti posebno usmjeren uključivat će: zdravstvo i socijalnu skrb, obrazovanje i strukovno osposobljavanje, socijalno i pristupačno stanovanje, urbani, ruralni i regionalni razvoj, financiranje malih i srednjih poduzeća i mikrofinanciranje. Osim toga, aktivnosti CEB-a bit će usmjerene i na utjecaj klimatskog djelovanja, rodnu ravnopravnost i digitalnu tranziciju. Do kraja 2027. godine CEB se obvezuje pojačati svoj fokus na zemlje ciljane skupine.

Kako bi se spomenute aktivnosti podržale, u prosincu je donesena odluka o sedmom po redu povećanju kapitala rekordnog iznosa od 4,25 milijardi eura, od kojih bi se 1,2 milijarde eura kapitala koji se uplaćuje (engl. *paid-in*) podmirile efektivnim uplatama država članica, po prvi put od osnivanja Banke.¹⁹ Po dovršetku postupka upisa te uzimajući u obzir stopostotnu stopu upisa, očekuje se da bi kapital CEB-a mogao porasti s aktualnih 5,58 milijardi eura na 9,83 milijarde eura (od čega bi njegov *paid-in* dio iznosio 1,82 milijarde eura). Slijedom ove povijesne odluke upravnih tijela CEB-a, u ožujku 2023. godine rejting agencija Moody's ocijenila je da će „povećanje kapitala omogućiti značajno poboljšanje kreditne sposobnosti Banke i smanjenje omjera financijske poluge “ te je, ističući ujedno i CEB-ovu dobro definiranu strategiju kreditiranja Ukrajine, povisila njegovu kreditnu ocjenu s „Aa1“ na „Aaa stabilan“, po prvi put od sredine 2014. godine. U međuvremenu, 15. lipnja 2023. godine Ukrajina je postala 43. punopravna članica CEB-a, čime je otvoren put ka apliciranju za podršku Banke hitnim kratkoročnim mjerama, kao i obnovi te oporavku u srednjem i dugom roku kad se za to steknu uvjeti, budući da u vrijeme pisanja ovog rada rat u Ukrajini još uvijek bjesni. Konačno, sredinom srpnja 2023. godine, CEB-ov rejting povisila je s „AA+“ na „AAA, stabilan“ i agencija Fitch, obrazloživši isto jačanjem procjene solventnosti Banke nakon odobrenja povećanja kapitala, ističući i činjenicu da tijekom posljednjih 10 godina nije bilo neprihodujućih kredita (engl. *non-performing loans*). Fitch također zaključuje da je došlo do jačanja političke važnosti Banke, obzirom na njezinu ulogu u pružanju potpore izbjeglicama (Fitch, 2023).

19 Sva ranija povećanja kapitala izvršena su na teret rezervi CEB-a, bez potrebe efektivnih uplata članica.

7.1.3 Aktualna misija i područja ulaganja

Aktualna misija CEB-a je promicanje socijalne kohezije u Europi, definirane kao sposobnost društva da osigura dobrobit svih svojih članova, minimizirajući razlike i izbjegavajući marginalizaciju. CEB slijedi svoju misiju financiranjem društvenih ulaganja i projekata koji služe ranjivim skupinama stanovništva, kroz tri linije djelovanja:

1. ulaganje u ljude i jačanje ljudskog kapitala;
2. promicanje uključivih i otpornih životnih okruženja;
3. potpora zapošljavanju te ekonomskoj i financijskoj uključenosti.

CEB je aktivan u sektorima zdravstva i socijalne skrbi, obrazovanja i strukovnog osposobljavanja, administrativne i pravosudne infrastrukture, povijesne i kulturne baštine, socijalnog i pristupačnog stanovanja, urbanog ruralnog i regionalnog razvoja, prirodnih ili ekoloških katastrofa, zaštite okoliša, financiranja mikro, malog i srednjeg poduzetništva i mikrofinanciranja. Tri međusektorske teme su: klimatske aktivnosti, rodna ravnopravnost i digitalizacija.

7.1.4 Struktura upravljanja

Temeljem Statuta CEB-a, organizacija, upravljanje i nadzor poslovanja Banke podijeljeni su između četiri tijela:

- Upravni odbor (engl. Governing Board) je najviše tijelo, a čine ga najčešće veleposlanici zemalja članica pri Vijeću Europe. Odbor ima predsjedavajućeg te zamjenika predsjedavajućeg. Način rada Odbora propisan je Poslovníkom. Trenutačno, Republiku Hrvatsku u Odboru predstavlja g. Toma Galli, stalni predstavnik RH pri Vijeću Europe u Strasbourgu, u svojstvu izvanrednog i opunomoćenog veleposlanika Republike Hrvatske (imenovan 8. ožujka 2019.).
- Upravno vijeće (engl. Administrative Council) je nerezidentno tijelo koje izvršava zadaće povjerene mu prema odlukama Upravnog odbora, među kojima kao najvažnije utvrđuje i nadzire operativne politike, odobrava investicijske projekte koje podnose članice i glasuje o operativnom proračunu Banke. Čine ga predstavnici svih članica. Vijeće ima predsjedavajućeg te zamjenika predsjedavajućeg.

Način rada Vijeća propisan je Poslovníkom. Aktualni predstavnik RH u Vijeću je g. Stipe Župan, državni tajnik u Ministarstvu financija (imenovan 18. srpnja 2018.).

- Guverner (engl. Governor) je pravni predstavnik CEB-a odgovoran Vijeću, a imenuje ga Odbor. Pomažu mu tri viceguvernera (koje na prijedlog guvernera imenuje Odbor) za: strategiju socijalnog razvoja, financijsku strategiju i za ciljanu skupinu zemalja. Aktualni guverner je g. Carlo Monticelli.
- Odbor za reviziju (engl. Auditing Board): čine ga tri člana iz zemalja članica (koje imenuje Upravni odbor svake godine na svom prvom sastanku), a sastav se određuje temeljem rotacijskog sporazuma (kojeg utvrđuje Upravni odbor). Revizijski Odbor ima i posebnog savjetnika, a rad ovog odbora propisan je također Poslovníkom.

7.2 Članstvo Republike Hrvatske u CEB-u

Primitkom u punopravno članstvo Vijeća Europe, 6. studenoga 1996. godine, RH je stekla pravo da postane članicom CEB-a, odnosno tada Fonda Vijeća Europe za socijalni razvitak, što se i ostvarilo 24. lipnja 1997. godine. „Interes Republike Hrvatske za pristupanje Fondu bio je vezan prije svega za projekte obnove i razvitka (temeljne i socijalne infrastrukture, poticanje zapošljavanja i dr.) te da u svojstvu zemlje s velikim brojem prognanika i stradalnika rata te razorenim i oštećenim javnim objektima koristi povoljne uvjete dugoročnih zajmova Fonda i/ ili da za financiranje tih projekata koristi mogućnosti sufinanciranja s drugim međunarodnim financijskim institucijama. Stoga je Vlada RH početkom 1992. godine uspostavila izravne odnose s Fondom u cilju da izgradi što bolje financijske odnose s tom specifičnom institucijom. Uslijedile su brojne aktivnosti sa zadaćom da se najprije cjelovito uredi pravni i financijski odnosi glede starih dugoročnih zajmova koje su koristila hrvatska poduzeća u razdoblju od 1987. do 1990. godine za financiranje projekata na teritoriju RH. Pravni i financijski odnosi s Fondom u vezi starih preostalih dugova uređeni su sklapanjem: 1. Sporazuma između Vlade Republike Hrvatske i Fonda, kojim su prihvaćeni raspodjela iskorištenih zajmova na hrvatske korisnike i stanje duga, preuzeta obveza namire dospjelih neplaćenih dugovanja i osiguranja otplate preostalog duga do njegove konačne otplate; 2. Ugovora o zajmu između Fonda i Republike Hrvatske, kojim je uređena namira dospjelih neplaćenih

dugovanja i preostalog duga po zajmovima hrvatskih poduzeća ranije korištenih putem triju banaka iz drugih država i 3. šest ugovora o zajmu između Fonda i banaka (Dalmatinska banka d.d., Zadar; Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb; Riječka banka d.d., Rijeka; Slavonska banka d.d., Osijek; Splitska banka d.d., Split i Zagrebačka banka d.d., Zagreb), kojima je uređena namira dospjelog neplaćenog duga i preostalog duga korisnika-komitenata tih banaka.²⁰ Preuzimanjem navedenih obaveza RH je ispunila jedan od preuvjeta za postanak članicom Fonda.

Kako bi postala članicom, RH je Zakonom o pristupanju Republike Hrvatske Fondu Vijeća Europe za socijalni razvitak i potvrđivanju Statuta Fonda Vijeća Europe za socijalni razvitak od 8. lipnja 1993. godine („Narodne novine“, broj 8/1997) prihvatila i sljedeće financijske uvjete koje je za RH utvrdilo Upravno vijeće Fonda u prosincu 1996. godine:

- upis udjela u kapitalu Fonda u iznosu od 5.534.000 ECU
- uplata upisanog kapitala u iznosu od 611.000 ECU
- uplata udjela u zalihama Fonda u iznosu od 250.000 ECU i
- uplate se izvršavaju u četiri godišnja obroka, s tim da prvi obrok dospijeva najkasnije u roku 30 dana nakon pristupanja Fondu.

Od učlanjenja u Fond, RH je sudjelovala u svim povećanjima kapitala (2000. u petom²¹ i 2011. godine u šestom²²) koja su izvršena na teret rezervi CEB-a bez potrebe efektivnih uplata te danas posjeduje upisani kapital u iznosu od 21,38 milijuna eura, temeljem kojih ostvaruje 0,383% glasačkih prava. Od tog iznosa, 2,37 milijuna eura predstavlja uplaćeni kapital, a razlika od 19 milijuna eura čini kapital na poziv (potencijalna obveza RH). Vezano uz odluku Banke o sedmom povećanju kapitala, Hrvatskoj je predloženo da upiše 16,59 milijuna eura novog kapitala, od čega se 4,68 milijuna eura odnosi na uplaćeni kapital, a 11,90 milijuna eura na kapital na poziv. Budući

20 Prema Prijedlogu zakona o pristupanju Republike Hrvatske Fondu Vijeća Europe za socijalni razvitak i potvrđivanju Statuta Fonda Vijeća Europe za socijalni razvitak od 8. lipnja 1993. godine.

21 Odluka o službenoj uporabi novog naziva Fonda Vijeća Europe za socijalni razvitak - "Razvojna banka Vijeća Europe" (CEB) i o prihvaćanju petog povećanja kapitala Razvojne banke Vijeća Europe („Narodne novine“, broj 59/2000)

22 Odluka o sudjelovanju Republike Hrvatske u šestom povećanju upisanog kapitala Razvojne banke Vijeća Europe („Narodne novine“, broj 132/2011)

da je RH podržala donošenje Razvojnog plana CEB-a 2023. – 2027. te kako bi doprinijela njegovom izvršenju, a i zadržala svoju glasačku snagu, Vlada RH je u srpnju 2023. godine donijela Odluku o sudjelovanju RH u navedenom povećanju. Stoga će po stupanju na snagu povećanja upisani kapital RH iznositi 37,96 milijuna eura, od čega bi 7,06 milijuna eura bio uplaćeni kapital, a 30,91 milijun eura kapital na poziv.

7.3 Suradnja Republike Hrvatske i CEB-a

Od 1998. godine CEB je za financiranje projekata u RH odobrio oko 1,5 milijardi eura putem 28 zajmova:

- za javni sektor 26 zajmova u ukupnom iznosu oko 1,45 milijardi eura, od čega su dva zajma (56,5 milijuna eura za zatvorski sustav) u cijelosti otkazana;
- za privatni sektor (Privrednoj banci Zagreb i Raiffeisen Leasing Zagreb) 2 zajma u ukupnom iznosu 40 milijuna eura, koje su ti korisnici u konačnici u cijelosti otkazali.

Dodatno, odobreno je i oko 24,6 milijuna eura bespovratnih sredstava:

- za javni sektor odobreno je: a) oko 17,1 milijuna eura kao podrška provedbi hrvatskog dijela Regionalnog programa stambenog zbrinjavanja; b) oko 6,70 milijuna eura za subvencioniranje kamata nastalih povlačenjem dijela zajmova izrazito socijalnog konteksta
- Međunarodnoj organizaciji za migracije odobreno je 0,8 milijuna eura za aktivnosti u RH u kontekstu izbjegličko-migrantske krize.

Javni sektor

Zajmodavne aktivnosti

Odobreno je ukupno 26 zajmova u vrijednosti 1,45 milijardi eura:

- a.1. 15 zajmova CEB-a izravno RH, sveukupnog iznosa 603 milijuna eura za financiranje: 4 projekta obnove zdravstvene infrastrukture i zdravstvenih ustanova, 3 projekta izgradnje i obnove škola, 2 projekta stambenog zbrinjavanja prognanika i izbjeglica, 2 projekta obnove i revitalizacije kulturne baštine, 1 projekta izgradnje komunalne i društvene infrastrukture na otocima,

- 1 projekta financiranja vodno-komunalne infrastrukture, 1 projekta za zaštitu od poplava i 1 projekta podrške mjerama u RH povezanih s pandemijom bolesti COVID-19;
- a.2. 2 zajma izravno RH, sveukupnog iznosa 56,5 milijuna eura, za financiranje 2 projekta zatvorske infrastrukture od kojih se u konačnici odustalo;
- b. 9 zajmova CEB-a Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak (HBOR) uz državno jamstvo, u sveukupnom iznosu 793 milijuna eura, za financiranje: 7 kreditnih linija HBOR-a namijenjenih poticanju razvoja mikro, malog i srednjeg poduzetništva, 1 projekta za KBC RI i 1 projekta za financiranje ulaganja u socijalnu infrastrukturu, potporu otvaranju novih radnih mjesta i oporavak od potresa u RH.

Ukupni dug prema CEB-u na dan 30. lipnja 2023. godine iznosi oko 631 milijun eura EUR (RH 261 milijun, a HBOR 370 milijuna eura). Aktivan je samo jedan zajam i to zajam HBOR-u (200 milijuna eura, odobren 2021. godine i ugovoren u svibnju 2022.) za financiranje ulaganja u socijalnu infrastrukturu, potporu otvaranju novih radnih mjesta i oporavak od potresa u Republici Hrvatskoj.

Primjer CEB-ovog zajma

Posljednji zajam izravno Hrvatskoj ugovoren je u srpnju 2020. za Podršku mjerama u Republici Hrvatskoj povezanih s pandemijom bolesti COVID-19 – instrument financiranja javnog sektora.

- Procijenjeni ukupni troškovi Projekta s PDV-om: 563.301.300,00 EUR
- Iznos zajma: 200.000.000,00 EUR
- Datum potpisivanja: 7. i 15. srpnja 2020.
- Rok za dovršetak Projekta: 31. prosinca 2022.
- Rok za povlačenje zajma: 31. prosinca 2022.
- Ukupno povučeno: 200.000.000,00 EUR (100,00%)

Instrument financiranja javnog sektora, putem podrške državnom proračunu RH, bio je fokusiran na smanjenje širenja i posljedica zaraze koronavirusom, očuvanje dostupnosti medicinskih usluga izravno i neizravno pogođenima virusom, osiguravanje potrebnih farmaceutskih proizvoda, medicinskih potrepština i zaštitne opreme, kao i pružanje potpore kontinuitetu pružanja javnih usluga jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, koje su slijedom donesenih mjera suočene s padom prihoda uslijed otpisa i odgoda te obročnog plaćanja poreza na dohodak i prireza. Zajam je povučen u dvije tranše:

- prva tranša u iznosu 150 milijuna eura povučena je u kolovozu 2021. godine, uz fiksnu kamatnu stopu od samo 0,09% i otplatu glavnice u razdoblju od veljače 2025. do kolovoza 2031. godine
- druga tranša u iznosu 50 milijuna eura povučena je u travnju 2022. godine, uz fiksnu kamatnu stopu od 1,75% i otplatu glavnice u razdoblju od listopada 2025. do travnja 2023. godine.

S obzirom na vrstu troškova koje je prihvatljivo financirati iz sredstava zajma, za provedbu Projekta u konačnici je utrošeno oko 563,30 milijuna eura. Ti troškovi odnosili su se na:

- nabavu roba i potrošnog materijala u korist robnih zaliha (oko 37,12 milijuna eura);
- troškove Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (HZZO) vezano uz provedbu testiranja u javnim ustanovama i cijepljenja protiv COVID-19 te za nabavu lijekova (oko 234,23 milijuna eura);
- troškove plaća djelatnika 10 najvećih javnih zdravstvenih ustanova u RH (oko 44,1 milijun eura);
- beskamatne zajmove koje je Ministarstvo financija odobrilo jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave (oko 104,81 milijun eura radi omogućavanja nastavka financiranja javnih usluga), odnosno HZZO-u (oko 143,08 milijuna eura radi kontinuiteta izvršavanja njegove funkcije).

Bespovratna sredstva CEB-a

Do sada je za teritorij RH odobreno oko 24,6 milijuna eura bespovratnih sredstava zakladnih računa kojima upravlja CEB:

- SDA: na teret ovog računa odobreno je oko 6,70 milijuna eura za subvencioniranje kamata nastalih povlačenjem pojedinih zajmova, a prema CEB-ovom izvješću za prvi kvartal 2023. godine iskorišteno je oko 6,52 milijuna eura;
- 0,8 milijuna eura odobreno je Međunarodnoj organizaciji za migracije (engl. IOM) iz MRF za aktivnosti na području RH u kontekstu izbjegličko-migrantske krize
- *Regional Housing Programme* (RHP) fond u vrijednosti 17,1 milijun eura kojim se financira provedba Regionalnog programa stambenog zbrinjavanja na području RH.

Primjer korištenja bespovratnih sredstava kojima upravlja CEB – Regionalni program stambenog zbrinjavanja

Zajednički regionalni program trajnih rješenja za izbjeglice i raseljene osobe (Regionalni program stambenog zbrinjavanja – RHP) zajednička je inicijativa Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske, Crne Gore i Republike Srbije (zemlje partneri). Cilj ove inicijative (koja je sastavni dio Sarajevskog procesa za izbjeglice i raseljene osobe započetog 2005., ponovno pokrenutog na Beogradskoj konferenciji u ožujku 2010., a kojoj su se zemlje partneri obvezale u studenom 2011. Beogradskom deklaracijom) je pridonijeti rješavanju situacije dugotrajne raseljenosti najugroženijih izbjeglica i raseljenih osoba nakon sukoba od 1991. do 1995. na državnom području bivše SFRJ, uključujući interno raseljene osobe u Crnoj Gori od 1999. godine. Inicijativa je potpomognuta od strane međunarodne zajednice: Europska unija/Europska komisija, SAD, Ured Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR), Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OSCE).

U tom kontekstu, 2012. je pri CEB-u osnovan multidonatorski fond za financiranje projekata u okviru RHP. Za RH je inicijalno bilo procijenjeno da će biti potrebno stambeno zbrinuti 3541 obitelj, odnosno 8529 osoba

te da je za tu svrhu potrebno 119,7 milijuna eura. U međuvremenu je RH postala članicom EU i kao takvoj više joj nisu na raspolaganju predviđena sredstva Fonda u visini od 119 milijuna eura. Iz tog razloga Hrvatskoj je trenutačno odobreno financiranje 9 potprojekata te financijska potpora za sufinanciranje operativnih troškova provedbene strukture. Za te je potrebe osigurano ukupno 17,1 milijun eura bespovratnih sredstava iz RHP Fonda, kojima se planira stambeno zbrinuti 410 obitelji.

Stanje RHP-a koji se odnosi na teritorij RH na 30.06.2023. iznosi kako slijedi:

- Datum potpisivanja Okvirnog sporazuma: 3. prosinca 2013.
- Korisnik sredstava je Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje (SDUOSZ)
- Procijenjeni ukupni troškovi Programa bez PDV-a: 23.225.346 EUR
- Rok za dovršetak Programa: 30.06.2023. (inicijalno: 31. prosinca 2017.)
- Sveukupno ugovoreni iznos bespovratnih sredstava Fonda: 17.123.136 EUR
- Sveukupno povučeni iznos bespovratnih sredstava Fonda: 15.195.397 EUR (88,74%)
- Sveukupno nepovučeni iznos bespovratnih sredstava Fonda: 1.927.739 EUR (11,21%)

Slika 6. Izgrađena obaloutvrda u Slavenskom Brodu sufinancirana zajmom CEB-a

Izvor: Hrvatske vode, Završno izvješće o projektu

Slika 7: Gradilište nove bolnice KBC-a Rijeka na lokalitetu Sušak sufinancirane zajmovima CEB-a i EIB-a

Izvor: Grad Rijeka, <https://www.rijeka.hr/obilazak-gradilista-nove-bolnice-na-susaku-za-clanove-gradskog-vijeca-grada-rijeka-2/>

8.

GRUPACIJA INTER-AMERIČKE BANKE ZA RAZVOJ (IDB)

Jadranka Hajdinjak i Hrvoje Mršić

8.1 Osnivanje, aktivnosti i struktura

Grupacija Inter-američke banke za razvoj sastoji se od sljedećih institucija: Inter-američke banke za razvoj (engl. Inter-American Development Bank – IDB), Inter-američke investicijske korporacije (engl. Inter-American Investment corporation – IIC) i MIF (engl. Multilateral Investment Fund – MIF, IDB Lab). Sjedište Grupacije IDB-a nalazi se u Washingtonu, Sjedinjenim Američkim Državama.

Inter-američka banka za razvoj (IDB) najstarija je regionalna razvojna banka u svijetu osnovana 1959. godine sa svrhom doprinosa procesu ekonomskog i socijalnog razvoja u regiji Latinske Amerike i Kariba (LAC). IDB kroz financijsku i tehničku pomoć nastoji pridonijeti socijalnoj jednakosti i smanjenju siromaštva, poboljšati zdravlje i obrazovanje te unaprijediti infrastrukturu. Cilj IDB-a je postići razvoj na održiv i klimatski pogodan način. IDB je najveći multilateralni zajmodavac u regiji čiji su instrumenti pomoći zajmovi, darovnice, jamstva te tehnička i stručna pomoć.²³

IDB kroz svoje instrumente godišnje odobri oko 12 milijardi USD koje ulaže u razne projekte u 26 zemalja članica regije LAC. Tijekom 2020. godine IDB Grupa odobrila je rekordan iznos od 26,1 milijardu USD za financiranje projekata u zemljama članicama, od čega se 12,6 milijardi USD odnosi na projekte u javnom sektoru.

Tijekom 2022. godine IDB Grupa odobrila je financiranje u ukupnom iznosu od 21,1 milijardi USD. IDB je odobrio 12,8 milijardi USD za financiranje 96 projekata, a IDB Invest je odobrio operacije u iznosu od 8,3 milijarde USD te mobilizirao dodatnu 3,1 milijardu USD. IDB Lab, inovacijski inkubator IDB Grupe odobrio je 92 operacije, u vrijednosti od 101 milijun USD. IDB planira potpuno uskladiti operacije s Pariškim sporazumom, čime je vodeći među multilateralnim razvojnim bankama.

Sektori u kojima je IDB odobrio projekte u 2022. godini su: infrastruktura i okoliš (36%), razvojne institucije – financijska tržišta, industrija, razvoj SME, provođenje reformi, znanost i tehnologija (42%), socijalni sektor

23 Sredstva za najsiromašnije zemlje (Bolivija, Gvajana, Honduras i Nikaragva) su se do 2017. osiguravala iz Fonda za posebne operacije (engl. Fund for Special Operations – FSO) u obliku beskamatnih i subvencioniranih zajmova. Od 1. siječnja 2017. sve obveze i imovina FSO-a prebačena je u kapital IDB-a.

– obrazovanje, zdravstvo, socijalne investicije (15%) i sektor integracije i trgovine (3%) te ostali sektori (4%). Pritom je IDB najviše sredstava za financiranje projekata odobrio Argentini (2,37 milijardi USD), Meksiku (1,3 milijarde USD), Brazil (1,1 milijardu USD), Peru (774 milijuna USD) i Ekvador (774 milijuna USD). IDB danas ima 48 država članica. Od ukupnog broja zemalja članica, 26 ih se nalazi u regiji Latinske Amerike i Kariba. Regionalna skupina zemalja, odnosno skupina zemalja zajmoprimaca, ima sveukupno 50,02% glasačke snage. Skupinu neregionalnih zemalja članica, među kojima je Republika Hrvatska, koje ne posuđuju sredstva čine 22 zemlje. Ova skupina zemalja na osnovi članstva ima pravo sudjelovanja u projektima financiranim od strane IDB-a te pravo suodlučivanja. Pojedinačno najveći dioničar IDB-a su Sjedinjene Američke Države s 30,01% udjela u kapitalu.

Inter-američka investicijska korporacija (IIC)²⁴ je međunarodna organizacija osnovana 1986. godine temeljem Sporazuma o osnivanju Inter-američke investicijske korporacije koja je započela s radom 1989. Pravno je odvojen i poseban član Inter-American Development Bank Group. IIC pruža podršku privatnom sektoru u regionalnim državama članicama Latinske Amerike i Kariba. IIC ima 47 zemalja članica od kojih se 26 nalazi u regiji LAC.

Svrha IIC-a je poticati uspostavu, širenje i modernizaciju projekata privatnog sektora u regiji LAC s ciljem jačanja konkurentnosti i uključivog gospodarskog rasta.

Od 2016. godine, kada je započeo s radom kao nova organizacija u okviru IDB Grupe, IIC upravlja svim operativnim i administrativnim funkcijama privatnog sektora za IDB Grupu kako bi bolje služio i maksimizirao razvojni učinak za klijente i partnere u regiji LAC.

IIC nudi financijske i mješovite financijske proizvode u obliku zajmova, jamstava, dužničkih vrijednosnih papira i vlasničkih ulaganja. Kako bi dodatno pojačao svoj utjecaj, IIC mobilizira sredstva od drugih ulagača sudjelovanjem u zajmovima, sindiciranim zajmovima i drugim jamstvima i emisijama dužničkih vrijednosnih papira. Da bi nadopunio i poboljšao učinak svojih razvojnih operacija, IIC također pruža klijentima savjetodavne usluge i tehničku pomoć za izgradnju kapaciteta i znanja. Ciljevi ovih proizvoda jesu omogućiti malim i srednjim poduzećima pristup financiranju, promicati razvoj infrastrukture, poduprijeti inovacije i tehnološki razvoj, poboljšati

²⁴ Od studenog 2017. godine koristi se naziv - IDB Invest.

pružanje osnovnih dobara i usluga i poticati zeleni rast podupirući klimatske promjene i digitalnu transformaciju.

Instrumenti financiranja IIC-a su zajmovi, ulaganja u vlasnički kapital, ulaganja u dužničke vrijednosne papire i pružanje jamstava. Korporacija također sudjeluje u zajedničkom financiranju s drugim investitorima na tržištu te dodatno klijentima pruža savjetodavnu i tehničku pomoć.

Multilateralni investicijski fond (MIF; od listopada 2018. godine koristi se naziv – **IDB Lab**) inovacijski je inkubator Grupacije IDB-a, koji u obliku inovativnih rješenja pruža podršku privatnom sektoru u regionalnim državama članicama Latinske Amerike i Kariba. MIF je osnovan 1992. godine, a Ugovor o osnivanju stupio je na snagu 7. siječnja 1993. godine. IDB Lab ima 40 zemalja članica. Hrvatska nije članica IDB Laba. Zemlje članice zastupljene su u Odboru donatora.

Svrha IDB Laba je potpora gospodarskom rastu i smanjenju siromaštva u regionalnim državama članicama LAC-a poticanjem većih privatnih ulaganja i unapređenjem razvoja privatnog sektora. Instrumenti financiranja su darovnice, zajmovi, ulaganja u vlasnički kapital i pružanje jamstava te kombinacija navedenog. IDB Lab pruža inovacije u području: obrazovanja, zdravstva, financijske uključenosti, javnih usluga i zelene ekonomije.

Od svog osnutka IDB Lab financirao je više od 2300 projekata u 26 zemalja u vrijednosti višoj od 2 milijarde USD iz sredstava donatora te u vrijednosti od 8 milijardi USD iz mobiliziranih sredstava drugih organizacija. U posljednjih pet godina IDB Lab je putem bespovratnih sredstava, zajmova, izravnih i neizravnih ulaganja podržao tri milijuna malih i srednjih poduzeća te je time pomogao 100 milijuna ljudi s niskim dohotkom. IDB Lab je u 2022. godini odobrio 92 operacije u vrijednosti od 101 milijun USD od kojih je 28,0 milijuna USD iz sredstava IDB Laba, a 32,8 milijuna USD iz mobiliziranih sredstava.

Odbor guvernera ima najvišu vlast u IDB-u i IIC-u. Guverner u IDB-u za Republiku Hrvatsku je ministar financija. Odbor izvršnih direktora odgovoran je za vođenje poslova IDB-a i IIC-a, a sastoji se od direktora koje, na mandat od tri godine, biraju zemlje grupirane u konstituce. Republika Hrvatska se u IDB-u nalazi u konstituciji zajedno sa Slovenijom, Ujedinjenim Kraljevstvom, Portugalom i Korejom. Republiku Hrvatsku predstavlja izvršni direktor iz Japana, a zamjenik izvršnog direktora je iz Ujedinjenog Kraljevstva. U IIC-u

se Republika Hrvatska nalazi u konstituenci zajedno s Japanom, Izraelom, Korejom, Portugalom, Slovenijom i Španjolskom. Predsjednik IDB-a je pravni predstavnik Grupacije IDB-a.

8.2 Članstvo Republike Hrvatske u IDB-u i IIC-u

Međusobnom podjelom ukupno upisanog kapitala bivše SFRJ u IDB-u (prema formuli koju je ustanovio Međunarodni monetarni fond (engl. International Monetary Fund – IMF) Republici Hrvatskoj pripalo je 28,49% ukupnog kapitala i time je započet postupak njezinog učlanjenja u ovu instituciju. Donošenjem Zakona o prihvaćanju članstva Republike Hrvatske u Inter-američkoj banci za razvoj (NN br. 94/1993) Republika Hrvatska je temeljem sukcesije prihvatila članstvo u IDB-u. Zakonom je Republika Hrvatska prihvatila obveze koje proizlaze iz pravila o članstvu neregionalnih država članica, kao i načine i uvjete podmirivanja financijskih obveza koje za nju proistječu iz upisa dionica za kapital IDB-a. Odbor izvršnih direktora je 16. prosinca 1993. godine usvojio rezoluciju o prihvaćanju članstva Republike Hrvatske i time smo postali punopravni član IDB-a. Republika Hrvatska posjeduje 6.895 dionica, odnosno ukupno 83,18 milijuna USD u kapitalu IDB-a (2,9 milijuna USD uplaćenog kapitala i 80,2 milijuna USD kapitala na poziv) što čini 0,05% udjela u kapitalu. Redovni kapital IDB-a nakon povećanja kapitala od 2012. godine iznosi 170,94 milijarde USD. Institucija zadužena za suradnju s IDB-om je Ministarstvo financija.

Republika Hrvatska sudjelovala je u devetom povećanju kapitala IDB-a i dopuni sredstava Fonda za posebne operacije (FSO). Odluka Vlade Republike Hrvatske o sudjelovanju Republike Hrvatske u općem povećanju kapitala IDB-a i dopuni sredstava FSO-a IDB-a donesena je 27. siječnja 2011. godine (NN br. 16/2011). U sklopu općeg povećanja kapitala IDB-a, Republika Hrvatska imala je pravo upisati 70 dionica uplaćenoga kapitala te 2.807 dionica na poziv, čime održava svoj udio glasačke snage u IDB-u od 0,050%. Izravna financijska obveza iznosila je 844.440,25 USD za upis uplaćenog kapitala dok potencijalna financijska obveza iznosi 33.862.055,00 USD za upis kapitala na poziv. U sklopu dopune sredstava FSO-a IDB-a, Republika Hrvatska imala je pravo na doprinos razmjerno svojem udjelu od 0,06% u ukupnim sredstvima Fonda. Izravna financijska obveza za Republiku Hrvatsku iznosila je 312.975,00 USD, plativo kroz pet godišnjih rata. Plaćanje novih dionica uplaćenoga kapitala u sklopu povećanja kapitala IDB-a

izvršavano je kroz pet jednakih godišnjih rata, počevši od 2012. godine. Za Republiku Hrvatsku godišnja rata za uplaćeni kapital iznosila je 168.888,05 USD. Izvršene su sve uplate (za FSO posljednja je bila u studenom 2015., a za opće povećanje kapitala u ožujku 2016.). Sredstva FSO u iznosu od 3.501.819,00 USD (uplaćeni kapital) uključena su u opći kapital Banke 1. siječnja 2017. godine.

Sudjelovanjem u povećanju kapitala i dopuni sredstava FSO-a Hrvatska iskazuje i svoju vjerodostojnost na međunarodnoj sceni te aktivno sudjeluje u ostvarivanju ciljeva IDB-a i međunarodne zajednice, a to su smanjenje siromaštva i razvitak zemalja regije Latinske Amerike i Kariba. Uplate u korist redovnog kapitala IDB-a od 2009. godine ne bilježe se kao „Službena razvojna pomoć“ (engl. Official Development Assistance – ODA), dok su doprinosi FSO-u priznati kao ODA.

Budući da je Republika Hrvatska neregionalna članica, ne može koristiti sredstva IDB-a i IIC-a, već je članstvom u njima zemlja donator. Međutim, članstvo otvara hrvatskim tvrtkama mogućnost sudjelovanja na natječajima u okviru projekata u čijem financiranju sudjeluje IDB i IIC. Posebna komparativna prednost članstva u IDB-u i IIC-u jest ta što smo uz Sloveniju jedina članica iz regije srednje, istočne i jugoistočne Europe.

Na Godišnjoj skupštini Inter-američke banke za razvoj i Inter-američke investicijske korporacije u Busanu održanoj u Južnoj Koreji 30. ožujka 2015. godine donesena je Rezolucija (AG-9/15 i CII AG-2/15) kojom se privatni sektor Grupe IDB konsolidira u IIC. Guverneri IDB-a i IIC-a odlučili su da model kapitalizacije IIC-a uključuje 2,03 milijarde USD povećanja kapitala, od kojih će 1,305 milijardi USD biti novi doprinosi od strane članica IIC-a kroz period od 7 godina počevši od 2016. godine. Preostalih 725 milijuna USD povećanja kapitala sadržava kapitalne transfere iz IDB-a počevši od 2018. godine, koji se odobravaju svake godine od strane guvernera IDB-a, a s ciljem kontinuiranog održavanja IDB-ove dugoročne „AAA“ investicijske ocjene.

U sklopu Rezolucije, guverneri IDB-a i IIC-a donijeli su odluku o prihvaćanju članstva Republike Hrvatske, Republike Slovenije i Velike Britanije u IIC-u. Sukladno dodacima A i B Rezolucije definirana su i dva modela kapitalizacije za 3 nove članice (jedan putem uplata dionica, drugi putem kapitalnih transfera). Kako Republika Hrvatska ima dionice u IDB-u i sudjelovala je u devetom povećanju kapitala IDB-a, dio dionica i glasačke snage bit će

prebačen IIC-u (sukladno Dodatku B Rezolucije – putem kapitalnih transfera iz IDB-a u IIC). Budući da je odabrana ova opcija, članstvo u IIC-u nema dodatnih financijskih obveza za RH. Od 2018. do 2025. godine, Odbor guvernera svake godine odobrava transfere. U korist RH, iz kapitala IDB-a transferirat će se 21 dionica, ukupne vrijednosti 352.776,07 USD.

Vlada RH je 26. kolovoza 2015. godine donijela Odluku o pokretanju postupka za ostvarivanjem članstva Republike Hrvatske u Inter-američkoj investicijskoj korporaciji, a 22. ožujka 2018. godine Vlada RH donijela je Odluku o pokretanju postupka za sklapanje Ugovora o osnivanju Inter-američke investicijske korporacije. Ugovor je za RH potpisan 10. srpnja 2018. godine u Washingtonu (Zakon o potvrđivanju Ugovora objavljen je u Narodnim novinama – Međunarodni ugovori br. 1/2019). RH je formalno postala članica IIC-a 12. travnja 2019. godine. Na dan 31. prosinca 2022. godine u IIC-u posjeduje 15 dionica ukupne vrijednosti 248.159,72 USD, čime ostvaruje udio glasačke snage u IIC-u od 0,0088%.

Primjer ostvarivanja novih oblika suradnje kroz donatorsku ulogu RH

Za vrijeme održavanja Godišnje skupštine IDB-a, 18. ožujka 2023., Ministarstva financija Republike Hrvatske i IDB potpisali su Memorandum o suglasnosti (u daljnjem tekstu: Memorandum). Cilj sklopljenog Memoranduma o suglasnosti je formalizirati okvir suradnje i olakšati suradnju između institucija radi promicanja programa i projekata koji potiču međusobnu suradnju, uključujući i u području obrazovanja, s namjerom rješavanja društvenih izazova u regiji Latinska Amerika i Karibi (LAK). U okviru Memoranduma, Ministarstvo financija i IDB zajedno će poticati prijavu sudjelovanja hrvatskih tvrtki u projektima koje IDB financira te raditi na uspostavi suradnje sa sveučilištima i drugim akterima u akademskoj zajednici, uključujući stažiranja, istraživačke stipendije i druge programe.

Također, u okviru Memoranduma pripremljen je sporazum vezano za uspostavu Mehanizma EXPLEARN (u daljnjem tekstu: Mehanizam), temeljem kojeg će se pružiti savjetodavna pomoć institucija Republike

Hrvatske zainteresiranim partnerima u LAK regiji u oblikovanju rješenja za produljeni boravak u školama. Sve države članice IDB koje su zajmoprimci smatrat će se potencijalnim korisnicima Mehanizma.

Mehanizam će se sastojati od tri komponente:

Komponenta 1. Potpora provedbi prioritetnih aktivnosti. Ova će komponenta financirati sljedeće aktivnosti: (i) poboljšanje i diversifikacija prilika za učenje; (ii) donošenje odluka temeljenih na podacima (tj. jačanje informacijskih sustava za upravljanje obrazovanjem u svrhe praćenja putanja učenika, praćenja stjecanja znanja radi prilagođavanja nastave, poboljšanja sustava ranog upozoravanja); i (iii) inovativne strategije podučavanja i nastave. Tehnološke inovacije i obrazovanje za promicanje skalabilnosti ovih inicijativa također će se smatrati prihvatljivim.

Komponenta 2. Promicanje dijaloga i razmjene znanja u regiji LAC. Ova će komponenta financirati sljedeće aktivnosti: (i) tematske seminare, tehničke obuke, radionice i studijske posjete; (ii) istraživanje i razrada regionalnih proizvoda znanja o produljenom trajanju školskog dana; i (iii) izradu, izvedbu i/ili evaluaciju novih modela posredovanja za podršku produljenom trajanju školskog dana kao odgovor na prepreke i izazove identificirane na radionicama i u studijskim posjetima. Komponenta 3. Troškovi administracije i upravljanja. Ova će komponenta financirati troškove povezane s nadzorom, praćenjem i evaluacijom Mehanizma.

Mehanizam predstavlja doprinos ciljevima postavljenim na EU-CELAC sastanku šefova država ili vlada Europske unije (EU) i Zajednice latinoameričkih i karipskih država (CELAC) održanom 17. 18. srpnja 2023 u Briselu, a na kojem je usvojena Deklaracija EU-CELAC s ciljem obnove i dodatnog jačanja dugogodišnjeg partnerstva EU i CELAC-a koje se temelji na njihovim zajedničkim vrijednostima i interesima te snažnim gospodarskim, društvenim i kulturnim vezama. Istovremeno, Mehanizam predstavlja instrument promoviranja hrvatskih iskustava i jačanja suradnje RH s zemljama Latinske Amerike i Kariba.

9.

AZIJSKA INFRASTRUKTURNA INVESTICIJSKA BANKA (AIIB)

Irina Obućina

9.1 Osnivanje, struktura i aktivnosti

Azijska infrastrukturna investicijska banka (engl. Asian Infrastructure Investment Bank – AIIB), sa sjedištem u Pekingu (Narodna Republika Kina), nova je međunarodna razvojna banka osnovana 2015. godine na inicijativu Vlade Narodne Republike Kine. Svrha Banke je poticanje održivog gospodarskog razvoja, stvaranje bogatstva i poboljšanje infrastrukturne povezanosti na geografskom području Azije i Oceanije (prema klasifikaciji Ujedinjenih naroda), ulaganjem u infrastrukturu i druge proizvodne sektore.²⁵ Mandat AIIB-a ponekad se pogrešno poistovjećuje s inicijativom Vlade Narodne Republike Kine koja je pokrenuta 2013. godine pod nazivom Pojas i put (engl. Belt and Road kao i One Belt, One Road), a koja je usmjerena na poboljšanje povezanosti i suradnju na transkontinentalnoj razini. Iako se uočava preklapanje inicijative Pojas i Put s operacijama AIIB-a, radi se dakle o dvije komplementarne, ali odvojene inicijative. Dodatno, Banka promiče regionalnu suradnju i partnerstva u rješavanju razvojnih izazova, usko surađujući s drugim multilateralnim i bilateralnim razvojnim institucijama. Između ostaloga, a u tom kontekstu, Banci je dodijeljen status stalnog promatrača pri Općoj skupštini te Gospodarskom i socijalnom vijeću Ujedinjenih naroda.

Osnivački akt Banke (Statut) inicijalno je prihvatilo 57 država, podijeljenih u dvije grupe:

- a. regionalne članice – države Azije i Oceanije te Rusija, za koje je statutarno predviđeno sveukupno najmanje 75% kapitala (inicijalno je pristupilo 37 država, među kojima s najvišim udjelom: Kina, Indija, Rusija, Republika Koreja, Australija, Indonezija, Turska, Saudijska Arabija, itd.)
- b. neregionalne članice – ostale države koje mogu činiti do 25% kapitala, a inicijalno je pristupilo 20 država, među kojima i 13 država članica Europske unije (Njemačka, Francuska, Italija, Španjolska, Nizozemska, Poljska, Švedska, Austrija, Danska, Finska, Luksemburg, Portugal, Malta) te Ujedinjeno Kraljevstvo, Švicarska, Norveška i Island.

²⁵ Temeljem Statuta, a suprotno od UN klasifikacije, u obuhvat regije uključena je i Ruska Federacija. S obzirom na rat u Ukrajini, u ožujku 2022. godine uprava Banke odlučila je staviti na čekanje sve projekte odobrene na teritoriju Rusije i Bjelorusije (izvor: AIIB Statement on war in Ukraine - News - AIIB).

Banka je operativna od siječnja 2016., a njen temeljni kapital iznosi 100 milijardi USD, raspodijeljeno na 1 milijun dionica, svaka vrijednosti 100 tisuća USD: 20% kapitala se uplaćuje (engl. *paid in capital*), dok 80% čini kapital na poziv (engl. *callable capital*). 85% uplate u kapital priznaje se kao službena razvojna pomoć. Od sredine 2017. godine, prema ocjeni vodećih rejting agencija (S&P/Moody's/Fitch) Banka nosi vrhunski AAA/Aaa rejting stabilnog izgleda.

Upravljačku strukturu AIIB-a čine:

- Odbor guvernera kao najviše tijelo, u kojem su zastupljene sve države članice
- Predsjednik AIIB-a i predsjedavajući Odborom direktora, g. Liquin Jin (NR Kina), koji je 28. srpnja 2020. izabran na drugi po redu 5-god mandat. Uz predsjednika, viši management AIIB-a čine: 5 potpredsjednika, glavni savjetnik, glavni financijski direktor, glavni direktor za rizike i glavni ekonomist. Banka ima i Međunarodno savjetodavno vijeće koje podržava predsjednika i više rukovodstvo vezano uz pitanja strategija, politika i općih operativnih pitanja Banke.
- Odbor direktora (nerezidentni), kojih je 12, od čega su 3 direktora na čelu neregionalnih konstitucija.

Članstvo u AIIB-u otvoreno je članicama Međunarodne banke za obnovu i razvoj (IBRD) ili Azijske banke za razvoj (ADB, Manila, Filipini)²⁶. Nakon osnivanja, AIIB je odobrio članstvo za još 49 država slijedom čega je do danas članstvo odobreno za sveukupno 106 država (51 regionalnu i 55 neregionalnih), od čega su 93 punopravne članice (47 regionalnih i 46 neregionalnih; među članicama je i 20 država članica Europske Unije²⁷), a 13 država (4 regionalne i 9 neregionalnih) je u postupku ispunjenja uvjeta za punopravno članstvo²⁸. Prema brojnosti država članica AIIB se nalazi u samom vrhu međunarodnih financijskih institucija, odmah iza Međunarodnog monetarnog fonda i Svjetske banke.

26 Izvor: AIIB_Articles-of-Agreement, članak 3.

27 DE, FR, IT, ES, NL, PL, SE, AT, DK, FI, GR, BE, RO, IE, LU, PT, HU, MT, HR (kao neregionalne članice) i CY (kao regionalna).

28 Izvor: Members of the Bank - AIIB, status na 18.09.2023.

Po glasačkoj snazi najvažnije članice su: Kina (26,58%), Indija (7,60%), Rusija (5,98%), Njemačka (4,16%), Južna Koreja (3,50%), Australija (3,46%), Francuska (3,18%), Indonezija (3,16%), UK (2,89%), Turska (2,50%), Italija (2,46%) i Saudijska Arabija (2,44%). Sveukupna glasačka snaga EU članica u AIIB-u iznosi 18,12%. Od ostalih europskih zemalja, članice Banke su i UK, Norveška, Švicarska, Island te Srbija. Od G7, odnosno G20 država, članice AIIB-a nisu jedino SAD, Japan i Meksiko.

Tablica 4: Usporedba položaja AIIB i drugih razvojnih banaka

	AIIB	ADB	AfDB	EBRD	EIB	IADB	IBRD	IFC ³
Dioničari	106	68	81	71	27	48	189	186
Kreditni rejting	AAA	AAA	AAA	AAA	AAA	AAA	AAA	AAA
Uplaćeni kapital ¹ (USD mlrd.)	19	7	11	6	22	11	21	22
Uplaćeni kapital/Ukupni upisani kapital	20%	5%	5%	21%	10%	6%	7%	92%
Ukupna imovina (USD mlrd.)	54	287	49	70	532	148	333	99
Likvidna imovina raznice (USD mlrd.)	32	45	18	34	76	33	79	42
Riziku prilagođen kapital	63%	31%	23%	31%	23%	22%	27%	34%
Vlasnička glavnica ² (USD mlrd.)	21	51	14	19	77	38	58	33

Napomene:

1. Uplaćeni kapital obuhvaća zaprimljene iznose, dospjele ali još ne zaprimljene iznose i nedospjele iznose.
2. Vlasnička glavnica obuhvaća uplaćeni kapital, rezerve i zadržanu dobit.
3. IFC nema kapital na poziv.

Izvor: S&P Global Ratings Supranationals Special Edition October 2022

Iznosi za AfDB (objavljeni u UA) pretvoreni su Američke dolare po tečaju 1UA=1,347862 USD od 31. ožujka 2023.

Iznosi za EBRD i EIB (objavljeni u EUR) pretvoreni su Američke dolare po tečaju 1EUR=0,97680 USD od 31. ožujka 2023.

Prema Korporativnoj strategiji Banke za razdoblje 2021. – 2030., misija Banke definirana je kao „financiranje infrastrukture za budućnost“ (engl. Infrastructure for Tomorrow – I4T) (AIIB, 2020). Sva ulaganja Banke u infrastrukturu i druge proizvodne sektore trebaju dodavati vrijednost i biti usklađena s barem jednim od sljedeća četiri tematska prioriteta:

- zelena infrastruktura
- povezanost i regionalna suradnja
- tehnološki osposobljena infrastruktura i
- mobilizacija privatnog kapitala.

Navedenom strategijom postavljeni su sljedeći ciljevi:

- a. do 2025. financiranje klimatskih promjena treba činiti 50% odobrenih ulaganja
- b. do 2030. 50%²⁹ projekata koje će Banka podržati treba se odnositi na privatni sektor
- c. 25% do 30% projekata treba se odnositi na područje prekogranične povezanosti.

Operacije Banke usmjerene su prvenstveno na regiju Azije – najveću i najbrže rastuću regiju u svijetu, koja predstavlja čak 45% svjetskog gospodarstva i 60% svjetskog stanovništva. Od osnivanja pa do sredine rujna 2023. godine, Banka je odobrila oko 44,61 milijardu USD (od čega je 36,81 mlrd. USD ugovoreno) za 233 projekta u 35 članica, među kojima su i pojedine neregionalne države (AIIB, 2023).³⁰ Dosadašnja ulaganja Banke odnosila su se na: sektor energetike (22%); sektor prometa (17%); višesektorske projekte (15%); jačanje gospodarske otpornosti – Instrument za odgovor na krizu uslijed/nakon COVID-19 pandemije (CRF; engl. COVID-19 Crisis Response Facility) (11%); jačanje sektora zdravstva – CRF (9%); jačanje financijskih institucija/ likvidnosti – CRF (7%); vodni sektor (7%), itd. Najviše je odobreno za pojedinačne projekte u Indiji, Turskoj, Kini, Bangladešu i Indoneziji (AIIB, 2023a).

²⁹ Aktualno, 62% odobrenih projekata odnosi se na javni sektor, a 38% (tj. njih 80) na ne-javni.

³⁰ Bjelorusija, Brazil, Obala bjelokosti, Ekvador, Egipat, Mađarska, Ruanda i Rumunjska.

Temeljem odluke iz srpnja 2022., u travnju 2023. godine AIIB je s Ujedinjenim Arapskim Emiratima (inače državom osnivačicom) potpisao ugovor o otvaranju prvog inozemnog ureda AIIB-a i to u Abu Dhabiju. Ured će djelovati kao privremeni operativni *hub*, odnosno platforma za upravljanje rastućim portfeljem AIIB-a, približivši se globalnim financijskim središtima i povezujući se s međunarodnim infrastrukturnim ekosustavom, što je važno za održavanje zamaha rasta AIIB-a (AIIB, 2023b).

Iako su AIIB-ov prioritet investicije u regiju, Banka može investirati i na teritoriju neregionalnih članica te iznimno (uz posebnu odluku Odbora guvernera) na području ne-članica. Međutim, statutarni uvjet je da investicije Banke na teritoriju koji nije dio regije moraju imati i značajan učinak na regiju, u smislu poticanja njezinog gospodarskog razvoja i stvaranja bogatstva ili poboljšavanja infrastrukturne povezanosti u regiji. Dodatno, Banka je 2018. godine utvrdila plafon za udio sredstava koja se odobravaju za projekte u neregionalnim članicama, u ukupno odobrenim sredstvima Banke, koji je postavljen na 15%, a koji se može mijenjati u okviru Bančinog poslovnog plana. AIIB također naglašava da će operacije u neregionalnim članicama uglavnom biti izvršene u suradnji s, i pod vodstvom, partnerske međunarodne razvojne institucije.

Tri su osnovna područja za investicije Banke na neregionalnom području:

1. Od predloženih ulaganja na neregionalnom području, prvenstveno će se odobravati ona ulaganja koja za cilj imaju podupiranje trgovine i povezivanje s regijom, uključujući luke, prometne veze, proizvodnju i prijenos električne energije i plinovode. Takvi prijedlozi ulaganja mogu se razmotriti ako su trgovina i povezanost s regijom eksplicitni ciljevi predloženog ulaganja te će se isti pratiti tijekom provedbe. Očekuje se da će većina neregionalnog financiranja biti usmjerena u ovo područje.
2. Ulaganja u globalna javna dobra, posebno projekte za proizvodnju obnovljive energije (uključujući skladištenje ili prijenos), pri čemu bi ta ulaganja trebala biti sadržana u nacionalno utvrđenim doprinosima (engl. National Determined Contributions) zemlje ulaganja, kako su definirani Pariškim sporazumom (o klimatskim promjenama) koji je stupio na snagu 4. studenoga 2016. godine. Budući da regiju čini 60% svjetskog stanovništva i 45% svjetskog gospodarstva, ulaganja u proizvodnju energije iz obnovljivih izvora,

bez obzira jesu li izvršena u regionalnoj ili neregionalnoj državi članici AIIB-a, od značajne su koristi i samoj regiji.

3. Ulaganja u neregionalnim članicama za koje Odbor izvršnih direktora Banke ocijeni da su geografski bliske regiji te da su s njom usko gospodarski integrirane.

9.2 Članstvo Republike Hrvatske u AIIB-u

Inicijativu za pristupanje Republike Hrvatske AIIB-u iznijela je kineska strana prilikom organizacije summita Kina+16, koji je održan u travnju 2019. godine u Dubrovniku. U to vrijeme, Banka je imala 26 punopravnih neregionalnih članica, među kojima i 17 EU članica. Razmotrivši navedeni prijedlog kineske strane, Vlada RH donijela je 4. travnja 2019. godine zaključak kojim se iskazuje interes za ostvarivanjem članstva RH u AIIB-u. Tim Zaključkom Vlada RH zadužila je ministra financija da uputi AIIB-u pismo kojim se iskazuje interes, a Ministarstvo financija ovlastila za potrebe daljnje komunikacije i suradnje s AIIB-om.

AIIB je razmotrio iskaz interesa RH te je 28. svibnja 2019. godine dostavio Ministarstvu financija indikativnu ponudu za ostvarivanje članstva, prema sljedećim indikativnim odredbama i uvjetima:

- Republika Hrvatska može upisati do 50 dionica temeljnog kapitala AIIB-a, od čega se vrijednost 10 dionica uplaćuje (dionice koje se uplaćuju; engl. *paid-in shares*), dok bi se 40 dionica uplatilo tek na eventualni poziv AIIB-a (dionice na poziv; engl. *callable shares*). Nominalna vrijednost svake dionice iznosi 100.000,00 USD.
- Upis 50 dionica bi u slučaju ostvarivanja članstva omogućio Republici Hrvatskoj ukupni kapital u AIIB-u u iznosu 5.000.000,00 USD, od čega se 20% (odnosno 1.000.000,00 USD) efektivno uplaćuje AIIB-u za navedenih 10 dionica. Preostalih 80% (odnosno 4.000.000,00 USD) za 40 dionica na poziv predstavlja potencijalnu obvezu Republike Hrvatske, a plaćanje iznosa upisanog kao kapital na poziv može biti predmetom poziva samo ako i kada bi AIIB to zatražio za podmirenje svojih obveza.
- Plaćanje u vezi dionica koje se uplaćuju, upisanih od strane Republike Hrvatske, izvršilo bi se u pet (5) jednakih godišnjih rata,

od kojih bi prva bila plaćena do datuma polaganja u ime Republike Hrvatske njezine isprave o pristupu Statutu AIB-a, a sljedeće rate do prve, druge, treće i četvrte godišnjice datuma na koji bi Republika Hrvatska postala članica AIB-a. Svaka rata plaća se u američkim dolarima.

Vlada RH donijela je 1. kolovoza 2019. godine Odluku o davanju suglasnosti za pokretanje postupka ostvarivanja članstva RH u AIB-u. Tom Odlukom Vlada RH zadužila je ministra financija da AIB-u uputi pismo prijave za članstvo, a Ministarstvo financija je zadužila za komunikaciju i suradnju s AIB-om te za poduzimanje i koordinaciju daljnjih formalno-pravnih koraka u postupku ostvarivanja članstva. Krajem 2019. Banka je Ministarstvo financija izvijestila da je Odbor guvernera Banke 30. prosinca 2019. usvojio Rezoluciju br. 90 o primanju Republike Hrvatske u svoje članstvo, pod uvjetom da:

- položi kod Banke ispravu o pristupu Statutu najkasnije do 31. prosinca 2020.
- upiše do pedeset (50) dionica temeljnog kapitala Banke, od čega će deset (10) dionica biti uplaćeno, a četrdeset (40) dionica je na poziv; nominalna vrijednost svake dionice je sto tisuća (100.000) USD
- uplata iznosa upisanog na temeljni kapital Banke koji se uplaćuje vrši se u pet (5) rata po dvadeset (20) posto od tog iznosa; prva rata uplaćuje se na datum ili prije datuma polaganja isprave o pristupu Statutu, a preostale četiri (4) rate dospijevaju sukcesivno jednu (1) godinu od datuma dospijea prethodne rate
- Republika Hrvatska postaje neregionalna članica Banke na datum naveden u prethodnom stavku po završetku uplate prve rate.

Ujedno je Odbor guvernera skrenuo pozornost na obvezu iz članka 44.2 Statuta, kojom se traži da svaka članica odmah poduzme radnje potrebne da bi na njezinom državnom području stupile na snagu odredbe koje se odnose na status, imunitete, povlastice i izuzeća definirana u poglavlju IX. Statuta, a koje se dodjeljuju AIB-u na državnom području svake članice, radi omogućavanja Banci da ispuni svoju svrhu i izvršava povjerene joj funkcije. S obzirom na izbijanje pandemije COVID-19 početkom 2020. godine, Upravni odbor Banke je 17. prosinca 2020. donio dodatnu Rezoluciju br. 102, kojom je rok za pristup Banci produljio do 31. prosinca 2021. za Hrvatsku i sve ostale potencijalne članice koje nisu navedene u Prilogu A Statuta.

Ispunivši uvjete za članstvo u AIIB-u, RH je 17. prosinca 2021. godine postala 88. punopravna članica Banke, stekavši udio u kapitalu od 0.0052%. Prema aktualnom statusu, temeljem udjela u kapitalu AIIB-a, Hrvatska danas ostvaruje 1521 glas, odnosno glasačku snagu od 0.1348%. Preostao je tada još samo korak koji je posebnom odlukom AIIB-a bio izuzet iz redovnog postupka postanka punopravnom članicom Banke, a odnosio se na odabir konstituce, odnosno dodjelu glasa jednom od direktora neregionalnih konstitueneci. U tom kontekstu, a budući da jednu od neregionalnih konstitueneci čine isključivo države europodručja, RH je u svjetlu nadolazećeg pristupanja europodručju u lipnju 2022. godine donijela odluku da svoj glas dodijeli direktoru odnosne konstituce koju čine još i Austrija, Belgija, Cipar, Finska, Francuska, Grčka, Njemačka, Irska, Italija, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Portugal te Španjolska.

Očekuje se da će najveću prednost od članstva RH u AIIB-u imati hrvatske tvrtke kojima će se time povećati vidljivost na natjecajima u okviru projekata koje AIIB financira u referentnoj regiji. Budući je riječ o propulzivnom tržištu, ovime se proširuje prostor za stjecanje novih iskustava, dodatnih znanja i vještina hrvatskih poduzetnika, uz očekivani multiplikativni efekt i na hrvatsko gospodarstvo. Stupanjem u članstvo AIIB-a RH stoga ne samo da jača svoje odnose s međunarodnim partnerima, nego i doprinosi gospodarskom oporavku svoga privatnog sektora, kao i jačanju temelja za otpornost na buduće krize.

* * *

Slika 8: Predstavnici država osnivačica AIIB-a na ceremoniji potpisivanja Statuta banke

Izvor: AIIB (50 Countries Sign the Articles of Agreement for the Asian Infrastructure Investment Bank - News - AIIB)

Slika 9: Projekt metro linije Alexandria-Abou Qir

Napomena: U prosincu 2022. godine Odbor direktora AIIB-a odobrio je Egiptu zajam od 250 milijuna eura za projekt metro linije Alexandria-Abou Qir. Cilj projekta je povećanje pristupa učinkovitim, sigurnom i niskouglačinom javnom prijevozu u gradu Aleksandriji. Projekt sufinanciraju i EBRD, EIB te Agence Française de Development.

Izvor: AIIB (AIIB Extends EUR250M to Support Egypt's Green Public Transportation - News - AIIB)

10.

EUROPSKI STABILIZACIJSKI MEHANIZAM (ESM)

Jadranka Hajdinjak

10.1 Osnivanje, aktivnosti i struktura

Europski stabilizacijski mehanizam (engl. European Stability Mechanism – ESM) međuvladina je organizacija koju su države članice europodručja osnovale 2012. godine. Njegova je misija omogućiti državama europodručja izbjegavanje i prevladavanje financijskih kriza te održavanje dugoročne financijske stabilnosti i prosperiteta.

U ovoj ulozi ESM je naslijedio Europski fond za financijsku stabilnost (engl. European Financial Stability Facility – EFSF), privremenu instituciju osnovanu 2010. godine. Obje institucije imale su ključnu ulogu u očuvanju integriteta europodručja tijekom dužničke krize eura, osiguravajući ukupno 295 milijardi eura zajmova za pet država članica (Irsku, Portugal, Grčku, Španjolsku i Cipar). U sklopu svojih ESM/EFSF programa, ove su države provele reforme potrebne da bi se riješile slabosti koje su dovele do gospodarskih i financijskih problema.

ESM provodi svoju ulogu odobravanjem zajmova i druge vrste financijske pomoći državama članicama koje se nalaze u teškoj financijskoj situaciji (ili im takva situacija prijeti). Drugim riječima, ESM djeluje kao „zajmodavac u krajnjoj instanci” (engl. *lender of last resort*) članicama europodručja u slučajevima kada one nisu u mogućnosti refinancirati svoj državni dug na financijskim tržištima po održivim kamatnim stopama. Članice ESM-a primaju zajmove u zamjenu za ekonomske reforme koje se obvezuju provesti, a koje se nazivaju „Conditionality”.

Euroskupina se 4. prosinca 2019. načelno, u skladu s nacionalnim procedurama, dogovorila o elementima povezanim s reformom ESM-a. Obuhvat same reforme dogovorili su ministri financija europodručja u svojem izvješću za Euro summit održan u prosincu 2018. godine. Osnovni elementi reforme su: a) jačanje uloge ESM-a u pripremi i praćenju budućih programa; b) uspostava zajedničkog zaštitnog mehanizma (engl. Common Backstop) za Jedinostveni fond za sanaciju (engl. Single Resolution Fund); c) poboljšanje djelotvornosti preventivnih instrumenata financijske pomoći; d) promicanje održive razine duga i e) novi modaliteti suradnje između ESM-a i Europske komisije.

Šefovi država ili vlada država članica čija je valuta euro odobrili su na predmetnom sastanku u prosincu 2018. godine paket reformi za jačanje

Ekonomске i monetarne unije (engl. Economic and Monetary Union – EMU) i ESM-a (što uključuje i rad na dovršenju Bankovne unije te uvođenje novog proračunskog instrumenta za europodručje). Intencija je da se kroz jačanje uloge ESM-a dodatno ojačaju mogućnosti europodručja u pogledu prevencije kriznih situacija, ali i kapaciteti za njihovo rješavanje. Prošireni mandat ESM-a stupit će na snagu kada se prihvati Sporazum o izmjeni Ugovora o osnivanju ESM-u, što podrazumijeva ratifikaciju svih 20³¹ članica ESM-a. Sporazumom o izmjeni Ugovora o osnivanju ESM-a uvodi se zajednička zaštitna mjera (*Common Backstop – CB*) i klauzula o zajedničkom djelovanju (*Collective Action Clause – CaCs*)

U skladu sa Sporazumom o izmjeni Ugovora o osnivanju ESM-a, ESM će imati snažniju ulogu u izradi, pregovorima i praćenju uvjetovanosti u budućim programima financijske pomoći. Kada članica ESM-a zatraži financijsku pomoć, Europska komisija u suradnji s Europskom središnjom bankom i ESM-om blisko će surađivati u donošenju mjera ESM-a za krizno upravljanje kako bi se postigla financijska stabilnost. To uključuje procjenu održivosti duga i sposobnosti otplate duga te procjenu rizika zajmoprimca. ESM će izvršiti svoju analizu i procjenu iz perspektive zajmodavca te će biti uključen u izradu politika uvjeta, a svaki budući memorandum o suradnji koji detaljno opisuje uvjete vezane uz instrument financijske pomoći potpisat će i Europska komisija i glavni direktor ESM-a. ESM će također pratiti usklađenost uvjetovanosti povezane s instrumentom financijske pomoći zajedno s Europskom komisijom u suradnji s ESB-om.

Instrumenti financijske pomoći ESM-a

Zbog snažne međusobne povezanosti unutar europodručja, ozbiljni rizici za financijsku stabilnost država članica čija je valuta euro mogu ugroziti financijsku stabilnost cjelokupnog europodručja. Europski stabilizacijski mehanizam (engl. European Stability Mechanism – ESM) stoga može pružiti potporu za stabilnost članici ESM-a pod strogim uvjetima koji odgovaraju odabranom instrumentu financijske pomoći, ako je to nužno za zaštitu financijske stabilnosti europodručja kao cjeline i njegovih država članica. Instrumenti financijske pomoći ESM-a su:

31 Republika Italija jedina je država članica ESM-a koja do sada nije ratificirala Sporazum o izmjeni Ugovora o osnivanju ESM-a.

1. Zajmovi u okviru programa makroekonomske pomoći

ESM-ovim zajmovima osigurava se financiranje članice ESM-a koja je izgubila pristup financijskom tržištu, tj. ne može refinancirati svoj dug izdavanjem obveznica na financijskom tržištu, zbog toga što ne može pronaći investitore ili zbog previsokih troškova financiranja koji bi negativno utjecali na održivost njezinih javnih financija.

Zajmovi ESM-a uvjetovani su provedbom programa makroekonomskih reformi koje priprema Europska komisija (EK) u suradnji s Europskom središnjom bankom (ESB) i, prema potrebi, Međunarodnim monetarnim fondom (MMF). Ove institucije nadziru provedbu programa makroekonomskih prilagodbi, a članica ESM-a dužna je s njima surađivati. Ako država korisnica ESM-ovih zajmova značajno odstupi od programa makroekonomskih prilagodbi, može joj se uskratiti isplata zajmova.

Zajmovi se odobravaju u jednoj ili više tranši, od kojih se svaka može sastojati od jedne ili više isplata. Zajmovi se mogu odobriti uz odgodu vraćanja (engl. *grace period*). Svaka tranša zajma ima svoj određeni datum otplate ili dospijeca. Kamate na zajmove primjenjuju se nakon prve isplate. Države članice korisnice zajmova mogu izvršiti prijevremenu otplatu zajma na dobrovoljnoj osnovi, uz plaćanje naknade.

ESM-ovi zajmovi odobravaju se uz kamatnu stopu koja se utvrđuje na način da se osnovnoj stopi po kojoj ESM zadužuje na financijskim tržištima izdavanjem obveznica i mjenica dodaje: a) naknada za uslugu (koja pokriva operativne troškove ESM-a), b) marža i c) naknada za obvezu.

2. Preventivna financijska pomoć

Preventivna financijska pomoć odobrava se članicama ESM-a čiji ekonomski uvjeti omogućuju kontinuiran pristup financijskim tržištima.

ESM pruža preventivnu financijsku pomoć putem dviju vrsta kreditnih linija:

- a. **Uvjetovana kreditna linija iz predostrožnosti** (engl. Precautionary Conditioned Credit Line – PCCL): dostupna je državi članici ESM-a čija je ekonomska i financijska situacija temeljno zdrava i ispunjava kriterije prihvatljivosti kao što su razina javnog duga, vanjski položaj ili pristup financijskom tržištu pod razumnim uvjetima.

- b. Kreditna linija pod proširenim uvjetima** (engl. Enhanced Conditions Credit Line – ECCL) odobrava se državi članici europodručja čija je gospodarska i financijska situacija i dalje zdrava, ali ne ispunjava kriterije prihvatljivosti za PCCL. Članica ESM-a dužna je primijeniti korektivne mjere za rješavanje takvih slabosti i izbjegavanje budućih problema u pogledu pristupa tržišnom financiranju. Članica ESM-a ima fleksibilnost u pogledu zahtjeva za financijskim sredstvima u okviru ECCL-a u bilo kojem trenutku tijekom razdoblja dostupnosti.

Članice ESM-a kojima se odobri ECCL ili PCCL podliježu pojačanom nadzoru EK.

3. Instrument potpore na primarnom tržištu

ESM se može uključiti u kupnju obveznica ili drugih dužničkih vrijednosnih papira koje su izdale članice ESM-a po tržišnim cijenama na primarnom tržištu kako bi im se omogućilo održavanje ili ponovno uspostavljanje odnosa s investitorima i stoga smanjio rizik od neuspjelog izdanja. Ovaj se instrument može nadopuniti zajmom ESM-a u okviru programa makroekonomske pomoći ili uvjetovanom kreditnom linijom iz predostrožnosti. ESM može otkupiti do 50% iznosa izdanja. Obično se takve kupnje obavljaju pred kraj programa prilagodbe kako bi se članici ESM-a pomoglo da se vrati na financijsko tržište.

4. Instrument potpore na sekundarnom tržištu

Ovaj se instrument primjenjuje kada je likvidnost na tržištu niska, ako je ekonomska i financijska situacija članice u osnovi zdrava. Odluke o intervencijama na sekundarnom tržištu s ciljem sprečavanja širenja problema donose se na temelju analize ESB-a koja prepoznaje postojanje izvanrednih okolnosti na financijskom tržištu i rizika za financijsku stabilnost.

5. Zajmovi za neizravnu dokapitalizaciju banaka

Odobravaju se članicama ESM-a radi očuvanja financijske stabilnosti europodručja u slučajevima kada je uzrok krize financijski sektor, a ne fiskalna ili strukturna politika. Zajmovi za neizravnu dokapitalizaciju banaka odobravaju se kada članica ESM-a dokaže da nije u mogućnosti udovoljiti kapitalnim zahtjevima putem privatnog sektora i kada nije u mogućnosti dokapitalizirati instituciju bez negativnih učinaka na vlastitu financijsku

stabilnost i fiskalnu održivost. Institucije koje se dokapitaliziraju trebale bi biti od systemske važnosti ili predstavljati ozbiljnu prijetnju financijskoj stabilnosti europodručja ili njezinih država članica. Članica ESM-a treba dokazati svoju sposobnost povrata zajma.

Ako je banka korisnica solventna, dokapitalizacija se naziva „dokapitalizacija iz predostrožnosti“. U tom slučaju primjenjuju se pravila o državnim potporama, a Glavna uprava Europske komisije za tržišno natjecanje odlučit će, od slučaja do slučaja, o mogućim mjerama.

Ako banka korisnica propada ili će vjerojatno propasti, primjenjivat će se pravila Direktive o oporavku i sanaciji banaka (BRRD). Jedinstveni odbor za sanaciju, u slučaju systemski važnih banaka i drugih banaka koje imaju koristi od pomoći ESM-a, može odlučiti pokrenuti postupak sanacije banke i može restrukturirati banku korištenjem sanacijskih alata dostupnih u okviru BRRD-a. *Bail-in* vjerovnika i dioničara jedan je od takvih alata, a *bail-in* od 8% ukupnih obveza uvjet je da se bilo kakva javna potpora (uključujući potporu ESM-a) koristi u sanaciji. Stoga spašavanje podređenog duga treba biti obavezno prije dodjele bilo kakve javne potpore (uključujući ESM zajam).

6. Zajmovi za izravnu dokapitalizaciju banaka

Odobravaju se članicama ESM-a s ciljem smanjenja rizika s financijskog sektora na državu izravnom dokapitalizacijom institucija. Ukupni iznos pomoći za ovaj instrument ograničen je na 60 milijardi eura, od maksimalnog kreditnog kapaciteta ESM-a od 500 milijardi eura. Instrument je relevantan za banke (systemske važne kreditne institucije), financijske holdinge i mješovite financijske holdinge kako je definirano zakonodavstvom Europske unije.

Zajmovi za izravnu dokapitalizaciju banaka odobravaju se kada država članica ESM-a dokaže da: a) banka u pitanju nije u mogućnosti ispuniti relevantne kapitalne zahtjeve te da nije u mogućnosti privući dovoljno kapitala podrškom privatnog sektora; b) nema mogućnosti za dokapitalizaciju banke bez ugrožavanja vlastite financijske stabilnosti; c) banka ima systemsku važnost ili predstavlja ozbiljnu prijetnju financijskoj stabilnosti europodručja u cjelini ili članice ESM-a koja je podnijela zahtjev; d) instituciju nadzire ECB.

S obzirom na to da su sve komponente Bankovne unije operativne od siječnja 2016., instrument izravne dokapitalizacije primjenjivat će se samo kada se iscrpe sve druge mjere, uključujući mehanizam spašavanja. ESM

se može pojaviti u ulozi dioničara banke koju dokapitalizira. ESM će tada steći obične dionice banke putem instrumenta izravne dokapitalizacije. Sudjelovanje ESM-a je privremeno, stoga nakon nekog vremena može prodati svoje udjele u dokapitaliziranoj instituciji. Izravna dokapitalizacija znači da ESM izravno uplaćuje kapital u banku, što se razlikuje od neizravne dokapitalizacije, prema kojoj ESM posuđuje sredstva zemlji čija vlada zatim koristi sredstva za dokapitalizaciju banke. ESM može izravno dokapitalizirati banku samo ako banka nije u mogućnosti pribaviti dovoljno kapitala iz privatnih izvora, kao što je *bail-in*. Institucija korisnica također mora predstavljati ozbiljnu prijetnju financijskoj stabilnosti europodručja u cjelini ili jedne od njegovih država članica.

EK, u suradnji s ECB-om i MMF-om (gdje god je to prikladno), procijenit će zadovoljava li članica ESM-a koja je podnijela zahtjev kriterije prihvatljivosti navedene u Ugovoru o ESM-u i Smjernicama o instrumentu izravne dokapitalizacije. Također, ESM će u suradnji s EK, nadležnim sanacijskim tijelom i ECB-om u svojstvu supervizora procijeniti ispunjava li institucija kriterije prihvatljivosti navedene u Smjernicama o instrumentu izravne dokapitalizacije.

7. Zajam za financiranje troškova COVID-19

Ova sredstva zajma bila su namijenjena za pokrivanje zdravstvenih troškova država članica europodručja povezanih s pandemijom. Države članice europodručja koje bi zatražile potporu trebale su se obvezati da će koristiti sredstva zajma samo za domaće financiranje izravnih i neizravnih troškova zdravstvene skrbi, liječenja i prevencije zbog krize izazvane COVID-19. Kreditna linija bila je dostupna do kraja 2022.

Politika uvjetovanosti primjenjuje se na sljedeće instrumente financijske pomoći ESM-a:

- a. zajmove članicama ESM-a u okviru programa makroekonomske pomoći
- b. zajmove članicama ESM-a za dokapitalizaciju banaka
- c. zajmove za izravnu dokapitalizaciju financijskih institucija
- d. kupnju obveznica na primarnom i sekundarnom tržištu
- e. uvjetovanu kreditnu liniju iz predostrožnosti i
- f. kreditnu liniju pod proširenim uvjetima.

Uvjetovanje podrazumijeva da je zemlja korisnica dužna provesti reforme kako bi prevladala probleme koji su je doveli do traženja financijske pomoći. To su obično reforme usmjerene na uklanjanje ili smanjenje slabosti u gospodarstvu zemlje korisnice, ponovno uspostavljanje konkurentnosti i ponovni pristup financijskom tržištu. Uvjetovane politike navode se u Memorandumu o razumijevanju koji potpisuju države članice koje provode program i EK u ime ESM-a.

Između 2011. i 2018. ESM i EFSF osigurali su 295 milijardi eura zajmova u pet zemalja: Irskoj, Portugalu, Grčkoj, Cipru i Španjolskoj. Sredstva za financiranje ESM je prikupio na financijskim tržištima prodajom obveznica i komercijalnih zapisa (kratkoročnih vrijednosnih papira) investitorima diljem svijeta.

10.2 Upravljačka struktura ESM-a

Upravljačka tijela ESM-a su Odbor guvernera i Odbor direktora. Glavnog direktora ESM-a imenuje Odbor guvernera na mandat od 5 godina, te jedanput može biti ponovno biran. Glavni direktor (zajedno s Upravom ESM-a) odgovoran je za vođenje tekućeg poslovanja ESM-a pod vodstvom Odbora direktora.

Odbor Guvernera

Odbor guvernera najviše je tijelo ESM-a koje donosi odluke. Sastoji se predstavnika vlade odgovornog za financije iz svake od 20 država članica ESM-a. Predstavnici Europske komisije i Europske središnje banke mogu sudjelovati na sastancima Odbora guvernera kao promatrači. Odborom guvernera predsjedava predsjednik Euroskupine. Odbor guvernera sastaje se najmanje jednom godišnje i kad god to zahtijevaju poslovi ESM-a.

Odbor direktora

Odbor direktora sastoji se od predstavnika svake od 20 članica ESM-a. Svaki član Odbora guvernera imenuje jednog predstavnika u Odbor direktora te jednog zamjenika predstavnika u Odboru direktora. Europska komisija i Europska središnja banka mogu sudjelovati na sastancima Odbora direktora kao promatrači.

Odbor direktora donosi odluke sukladno odredbama Ugovora o osnivanju

ESM-a i pravilnicima ili sukladno odlukama Odbora guvernera. Odluke se donose kvalificiranom većinom, osim ako je drugačije navedeno u Ugovoru o osnivanju ESM-a. Sjednicama Odbora direktora predsjedava glavni direktor ESM-a. Rad Odbora direktora podržan je aktivnostima Odbora za rizike i Odbora za reviziju proračuna i isplate.

Revizorski odbor

Revizorski odbor neovisno je nadzorno tijelo ESM-a čiji je mandat definiran Ugovorom o osnivanju ESM-a i pravilnicima. Predmetni odbor revidira pravilnost, usklađenost, učinkovitost i upravljanje rizicima unutar ESM-a te prati procese unutarnje i vanjske revizije u ESM-u, kao i njihove rezultate.

Revizorski odbor priprema godišnje izvješće u vezi s financijskim izvješćima ESM-a, koje je uz mišljenje vanjske revizije sadržano u godišnjem izvješću ESM-a. Nadalje, Revizorski odbor sastavlja godišnje izvješće za Odbor guvernera o svom revizijskom radu, revizijskim nalazima, zaključcima i preporukama. Navedeno je izvješće dostupno nacionalnim parlamentima i vrhovnim revizijskim institucijama država članica ESM-a, kao i Europskom revizorskom sudu i Europskom parlamentu, zajedno s komentarima Uprave ESM-a izdanim kao odgovor na izvješće.

10.3 Članstvo Republike Hrvatske u ESM-u

Dioničari ESM-a isključivo su države europodručja. Svaka članica ESM-a sudjeluje u kapitalu ESM-a na temelju odgovarajućeg udjela svake države u ukupnom stanovništvu Europske unije i bruto domaćem proizvodu. Pristup novih članica računava se u tzv. ključ za doprinos u kapital (engl. *capital contribution key*), neznatno smanjujući ključeve doprinosa članica osnivača. Iznosi upisanog nominalnog kapitala i iznosi uplaćenog kapitala ostaju nepromijenjeni.

U skladu s preambulom Ugovora o osnivanju ESM-a, države članice Europske unije trebale bi postati članice ESM-a s punim pravima i obvezama nakon uvođenja eura kao službene valute. Na toj osnovi, Odbor guvernera ESM-a mora odobriti zahtjeve za pristupanje ESM-u, uključujući s tim povezane tehničke uvjete i prilagodbe Ugovoru o osnivanju ESM-a. Nakon toga, članica ESM-a koja pristupa mora ratificirati Ugovor o osnivanju ESM-a.

Kada je ESM uspostavljen 2012. godine, tadašnjih 17 država europodručja postale su članice osnivačice institucije. Od tada su se još tri države, Latvija, Litva i Hrvatska, pridružile europodručju i postale članice ESM-a.

ESM ima ukupni kapital od gotovo 708 milijardi eura, a koji sačinjava više od 80 milijardi eura uplaćenog kapitala (engl. *paid in capital*) što su ga osigurale članice ESM-a i približno 628 milijarde eura kapitala na poziv (engl. *callable capital*). Uplaćeni kapital podupire financijsku snagu i visoku kreditnu sposobnost ESM-a kao izdavatelja obveznica i mjenica i ne koristi se u aktivnostima financijske pomoći državama članicama.

Svaka članica doprinosi kapitalu ESM-a na temelju svog udjela u ukupnom stanovništvu EU-a i bruto domaćem proizvodu. U skladu s člankom 42. Ugovora o osnivanju ESM-a, članice ESM-a čiji je bruto domaći proizvod (BDP) po stanovniku (po tržišnim cijenama u eurima u godini koja neposredno prethodi njihovom pristupanju) iznosi manje od 75% prosječnog BDP-a po stanovniku Europske unije prema tržišnim cijenama, mogu koristiti olakšicu u obliku privremene korekcije ključa za doprinose tijekom razdoblja od 12 godina nakon datuma usvajanja eura. Tijekom tog razdoblja, početni upisani kapital članice ESM-a koja koristi korekcije je niži, što dovodi do privremeno nižeg uplaćenog kapitalnog doprinosa. Nakon isteka razdoblja u kojem se korekcija koristi, članica ESM-a obvezna je uplatiti preostali iznos kapitala. Trenutačno tri članice koriste privremene korekcije (kraj 12-godišnjeg razdoblja korekcije prikazan je u zagradama): Latvija (2026.), Litva (2027.) i Hrvatska (2035). Budući da je Hrvatska uvela euro 1. siječnja 2023., imat će koristi od privremene korekcije ključa koja istječe 1. siječnja 2035.

U skladu s Odlukom Vlade Republike Hrvatske o prihvaćanju pisma kojim se iskazuje interes i podnosi zahtjev za ostvarivanje članstva Republike Hrvatske ESM-u od 28. srpnja 2022., ministar financija uputio je ESM-u Pismo o iskazu interesa i zahtjev za ostvarivanje članstva Republike Hrvatske u ESM-u. Odbor guvernera ESM-a je 5. prosinca 2022. usvojio Rezoluciju br. 3 „Odobrenje zahtjeva za pristupanje Republike Hrvatske i detaljnih tehničkih uvjeta s time u vezi“ kojom se odobrava: a) zahtjev za pristupanje Republike Hrvatske u ESM i b) utvrđuju detaljni tehnički uvjeti pristupanja Republike Hrvatske. Zakon o potvrđivanju Ugovora o osnivanju ESM-a i Zakon o potvrđivanju Sporazuma o izmjeni Ugovora o osnivanju ESM-a objavljeni su u Narodnim novinama – Međunarodni ugovori br. 2/2023.). a Republika Hrvatska postala je 20. članica ESM-a 22. ožujka 2023.

Tablica 5. Ključ za doprinos ESM-u

Članica ESM-a	ESM ključ (%)
Belgija	3,4250
Njemačka	26,7402
Estonija	0,2527
Irska	1,5684
Grčka	2,7745
Španjolska	11,7256
Francuska	20,0809
Hrvatska	0,5215
Italija	17,6457
Cipar	0,1933
Latvija	0,2732
Litva	0,4042
Luksemburg	0,2467
Malta	0,0892
Nizozemska	5,6315
Austrija	2,7418
Portugal	2,4716
Slovenija	0,4643
Slovačka	0,9791
Finska	1,7706
Ukupno	100,0"

Izvor: ESM

Pristupanjem ESM-u, Republika Hrvatska je inicijano upisala kapital u iznosu od 3.695.000.000,00 eura (od čega je uplaćeni kapital 422.290.000,00 eura, a kapital na poziv 3.272.710.000,00 eura). Inicijalnom upisu kapitala od 3.695.000.000,00 eura od strane Republike Hrvatske odgovara 36.950 udjela u kapitalu, od kojih je 4.222,9 uplaćenih dionica i 32.727,1 dionica na poziv. U skladu s člankom 41. Ugovora o osnivanju Europskog stabilizacijskog mehanizma, Republika Hrvatska će iznos uplaćenog kapitala od 422.290.000,00 eura plaćati u pet godišnjih rata. Nakon isteka privremene korekcije ključa 1. siječnja 2035., Republika Hrvatska će dodatno upisati kapital u iznosu od 2.038.900.000,00 eura (od čega je uplaćeni kapital 233.010.000,00 eura, a kapital na poziv 1.805.890.000,00 eura). Republika

Hrvatska će tada imati upisan temeljni kapital u iznosu od 5.733.900.000,00 eura što odgovara 57.339 udjela u kapitalu, od kojih je 6.553 uplaćenih dionica i 50.786 dionica na poziv. Republika Hrvatska će iznos od 233.010.000,00 eura uplaćenog kapitala platiti u jednoj rati u mjesecu koji slijedi nakon isteka privremene korekcije. Doprinos Republike Hrvatske ESM ključu početno će iznositi 0,5215%.

Tablica 6. Upis odobrenog temeljnog kapitala ESM-a

Članica ESM-a	Broj udjela	Upis kapitala (EUR)
Belgija	242.662	24.266.200.000
Njemačka	1.894.528	189.452.800.000
Estonija	17.907	1.790.700.000
Irska	111.117	11.111.700.000
Grčka	196.573	19.657.300.000
Španjolska	830.750	83.075.000.000
Francuska	1.422.720	142.272.000.000
Hrvatska	36.950	3.695.000.000
Italija	1.250.187	125.018.700.000
Cipar	13.696	1.369.600.000
Latvija	19.353	1.935.300.000
Litva	28.634	2.863.400.000
Luksemburg	17.477	1.747.700.000
Malta	6.323	632.300.000
Nizozemska	398.988	39.898.800.000
Austrija	194.252	19.425.200.000
Portugal	175.114	17.511.400.000
Slovenija	32.894	3.289.400.000
Slovačka	69.369	6.936.900.000
Finska	125.443	12.544.300.000
Ukupno	7.084.937	708.493.700.000

Izvor: ESM

A stylized number '11.1' rendered in a light blue color. The first '1' is tall and narrow, the second '1' is shorter and wider, and the decimal point is a small square.

REFORMA GLOBALNE FINANCIJSKE ARHITEKTURE

Hrvoje Mršić

11.1 Reforma globalne financijske arhitekture

Svijet se suočava s nizom preklapajućih kriza, pored učinaka i posljedica pandemije COVID-19, rata u Ukrajini koji je rezultirao energetskim i prehrambenim šokovima te inflacije koja je dosegla razine koje nisu viđene desetljećima u mnogim zemljama. Također, pojačana je i vidljivost klimatskih promjena kroz rastuću učestalost ekstremnih vremenskih prilika. Opseg financijskog odgovora potrebnog za rješavanje ovih kriza je značajan. Ukrajina je procijenila kako bi obnova ratom stradalih područja i njezine ekonomije mogla koštati i do 750 milijardi USD, dok je procijenjeni nedostatak financiranja za ispunjenje UN-ovih ciljeva održivog razvoja do 2030. za sada procijenjen na 3,7 bilijuna USD. Istovremeno, i razvijena gospodarstva i gospodarstva u razvoju suočavaju se sa značajnim fiskalnim ograničenjima koja su pogoršana opisanim izazovima. Postalo je jasno da je postojeći okvir financiranja ograničen i ne može se zadovoljiti samo javnim financiranjem. Posljedično, od 2015. godine, UN poziva na djelovanje kojim bi se iskoristile mogućnosti uključivanja financiranja privatnog sektora te se time pretvorile „milijarde u bilijune“, s naglaskom na financiranje ostvarenja ciljeva održivog razvoja. Premda su mogućnosti za ulaganja privatnog sektora u ublažavanje klimatskih promjena i drugih ciljeva održivog razvoja prilično velike, mobiliziranje tih sredstava i dalje predstavlja izazov.

Međunarodne financijske institucije imaju ključnu ulogu u podržavanju ekonomske stabilnosti, održivog razvoja i smanjenja siromaštva diljem svijeta. Ove institucije već desetljećima pružaju financijsku potporu zemljama u razvoju kroz osiguravanje zajmova, bespovratnih sredstava te savjetovanja za različita područja kao što je prometna infrastruktura, obrazovanje, zdravstvo, zaštita okoliša, itd. Međutim, dinamika globalnog razvoja pokazuje da su potrebne promjene u funkcioniranju ovih banaka kako bi se bolje nosile sa suvremenim izazovima i postigli učinkovitiji rezultati. Jedan od ključnih aspekata promjene trebao bi biti veći fokus na ciljevima održivog razvoja utvrđenima u Agendi 2030 Ujedinjenih naroda. MFI-evi bi trebali osigurati da projekti koje financiraju pridonose održivom razvoju, smanjenju nejednakosti i zaštiti okoliša. To zahtijeva temeljitiju analizu projekata te procjenu njihovog dugoročnog utjecaja na okoliš i različite društvene aspekte.

Reforma MFI-eva trebala bi osigurati mehanizme za učinkovitiju raspodjelu financijskih i drugih resursa prema utvrđenim prioritetima. Bolja koordinacija

između različitih MFI-eva i izbjegavanje preklapanja ili konkurencije poboljšali bi usmjeravanje sredstava i povećali ukupni utjecaj podržanih projekata. Veći naglasak na transparentnosti i odgovornosti u procesima donošenja odluka o financiranju mogao bi povećati povjerenje svih dionika, a prije svega korisnika pomoći. U području inovacija i tehnoloških napredaka reforme bi trebale omogućiti bolje korištenje potencijala MFI-eva. To bi moglo uključivati podršku projektima koji se fokusiraju na digitalizaciju, obnovljive izvore energije, tehnološki razvoj poljoprivrede i druge sektore s visokim potencijalom za transformaciju niskorazvijenih zemalja. Uključivanje privatnog sektora može biti ključno za ostvarivanje većeg opsega i utjecaja razvojnih projekata. Reforme bi trebale olakšati partnerstva između javnog i privatnog sektora, smanjiti rizik za privatne investitore i promovirati održive poslovne modele koji imaju pozitivan utjecaj na društvo i okoliš. Također je potrebna veća podrška jačanju institucionalnih kapaciteta u zemljama korisnicama, što posljedično može dugoročno povećati održivost razvojnih projekata. Reforme bi trebale poticati programe obuke, prijenos znanja i tehničku podršku kako bi zemlje korisnice bile sposobne samostalno voditi projekte nakon završetka financijske podrške.

Na tragu navedenih izazova, u okviru talijanskog predsjedanja G20 2021. godine, uspostavljen je neovisni Panel G20 za reviziju Okvira adekvatnosti kapitala (engl. Capital Adequacy Framework – CAF) multilateralnih razvojnih banaka (MDB).^{32,33} Predsjedništvo je dobilo zadaću: i. utvrditi vjerodostojna i transparentna mjerila o tome kako ocijeniti okvir adekvatnosti kapitala; ii. osigurati dosljedno razumijevanje tematike svim važnim dionicima (dioničari, same banke te agencije za kreditni rejting); iii. omogućiti dioničarima da razmotre potencijalne prilagodbe kako bi se maksimizirao kapacitet financiranja MDB-ova. Panel je objavio svoje izvješće u srpnju 2022. pod indonezijskim predsjedanjem G20 koji je sadržavao 17 preporuka raspoređenih u pet širokih područja: i. Prilagoditi pristup definiranju tolerancije rizika; ii. Davati više značaja kapitalu na poziv; iii. Proširiti korištenje financijskih inovacija; iv. Poboljšati ocjenjivanje financijske snage MDB-a od strane agencija za analizu kreditnih rejtinga; v. Povećati pristup bazama podataka i analizama MDB-a.

32 Afrička banka za razvoj, Azijska banka za razvoj, Azijska infrastrukturna investicijska banka, Europska banka za obnovu i razvoj, Europska investicijske banka, Inter-američka banka za razvoj, Islamska razvojna banka, Nordijska razvojna banka i Grupacija Svjetske banke

33 Koristi se termin multilateralne razvojne banke, a ne međunarodne financijske institucije radi usklađivanja s nazivljem u službenim dokumentima G20.

Nakon toga, čelnici G20 su tijekom summita na Baliu u studenom 2022. pozvali na izradu mape puta (engl. Roadmap) za provedbu preporuka G20. Prvo izvješće predstavljeno je u srpnju 2023. pod indijskim predsjedanjem G20 uz glavne zaključke o nužnosti ubrzanja provedbe preporuka G20 te poticaja MDB-ovima za suradnju i razvoj sustavnih pristupa prema provedbi preporuka CAF-a, gdje god je to moguće.

Potaknuta navedenim raspravama, Francuska je predstavila ideje za novi dogovor o globalnom financiranju na konferenciji održanoj u Parizu 22. i 23. lipnja.³⁴ Tom je prilikom istaknuto kako je trenutačna financijska arhitektura za razvoj izgrađena na temeljima „Bretton Woodsa“ te kako je došlo vrijeme za novi globalni financijski pakt. Cilj je snažnije poticati financiranje borbe protiv klimatskih promjena i zaštite bioraznolikosti te usmjeravati djelovanje MFI-eva u što većoj mjeri prema ciljevima održivog razvoja Ujedinjenih naroda do 2030. U zajedničkoj izjavi koju su potpisale 52 zemlje (uključujući Hrvatsku) posebno se ističe potreba³⁵:

- iznalaženja tješnje suradnje različitih MDB-ova kao i agencija Ujedinjenih naroda te filantropa.
- aktiviranja svih postojećih financijskih mehanizama i jači fokus na nove mehanizme financiranja (posebno u dijelu financiranja od strane privatnog sektora)
- zadržavanja usmjerenja zajmova s povoljnijim uvjetima od tržišnih na zemlje niskog dohotka. Međutim, istovremeno se zagovara razvoj novih oblika povoljnog financiranja namijenjenih rješavanju globalnih izazova, uz uvjet da ne narušavaju dostupnost povoljnog financiranja za zemlje niskog dohotka.
- snažnije integracije klimatskih aspekata u sve oblike djelovanja MDB-ova
- pružanja potpore zemljama u razvoju u jačanju vlastitih institucionalnih kapaciteta, uključujući analitičke kapacitete i kapacitete za dijalog o javnim politikama.

Iznesene potrebe još su jedan pokazatelj smjera potrebne prilagodbe

34 Detaljnije informacije o konferenciji i njezinim rezultatima mogu se naći na: <https://nouveau-pactefinancier.org/en.php>

35 Cjeloviti tekst izjave dostupan je na <https://nouveau-pactefinancier.org/pdf/multilateral-development-banks-vision-statement.pdf>

načina rada MFI-eva novim globalnim okolnostima te poboljšanja njihove učinkovitosti u jačanju individualnih kapaciteta zemalja niskog dohotka.

11.2 Novi globalni financijski pakt i europska financijska arhitektura za razvoj

Kao najveći pojedinačni izvor financiranja globalne financijske arhitekture za razvoj, Europska unija (EU) i njezine države članice zauzimaju središnje mjesto i igraju važnu ulogu u napretku globalnog razvitka. Unutar EU-a trenutačno je aktivan velik broj instrumenata i institucija koji promiču ciljeve Agende 2030. Program EU-a za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Europa (NDICI – Globalna Europa), usvojen u okviru Višegodišnjeg financijskog okvira 2021. – 2027. pruža strateški okvir i skup mehanizama za financiranje ulaganja u partnerskim zemljama (uglavnom zemlje niskog dohotka). Za razdoblje 2021. – 2027. iz EU proračuna osigurano je 79,5 milijardi eura za provedbu NDICI – Globalna Europa. U okviru ovog instrumenta djeluju dva važna mehanizma: Europski fond za održivi razvoj plus (EFSD+) i Jamstvo za vanjsko djelovanje (EAG). Oni osiguravaju cijeli niz financijskih i tehničkih potpora za provedbu razvojnih projekata u trećim zemljama, što uključuje i mobiliziranje privatnog kapitala.

Ključne europske financijske institucije koje sudjeluju u financiranju razvojnih projekata su Europska investicijska banka (EIB) i Europska banka za obnovu i razvoj (EBRD). Pored njih, nekoliko nacionalnih razvojnih institucija koje su prošle postupak akreditacije sudjeluje u upravljanju europskim financijskim instrumentima za razvoj. Dvije najveće nacionalne razvojne institucije su francuska Agence Française de Développement (AFD) i njemački Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW), koji su pak dio Enhanced Partnership Group zajedno sa španjolskom Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo i talijanskom Cassom Depositi e Prestiti. Europska udruga europskih financijskih institucija za razvoj (engl. European Development Finance Institutions – EDFI) okuplja predstavnike petnaest nacionalnih razvojnih banaka i drugih institucija uključenih u bilateralno financiranje razvojnih projekata u zemljama niskog dohotka.

Jedan od važnih ciljeva Europske unije u proračunskom razdoblju 2021. – 2027. jest ojačati učinkovitost djelovanja institucija koje sudjeluju u pružanju razvojne pomoći. U tom je dijelu naglasak na poboljšanju suradnje EIB-a

i EBRD-a uz smanjenje fragmentacije i preklapanja financiranih projekata. Regulativa kojom je uspostavljen instrument NDICI – Globalna Europa osigurava znatno snažniji okvir za vidljivost, izvještavanje i evaluaciju razvojne suradnje EU nego prije. Bolja komunikacija i suradnja različitih aktera se želi osigurati kroz inicijative „Tima Europa“, koje predstavljaju zajedničko planiranje i provedbu tematskih aktivnosti različitih EU dionika uključenih u projekte razvojne suradnje.³⁶

Nakon dvogodišnjeg postupka, zaključak Vijeća o jačanju europske financijske arhitekture za razvoj usvojen je 14. lipnja 2021., temeljem Studije izvedivosti o opcijama iz Izvješća Skupine mudrih osoba (engl. Wise Persons Group) iz rujna 2019. Zaključkom se potiče jača suradnja između EIB-a, EBRD-a i EK te jasnija podjela rada između EIB-a i EBRD-a uz snažnu koordinacijsku ulogu EK. EIB i EBRD trebaju unaprijediti svoje razvojno djelovanje u okviru svojih mandata i poslovnih modela, po mogućnosti bez poziva za povećanja kapitala. Zaključak je ostavio teme strateškog razvoja EBRD-a i EIB-a u pogledu razvojne suradnje (daljnjeg geografskog širenja EBRD-a i osnivanje zasebne razvojne podružnice EIB-a) na odluku upravljačkim tijelima tih institucija. EIB i EBRD obvezuju se podnositi izvješća Vijeću dva puta godišnje u 2022. te jednom godišnje od 2023. nadalje. Nastavno na sadržaj zaključka Vijeća, EIB i EBRD osnovali su radnu skupinu na visokoj razini te su 11. listopada 2021. potpisali Okvirni sporazum o suradnji na projektima izvan EU. Cilj ovog Sporazuma je poboljšati suradnju i izbjeći dupliciranje aktivnosti kod pripreme projekata koje zajedno sufinanciraju. Banke su poboljšale podjelu rada, razmjenu informacija, kao i zajedničko komuniciranje prema van kako bi se poboljšala vidljivost u okviru pristupa Tim Europa. Pojedini aspekti poboljšane suradnje EIB-a i EBRD-a operativno se razrađuju na razini 6 radnih skupina (engl. *task force*).

EIB

EIB-ov Odbor direktora je u rujnu 2021. usvojio sljedeće mjere za unaprjeđenje svojeg razvojnog rada:

- osnivanje zasebne organizacijske jedinice za razvoj (engl. *development branch*) koja objedinjuje sve poslovanje EIB-a izvan država članica EU i koja je započela s radom početkom 2022.

³⁶ Više detalja o inicijativama Tima Europa se može naći na https://capacity4dev.europa.eu/resources/team-europe-tracker_en

- osnivanje Savjetodavnog odbora za operacije izvan EU (engl. Board Advisory Group on EIB's Global Operations) za stručnu podršku Odboru direktora za poslovanje EIB-a izvan država članica EU. Članove čine predstavnici država članica EU, EK i EEAS-a.

EBRD

- Temeljem Strateškog kapitalnog okvira (SCF) EBRD-a za razdoblje 2021. – 2025., utvrđen je interes EBRD-a za moguće ograničeno i postupno širenje poslovanja dalje od postojećih regija prema supsaharskoj Africi i Iraku. Ovo širenje podrazumijeva nužnu izmjenu Sporazuma o osnivanju Banke te donošenje odluke guvernera EBRD-a. Pitanje geografskog širenja poslovanja bila je tema srednjoročnog pregleda (engl. *mid-term review*) SCF-a na godišnjoj skupštini 2022. Prema zaključcima Izvješća o potencijalnom geografskom širenju, EBRD ima mogućnost godišnjih plasmana na razini od 12,5 do 13,5 milijardi eura do 2030. godine (povećanje za 2-3 milijarde u odnosu na 10 milijardi eura u 2021.). Kao pretpostavka projekcije korišteno je poslovanje u novih 6-10 država. EBRD je izvršio ispitivanje tržišta za svoje proizvode u Beninu, Burkini Faso, Obali Bjelokosti, Gani, Keniji, Nigeriji, Senegalu, Sudanu i Iraku. Naglasak je na podršci razvoju privatnog sektora i komplementarnom poslovanju s ostalim razvojnim institucijama. Sukladno nalazima Izvješća moguće je ograničeno i postupno širenje poslovanja koje ne bi trebalo ugroziti financijsku stabilnost i poslovanje EBRD-a u postojećim državama operacija. Na Godišnjoj skupštini EBRD-a u Uzbekistanu, 2023. godine, donesene su odluke vezane za nužno povećanje kapitala te proširenje poslovanja na subsaharsku Afriku i Irak, koje će se implementirati u narednih nekoliko godina.

Primjer novog pristupa EU razvojnoj suradnji s zemljama Latinske Amerike i Kariba kroz inicijative Tima Europa

Na poslovnom okruglom stolu EU-LAC u sklopu samita EU-CELAC (engl. The Community of Latin American and Caribbean States) održanom 17. srpnja 2023. predsjednica EK Ursula von der Leyen predstavila je EU-LAC Global Gateway Investment Agendu (Globalna investicijska agenda Europske unije i Latinske Amerike i Kariba, dalje u tekstu: GGIA). Poslovni okrugli stol EU-LAC bio je suorganiziran s Inter-američkom bankom za razvoj (IDB) i Razvojnomo bankom Latinske Amerike (CAF), koje su također bile ključne u pripremi GGIA-e sa španjolskom vladom i Komisijom. GGIA uključuje potencijalne investicijske projekte koji će pomoći u rješavanju infrastrukturnih potreba regije, istovremeno stvarajući lokalnu dodanu vrijednost i promičući rast, radna mjesta i društvenu koheziju. GGIA također predstavlja političko opredjeljenje za zajednički rad, identificiranje pravednih zelenih i digitalnih mogućnosti ulaganja u Latinskoj Americi i na Karibima, koje će imati koristi od otvorenog okruženja stvorenog trgovinskim i investicijskim sporazumima i pomoći će u postizanju ciljeva održivog razvoja. GGIA će biti realiziran kroz inicijative Tima Europa. EK je objavila da je kroz institucije uključene u Tim Europa izdvojeno više od 45 milijardi eura za projekte partnerstva s Latinskom Amerikom i Karibima do 2027.

GGIA se temelji na 4 stupa:

1. Pravedna zelena tranzicija
2. Uključiva digitalna transformacija
3. Ljudski razvoj
4. Zdravstvena otpornost i cjepiva

Projekti

GGIA uključuje popis od više od 130 projekata kako bi pravedna zelena i digitalna tranzicija postala stvarnost na obje strane Atlantika. Popis je sastavljen u bliskoj suradnji sa španjolskim predsjedništvom i temelj je za daljnje dijaloge s latinoameričkim i karipskim partnerima.

Istaknuti projekti:

1. Zeleni hidrogen u Čileu – ova inicijativa Tima Europe za razvoj zelenog vodika u Čileu zajednički je napor Europske unije i njezinih država članica u poticanju suradnje s Čileom za razvoj njegova gospodarstva temeljenog na obnovljivoj vodiku.
2. Digitalni savez EU-a, Latinske Amerike i Kariba – GG ulaganja također će biti olakšana kroz digitalni savez EU-LAC (EU-LAC Digital Alliance). Pokrenuta u ožujku 2023., ova zajednička inicijativa okuplja ključne aktere iz javnog i privatnog sektora kako bi EU i LAC postavili na čelo uključive digitalne transformacije. Regionalna Copernicus strategija poboljšat će otpornost zemalja LAC-a podržavajući njihovo upravljanje prostornim podacima. Okosnice Digitalnog saveza EU-LAC bit će temeljne slobode, vladavina prava i demokratska načela, zaštita privatnosti i osobnih podataka te podrška slobodnom, otvorenom, sigurnom i zaštićenom globalnom internetu.
3. Digitalna Jamajka – pružajući Jamajci širokopojasni pristup internetu, digitalni plan Jamajke uključuje rješavanje digitalne podijeljenosti (jaza) s ruralnim područjima, olakšavanje pristupa obrazovanju i također tehnološkim inovacijama za privatni sektor.
4. Zdravstvena otpornost i proizvodnja cjepiva u Meksiku – u Meksiku će „zdravstvena otpornost i proizvodnja cjepiva“ pomoći u jačanju sustava zdravstvene otpornosti Meksika i stvoriti nove tržišne prilike, kako za meksičku farmaceutsku, biotehnološku i medicinsku industriju tako i za onu EU-a.

11.3 Stavovi RH o reformi globalne i europske financijske arhitekture za razvoj

Republika Hrvatska podržala je sve aktivnosti koje vode prema unaprijeđenju razvojne arhitekture, efikasnom korištenju financijskih instrumenata te povećanju vidljivosti EU-a u svijetu. Upravo tijekom hrvatskog predsjedanja Vijećem EU 2020. godine, aktivno se radilo na pripremi i usvajanju zaključaka

Vijeća o financijskoj arhitekturi za razvoj koji su se temeljili na preporukama i analizama neovisnih stručnih skupina.

Na proljetnim sastancima MMF-a/WB-a u 2023. RH je podržala „Razvojnu mapu puta Grupacije Svjetske banke“, sastavljenu kako bi se bolje odgovorilo na aktualne globalne razvojne izazove. RH smatra da bi MDB-ovi trebali igrati ključnu ulogu u pružanju potpore zemljama klijentima u provedbi njihovih razvojnih strategija, s ciljem postizanja zelenog i održivog oporavka i smanjenja društvenih razlika. MDB-ovi bi tako trebali još intenzivnije koristiti svoje istraživačke i analitičke kapacitete za pružanje savjetodavnih usluga koje bi potaknule zemlje niskog dohotka da se snažnije usmjere prema ulaganjima sa širim društvenim koristima. Također, stav je RH da bi MDB-ovi trebali primijeniti širi raspon instrumenata, uključujući jamstva i proizvode osiguranja, kako bi mobilizirali više privatnog kapitala. S tim u vezi, RH podržava reviziju adekvatnosti kapitala MDB-a koja je u tijeku prema preporukama G20, kako bi MDB-ovi bili aktivniji u odgovoru na postojeće izazove, a sve unutar mogućnosti postojećih kapitalnih pozicija. Korištenje inovativnih instrumenata kao što je Sporazum o razmjeni izloženosti³⁷ (engl. Exposure Exchange Agreements) između MDB institucija također je jedan mogući put naprijed koji bi se mogao dodatno razvijati, budući da se u prošlosti pokazao kao koristan instrument.

U okviru europskih praksi, RH je podržala daljnje produbljivanje suradnje EIB-a i EBRD-a na strateškoj i tehničkoj razini kako bi se zadržale njihove komparativne prednosti te sinergijski iskoristilo njihovo znanje i iskustvo. Također je podržala napore za unaprjeđenje poslovnih modela EIB-a i EBRD-a kao glavnih razvojnih institucija u potpunom (EIB) i većinskom vlasništvu (EBRD) država članica EU, u okviru postojećih financijskih i operativnih resursa. U konačnici, RH je i potpisnica tzv. Izjave o viziji MDB-ova, koju su u lipnju 2023. u Parizu potpisale 52 zemlje.

37 Razmjena izloženosti između multilateralnih razvojnih banaka uključuje sintetičku razmjenu izloženosti prema državnim obveznicama na način neutralan prema riziku kako bi se pomoglo u rješavanju ograničenja pojedinačnih dužnika i koncentracije portfelja.

12.

BUDUĆNOST SURADNJE HRVATSKE I MEĐUNARODNIH FINANCIJSKIH INSTITUCIJA

Hrvoje Mršić i Jakša Puljiz

U prethodnim poglavljima analizirane su temeljne postavke suradnje s međunarodnim financijskim institucijama u Republici Hrvatskoj. Iz tih analiza moguće je izvući pouke za poboljšanje postojeće suradnje, ali i razmotriti strateško pozicioniranje RH u pogledu buduće, dugoročne, suradnje. U tom smislu može se govoriti o dva smjera razvoja suradnje. Prvi smjer je onaj vezan za jačanje učinkovitosti provedbe projekata sufinanciranih od strane MFI-eva na području RH. Drugi smjer okrenut je k budućnosti i odnosi se na jačanje uloge RH kao zemlje donatorice, a u svrhu ostvarivanja njezinih gospodarskih, vanjskopolitičkih i geostrateških ciljeva. Za ostvarenje navedenog bit će potrebne određene prilagodbe normativne, institucionalne i administrativne prirode.

12.1 Poboljšanje učinkovitosti projekata financiranih od strane MFI-eva

Do sada su međunarodne financijske institucije u svrhu financiranja javnih projekata odobrile sredstva u iznosu od gotovo 11,4 milijarde eura. Time se MFI-evi svrstavaju u najznačajnije partnere u financiranju javnih potreba u Hrvatskoj. Premda je financijska važnost suradnje s MFI-evima smanjena nakon pristupanja Europskoj uniji i otvaranja mogućnosti izdašnog financiranja razvojnih potreba putem sredstava fondova EU, za očekivati je da će MFI-evi i dalje imati važnu ulogu u podržavanju razvoja RH. Podrška MFI-eva i dalje će biti osobito povezana s financiranjem područja za koja EU sredstva trenutačno nisu dostupna, kao i za osiguranje nacionalnog učešća za projekte temeljno financirane putem EU fondova. Treba naglasiti kako sve nepovoljnije okruženje kamatnih stopa na globalnim financijskim tržištima pojačava važnost suradnje RH s MFI-evima. Dodatno, za očekivati je da će se MFI-evi, u skladu s promjenama u globalnim ciljevima, sve više usmjeravati na aktivnosti privatnog sektora, poglavito u pogledu jačanja mikro, malog i srednjeg poduzetništva.

Buduće zaduživanje kod MFI-eva bi, kao i do sada, trebalo zadovoljiti osnovne kriterije „zdravog zaduživanja“, a koje se može definirati na sljedeći način: a) postojanje jasnog doprinosa ostvarivanju utvrđenih globalnih i nacionalnih razvojnih ciljeva, b) osigurana održivost duga u smislu povoljnijih uvjeta financiranja od onih tržišnih te c) ostvarenja partnerskog odnosa i osjećaja vlasništva nad projektima nacionalnih aktera i MFI-eva. Međutim, za očekivati je da će se i u budućnosti više koristiti alternativni financijski instrumenti

nego oni uobičajeni kao što su do sada bili izravni zajmovi državi ili zajmovi uz državno jamstvo. Uz uobičajene financijske instrumente, porast će udio instrumenata važnih u područjima refinanciranja i restrukturiranja duga, kao što su garancije i izdanja raznih vrijednosnica. Za poticanje privatnog sektora i sufinanciranje fondova EU važnu ulogu već imaju okvirni zajmovi koji su po svom volumenu vrlo značajni, a u budućnosti će biti još značajniji.

Također je važno osigurati jasnu viziju i kriterije suradnje s MFI-evima kada su u pitanju instrumenti tehničke pomoći čiji je cilj poboljšati učinkovitost pojedinih sektorskih politika. U tom je dijelu potrebno osigurati da projekti suradnje pružaju održiv prijenos znanja na domaće institucije koji dovodi do trajnog jačanja nacionalnih institucionalnih kapaciteta. Kako bi se povećala ukupna spremnost i kapacitet domaćih institucija za učinkovitu suradnju s MFI-evima svakako je potrebno izvršiti određene prilagodbe u sustavu provedbe projekata financiranih od strane MFI-eva. Potrebne prilagodbe mogu se podijeliti na tri ključna područja: a) normativne prilagodbe, b) institucionalne prilagodbe i c) jačanje administrativnih kapaciteta.

Normativne prilagodbe

U sklopu novih strateških okvira zadanih putem globalnih i europskih institucija potrebno je izvršiti prilagodbu zakonskih i podzakonskih okvira kojima se uređuju odnosi s međunarodnim financijskim institucijama. Neki od propisa kojima se danas služe svi dionici u procesima provedbe suradnje s MFI-evima stari su više od desetljeća, a zakon koji uređuje postupke sklapanja međunarodnih ugovora i dva i pol desetljeća. S obzirom na, u posljednjem desetljeću, ostvarene procese euro-atlantskih integracija te promjenu u tretmanu odnosa Republike Hrvatske s međunarodnim financijskim institucijama, zasigurno je potrebno pristupiti promjenama propisa koji uređuju pitanja sklapanja i izvršavanja međunarodnih ugovora. Aktualni Zakon o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora na snazi je od 1996. godine te se od tada nije mijenjao. Dopunama normativnog okvira modernizirali bi se i ubrzali procesi donošenja zakonskih okvira za stupanje na snagu međunarodnih financijskih ugovora, a čime se pak ubrzava dostupnost financijskih sredstava za ostvarivanje razvojnih ciljeva.

Također, potrebno je mijenjati i prilagoditi Zakon o sustavu provedbe programa Europske unije i sustavu provedbe projekata financiranih iz sredstava zajmova i darovnica iz ostalih inozemnih izvora (NN br. 58/2006) s pripadajućom mu Uredbom o poslovima upravljanja sustavom i nadzoru

provedbe projekata financiranih iz sredstava zajmova i darovnica Republici Hrvatskoj iz ostalih inozemnih izvora (NN br. 33/2007). Sama činjenica da je RH od 2013. u statusu zemlje članice ukazuje na potrebu izrade novog normativnog okvira, barem u dijelu provedbe programa EU.

Institucionalne prilagodbe

Iz svih prethodno navedenih razloga te posebno zbog položaja Republike Hrvatske kao punopravne članice EU, potrebno je jačati mehanizam koordinacije za suradnju s međunarodnim institucionalnim dionicima. Naime, i dalje postoji potreba za jačanjem horizontalne i međusektorske suradnje državnih institucija s ciljem utvrđivanja nacionalnih stajališta koja se zatim na odgovarajući način oblikuju i provode u okviru strategija suradnje s MFI-evima. Jasnim procesima formuliranja stajališta Republike Hrvatske o važnim strateškim pitanjima moguće je u kratkom roku osnažiti ovu suradnju. Primjer jednog takvog koordinacijskog mehanizma već postoji u okviru suradnje s tijelima Europske unije te je institucionaliziran kroz Odluku Vlade RH iz svibnja 2016. godine o osnivanju međuresorne Radne skupine za europske poslove. Sličan koordinacijski mehanizam može se primijeniti kada je u pitanju suradnja s MFI-evima.

Paralelno s razvojem koordinacijskih procesa, važno bi bilo posvetiti se internom razvijanju sustava evaluacija programa suradnje s MFI-evima. Taj segment često je zapostavljen ili ne postoji unutar sustava provedbe projekata financiranih od strane MFI-eva. Evaluacijama programa suradnje s MFI koristeći se suvremenim metodološkim pristupima, moguće je doći do mjerljivih ocjena ostvarenih rezultata u odnosu na uložene resurse. Na taj bi se način moglo dublje analitički sagledati razvojni učinak i korist za RH od suradnje s MFI-evima te izvući važne pouke za planiranje buduće suradnje. Nadalje, nužno je jačati odgovornost domaćih dionika u kreiranju strategija prema MFI-evima. Jedan od mogućih smjerova institucionalizacije takve aktivnije uloge može biti uspostava stalne koordinacije s MFI-evima aktivnima na području RH. Svrha aktivne donatorske koordinacije jest učinkovito i efikasno korištenje instrumenata MFI te aktivno upravljanje ukupnim portfeljem u odnosu na potrebe države za financiranjem njezinog razvoja u okvirima upravljanja javnim dugom.

Jačanje administrativnih kapaciteta

Za primjenu normativnih i institucionalnih prilagodbi nužno je prilagoditi

i administrativne kapacitete. U tom je dijelu posebno važno osigurati kontinuiranu provedbu specijaliziranih obrazovnih programa za nositelje suradnje s MFI-evima. Sve veća tehnička složenost suvremenog financijskog sustava, a posebno u dijelu koji se odnosi na djelovanje MFI-eva, traži stalno usavršavanje i stjecanje novih znanja o financijskim instrumentima i drugim važnim aspektima suradnje s MFI-evima. Ulaganje u znanja i vještine zaposlenika koji rade na provedbi suradnje s MFI-evima vjerojatno je najbrži način za stvaranje potrebnih kapaciteta za učinkovito upravljanje javnim dugom te postizanje razvojnih ciljeva RH kroz spomenutu suradnju.

12.2 Jačanje položaja RH kao zemlje donatorice u odnosima s MFI-evima

Kako bi RH bila spremna u srednjoročnom razdoblju odgovoriti na izazove aktivnog sudjelovanja u globalnim razvojnim politikama sukladno novoj ulozi zemlje donatorice, nužno je ojačati organizacijski te uspostaviti odgovarajući normativni okvir. Za pretpostaviti je da će Republika Hrvatska u narednom razdoblju preuzimati sve aktivniju ulogu u međunarodnim institucijama u kojima je članica. Temelji takvog usmjerenja su izravno povezani s članstvom u EU gdje je aktivno sudjelovanje nacionalnih institucija u radu i odlukama europskih institucija postao standardan način djelovanja. Upravo iskustvo u radu i donošenju odluka unutar institucija EU može biti od pomoći od aktivnijeg uključivanja u djelovanje MFI-eva.

U tom pogledu potrebno je aktivnije djelovati u radu i odlučivanju upravnih tijela MFI-eva. Putem ureda konstitueneci i predstavnika Republike Hrvatske u tim tijelima moguće je aktivnije predstavljati stajališta Republike Hrvatske. Kako bi se aktivno i na ravnopravan i dosljedan način sudjelovalo u raspravama unutar MFI-eva potrebno je imati kvalitetnu pripremu argumentacije i stajališta. U tom pogledu ključnu ulogu ima domaća međuinstitucionalna ali i izvaninstitucionalna suradnja i koordinacija. Putem formalnih radnih grupa i sastanaka i manje formalnih uključivanja stajališta privatnog sektora, civilnog društva i šire javnosti moguće je oformiti jasne niše i strateške smjerove za promicanje interesa Republike Hrvatske unutar MFI-a. Za kvalitetnu koordinaciju i pripremu okvira za stajališta RH u institucijama MFI potrebno je osigurati dodatnu obuku o načinu rada MFI-eva te povećati ukupnu razinu znanja o MFI-eva kod nacionalnih dionika, a posebno onih koji su izravno uključeni u suradnju s MFI-evima.

U budućem razdoblju rad i suradnja s MFI-ima će pored nastavka pružanja potpore za projekte realizirane na području RH imati sve jače usmjerenje ka ostvarivanju nacionalnih vanjskopolitičkih i geostrateških ciljeva. Jedan od strateških ciljeva, istaknut u svim relevantnim dokumentima, odnosi se na osnaživanje uključenosti domaćeg gospodarstva u provedbu programa i projekata MFI-eva izvan RH. U proteklih nekoliko godina u suradnji s pojedinim MFI-evima, Hrvatskom gospodarskom komorom i Ministarstvom financija održani su brojni seminari na kojima su predstavljene mogućnosti sudjelovanja domaćeg privatnog sektora na natječajima koje objavljuju MFI-evi. U narednom razdoblju nužno je dodatno pojačati takve aktivnosti te proširiti krug zainteresiranih gospodarstvenika.

Također je potrebno snažnije promišljati mogućnosti za prijenos znanja i iskustva domaćih institucija u pojedinim javnim politikama prema zemljama niskog dohotka uz pomoć MFI-eva. Hrvatska iskustva s uvođenjem projekta cjelodnevne škole ili npr. digitalizacije osnovnih i srednjih škola mogu itekako biti zanimljivi za cijeli niz zemalja niskog dohotka. Stoga je snažnija promocija uspješnih projekata javnog sektora također vrlo važan aspekt jačanja položaja RH kao zemlje donatorice razvojne pomoći. Mnoge razvijene zemlje koriste međunarodne financijske institucije kao platforme u svrhu promicanja vlastitih vanjskopolitičkih, gospodarskih i geostrateških interesa. One imaju dugogodišnje iskustvo i snažnu institucionalnu infrastrukturu koja im u tome pomaže. Razvijene zemlje namjenske uplate u različite fondove unutar MFI-a vrlo često koriste kako bi kroz njih promovirale vlastite stručnjake i privatni sektor. Uobičajeno je uvjetovati uplate u fondove za pomoć siromašnim zemljama sa zapošljavanjem određenog tehničkog i upravnog osoblja unutar MFI koja preuzima ulogu agenta za upravljanje tim fondom.

Važno mjesto u jačanju nacionalnih pozicija unutar MFI-eva imaju zaposlenici MFI-eva, posebno oni na rukovodećim položajima. Imenovanja nacionalnih stručnjaka na radna mjesta unutar MFI-a moguće je putem više načina. Jedan od statutarinih mogućnosti su rotacijski sporazumi unutar konstituciji pojedinih MFI, a koji se temelje na snazi vlasničkog kapitala i glasačkoj snazi. To znači da unutar pojedine rotacije Republika Hrvatska stječe pravo na predstavnika unutar upravnih i nadzornih tijela MFI-a. Druga mogućnost odnosi se na aktivno podržavanje kandidatura zainteresiranih domaćih stručnjaka na međunarodnim natječajima za radna mjesta unutar MFI-eva. Rad u MFI-evima i njihovim upravnim i nadzornim

tijelima zahtijeva širok spektar znanja, od onih o samom financijskom poslovanju, korporativnom upravljanju i bankovnom menadžmentu do diplomatskih vještina i pregovaračkih sposobnosti koji se nerijetko koriste u međunarodnom okruženju. Za RH je važno da omogući programe usavršavanja za sve pojedince koji pretendiraju na pozicije unutar MFI-eva. Obrazovne programe je moguće uspostaviti i putem već postojećih institucija kao što su Diplomatska akademija ili Državna škola za javnu upravu. Dodatne mogućnosti nude se i putem samih MFI-eva koje organiziraju brojne konferencije, radionice i seminare. Tu su moguće i radne posjete te tzv. sekundmenti odnosno oblici privremenog zapošljavanja unutar MFI-eva kao način upoznavanja s radom ovih institucija.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Jakša Puljiz i Hrvoje Mršić

Tijekom posljednja tri desetljeća, kontekst suradnje Republike Hrvatske i međunarodnih financijskih institucija značajno se promijenio. Prije svega, položaj RH prema razvijenosti se poboljšao. Dok je 1993. RH bila označena kao zemlja niže-srednje razine dohotka, od 2008. RH se svrstava u zemlje visokog dohotka. Nadalje, položaj RH u međunarodnim integracijama znatno je osnažen. Republika Hrvatska je 2013. postala članica Europske unije, a deset godina kasnije postala je članica šengenske zone te članica europodručja. Riječ je o dubinskim promjenama međunarodnog položaja koji između ostaloga utječu na položaj i odnos RH prema MFI-evima. Promjene samog odnosa započele su i prije pristupanja Europskoj uniji. S počecima europskih integracija vidljiva je sve jača uloga europskih MFI-eva u ukupnom financiranju, pri čemu najvažniji pojedinačni partner postaje EIB grupa. Nema sumnje u to da će se suradnja s MFI-evima u pogledu realizacije razvojnih potreba RH nastaviti. Međutim, financijski i sadržajni opseg te suradnje trebat će još pažljivije planirati, temeljeći ga pritom na nacionalnom strateškom i financijskom okviru te evaluaciji rezultata prethodno provedenih programa.

Dodatna važna promjena jest postupno jačanje položaja RH kao zemlje donatorice razvojne pomoći. Premda RH i nakon stupanja u članstvo EU nastavlja koristiti financijske instrumente MFI-eva za vlastite razvojne potrebe, ona istovremeno polako gradi svoj novi položaj zemlje donatorice razvojne pomoći te u tom dijelu sve više jača suradnju s MFI-evima. Promjena položaja od zemlje koja je bila isključivo korisnica usluga MFI-eva prema zemlji donatorici razvojne pomoći ne odvija se brzo, između ostaloga i zato što traži dodatne i drugačije strukturirane kapacitete suradnje s MFI-evima.

Istovremeno svjedočimo sve većim promjenama globalnog konteksta u kojem djeluju MFI-evi. Sveprisutan utjecaj klimatskih promjena i potreba da se na njega snažnije odgovori te rivalitet između MFI-eva i BRICS financijskih institucija neki su od važnijih aktualnih izazova koje utječu na ukupno djelovanje MFI-eva. Tome treba dodati dugogodišnje nezadovoljstvo (pre) niskom razinom financiranja razvojnih potreba zemalja niskog dohotka od strane MFI-eva te potrebe bolje koordinacije MFI-eva, odnosno jačanja sinergijskog djelovanja. Svjesni ovih izazova, najrazvijenije zemlje, okupljene kroz forum G20, pokušavaju iznaći zajednički smjer djelovanja za jačanje doprinosa MFI-eva globalnim razvojnim potrebama. Kao najveći donator razvojne pomoći na svijetu, Europska unija ima posebno važnu ulogu u sagledavanju globalnog pristupa razvojnoj pomoći. Recentne promjene

europske razvojne arhitekture u okviru proračunskog razdoblja EU 2021. – 2027. imaju za cilj ojačati usklađeno djelovanje brojnih EU institucija i zemalja članica u formuliranju i provedbi programa pomoći pojedinim geografskim područjima izvan EU. Sve jači migracijski pritisak na teritorij EU koji u najvećoj mjeri dolazi upravo iz afričkih i azijskih zemalja niskog dohotka, kao i naglo jačanje kineskog utjecaja na brojne zemlje kroz inicijativu Pojas i put, poziva na redefiniranje i jačanje učinkovitosti europske politike razvojne pomoći koja pored humanitarno-razvojnog dobiva sve više i svoj geostrateški okvir. Dodatno važno pitanje odnosi se na klimatske promjene, stoga pitanje doprinosa razvojne pomoći smanjenju nepovoljnog utjecaja na klimu postaje ključni fokus politike razvojne pomoći EU.

U takvom kontekstu za RH je posebno važno jasno prepoznavanje vlastitih političkih i ekonomskih prioriteta kada je u pitanju europska i globalna razvojna arhitektura te s tim u vezi osiguranje učinkovite suradnje različitih dionika koji mogu poduprijeti nacionalne ciljeve u pogledu razvojne pomoći. Zahvaljujući članstvu u EU Hrvatska ima brojne mogućnosti za jačanje svojeg međunarodnog položaja i ugleda kroz programe razvojne pomoći i suradnje sa zemljama izvan EU. One se prije svega odnose na jačanje institucionalne suradnje sa zemljama primateljicama razvojne pomoći u rješavanju specifičnih izazova u područjima gdje RH ima odgovarajuće iskustvo. Pored toga, valja naglasiti brojne mogućnosti za sudjelovanje domaćih gospodarstvenika u realizaciji programa razvojne pomoći, a koje su do sada uglavnom ostale nerealizirane. Za iskorištavanje navedenih prilika nužno je nastaviti graditi nacionalni okvir politike razvojne pomoći, a posebno u dijelu koji se odnosi na jačanje ljudskih kapaciteta i poboljšanje međuinstitucionalne koordinacije. Radi se o relativno malim ulaganjima koja mogu donijeti višestruke političke, institucionalne i gospodarske koristi. Vrijeme će pokazati u kojoj su mjeri nove prilike doista iskorištene.

POPIS LITERATURE I
IZVORA

Izvori:

Andrijić, M. (2017). *Utjecaj financijskih aranžmana Međunarodnog monetarnog fonda na priljev inozemnih izravnih investicija u zemljama Srednje i Jugoistočne Europe* (Disertacija). Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Ekonomski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:192:409899>

Babić A. (2003). *Međunarodna ekonomija*. Zagreb: Mate.

Boughton, J. M. (2014). *The IMF and the force of history: Events that have shaped the global institution*. IMF.

Chang, H. J. (2008). *Bad Samaritans: The myth of free trade and the secret history of capitalism*. Bloomsbury Publishing USA.

Cormier, B., and Manger, M. S. (2022). Power, ideas, and World Bank Conditionality. *The Review of International Organizations*, 17(3), 397-425.

Čučković, N. (2020). Mala i srednja poduzeća u borbi sa krizom izazvanom koronom: kako dalje?, *IRMO Aktualno*, br.5. <https://irmo.hr/wp-content/uploads/2020/05/IRMO-aktualno-5.pdf> [pristupljeno 25. rujna 2023.]

Grgić, M. i Bilas, V. (2008). *Međunarodna ekonomija*. Zagreb: Lares plus.

European Investment Bank (2023). Financial Report. European Investment Bank. Dostupno na <https://www.eib.org/en/publications/20220270-financial-report-2022>

Independent Experts Group (2023). Strengthening multilateral development banks. Triple Agenda. *Report of the Independent Experts Group*. Dostupno na <https://www.cgdev.org/publication/strengthening-multilateral-development-banks-triple-agenda>.

International Development Association (IDA) and the International Monetary Fund (IMF) (2018). *G-20 Note: Strengthening Public*

Debt Transparency – The Role of the IMF and the World Bank.
Washington DC: The World Bank.

International Monetary Fund (2023). *IMF Annual Report 2023*. Dostupno na <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2023/english/>

Morris, S., Parks, B., Gardner, A., and Parks, B. (2020). *Chinese and World Bank lending terms: A systematic comparison across 157 countries and 15 years*. Washington, DC: Center for Global Development.

OECD (2023). *Achieving SDG Results in Development Co-operation – A Comparative Assessment*, OECD Publishing, Paris.

Radošević D., Staničić M. (1996). Međunarodni monetarni fond, u Cvjetičanin et al (ur.) *Hrvatska i međunarodne financijske institucije – Svjetska pravila usmjeravanja razvoja*. Institut za međunarodne odnose, Zagreb

Stiglitz, J. (2008). The Future of Global Governance in Serra, N., and Stiglitz, J. E. (Eds.) *The Washington consensus reconsidered: Towards a new global governance*. OUP Oxford.

Stiglitz, J. E. (2003). *Globalization and its discontents*. W.W. Norton.

Stiglitz, J. E. (2010). *The Stiglitz report: Reforming the international monetary and financial systems in the wake of the global crisis*. The New Press.

Svjetska banka (2005). *Economic Growth in the 1990s: Learning from a Decade of Reform*. Washington, D.C.: World Bank.

Svjetska banka (2022). *The World Bank Annual Report 2022*. The World Bank.

Vlada Republike Hrvatske (2022) Izvješće o provedbi službene razvojne pomoći Republike Hrvatske inozemstvu za 2021. godinu. Dostupno na <https://www.sabor.hr/hr/izvjescje-o-provedbi-sluzbene-razvojne-pomoci-republike-hrvatske-inozemstvu-za-2021-godinu>

Web stranice:

- AIIB (2023). *Project Summary*, Project Summary - Projects - AIIB [pristupljeno 26. rujna 2023.]
- AIIB (2023a). *Our Projects*, Project List - Project - AIIB [pristupljeno 26. rujna 2023.]
- AIIB (2023b). *AIIB to Open First Overseas Office in Abu Dhabi, UAE*, AIIB to Open First Overseas Office in Abu Dhabi, UAE - News - AIIB [pristupljeno 26. rujna 2023.]
- AIIB, *AIIB Corporate Strategy*, AIIB Corporate Strategy - Policies and Strategies - AIIB [pristupljeno 26. rujna 2023.]
- AIIB, službene stranice, AIIB_Articles-of-Agreement [pristupljeno 26. rujna 2023.]
- CEB (1999). *Report of The Governor 1999.*, RA Engl/pouPDF (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- CEB (2004). *Report of The Governor 2004.*, EXE ANGLAIS (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- CEB (2005). *Report of The Governor 2005.*, CEB – Report of the Governor 2005 (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- CEB (2009). *The CEB approves its new Development Plan for 2010-2014*, The CEB Approves its New Development Plan for 2010-2014 (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- CEB (2009a). *Report of The Governor 2009*, Annual Report 2009 (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- CEB (2011). *A capital increase for the CEB: Decision to increase own funds from 4.9 € to 6.8 € billion*, A capital increase for the CEB: Decision to increase own funds from € 4.9 to € 6.8 billion | CEB (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- CEB (2012). *Report of The Governor 2012.*, Annual Report of the

- Governor - 2012 (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- CEB (2013). *Development plan 2014-2016*, Development Plan 2014-2016 (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- CEB (2014). *Report of The Governor 2014.*, Annual_Report_2014.pdf (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- CEB (2014a). CEB Info 03-2014 (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- CEB (2015). *Report of The Governor 2015.*, 2015 - Report of the Governor (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- CEB (2016). *60 Years of European Solidarity*, 60_years_CEB.pdf (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- CEB (2016a). *Report of The Governor 2016.*, Activity Report 2016 (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- CEB (2016b). *Development plan 2017-2019*, Development Plan 2017-2019 (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- CEB (2016c). *Financial Report 2016*, Financial_Report_2016.pdf (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- CEB (2019). *Report of The Governor 2019.*, CEB - Report of the Governor 2019 (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- CEB (2019a). *Financial Report 2019*, CEB - Financial report 2019 (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- CEB (2019b). *Standard & Poor's upgrades CEB's rating to AAA, outlook stable*, Standard & Poor's upgrades CEB's rating to AAA, outlook stable | CEB (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- CEB (2020). *Development plan 2020-2022*, Development Plan 2020-2022 (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- CEB (2020a). *Report of The Governor 2020.*, Report of the Governor for 2020 (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]

- CEB (2022). *CEB approves immediate support to IOM Slovakia for Ukrainian refugees and third-country nationals*, CEB approves immediate support to IOM Slovakia for Ukrainian refugees and third-country nationals | CEB (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- CEB (2022). *Report of The Governor 2022*, 2022_CEB_Report_of_the_Governor_web.pdf (coebank.org) [pristupljeno 26. rujna 2023.]
- CEB (2022a). *Financial report 2022*, 2022_CEB_Financial_report.pdf (coebank.org) [pristupljeno 26. rujna 2023.]
- CEB (2022b). *Strategic Framework 2023-2027*, Strategic Framework 2023-2027 (coebank.org) [pristupljeno 26. rujna 2023.]
- Council of Europe Social Development Fund (CoESDF) (1998). *Report of The Governor 1998*, CoESDF - Report of the Governor 1998 (coebank.org), [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- EBRD (2018). *Croatia: Corporate sector background paper: Strengthening private sector productivity to support long-term growth*, <https://www.ebrd.com/where-we-are/croatia/croatia-overview.html> [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- EBRD (2022). *Annual Review 2022*, : <https://2022.ar-ebrd.com/where-we-invest/#where-we-invest> [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- EBRD (2023) *Strategija za Republiku Hrvatsku 2023.-2028.*, <https://www.ebrd.com/downloads/country/strategy/draft-croatia-croatian.pdf> [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- EBRD (2023) *Strategija za Republiku Hrvatsku 2023-28*, <https://www.ebrd.com/where-we-are/croatia/croatia-overview.html> [pristupljeno 25. rujna 2023.]
- Europska banka za obnovu i razvoj (2016). <https://www.ebrd.com/news/2016/ebrd-updates-transition-concept-.html>

[pristupljeno 25. rujna 2023.]

Europska banka za obnovu i razvoj. <https://www.ebrd.com/shareholders-and-board-of-governors.html> [pristupljeno 25. rujna 2023.]

FINA (2022). *Rezultati poslovanja poduzetnika u 2021. godini - razvrstani po veličini*, <https://www.fina.hr/-/rezultati-poslovanja-poduzetnika-u-2021.-godini-razvrstani-po-velicini> [pristupljeno 25. rujna 2023.]

Fitch (2012). *Fitch Downgrades Council of Europe Development Bank to 'AA+'; Outlook Stable*, Fitch Downgrades Council of Europe Development Bank to 'AA+'; Outlook Stable (fitchratings.com) [pristupljeno 25. rujna 2023.]

Fitch (2023). *Fitch Upgrades Council of Europe Development Bank to 'AAA'; Outlook Stable*, Fitch Upgrades Council of Europe Development Bank to 'AAA'; Outlook Stable (fitchratings.com) [pristupljeno 26. rujna 2023.]

Grupacija Svjetske banke (2016). *Forward Look – A Vision for the World Bank Group in 2030*, <http://documents.worldbank.org/curated/en/620311493344873007/Forward-look-a-vision-for-the-World-Bank-Group-in-2030-progress-and-challenges-shareholding-review-progress-report-to-governors-at-the-2017-Spring-Meetings-chair-summary> [pristupljeno 22. rujna 2023.]

Hrvatska narodna banka, službene stranice, <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/medunarodni-odnosi/medunarodni-monetarni-fond>

Međunarodni monetarni fond, službene stranice, <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/IMF-at-a-Glance>

Ministarstvo financija (2020). *Strateški plan Ministarstva financija 2020.-*

2022., <https://mfin.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/proracun/stratesko/Strate%C5%A1ki%20plan%20Ministarstva%20financija%202020.%20-%202022..pdf> [pristupljeno 22. rujna 2023.]

Ministarstvo financija, službene stranice, <https://mfin.gov.hr/istaknute teme/medjunarodne-financijske-institucije/mmf/409>

Pew Research Center (2016). *Number of Refugees to Europe Surges to Record 1.3 Million in 2015*, Record 1.3 Million Sought Asylum in Europe in 2015 | Pew Research Center [pristupljeno 25. rujna 2023.]

Razvojna banka Vijeća Europe (CEB) (2006). *Council of Europe Development Bank The social development bank in Europe*, CEB - The Social Development Bank in Europe 1956 - 2006 (coebank.org) [pristupljeno 25. rujna 2023.]

SEEBiz (2023). *EBRD u 2022. u Hrvatsku uložio gotovo 300 milijuna eura*, <https://www.seebiz.eu/banke/ebrd-u-2022-u-hrvatsku-ulozio-gotovo-300-milijuna-eura/287589/> [pristupljeno 25. rujna 2023.]

The Economist (2023). *The IMF faces a nightmarish identity crisis*, <https://www.economist.com/finance-and-economics/2023/04/04/the-imf-faces-a-nightmarish-identity-crisis> [pristupljeno 22. rujna 2023.]

Transparency International Hrvatska (2023). *Hrvatska napredovala za 3 boda nalazi se na 57. mjestu s 50 bodova*, <https://transparency.hr/hr/novost/hrvatska-napredovala-za-3-boda-nalazi-se-na-57.-mjestu-s-50-bodova-1037> [pristupljeno 25. rujna 2023.]

UN Department of Economic and Social Affairs (2015). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, <https://sdgs.un.org/2030agenda>. [pristupljeno 22. rujna 2023.]

World Bank, *Belt and Road Initiative*, Belt and Road Initiative (worldbank.org) [pristupljeno 26. rujna 2023.]

Pravilnici i zakoni

Odluka o službenoj uporabi novog naziva Fonda Vijeća Europe za socijalni razvitak - "Razvojna banka Vijeća Europe" (CEB) i o prihvaćanju petog povećanja kapitala Razvojne banke Vijeća Europe (NN 59/2000). Zagreb: Narodne novine

Odluka o sudjelovanju Republike Hrvatske u šestom povećanju upisanog kapitala Razvojne banke Vijeća Europe (NN 132/2011). Zagreb: Narodne novine

Nacionalna strategija razvojne suradnje Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2021. godine. (NN 107/17). Zagreb: Narodne novine

Sporazum o osnivanju Europske banke za obnovu i razvoj (NN 4/93). Zagreb: Narodne novine

Uredba o poslovima upravljanja sustavom i nadzoru provedbe projekata financiranih iz sredstava zajmova i darovnica Republici Hrvatskoj iz ostalih inozemnih izvora (NN 33/2007). Zagreb: Narodne novine

Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva financija (NN 97/2020). Zagreb: Narodne novine

Zakon o sustavu provedbe programa Europske unije i sustavu provedbe projekata financiranih iz sredstava zajmova i darovnica iz ostalih inozemnih izvora (NN 58/2006). Zagreb: Narodne novine

Prilog: Pregled zajmova i
darovnica MFI-eva
(1994. – 2022.)

1. Zajmovi međunarodnih finansijskih institucija, stanje na 31. 12. 2022. (mil. eura)

Međunarodna finansijska institucija	Ukupni iznos zajmova	Povučeni iznos zajmova	Nepovučeni iznos zajmova	Dug
IBRD	3.740	3.279	461	1.284
Izravni	2.776	2.502	274	939
Uz drž. jamstvo	964	777	187	345
EIB	5.221	4.868	353	2.558
Izravni	1.077	1.077	0	817
Uz drž. jamstvo	4.144	3.791	353	1.741
EBRD	1.001	966	35	248
Izravni	58	58	0	0
Uz drž. jamstvo	943	908	35	248
CEB	1.396	1.200	200	634
Izravni	603	607	0	269
Uz drž. jamstvo	793	593	200	365
Ukupno	11.358	10.313	1.049	4.724
Izravni	4.514	4.244	274	2.025
Uz drž. jamstvo	6.844	6.069	775	2.699

2. Zajmovi IBRD-a

Oznaka zajma	Naziv projekta	Datum zaključenja ugovora	Valuta	Iznos zajma
I. JAVNI ZAJMOVI				
37600-HR CPL	Projekt hitne obnove	27.06.1994.	USD	128.000.000
38430-HR CPL	Projekt u zdravstvu /HZZO/	08.03.1995.	USD	38.925.496
38690-HR CPL	Projekt u sektoru cesta	27.04.1995.	USD	79.878.490
39990-HR VSL	Projekt razvoja tržišta kapitala	23.04.1996.	EUR	7.260.345
39880-HR CPL	Projekt razvoja službi za potporu obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava	23.04.1996.	USD	14.258.744
39890-HR VSL	Projekt tehničke pomoći	23.04.1996.	USD	5.000.000
41040-HR VSL	Projekt hitne obnove prometa i razminiranje	04.12.1996.	EUR	74.797.173
41190-HR CPL	Projekt za obnovu i zaštitu obalnih šuma	31.01.1997.	USD	38.589.309
41590-HR VSL EFSAL	Prilagodba financijskog sektora i poduzeća	04.06.1997.	EUR	81.806.701
43510-HR VSL	Projekt obnove istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema	08.09.1998.	EUR	36.600.497
44330-HR VSL	Projekt osuvremenjivanja i restrukturiranja željeznica	20.01.1999.	EUR	85.398.547
44600-HR VSL	Proj. tehnič. pomoći u svezi s instituc. i zakon. promjen. s ciljem razvoja privatnog sektora	05.05.1999.	USD	7.253.430
45130-HR VSL	Projekt zdravstvenog sustava	07.10.1999.	USD	26.155.160
45820-HR VSL	Projekt olakšavanja trgovine i transporta u jugoistočnoj Europi	27.10.2000.	EUR	13.813.211
46130-HR VSL	Projekt tehničke pomoći u vezi sa stečajevima	03.07.2001.	USD	4.636.273
46410-HR VSL SAL	Strukturalna prilagodba	05.12.2001.	USD	202.000.000
46720-HR VSL	Projekt ulaganja u mirovinski sustav	17.09.2002.	USD	21.221.137
46740-HR VSL	Projekt sređivanja zemljišnih knjiga i katastra	18.09.2002.	EUR	25.973.288
72260-HR FSL	Projekt zaštite od onečišćenja voda u priobalnom području	02.07.2004.	EUR	39.047.242
72830-HR FSL	Projekt socijalnog i gospodarskog oporavka	02.05.2005.	EUR	34.894.898
73070-HR FSL	Projekt razvoja sustava socijalne skrbi	06.07.2005.	EUR	30.887.850
73200-HR FSL	Hrvatski projekt tehnološkog razvoja	16.09.2005.	EUR	29.750.474

73300-HR FSL PAL	Programski zajam za prilagodbu	20.09.2005.	EUR	150.000.000
73320-HR FSL	Projekt razvoja sustava odgoja i obrazovanja	17.10.2005.	EUR	66.282.455
73600-HR FSL	Projekt pravnog i instituc. usklad. u području poljoprivrede s pravnom stečevinom EU	08.05.2006.	EUR	25.016.162
74500-HR FSL PAL 2	Drugi programski zajam za prilagodbu	11.06.2007.	EUR	100.000.000
74530-HR FSL	Projekt unutarnje vode	12.06.2007.	EUR	92.035.320
74710-HR FSL	Projekt modernizacije Porezne uprave	03.07.2007.	EUR	11.466.036
75980-HR IFL FS	Projekt unapređenja hitne medicinske pomoći i investicijskog planiranja u zdravstvu	21.10.2008.	EUR	16.910.821
76400-HR IFL FS	Projekt zaštite od onečišćenja voda na priobalnom području 2	06.02.2009.	EUR	58.518.343
78460-HR IFL FS DPL	Zajam za razvojnu politiku u fiskalnom, socijalnom i financijskom sektoru	13.01.2010.	EUR	200.000.000
78880-HR IFL FS	Projekt potpore pravosudnom sektoru	13.04.2010.	EUR	16.702.650
80210-HR IFL FS	Projekt integracije u EU Natura 2000	22.02.2011.	EUR	20.796.333
80630-HR IFL FS ERDPL	Zajam za razvojnu politiku gospodarskog oporavka	10.05.2011.	EUR	150.000.000
80860-HR IFL FS	Projekt implementacije integriranog sustava zemljišne administracije	17.08.2011.	EUR	16.500.000
82580-HR IFL FS	Drugi projekt tehnološkog razvoja	22.05.2013.	EUR	19.528.097
83640-HR IFL FS ERDPL 2	Drugi zajam za razvojnu politiku gospodarskog oporavka	30.04.2014.	EUR	150.000.000
83650-HR IFL FS	Program poboljšanja kvalitete i djelotvornosti pružanja zdravstvenih usluga	10.06.2014.	EUR	64.042.500
84260-HR IFL FS	Projekt modernizacije sustava socijalne zaštite	25.09.2014.	EUR	6.340.286
85180-HR IFL VS	Projekt poduzetničkog kapitala za inovacije i poduzetništvo	08.07.2015.	EUR	296.246
87490-HR IFL FS	Projekt modernizacije i restrukturiranja cestovnog sektora	08.05.2017.	EUR	16.241.021
89000-HR IFL FS	Dodatno financiranje Projekta implementacije integriranog sustava zemljišne administracije	20.09.2018.	EUR	19.700.000
90570-HR IFL FS	Projekt učinkovitog pravosuđa za bolje poslovno okruženje	15.04.2020.	EUR	100.000.000
91270-HR IFL FS	Projekt oporavka nakon potresa i jačanja pripravnosti javnog zdravstva	02.07.2020.	EUR	183.900.000

91350-HR IFL FS	Zajam za razvojnu politiku za odgovor na krizu i podršku oporavku	02.07.2020.	EUR	275.900.000
93030-HR IFL VS	Projekt „Hrvatska: Ususret održivom, pravednom i učinkovitom obrazovanju“	16.12.2021.	EUR	25.000.000
Ukupno I.: 46 javnih zajmova za 36 projekata i 8 programa			USD	565.918.040
			EUR	2.245.406.495

II. ZAJMOVI UZ DRŽAVNO JAMSTVO

30690-HR CPL	Projekt vodoopskrbe u Istri	01.02.1990. (preuzet 25.02.1993.)	USD	26.016.289
42460-HR VSL (Zagrebačka banka d.d.)	Projekt oporavka investicija	04.12.1997.	EUR	3.789.447
42470-HR VSL (OTP banka d.d.)	Projekt oporavka investicija	04.12.1997.	EUR	7.268.013
42480-HR VSL (Hypo Alpe-Adria Bank d.d.)	Projekt oporavka investicija	04.12.1997.	EUR	8.845.350
42490-HR VSL (Alpe Jadran banka d.d. u stečajju)	Projekt oporavka investicija	04.12.1997.	EUR	1.686.689
43520-HR VSL (HBOR)	Program investiranja u lokalnu infrastrukturu i zaštitu okoliša	25.09.1998.	EUR	33.233.972
47140-HR VSL (HAC d.o.o.)	Projekt obnove riječkog prometnog pravca	12.07.2003.	EUR	8.061.287
47150-HR VSL (Lučka uprava Rijeka)	Projekt obnove riječkog prometnog pravca	12.07.2003.	USD	55.100.000
47160-HR VSL (HC d.o.o.)	Projekt obnove riječkog prometnog pravca	12.07.2003.	EUR	76.200.000
71980-HR FSL (HEP d.d.)	Projekt energetske učinkovitosti	10.11.2003.	EUR	4.400.000
48280-HR VSL (HEP-Toplina- narstvo d.o.o.)	Projekt toplinarstva	11.09.2006.	EUR	24.000.000
74100-HR FSL (Lučka uprava Ploče)	Projekt integracije trgovine i transporta	20.11.2006.	EUR	58.800.000
47151-HR VSL (Lučka uprava Rijeka)	Dodatni zajam za Projekt obnove riječkog prometnog pravca	11.06.2007.	EUR	19.045.289

76380-HR IFL VS (Lučka uprava Rijeka)	Projekt obnove riječkog prometnog pravca II	17.04.2009.	EUR	83.951.326
77740-HR IFL FS (HBOR)	Kreditni program financiranja izvoza	02.09.2009.	EUR	99.881.564
80770-HR IFL VS (Lučka uprava Ploče)	Dodatno financiranje za Projekt integracije trgovine i transporta	14.09.2011.	EUR	46.987.561
81930-HR IFL FS (HBOR)	Dodatno financiranje kreditnog programa financiranja izvoza Podzajam 001: EUR 27.200.000 Podzajam 002: USD 24.277.440	29.10.2012.	EUR	27.200.000
			USD	23.060.151
85000-HR IFL VS (HŽ Infrastruktura d.o.o.)	Projekt održivih hrvatskih željeznica u Europi	06.05.2015.	EUR	79.000.000
85010-HR IFL VS (HŽ Putnički prijevoz d.o.o.)	Projekt održivih hrvatskih željeznica u Europi	06.05.2015.	EUR	43.000.000
85020-HR IFL VS (HŽ Cargo d.o.o.)	Projekt održivih hrvatskih željeznica u Europi	06.05.2015.	EUR	41.500.000
92330-HR IFL VS (HBOR)	Projekt pomoći poduzećima u osiguravanju likvidnosti u Hrvatskoj	07.06.2021.	EUR	200.000.000
Ukupno II.: 21 zajam uz državno jamstvo za 11 projekata			USD	104.176.440
			EUR	866.850.498
Sveukupno (I.+II.): 67 zajmova za financiranje 47 projekata i 8 programa			USD	670.094.479
			EUR	3.112.256.993

3. Zajmovi EIB-a

Oznaka zajma	Naziv projekta	Datum potpisivanja ugovora i br. NN-MU	Valuta	Iznos zajma
I. JAVNI ZAJMOVI				
FINo. 21.051	Projekt "Hrvatske željeznice - Koridor V.c."	24. i 31.05.2001. NN-MU br. 2/2002	EUR	39.000.000
FINo. 22.165	Projekt "Obnove komunalne infrastrukture na područjima od posebne državne skrbi"	30.07.2003. NN-MU br. 16/2003	EUR	49.082.012
FINo. 22.881	Okvirni višesektorski zajam za komunalnu infrastrukturu za projekt "Integralni razvoj lokalne zajednice"	20. i 24.12.2004. NN-MU br. 7/2005	EUR	106.800.000
FINo. 25.749	Projekt sufinanciranja EU IPA ISPA 2007-2011.	30.09.2010. NN-MU br. 10/2010	EUR	200.000.000
FINo. 31.146	Projekt razvoja infrastrukture na otocima i u priobalju	15.09.2011. NN-MU br. 16/2011	EUR	7.000.000
FINo. 31.176	Projekt "Financiranje vodno-komunalne infrastrukture"	18.10.2011. NN-MU br. 15/2011	EUR	75.000.000
FINo. 84.395	Projekt nacionalnog sufinanciranja EU fondova u razdoblju od 2014. - 2020. godine	30.03.2015. NN-MU br. 5/2015	EUR	300.000.000
FINo. 89.118	Projekt nacionalnog sufinanciranja EU fondova u razdoblju od 2014. - 2020. godine / B	07.12.2018. NN-MU br. 6/2019	EUR	300.000.000
Ukupno I.: 8 javnih zajmova			EUR	1.076.882.012
II. ZAJMOVI UZ DRŽAVNO JAMSTVO				
FINo. 21.262	Projekt "Obnova državnih cesta" (korisnik: Hrvatske ceste d.o.o.)	29.10.2001. NN-MU br. 4/2002.	EUR	60.000.000
FINo. 21.316	Globalni zajam Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak (korisnik: HBOR)	26.11.2001. NN-MU br. 4/2002.	EUR	10.000.000
FINo. 21.609	Projekt "Autocesta Rijeka - Zagreb" (korisnik: Hrvatske autoceste d.o.o.)	24.06.2002. NN-MU br. 10/2002.	EUR	60.000.000
FINo. 21.677	Projekt "Kontrole zračne plovidbe Zagreb" (korisnik: Hrvatska kontrola zračne plovidbe d.o.o.)	11. i 12.09.2002. NN-MU br. 14/2002	EUR	20.000.000
FINo. 21.850	Projekt "Sanacija autocesta u Republici Hrvatskoj" (korisnik: Hrvatske autoceste d.o.o.)	13.12.2002. NN-MU br. 10/2003	EUR	50.000.000

FINo. 22.374	Projekt "Izgradnja plinovodnog sustava u Republici Hrvatskoj" (korisnik: Plinacro d.o.o.)	16.12.2003. NN-MU br. 3/2004	EUR	90.000.000
FINo. 22.639	Projekt "Završetak autoceste na Koridoru X u Republici Hrvatskoj" (korisnik: Hrvatske autoceste d.o.o.)	22. i 29.07.2004. NN-MU br. 1/2005	EUR	45.000.000
FINo. 23.135	Projekt "Hrvatske ceste - splitska obilaznica" (korisnik: Hrvatske ceste d.o.o.)	20.07.2005. NN-MU br. 2/2006	EUR	38.200.000
FINo. 23.419	Projekt "Dovršenje autoceste Rijeka - Zagreb" (korisnik: Hrvatske autoceste d.o.o.)	09.03.2006. NN-MU br. 8/2006	EUR	210.000.000
FINo. 23.780	Projekt "Obnova cesta II" (korisnik: Hrvatske ceste d.o.o.)	12.12.2006. NN-MU br. 5/2007	EUR	60.000.000
FINo. 24.067	Projekt "Plinacro plinovodi II" (korisnik: Plinacro d.o.o.)	31.07.2007. NN-MU br. 11/2007	EUR	190.000.000
FINo. 24.093	Projekt "Nova luka Zadar" (korisnik: Lučka uprava Zadar)	07.09.2007. NN-MU br. 10/2007	EUR	76.400.000
FINo. 24.125	Globalni zajam za finan. projekata malog i srednjeg pod., infrast., turizma i industrije IIA (korisnik: HBOR)	16.10.2007.	EUR	40.000.000
FINo. 24.500	Globalni zajam za finan. projekata malog i srednjeg poduzetništva, infrast., turizma i industrije IIB (korisnik: HBOR)	20.06.2008.	EUR	60.000.000
FINo. 24.891	Financiranje projekata malog i srednjeg poduz., zaštite okoliša i infra. projek. u jav. i priv. sektoru (korisnik: HBOR)	24.03.2009.	EUR	250.000.000
FINo. 25.417	Projekt Obnova cesta II (Hrvatska)/B (korisnik: Hrvatske ceste d.o.o.)	28. i 30.12.2009. NN-MU br. 4/2010	EUR	60.000.000
FINo. 25.534	Projekt "MSP i srednje kapitalizirana poduzeća" (korisnik: HBOR)	15.04.2010.	EUR	250.000.000
FINo. 31.205	Projekt dovršetka koridora Vc (korisnik: Hrvatske autoceste d.o.o.)	15.09.2011. NN-MU br. 15/2011	EUR	41.500.000
FINo. 81.304	Projekt MSP i srednje kapitalizirana poduzeća III/A (korisnik: HBOR)	10.02.2012.	EUR	150.000.000
FINo. 81.830	Projekt MSP i srednje kapitalizirana poduzeća III/B (korisnik: HBOR)	18.09.2012.	EUR	100.000.000
FINo. 82.288	Projekt MSP i srednje kapitalizirana poduzeća IV/A (korisnik: HBOR)	25.01.2013.	EUR	250.000.000
FINo. 82.833	Projekt MSP i srednje kapitalizirana poduzeća IV/B (korisnik: HBOR)	12.07.2013.	EUR	250.000.000

PRILOG: PREGLED ZAJMOVA I DAROVNICA MFI-EVA (1994. – 2022.)

FINo. 83.236	Projekt Hoteli Dubrovačka rivijera d.d. (korisnik: HBOR)	20.01.2014.	EUR	25.000.000
FINo. 83.388	HBOR Zajam za Mid-cap poduzeća i druge prioritete / A (korisnik: HBOR)	24.03.2014.	EUR	150.000.000
FINo. 83.389	HBOR Zajam za mala i srednja poduzeća / A (korisnik: HBOR)	24.03.2014.	EUR	250.000.000
FINo. 84.668	Projekt "Bolnica Pula" (korisnik: HBOR)	11.06.2015.	EUR	40.000.000
FINo. 85.065	Projekt Zračne luke Dubrovnik / B (korisnik: HBOR)	05.10.2015.	EUR	10.500.000
FINo. 83.504	HBOR Zajam za Mid-cap poduzeća i druge prioritete / B (korisnik: HBOR)	17.02.2016.	EUR	150.000.000
FINo. 83.503	HBOR Zajam za mala i srednja poduzeća / B (korisnik: HBOR)	11.07.2016.	EUR	250.000.000
FINo. 86.649	Razvoj istarske rivijere (korisnik: HBOR)	24.03.2017.	EUR	44.000.000
FINo. 86.779	HBOR Zajam za mala i srednja poduzeća II / A (korisnik: HBOR)	03. i 05.11.2017.	EUR	142.129.169
FINo. 86.780	HBOR Zajam za Mid-cap poduzeća i druge prioritete II / A (korisnik: HBOR)	05.12.2017.	EUR	100.000.000
FINo. 87.953	HBOR Natural Capital MBIL Tranche (NCFE) (korisnik: HBOR)	06.03.2018.	EUR	1.500.000
FINo. 88.795	Hotel Park (korisnik: HBOR)	11.09.2018.	EUR	40.000.000
FINo. 90.622	HBOR Zajam za Mid-cap poduzeća i druge prioritete II / B (korisnik: HBOR)	30.04.2019.	EUR	292.500.000
FINo. 85.442	Klinički bolnički centar Rijeka (KBCRI) (korisnik: HBOR)	30.04.2019.	EUR	45.074.264
FINo. 92.407	Financiranje MSP i Mid-cap poduzeća pogođenih posljedicama pandemije COVID-19 (korisnik: HBOR)	01.10.2020.	EUR	100.000.000
FINo. 92.268	HBOR Zajam za mala i srednja poduzeća II / B (korisnik: HBOR)	19.11.2020.	EUR	142.500.000
UKUPNO II.: 38 zajmova uz državno jamstvo			EUR	4.144.303.433
SVEUKUPNO (I.+II.): 46 zajmova			EUR	5.221.185.445

4. Zajmovi EBRD-a

Oznaka zajma	Naziv projekta	Datum zaključenja ugovora	Zakon objavljen u sl. listu RH	Valuta	Iznos zajma
I. JAVNI ZAJMOVI					
231	Projekt sustava zračne plovidbe	21.09.1994.	NN-MU br. 13/1994	USD	19.735.519
286	Projekt obnove autocesta (HC)	17.01.1995.	NN-MU br. 6/1995	EUR	36.195.876
627	Projekt veletržnica (Nacionalne veletržnice d.d.)	08.12.1997.	NN-MU br. 7/1998	EUR	3.203.558
Ukupno I.: 3 javna zajma za 3 projekta				USD	19.735.519
				EUR	39.399.434
II. ZAJMOVI UZ DRŽAVNO JAMSTVO					
283	Projekt obnove elektroenergetske mreže (HEP)	02.02.1995.	NN-MU br. 6/1995	EUR	32.211.388
443	Kreditna linija za turizam (HBOR)	26.06.1996.	NN-MU br. 10/1996	EUR	25.564.594
494	Program invest. u lokalnu infrastr. i zaštitu okoliša (HBOR)	09.12.1996.	NN-MU br. 4/1997	EUR	31.575.223
733	Projekt obnove željezničkih lokomotiva (HŽ)	08.12.1998.	NN-MU br. 4/1999	USD	35.000.000
923	Financiranje inv. malih i srednjih poduzeća (HBOR)	20.03.2001.	NN-MU br. 9/2001 i 5/2002	EUR	4.685.356
975	Autocesta Rijeka – Zagreb	22.10.2001.	NN-MU br.8/2002	EUR	60.000.000
18149	Uljanik brodogradilište d.d.Pula-izgradnja tankera br. 450 avansna garancija EBRD uz jamstvo RH	26.02.2002.	NN-MU br. 7 i 11/2002	USD	11.490.000
25800	Projekt centra za oblasnu kontrolu Zagreb	05.09.2002.	NN-MU br. 14/2002	EUR	24.944.053
27171	Projekt sanacije autocesta u RH (Hrvatske autoceste d.o.o.)	13.12.2002.	NN-MU br. 10/2003	EUR	45.254.452
31848	Projekt dovršetka autoceste na Koridoru X u RH (Županija-Lipovac) - (HAC d.o.o.)	12.11.2003.	NN-MU br. 6/2004	EUR	44.983.883

13451	Projekt izgradnje obalne infrastrukture luke Dubrovnik (Lučka uprava Dubrovnik)	01.02.2005.	NN-MU br. 7 i 11/2005 i 9/2010	EUR	32.724.081
35790	Autocesta Rijeka -Zagreb Faza IIB (Kikovica- Sušica)	26.07.2006.	NN-MU br. 11/2006	EUR	50.000.000
31849	Projekt riječke obilaznice (Hrvatske ceste d.o.o.)	12.12.2006.	NN-MU br. 4/2007 i 1/2008	EUR	33.347.054
36127	Projekt integracije trgovine i transporta- Terminal za rasuti teret u luci Ploče (Lučka uprava Ploče)	09.11.2007.	NN-MU br. 2/2008	EUR	338.194
40223	Projekt skladištenja plina Plinacro (Plinacro d.o.o.)	13.05.2009.	NN-MU br. 6/2009	EUR	70.000.000
39749	Projekt modernizacije infrastrukture luke Šibenik (Lučka uprava Šibenik)	15.05.2010.	NN-MU br. 8 i 10/2010	EUR	8.130.282
41325	Projekt dovršetka koridora Vc (HAC d.o.o.)	24.11.2010.	NN-MU br. 4/2011	EUR	58.912.995
42754	Projekt nadogradnje hrvatskog sustava za upravljanje zračnim prometom (HKZP d.o.o.)	29.09.2011.	NN-MU br. 15/2011	EUR	47.000.000
42542	Projekt obnove infrastrukture luke Split (Lučka uprava Split)	17.12.2012.	NN-MU br. 3/2013 i 3/2015	EUR	23.273.428
44467	Projekt modernizacije HŽ Infrastrukture (HŽ Infrastruktura d.o.o.)	16.12.2013.	NN-MU br. 2/2014	EUR	40.000.000
47716	Projekt restrukturiranja HAC-a (HAC d.o.o.) Tranša A: EUR 200.000.000 Tranša B: EUR 50.000.000	30.03.2016.	NN-MU br. 3/2016	EUR	200.000.000
					11.900.000
50712	Hrvatska - dovršetak autoceste na koridoru Vc (HAC d.o.o.) Tranša A: EUR 35.700.000 Tranša B: EUR 19.300.000		NN-MU br. 8/2020	EUR	35.700.000
					19.300.000
Ukupno II.: 22 zajma uz državno jamstvo za 22 projekta				EUR	899.844.988
				USD	46.490.000
EUR Sveukupno (I.+II.):					1.001.334.725

5. Zajmovi CEB-a

Oznaka projekta i datum potpisivanja okvirnog ugovora	Naziv zajma	Objavljeno u NN-MU broj	Valuta	Iznos okvirnog zajma
I.a JAVNI ZAJMOVI UGOVORENI U HRK				
F/P 1278 (1998) (16.07.1998.)	Projekt obnove zdravstvene infrastrukture u istočnoj Slavoniji	NN-MU br. 13 i 15/1998	HRK	172.744.129
F/P 1279 (1998) (16.07.1998.)	Projekt obnove škola u istočnoj Slavoniji	NN-MU br. 13 i 15/1998	HRK	66.380.795
F/P 1352 (1999) (19. i 26.01.2001.)	Projekt obnove škola	NN-MU br. 7/2001	HRK	96.935.642
F/P 1378 (2000) (02. i 07.02.2001.)	Projekt povratka prognanika i izbjeglica u Republici Hrvatskoj - obnova i stambeno zbrinjavanje	NN-MU br. 7/2001	HRK	232.000.000
F/P 1379 (2000) (19.06.2001.)	Projekt obnove Franjevačkog samostana Male braće	NN-MU br. 14/2001 i 2/2002	HRK	10.324.789
F/P 1419 (2001) (29.03.2002.)	Projekt obnove i modernizacije ŠNZ "Andrija Štampar" u Zg i Međunar. centra za zdravstveni management "Andrija Štampar" u Dubrovniku	NN-MU br. 10/12/2002	HRK	21.395.000
F/P 1351 (1999) (23. i 30.10.2001.)	Projekt obnove zdravstvene infrastrukture	NN-MU br. 9/2002 i 12/2002	HRK	186.054.940
F/P 1435 (2002) (03. i 30.01.2004.)	Projekt održivi povratak prognanika i izbjeglica - povrat imovine i stambeno zbrinjavanje	NN-MU br. 6/2004	HRK	292.304.132
F/P 1456 (2003) ADD 1 (15.12.2004.)	Projekt obnove i izgradnje školskih objekata u RH	NN/MU br. 5 i 8/2005	HRK	399.786.369
F/P 1498 (2004) (15.12.2004.)	Projekt izgradnje objekata komunalne i društvene infrastrukture na hrvatskim otocima	NN/MU br. 5 i 8/2005 te 5/2010 i 8/2011	HRK	193.364.371
F/P 1511 (2005) (23.05.2005.)	Projekt "Istraživanje, obnova i revitalizacija kulturne baštine Ilok - Vukovar - Vučedol"	NN/MU br. 8 i 9/2005 te 3/2010 i 7/2011	HRK	169.716.263
F/P 1576 (2006) W (01.06.2007.)	Projekt financiranja zdravstvenih ustanova u Republici Hrvatskoj	NN/MU br. 9/2007 i 1/2008	HRK	327.044.991
Ukupno I.a: 12 javnih zajmova			HRK	2.168.051.422

I.b JAVNI ZAJMOVI UGOVORENI U EUR

F/P 1751 (2011) (27.06.2012., 29.06.2012.)	Projekt "Financiranje vodno-komunalne infrastrukture"	NN/MU br. 7/2012 i 8/2012	EUR	75.000.000
LD 1845 (2014) (02.09.2015., 15.09.2015.)	Projekt zaštite od poplava	NN/MU br. 3/2016	EUR	40.000.000
LD 2056 (2020) (07.07.2020., 15.07.2020.)	Podrška mjerama u Republici Hrvatskoj, povezanih s pandemijom bolesti COVID-19 – instrument financiranja javnog sektora	NN/MU br. 4/2020	EUR	200.000.000
Ukupno I.b: 3 javna zajma			EUR	315.000.000

II. OKVIRNI ZAJMOVI UZ DRŽAVNO JAMSTVO

F/P 1392 (2000) ADD 1 (13., 20. i 27.04.2006.)	Financiranje kreditnog programa malog i srednjeg poduzetništva (korisnik: HBOR)	NN/MU br. 9/2006 i 1/2007	EUR	8.000.000
F/P 1646 (2008) (17.12.2008.)	Financiranje proizvodnih investicijskih projekata malih i srednjih poduzeća (MSP) diljem Hrvatske (korisnik: HBOR)	-	EUR	50.000.000
F/P 1690 (2009) (08.02.2010.)	Djelomično financiranje proizvodnih investicijskih projekata mikro, malih i srednjih poduzeća na području cijele Republike Hrvatske (korisnik: HBOR)	-	EUR	50.000.000
F/P 1775 (2012) (31.07.2012.)	Djelomično financiranje investicijskih projekata koje provode mikro, mala i srednja poduzeća (MSP) te lokalni i regionalni organi vlasti i/ili drugi subjekti javnog sektora u Hrvatskoj (korisnik: HBOR)	-	EUR	50.000.000
LD 1804 (2013) (08.07.2013.)	Djelomično financiranje investicijskih projekata koje provode mikro, mala i srednja poduzeća (MSP) te lokalna i regionalna samouprava i/ili drugi subjekti javnog sektora u Republici Hrvatskoj korisnik: HBOR)	-	EUR	90.000.000
LD 1930 (2017) (23.11.2017.)	Financiranje investicijskih projekata koje provode mikro, mala i srednja poduzeća (MMSP) te lokalna i regionalna samouprava i/ili drugi subjekti javnog sektora u Republici Hrvatskoj (korisnik: HBOR)	-	EUR	100.000.000

LD 1980 (2018) (12.08.2019.)	Projekt "Bolnica za majku i dijete Rijeka" (korisnik: HBOR)	-	EUR	45.074.263
LD 2006 (2019) (12.08.2019.)	Financiranje investicijskih projekata koje provode mikro, mala i srednja poduzeća (MMSP) te lokalna i regionalna samouprava i/ili drugi subjekti javnog sektora u Republici Hrvatskoj 2019. (korisnik: HBOR)	-	EUR	200.000.000
LD 2085 (2021) (17.05.2022.)	Financiranje ulaganja u socijalnu infrastrukturu, potporu otvaranju novih radnih mjesta i oporavak od potresa u Republici Hrvatskoj (korisnik: HBOR)	-	EUR	200.000.000
Ukupno II.: 9 okvirnih zajmova uz državno jamstvo			EUR	793.074.264
Sveukupno (I.+II.)			EUR	1.395.824.137

6. Darovnice MFI-eva

	Broj projekta	Darovnice administrirane putem Međunarodne banke za obnovu i razvoj (IBRD)	Valuta	Ugovoreni iznos	Otkazano	Efektivni iznos	Donator
				1	2	3=1-2	
1.	28851	Priprema zakona o nabavi (1995.)	USD	148.000	101.475	46.525	Japan-IDF
2.	29116	Potpora privatnim poljoprivrednim gospodarstvima (1995.)	JPY	56.600.000	13.888.305	42.711.695	Japan
3.	29117	Obnova i zaštita obalnih šuma (1995.)	JPY	21.200.000	146.615	21.053.385	Japan
4.	29314	Prilagodba javnog sektora - PSAL (1995.)	JPY	75.600.000	5.504.815	70.095.185	Japan-PHRD
5.	29315	Strukturna prilagodba poljoprivrede (1995.)	JPY	29.400.000	24.096.291	5.303.709	Japan-PHRD
6.	29316	Restrukturiranje Hrvatskih željeznica (1995.)	JPY	58.800.000	5.457.694	53.342.306	Japan
7.	29486	Ulaganje u infrastrukturu gradskog okoliša (1996.)	USD	500.000	436	499.564	Japan
8.	29674	Obnova prometne infrastrukture Grada Zagreba (1996.)	USD	800.000	0	800.000	Japan
9.	28360	Strategija biološke raznolikosti (1997.)	USD	102.000	0	102.000	GEF-EPPG
10.	27098	Razvoj privatnog sektora (1997.)	USD	398.000	216.247	181.753	Japan
11.	25539	Upravljanje javnim financijama (1997.)	USD	314.000	130.485	183.515	Japan
12.	25229	Projekt prilagodbe sektora poduzeća i financijskog sektora (1997.)	JPY	28.900.000	21.561.550	7.338.450	Japan
13.	27099	Zaštita od poplava u Istočnoj Slavoniji (1998.)	USD	200.000	3.046	196.954	Japan
14.	25139	Modernizacija zdravstva (1998.)	USD	418.260	2.165	416.095	Japan

15.	25597	Zaštita od poplava u porječju srednjeg toka rijeke Save (1998.)	USD	476.150	0	476.150	Japan
16.	20574	Informatički problem 2000. godine (1999.)	USD	80.000	0	80.000	IBRD
17.	27259	Zaštita okoliša i jačanje sposobnosti upravljačkih sustava (1999.)	USD	276.490	7.666	268.824	IDF
18.	22644	Upravljanje močvarnim područjem Parka prirode Kopački rit (1999.)	USD	750.000	436	749.564	GEF-PPG
19.	25799	Projekt komunalne ekološke infrastrukture (1999.)	USD	216.840	49	216.791	Japan
20.	26113	Prilagodba stečajnog zakona (1999.)	USD	253.700	110.259	143.441	Japan
21.	23163	Očuvanje krških ekosustava (1999.)	USD	230.000	108	229.892	GEF-PPG
22.	26112	Modernizacija Luke Rijeka (1999.)	USD	337.500	10	337.490	Japan
23.	27386	Projekt izgradnje učinkovite društvene i gospodarske komunikacije (2000.)	USD	400.000	8.507	391.493	IDF
24.	26262	Projekt socijalne zaštite (2001.)	USD	200.000	0	200.000	Japan
25.	26441	Projekt zaštite od onečišćenja voda na priobalnom području (2001.)	USD	325.000	0	325.000	Japan
26.	29810	Projekt socijalne zaštite (2001.)	GBP	352.800	2.832	349.968	Velika Britanija
27.	52381	Projekt grada Zagreba za smanjenje udjela organskih tvari u otpadnim vodama (2003.)	USD	350.000	350.000	0	GEF-PPG
28.	50539	Projekt očuvanja krških ekoloških sustava (2002.) - potpisana 19.06.2002., efektivna 18.09.2002.	USD	5.070.000	104.481	4.965.519	GEF-PPG

29.	50513	Projekt socijalnog i gospodarskog oporavka (2002.) - potpisana i efektivna 21.10.2002.	USD	425.360	27.838	397.522	Japan
30.	51107	Projekt obnovljivih izvora energije (2003.) - potpisana i efektivna 19.02.2003.	USD	350.000	15.932	334.068	GEF-PPG
31.	52014	Projekt izgradnje institucionalnih sposobnosti praćenja pravne učinkovitosti sudova (2003.) - potpisana i efektivna 30.05.2003.	USD	350.000	47.823	302.177	IDF
32.	52062	Projekt jačanja upravljanja proračunom (2003.) - potpisana i efektivna 30.05.2003.	USD	368.000	9.458	358.542	IDF
33.	51781	Projekt sređivanja zemljišnih knjiga i katastra (2003.) - potpisana i efektivna 24.06.2003.	EUR	5.018.127	509	5.017.617	EU CARDS
34.	52141	Projekt energetske učinkovitosti (2003.) - potpisana 10.11.2003., efektivna 08.04.2004.	USD	7.000.000	116.659	6.883.341	GEF-PPG
35.	52844	Projekt integriranog upravljanja ekosustavom sliva rijeke Neretve i Trebišnjice (2003.) - potpisana 19.12.2003.	USD	145.000	6.197	138.803	GEF-PPG
36.	52657	Projekt sređivanja zemljišnih knjiga i katastra (2004.) - potpisana i efektivna 06.07.2004.	EUR	1.960.000	0	1.960.000	EU CARDS
37.	53149	Priprema projekta pomoći sektoru obrazovanja (2004.) - potpisana i efektivna 22.12.2004.	USD	766.150	396.549	369.601	Japan
38.	53150	Priprema Projekta održivog zdravstvenog sustava (2005.) - potpisana i efektivna 11.02.2005.	USD	425.000	1.463	423.537	Japan

39.	53242	Projekt očuvanja krških ekoloških sustava - program malih darovnica (2005.) - potpisana i efektivna 11.02.2005.	USD	200.000	13.997	186.004	Norveška
40.	54973	Projekt obnovljivih izvora energije (2005.) - potpisana 27.07.2005., efektivna 24.10.2005.	USD	5.500.000	1.463.864	4.036.136	GEF
41.	55104	Projekt sređivanja zemljišnih knjiga i katastra, Faza II potpore (2005.) - potpisana i efektivna 20.12.2005.	EUR	4.410.000	0	4.410.000	EU CARDS
42.	55789	Projekt jačanje statističkih kapaciteta za izradu Statističkog master-plana (2005.) - potpisana i efektivna 21.12.2005.	USD	89.750	5.661	84.089	IBRD - TFSCB
43.	54882	Tehnička pomoć za potporu provedbe Projekta zaštite od onečišćenja voda u priobalnom području (2006.) - potpisana i efektivna 17.01.2006.	USD	2.461.674	29	2.461.645	Nizozemska
44.	56237	Sufinanciranje Projekta razvoja socijalne skrbi (2006.) - potpisana 21.02.2006., efektivna 23.05.2006.	SEK	14.700.000	90.688	14.609.312	Švedska
45.	56572	Priprema Projekta unutarnje vode (2006.) - potpisana i efektivna 18.07.2006.	USD	500.000	15.609	484.391	Japan
46.	56514	Potpore reformi javne uprave (2006.) - potpisana i efektivna 21.06.2006.	SEK	8.550.000	0	8.550.000	Švedska
47.	56498	Tehnička pomoć za potporu provedbe Projekta usklađivanja poljoprivrednog zakonodavstva s pravnom stečevinom EU (2006.) - potpisana i efektivna 08.05.2006.	USD	4.750.060	103.734	4.646.326	Nizozemska

48.	90642	Projekt jačanja financijskog izvještavanja trgovačkih društava u RH - potpisana i efektivna 22.11.2007.	USD	260.000	60.000	200.000	IDF
49.	90845	Projekt kontrole onečišćenja u poljoprivredi - potpisana 11.03.2008., efektivna od 31.07.2008.	USD	5.000.000	37.216	4.962.784	GEF
50.	91967	Projekt upravljanja Neretvom i Trebišnjicom - potpisana 9.9.2008., efektivna 06.03.2009.	USD	2.000.000	61.666	1.938.334	GEF
51.	92704	Projekt zaštite od onečišćenja voda u priobalnom području 2 - potpisana 06.02.2009., efektivna 04.06.2009.	USD	6.400.000	705.408	5.694.592	GEF
52.	12382	Projekt modernizacije sustava Državne riznice u Republici Hrvatskoj - potpisana i efektivna 30.08.2012.	EUR	165.111	11.080	154.031	SAFE
53.	17706	Projekt kontrole onečišćenja okoliša Jadranskog mora 1 - potpisana 08.09.2014., efektivna 05.12.2014.	USD	4.330.000	257.181	4.072.819	GEF
UKUPNO			USD	53.166.934	4.381.653	48.785.281	
			JPY	270.500.000	70.655.270	199.844.730	
			EUR	11.553.238	11.590	11.541.648	
			GBP	352.800	2.832	349.968	
			SEK	23.250.000	90.688	23.159.312	
preračunato u:			EUR	65.811.693	4.633.305	61.178.389	

	Br. projekta	Darovnica Europske banke za obnovu i razvoj (EBRD)	Valuta	Ugovoreni iznos	Otkazano	Efektivni iznos	Donator
				1	2	3=1-2	
1.	-	Projekt obnove sustava grijanja i tople vode Doma za djecu i mladež Tuškanac - potpisana 13.05.2010.	EUR	120.000	0	120.000	EBRD

	Br. projekta	Darovnica administrirana putem Europske investicijske banke (EIB)	Valuta	Ugovoreni iznos	Otkazano	Efektivni iznos	Donator
				1	2	3=1-2	
1.	WB7-HR-SOC-04	Tehnička pomoć za studentski smještaj na sveučilištima u Rijeci i Osijeku u Hrvatskoj - potpisana 01.07.2013.	EUR	2.688.000	2.688.000	0	WBIF

	Br. projekta	Darovnice administrirane putem Razvojne banke Vijeća Europe (CEB)	Valuta	Ugovoreni iznos	Otkazano	Efektivni iznos	Donator
				1	2	3=1-2	
1.	HR1 (2013)	Regionalni program stambenog zbrinjavanja - "Izgradnja višestambene zgrade za 29 obitelji u općini Korenica" - potpisana 28.02. i 03.03.2014.	EUR	1.048.658	167	1.048.491	RHP Fund
2.	HR2 (2013)	Regionalni program stambenog zbrinjavanja - "Izgradnja dviju višestambenih zgrada u Kninu za 40 obitelji" - potpisana 23.06.2014.	EUR	2.587.037	257.964	2.329.073	RHP Fund

3.	HR4 (2013)	Regionalni program stambenog zbrinjavanja - "Kupnja stanova za 101 potencijalnog korisnika" - potpisana 23.06.2014.	EUR	4.287.855	804.503	3.483.352	RHP Fund
4.	WBIF: WB9-HR- SOC-01 CEB: FIP 17598 (2013)	Tehnička pomoć "Hrvatska: obnova i izgradnja odjela/centra unutar zdravstvenih ustanova" - potpisana 09.01. i 05.02.2015.	EUR	1.440.000	1.440.000	0	WBIF
5.	HR3 (2013)	Regionalni program stambenog zbrinjavanja - "Rekonstrukcija i dogradnja doma za stare i nemoćne osobe u Glini kapaciteta za 75 osoba" - potpisana 20. i 25.02.2015.	EUR	3.085.525	15.210	3.070.315	RHP Fund
6.	HR5 (2014)	Regionalni program stambenog zbrinjavanja - "Izgradnja višestambene zgrade za 21 obitelj u Benkovcu" - potpisana 22. i 29.09.2015	EUR	999.721	95.272	904.449	RHP Fund
7.	HR6 (2016)	Regionalni program stambenog zbrinjavanja - "Obnova, rekonstrukcija ili izgradnja 62 obiteljske kuće" - potpisana 18. i 27.07.2016.	EUR	2.000.000	223.735	1.776.265	RHP Fund
8.	HR7 (2018)	Regionalni program stambenog zbrinjavanja - "Izgradnja višestambene zgrade za 21 obitelj u Vukovaru" - potpisana 14.08. i 19.11.2018.	EUR	859.499	0	859.499	RHP Fund
9.	HR8 (2018)	Regionalni program stambenog zbrinjavanja - "Obnova, rekonstrukcija ili izgradnja do 25 obiteljskih kuća" - potpisana 30.09. i 31.12.2019.	EUR	714.521	0	714.521	RHP Fund

10.	HR9 (2018)	Regionalni program stambenog zbrinjavanja - "Kupnja do 38 stanova" - potpisana 30.09. i 31.12.2019.	EUR	1.130.320	0	1.130.320	RHP Fund
		UKUPNO	EUR	18.153.136	2.836.851	15.316.285	

	Br. projekta	Darovnica Razvojne banke Vijeća Europe (CEB)	Valuta	Ugovoreni iznos	Otkazano	Efektivni iznos	Donator
				1	2	3=1-2	
1.	HR NPSZ1 (2015)	Regionalni program stambenog zbrinjavanja - "Sporazum o dodjeli bespovratnih sredstava za potporu Nacionalnom programu stambenog zbrinjavanja" - potpisana 20.11. i 30.11.2015.	EUR	410.000	85.513	324.487	CEB